

94(498)
B33

BÂRGĂUL

SUB PAJURA IMPERIALĂ

BÂRGĂUL SUB PAJURA IMPERIALĂ

Ediție de texte și tabele, studiu introductiv și note

Mircea Gelu Buta

Adrian Onofreiu

Andreea Salvan

Seria: Valea Bârgăului
Documente: Istorie. Mărturii
2

Carte apărută cu sprijinul
Primăriei comunei Bistrița Bârgăului și al
Centrului Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud

BÂRGĂUL SUB PAJURA IMPERIALĂ

Ediție de texte și tabele, studiu introductiv și note

Mircea Gelu Buta

Adrian Onofreiu

Andreea Salvan

E I K O N

Cluj-Napoca, 2011

© **Mircea Gelu Buta, Adrian Onofreiu, Andreea Salvan**

Editura EIKON

Cluj-Napoca, str. București nr. 3A

Redacția: tel 0364-117252; 0728-084801; 0728-084802

e-mail: edituraeikon@yahoo.com

Difuzare: tel/fax 0364-117246; 0728-084803

e-mail: eikondifuzare@yahoo.com

web: www.edituraeikon.ro

Editura este acreditată CNCISIS (cod 132)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BUTA, MIRCEA GELU

**Bârgăul sub pajura imperială / Mircea Gelu Buta,
Adrian Onofreiu, Andreea Salvan. - Cluj-Napoca : Eikon,
2011**

ISBN 978-973-757-440-4

I. Onofreiu, Adrian

II. Salvan, Andreea

94(498 Bârgăul)

Coperta: G. MULTIMEDIA

Editor: Vasile George DÂNCU

Tehnoredactor: Viorel RUS

Lector de carte: Maria UJICĂ

CUPRINS

Cuvânt înainte.....	7
Notă asupra ediției.....	9
Studiu introductiv.....	13
1. „Arătările împăraților în granița năsăudeană.....	13
1.1. Virtus Romana Rediviva.....	13
1.2. Vizite imperiale în ținutul graniței militare năsăudene.....	16
2. Un nou început, o nouă organizare a Văii Bârgăului.....	33
2.1. Cadrul general și desfășurarea Conscripției din anul 1783.....	33
2.2. Domeniul Bârgăului în lumina conscripției.....	36
3. Spre un nou concept asupra proprietății.....	44
3.1. Realități istorice.....	44
3.2. Conținutul documentului.....	51
3.3. Domeniul Bârgăului.....	56
3.4. Celelalte teritorii foste militarizate.....	60

1. Contract și expertiză referitoare la segregarea proprietăților din fostul Regiment grăniceresc II român.....	65
1.1. Introducere.....	65
1.2. Conscripția dominiului fiscal al Bârgăului din anul 1783, rectificarea din anul 1789.....	68
1.3. Cele 9 localități din Valea Mureș-Șieului.....	94
1.4. Comunele militarizate din Valea Rodnei.....	113
1.5. Referitor la comunele Livezile, Slătinița și Dumitra.....	147
1.6. Munții revendicați.....	155
2. Preambulul Conscripției Domeniului Bârgău din anul 1783.....	163
3. Tabele ale Conscripției Domeniului Bârgău din anul 1783.....	177
4. Tabele centralizatoare.....	325

CUVÂNT ÎNAINTE

Documentația primară, *arhivistică* cu caracter economic a ținutului grăniceresc năsăudean a fost mai puțin restituită publicității, și chiar mai puțin exploatată istoriografic, în comparație cu domeniile mult mai incitante ale politicii, bisericii, școlii, biograficului. Cea mai importantă contribuție documentară în această materie rămâne volumul într-adevăr indispensabil, apărut cu câțiva ani în urmă, sub îngrijirea lui Simion Lupșan și Adrian Onofreiu, cuprinzând sentințele din anii 1862-1865 prin care 31 din cele 44 de sate foste grănicerești au fost repuse, în virtutea cunoscutei decizii imperiale din 27 august 1861, în posesia bunurilor și drepturilor folosite în perioada de dinainte de 1851. Cunoaștem astfel mai bine evoluția chestiunii extinderii proprietăților - fundamentul material al noii libertăți sociale a populației foste grănicerești, ca și a oricărei alte populații - pentru perioada liberalismului și chiar a dualismului, dar ea rămâne mult mai umbrită pentru deceniul absolutist și, încă și mai mult, pentru epoca dinaintea militarizării. Acestei carențe vine să îi răspundă volumul care ne stă în față.

Centrul de greutate al cărții cade asupra raportului, finalizat în primăvara anului 1857, al așa-numitului *Comitet de Super Arbitru*, căruia guvernul central din Viena i-a încredințat misiunea de a analiza și decide în întortocheata cauză a proprietății, pe baza materialelor întocmite de comisia premergătoare, constituită în acest scop în anii 1853-1856.

Ceea ce este definitoriu pentru acest voluminos document oficial, la fel ca și pentru cel din 1858 care privește munții revendicați de către familia Kemény, este faptul că și unul și celălalt oferă o imagine clară a viziunii de ansamblu a celor două tabere care se înfruntau una cu cealaltă în problema proprietății asupra pământului: foștii grăniceri, pe de o parte, Erariul și foștii stăpâni feudali, pe de altă parte. Întocmite în mod unilateral, „între patru pereți”, fără consultarea reală a reprezentanților populației satelor - deși se consemnează totuși și opiniile acestora - bazate pe cutumele dreptului feudal al proprietății ereditare, perpetue și intangibile, cele două acte se postează irecuzabil pe principiul *restitutio status ante quo*, funest pentru foștii grăniceri.

Potrivit acestuia, pentru teritoriul Bârgăului și al Văii Mureș-Șieu se va porni de la premiza că locuitorii lor au avut înainte de militarizare statutul de supuși feudali, astfel încât cea mai mare parte a proprietăților de aici urmau să revină, ca bunuri alodiale, familiei Kemény și statului, fără să se țină cont de existența unor întinse proprietăți și drepturi comunale.

Chiar și atunci când în mod excepțional se recunoaște existența unor asemenea bunuri, acestea sunt atribuite bunăvoinței pe care foștii stăpâni au arătat-o față de comunitățile în cauză. Tot atât de grav urmau să fie încălcate drepturile grănicerimii și în chestiunea așa-zisilor munți revendicați, cu toate că pentru aceștia fuseseră emise titluri de proprietate încă în 1795-1796 și fuseseră înregistrați în cartea funduară și împărțiți între comune în 1807, cu aprobarea autorităților militare. În contrast total cu opinia trimișilor ministerelor vieneze, poziția foștilor grăniceri, consemnată în preambulul celor două *operate* oficiale, se întemeiază pe statutul de oameni liberi al locuitorilor din Valea Rodnei, statut consfințit prin documentele privilegiale ale regilor Ungariei, recunoscut prin patenta din 12 noiembrie 1766 privind înființarea graniței militare.

De un foarte mare interes documentar este, de asemenea, conscripția urbanială a celor 7 sate din Valea Bârgăului, făcută în 1783 cu prilejul militarizării lor, cu atât mai mult cu cât această înregistrare nominală conscrie nu doar toate pământurile, arabile sau fânețe, aflate în folosința supușilor, nu doar toate animalele pe care aceștia le aveau: cai, boi, vite, oi, porci, ci oferă, concomitent, informații foarte prețioase cu caracter demografic, privind vârsta capilor de familie, statutul lor social înainte de 1780 și în momentul efectuării evidenței, numele și vârsta fiilor și fraților celibatari ai acestora. În total au fost conscriși 854 capi de familie iobagi și 219 susținători de familie jeleri, înregistrați în conscripții distincte, reprezentând părțile posesionare ale celor 8 membri ai familiei Bethlen, stăpânii feudali ai domeniului Bârgăului.

La fel ca și în cazul raportului *Comitetului de Super Arbitru*, pământul, principala sursă de existență a oamenilor locului, apare în toate ipostazele sale juridice: alodiu, sesie iobăgească sau jelerească, proprietate comunală, bisericească sau preoțească, în toate multiplele sale condiționări geografice: intra și extravilan, de șes, de deal, de munte, de față, de dos, în toate modalitățile folosirii sale: arabil, fânaț, pășune, pădure, tot astfel cum se dau informații asupra întinderii acestor categorii de pământuri, asupra sarcinilor care grevează asupra lor, a litigiilor legate de ele, a parcelării lor.

Venind în completarea acestei bogate documentații economice, studiul privind prezența împăratului reformator Iosif al II-lea în ținutul Năsăudului în 1773, 1783 și 1786, aduce volumului un aport informatic care îi ridică valoarea științifică și, în același timp, atractivitatea editorială.

Dr. Simion Retegan
Cercetător științific I.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Lucrarea de față redă circuitului științific două documente care constituie puncte nodale ale evoluției proprietății în zona Bârgăului. Totodată, ea reprezintă o consecință firească a dorinței autorilor de a o oferi o imagine diferită față de cea cunoscută până acum cu privire la statutul locuitorilor din acest spațiu geografic și o viziune mai apropiată de realitățile pe care le percepeau și încercau să le prezinte acestora autoritățile vremii.

Conscripția din 1783, parte în original, parte în copia autentificată a Directoratului Fiscal al Transilvaniei, a fost înregistrată în arhiva fiscului sub numărul S. Fasc. 15 Lib. 2^{di} B XVI Doboka, și se află spre păstrare atât la Serviciul Județean Bistrița-Năsăud al Arhivelor Naționale, în fondurile *Anton Coșbuc*¹ - pentru părțile de posesiune ale nobililor Alexii și Alexandru Bethlen - și *Iulian Marțian*² - pentru părțile posesionare ale nobililor Iosif, Nicolae, Ludovic și George Bethlen - cât și în arhiva Directoratului Fiscal, aflată spre păstrare la Budapesta³, pentru părțile posesionare ale lui Adam și Paul Bethlen.

Precizăm, de asemenea, faptul că o a zecea conscripție referitoare la partea de posesiune a nobilului David Bethlen zace încă neidentificată și nevalorificată cel mai probabil în arhivele instituționale, însă sperăm ca cercetări și investigații viitoare să permită integrarea ei firească în circuitul științific.

Documentul care redă opinia autorităților imperiale asupra proprietății în zona fostei granițe militare de la Năsăud este tradus după originalul scris în limba germană, în grafie gotică, și este păstrat la Serviciul Județean Bistrița-Năsăud al Arhivelor Naționale⁴.

¹ A.N.B.-N., fond *Anton Coșbuc*, d. 21.

² *Idem*, colecția *Iulian Marțian*, d. 38.

³ MOL, F 50, *Erdelyi fiscalis leveletar*, rolele 26469-26515.

⁴ A.N.B.-N., colecția *Iulian Marțian*, d. 23/C/12. 235 p. Documentul a fost adus de la Cluj, unde era păstrat în fondul arhivistic al instituției creatoare, *Directoratul Fiscal (1722-1918)*, descris astfel: „1. Domeniul Bârgăului cu 8 sate și 20 de munți; 2. Posesiunile de pe Someș; 3. Valea Rodnei; 4. Munții Revendicați. La 12 mai 1950, cu nr. 85, s-au predat la Năsăud prin bibliotecara Victoria Dărăban”; apud. A.N.B.-N., fond *Filiala Arhivelor Statului Năsăud*, d. 87, f. 4.

De aceea, unele formulări sunt tributare – în varianta tradusă⁵ – modului de exprimare specific limbii germane, limbă în care a fost creat documentul. Am păstrat modul de exprimare specific epocii, eliminând însă unele elemente lingvistice care îngreunau textul, cum ar fi litera *u* finală.

Textele conscripției, redactate în original în limba latină, au fost traduse respectându-se, pe cât cu putință, formulările epocii. În ceea ce privește redarea numelor proprii din tabele, am optat pentru transcrierea în grafie de epocă a acestora, din dorința de a păstra specificul perioadei, de a sublinia formația maghiară a notarilor care au redactat documentele, dar și din neputința actualizării unor nume care, pe lângă faptul că sunt nespecifice zonei, nu au un echivalent modern. Dăm aici doar câteva exemple: *Ptysk*, *Szotsima*, *Vaszoka*, *Balanhanul*, *Miterkar* ș.a. Intervenții tacite au fost făcute doar în cazul majusculilor folosite nejustificat în corpusul numelor sau al numelor redactate cu minuscule. Din acest punct de vedere tabelele pot folosi cercetării lingvistice.

Din punct de vedere tehnic, textele conscripției au fost concentrate într-un singur document, pentru a se evita repetarea inutilă a multor fragmente ce se regăsesc în descrierile părților de posesiune ale fiecărui nobil. Diferențele existente în conținutul acestora au fost marcate prin indicarea nobilului.

De asemenea, pentru a se urmări mai ușor actele conscripției și pentru a se avea o evidență unitară a bunurilor deținute de către familia Bethlen, am optat pentru redarea informațiilor referitoare la mori, iobagi fugari, bunuri alodiale, colonicale și prestarea serviciilor iobăgești în tabele centralizatoare individuale. Astfel:

- tabelul centralizator cuprinzând morile aflate în folosința locuitorilor din localitățile de pe Valea Bârgăului cuprinde rubricile: numele nobilului de care aparțin, numărul casei la militarizare, numele

⁵ Traducerea documentului se datorează domnului Lucian Moise, căruia îi mulțumim pe această cale. Pentru greutatea traducerii din limba germană – în care erau concepute documentele epocii – sau a exprimării în limba română, se poate vedea și modul în care a fost realizat în epocă un document fundamental pentru soluționarea litigiului dintre localitățile românești Ilva Mică, Feldru, Nepos și Rebrîșoara, pe de o parte, și cele săsești: Livezile, Slătinița și Dumitra. Documentul a fost conceput de căpitanul suprem al Districtului Nășăud, Alexandru Bohățiel la data de 25. 01. 1866 și reflectă influența puternică a modului de a gândi și elabora un text în limba română, însă cu topica frazei și regulile gramaticale ale limbii germane; *Idem*, fond *Administrația fondurilor grănicerești nășăudene*, d. 58, f. 1-45.

iobagului, felul morii (de făinoase, pive sau lemne) și măsura în care aceasta este deținută. În acest caz, am optat pentru centralizarea pe nobil și nu după numărul de casă;

- tabelele centralizatoare privind bunurile coloniale și alodiale au fost redactate identic după tabelele realizate în conscripții și cuprind informații cu privire la numărul total de animale din gospodăriile țărănești, pe categorii, raportul dintre sesiile locuite și cele pustii, suprafețele totale de arabil superior și inferior, numărul crâșmelor, sumele cuvenite din crâșmărit, mori, vânătoare și pescuit. Pentru raportarea la proprietatea nobiliară am introdus în tabele o coloană nouă, în care nobilii au fost reprezentați prin inițiale, după cum urmează: Al.B. = Alexii Bethlen; Ale.B. = Alexandru Bethlen, Ad.B. = Adam Bethlen, N.B. = Nicolae Bethlen; I.B. = Iosif Bethlen; G.B. = George Bethlen, L.B. = Ladislau Bethlen; P.B. = Paul Bethlen;

- tabelul centralizator privind prestarea slujbelor iobăgești cuprinde rubricile: numărul total de slujbe jelerești și iobăgești care trebuie prestate către nobili, sumele restante din plata serviciilor, numărul total de iobagi fugari, sumele cuvenite din zeciuiala mieilor, censul iobăgesc și folosirea morilor. Identificarea cu posesiunea nobiliară se face, și în acest caz, prin utilizarea inițialelor numelor nobililor proprietari.

În ceea ce privește actul Comisiei de Segregare, am respectat modul în care a fost structurat documentul, capitolele succedându-se în ordinea în care au fost create de autori.

Pentru a completa informațiile din document, am intervenit cu informații consistente în notele de subsol. Notele au fost plasate în corpul textului documentului, cu scopul de a lărgi aria informației prin citate semnificative, a indica alte surse bibliografice sau a menționa sursele unde se păstrează unele documente citate în documentul cadru.

În special în ultimul caz, am dorit să scoatem în evidență faptul că multe din acestea au fost cunoscute – fie în original, fie în copii legalizate – de reprezentanții localităților foste militarizate, ceea ce arată interesul acestora pentru fundamentul textului la care se referă documentul, proprietatea.

În cazul ambelor documente am transpus *toponimele* și *topica frazei* cât mai corect posibil în limba română.

Acolo unde s-a putut am menționat în notele de subsol, pentru domeniul fiscal Bârgău, corespondența dintre informațiile prezentate de actul Comisiei de Segregare cu privire la crâșmele locale și bunurile proprietarilor de sub numerele militare sub care au fost înregistrate crâșmele, pentru a se avea o privire de ansamblu referitoare la statutul acestora și situația lor materială.

Întrucât conscripția din 1783 prezintă în esența ei potențialul uman și material la momentul înglobării Văii Bârgăului la regimentul de graniță, iar actul Comisiei de Segregare dezvăluie proprietatea dobândită sau rămasă în urma desființării regimentului, am putea considera ca ordine firească de redare a celor două documente în cuprinsul lucrării cea cronologică, însă din rațiuni estetice și pentru a putea fi mai ușor urmărite tabelele conscripției am ales ca mai întâi să fie redat actul comisiei de segregare și mai apoi actele conscripției din 1783.

Autorii mulțumesc, pe această cale, cercetătorului Attila Varga pentru efortul de a copia din arhivele budapestane cele două conscripții ale nobililor Adam și Paul Bethlen, domnului profesor Viorel Rus pentru tehnoredactarea și aranjarea textelor și tabelelor, precum și pentru sprijinul necondiționat și disponibilitatea de care a dat dovadă pe tot parcursul pregătirii acestui volum, de asemenea, mulțumim doamnei profesoare Maria Ujică pentru acribia cu care s-a implicat ca lector/corector al lucrării.

Autorii

STUDIU INTRODUCŢIV

1. „Arătările” împăraţilor în graniţa năsăudeană

1.1. Virtus Romana Rediviva

În istoria atât de insistent cercetată a „graniţei năsăudene”, adică a Regimentului al II-lea românesc de graniţă de la Năsăud, care a existat între anii 1763-1851 persistă încă numeroase necunoscute. Potrivit unei opinii din perioada interbelică, lipsa de informaţie putea fi înlăturată doar atunci când se ajungea în posesia „*tuturor actelor și documentelor fostului guberniu transilvan, precum și cele care privesc Miliția grăniceră transilvană*”⁶. Iar informația potențială putea defini o epocă plină de euforie, când militarizarea țăranilor români a adus cu sine rapid și roadele unei civilizații de natură economică și culturală.

Nedumeriților care se întrebă, poate pe bună dreptate, cum s-a ajuns aici, nu le putem răspunde decât făcând trimitere la acel secol XVIII, zis și „*al luminilor*”, care a reușit să schimbe fața politică a Europei, prin ascensiunea imperiului continental și alungarea turcilor din bazinul mijlociu al Dunării. Este vorba de un moment în care o parte a românilor, cei din Transilvania - devenită habsburgică - s-au pomenit într-unul din „*sectoarele de recuperare din est*” prin care Pierre Chaun înțelegea noile zone de recuperare a culturii occidentale⁷.

Pentru români, un moment esențial a fost convertirea la catolicism și întemeierea în anul 1700 a Bisericii Române Unite cu Roma, proiect în care puterea politică de la Viena a investit un imens capital propagandistic și financiar. Astfel, în scurt timp, pe un teritoriu cultural dezolant, în special datorită acțiunilor demolatoare ale calvinismului, noua orientare religioasă a revigorat repede peisajul. Pe lângă apariția unei ierarhii bisericești bine organizate, a început să se dezvolte o structură socială cultă și competentă, formată la marile universități europene din Viena, Budapesta, Roma⁸.

⁶Virgil Șotropa, „Înființarea graniței militare năsăudene 1762”, în „Arhiva Someșană”, Năsăud, nr. 25/1939, p. 364; în continuare, „A.S.”.

⁷ Ioan Chindriș, „Crearea bibliiei naționale la români 1550-1795”, în *Transilvanica. Studii și secvențe istorice*, Ed. Cartimpex, Cluj-Napoca, 2003, p. 851.

⁸ *Ibidem*.

Dar, dacă o parte dintre românii ardeleni au devenit catolici în dogmă, ei au rămas în continuare bizantin-ortodocși în rit. Astfel Biserica Română Unită cu Roma a continuat să fie aceeași biserică străveche orientală, polarizată numai administrativ către Roma. De altfel chiar și Vaticanul a perceput-o și o identifică și astăzi ca pe o biserică catolică de rit bizantin. În acest sens, Samuil Micu, care și-a asumat sarcina de a pregăti o nouă Biblie, dând dovadă de geniu, a optat pentru Septuaginta orientală, reușind în cele din urmă să o tipărească la Blaj în anul 1795⁹.

În cadrul politicilor reformatoare din Transilvania, un loc aparte l-a reprezentat înființarea regimentelor grănicerești, dintre care trei românești și tot atâtea secuiești. De pe urma lor au beneficiat atât Curtea de la Viena, dar mai ales țărani militarizați, mulți scăpați de iobăgie, împrumutări, constituți într-o largă categorie de oameni liberi¹⁰.

Regimentele de graniță, departe de a fi reductibile doar la fapte de arme, legislație și organizare militară, au însemnat și un anume mod de viață specific, materializat, printre altele, într-o administrație, justiție și economie proprii. Această ultimă componentă a vieții grănicerești ne dezvăluie poate cel mai bine adevărata măsură a progreselor materiale și culturale înregistrate de satele militarizate. Deosebirea acestora față de cele iobăgești punea în evidență virtuțile libertății sociale, fie ea chiar condiționată de multiple obligații militare.

În întreaga graniță, ocupațiile economice tradiționale ale locuitorilor s-au perpetuat, dezvoltat și s-au îmbogățit în același timp cu elemente noi, impuse de nevoia satisfacerii îndatoririlor militare. Pentru extinderea suprafeței pământului cultivabil și dezvoltarea agriculturii, autoritățile militare au îngăduit defrișări, au ordonat regularizarea și îndiguirea unor cursuri de apă, desecarea mlaștinilor, amenajarea de drumuri și construirea de poduri¹¹.

Despre o asemenea muncă, desfășurată pe parcursul a patru ani în Valea Rodnei, colonelul Karl von Enzenberg, comandantul Regimentului II din Năsăud, scria în anul 1769: „*Primăvara, timp de patru săptămâni, am*

⁹ *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 568-569; vezi și Sorin Duicu, *Pe urmele lui Samuil Micu-Clain*, Ed. Sport-Turism, București, 1986, p. 86.

¹⁰ Avram Andea, *Absolutismul luminat în Transilvania, Politica Josefină de reformă, în Istoria Românilor*, VI, Ed. Enciclopedică, București, 2002, p. 549.

¹¹ Valeriu Șotropa, *Districul grăniceresc năsăudean*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1975, p. 164; Idem, „Unele aspecte ale dezvoltării agriculturii și ale relațiilor agrare în Districul grăniceresc năsăudean”, în „*Terra Nostra*”, vol. II, București 1971, pp. 383-385.

dispus cu mari greutate și trudă să se lăzuiască; în urma acestui efort deosebit, acum fiecare locuitor din acele sate poate semăna deja pentru sine un lot potrivit. S-au construit cu sârguință - continuă Enzenberg - cu nespusă trudă și pierdere de timp în comun 18 poduri stabile peste șanțuri și pâraie de munte; s-au îndiguit într-o albie mai multe văi de munte, s-au săpat șanțuri spre a câștiga teren și spre a se împiedica împotmolirea cu nisip la ploi. S-au construit drumuri solide, așa că s-a îmbunătățit ținutul sălbatic”¹².

În condițiile lipsei culturilor cerealiere suficiente pentru grăniceri, s-a acționat și în direcția creșterii productivității și a veniturilor agricole, fiind constituită pe lângă fiecare regiment o *Comisie economică*. Aceasta se preocupa și căuta soluții pentru rezolvarea tuturor problemelor materiale ale vieții grănicerești, de la satisfacerea trebuințelor de hrană și de îmbrăcăminte până la cele de locuit. Astfel, într-un cadru mai general de etatism economic, susținător al cultivării unor plante noi, precum cartoful, inul și cânepa, au fost dispuse și în graniță măsuri pentru extinderea culturii acestora¹³.

Pentru efectuarea lucrărilor au fost acordate ajutoare în vederea procurării uneltelor agricole, construirea anexelor gospodărești, pentru plantarea pomilor roditori și organizarea cursurilor de albinărit¹⁴. Autoritățile militare au inițiat chiar o regulă prin care nu permiteau căsătoriile decât dacă cei în cauză aveau în grădină un anumit număr de pomi fructiferi, altoiți cu mână proprie¹⁵.

Creșterea animalelor a rămas și în vremea graniței, ca și în timpurile străvechi, o preocupare constantă și un important izvor de venituri. Era vorba de vite cornute mari, oi, capre, cai, porci, păsări etc. Acestea erau crescute atât pe lângă casă cât și pe întinsele pășuni de munte¹⁶.

Prin toate aceste facilități și prin stăruințele administrației militare și ale unor ofițeri, precum colonelul Karl von Enzenberg, populația

¹² Virgil Șotropa, „Un proces multiseclar”, în „A.S.”, nr. 15/1930, pp. 284-289; Carol Göllner, *Regimentele grănicerești din Transilvania 1764-1851*, Ed. Militară, București, 1973, p. 98.

¹³ Paul Cernovodeanu, Nicolae Edroiu, *România între Europa clasică și Europa luminilor (1711-1821)*, în *Istoria românilor*, vol. VI, Ed. Enciclopedică, București, 2002, pp. 550-551.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Iuliu Moisil, „Vicarul Ioan Marian”, în „A.S.”, nr. 19/1936, pp. 144-145; vezi și Valeriu Șotropa, *op. cit.* p. 166.

¹⁶ Valeriu Șotropa, *op. cit.*, p. 166. Suprafața pășunilor nu poate fi indicată cu precizie, dar în statisticile vremii găsim că producția de fân de pe fânețele regimentului era, în medie, de 176,828 centeneri.

grănicerească năvădeană a ajuns curând să-și depășească prejudecățile și să devină receptivă la metodele raționale de cultivare a pământului, de creștere a animalelor și de exploatare a pădurilor și minelor, sporindu-și veniturile și nivelul de trai. Astfel, granița militară se dovedea a fi nu numai un sprijin social în politica de reforme a absolutismului luminat, ci și un teren extrem de receptiv la etatismul economic promovat și stimulat de stat.

În același timp, grănicerii, prin statutul lor de oameni liberi, ajunși la conștiința propriilor drepturi, s-au afirmat și manifestat, sub deviza *Virtus Romana Rediviva*, ca un factor activ în lupta de emancipare socială și națională a românilor ardeleni și bănățeni¹⁷.

1.2. Vizite imperiale în ținutul graniței militare năvădene

În sinteza istorică a Transilvaniei din 1889-1891, George Barițiu a consacrat un amplu capitol evenimentelor din timpul domniei împăratului Iosif al II-lea, inclusiv călătoriilor acestuia în Transilvania. Glorificându-i personalitatea și văzând în el pe filoromânul care „*avusese o mare influență asupra destinului națiunii noastre române*”, George Barițiu deplângea faptul că străbunii noștri, deși l-au venerat, n-au reușit să-i înțeleagă în întregime idealurile¹⁸.

La un secol de la moartea împăratului, într-o Austro-Ungarie ce repeta suita nedreptăților față de poporul român, George Barițiu emitea chiar o sentință tranșantă: „*Nici-un popor din întreg cuprinsul Monarhiei - preciza Barițiu - nu are cauză mai mare de a celebra memoria împăratului Iosif II precum o are poporul român, din mai multe puncte de vedere, iar dacă protopărinții noștri ar fi fost atât de înaintați în idei ca să-l priceapă, precum nu l-au priceput, astăzi nepoții lor ar avea încă și alte cauze de a-i fi mulțumitori*”¹⁹.

Cert este că patriotismul dinastic n-a fost o utopie ci o realitate care a luat naștere și a funcționat la nivelul elitei. David Prodan vorbește despre loialitatea intelectualilor față de dinastie și despre resorturile intime ce au

¹⁷ Paul Cernovodeanu, Nicolae Edroiu, *op. cit.* pp. 550-551.

¹⁸ Apud Ileana Bozac., Teodor Pavel, *Călătoria împăratului Iosif al II-lea în Transilvania la 1773*, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2007, pp. 19-20.; vezi și Ileana Bozac., „Știri despre românii din Transilvania din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, în „Autobiografia” lui Heydendorff”, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj”, XVI, 1973, pp. 375-389;

¹⁹ George Barițiu, *Părți alese din Istoria Transilvaniei pe ultimii 200 de ani din urmă*, vol. I, Sibiu, 1889, p. 454.

declanșat un asemenea sentiment în termeni laudativi. „*Despre el (împăratul) - preciza cunoscutul istoric -intelectualitatea românească nu vorbește decât ca despre cel mai mare binefăcător al națiunii române. Numai el i-a cunoscut suferințele și i-a căutat tămăduirea, numai el a așezat-o în rândul cetățenilor patriei*”²⁰.

Desigur, trebuie luat în considerare faptul că această elită, trecută prin școala convingătoare a Vienei, avea adânc implantată ideea providențialității monarhiei și ajunsese, indirect, să fie instrumentul politicii de stat austriece, mai ales atât timp cât nu intrase în contact direct cu ideile înaintate ale vremii, ce începeau a se propaga dinspre Franța spre celelalte țări europene²¹.

În plus, la conturarea credinței în monarhia austriacă a contribuit și concepția creștină a românilor despre stăpânire și putere, care reprezenta pentru ei expresia voinței divine - deținătorul acesteia fiind mandatarul grației divine - în numele căreia împăratul emitea porunci și legi și împărțea dreptatea²².

Din acest mod de a vedea lucrurile provenea și atitudinea pașnică vizavi de monarhie, ridicarea împotriva voinței și legilor împărătești fiind considerată primejdioasă și riscantă, fără nici o legitimare, pentru că legitimarea nu putea veni decât dinspre împărat, loțiitorul lui Dumnezeu pe pământ. Această concepție a funcționat în special la popoarele din Europa centrală și răsăriteană, întrucât, de regulă, mișcările din această zonă „*nu au un conținut antimonarhic, chiar dacă unele prezintă efecte dizolvante pentru cadrul politico-statal existent*”²³.

Aura mistică care îl înconjoară pe suveran, caracterul charismatic desprins din ungera cu mirul sfânt, făceau din persoana monarhului o ființă sacră și intangibilă.

Demn de remarcat, în procesul de activare a credinței în „bunul monarh”, este și faptul că Iosif al II-lea, pe lângă interesul real față de soarta supușilor săi, manifestat în timpul celor trei călătorii de informare în Banat și

²⁰ David Prodan, *Supplex Libellus Valachorum*, București, 1984, p. 244; vezi și Mirela Andrei, „Românii ardeleni și împăratul austriac. Avatarul mitului „bunului împărat” - de la sfârșitul sec. al XVIII-lea la perioada pașoptistă”, în „Revista Bistriței”, Bistrița, XV, 2001, p. 218.

²¹ Josef Wolf, „Răscoala din Boemia (1775) și Răscoala lui Horea. Studiu comparat”, în *Răscoala lui Horea 1784, Studii și interpretări istorice*, coordonatori Nicolae Edroiu și Pompiliu Teodor, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1989, p. 184.

²² *Ibidem*; vezi și Mirela Andrei, *op. cit.*, p. 217.

²³ Josef Wolf, *op.cit.*, p. 184; Mirela Andrei, *op.cit.*, p. 217.

Transilvania, i-a recunoscut pe români drept urmași ai vechilor romani, tocmai în perioada în care aceștia începuseră să devină conștienți de originea lor²⁴. Probabil contemporanii săi aristocrați nu l-au înțeles, dar iată că după un secol istoricii obiectivi recunosc că „*Josif a stat la înălțimea ideilor umanitare ale veacului său, sau cu alte cuvinte, el a înțeles poate mai bine cuvintele Evangheliei: Iubește pe aproapele tău ca pre tine însuși!*”. Din toate acestea, istoricul român de la finele secolului al XIX-lea se credea îndreptățit să-i atribuie tânărului monarh intenții nobile și creștinești, cu care a venit la 1773 și 1783 în Transilvania, „*cu planul precugetat de a o scoate după putință din starea unei barbarii învechite, neumane și necreștine*”²⁵.

Vizitele imperiale sunt componente ale unei strategii ce urmărea instituirea în rândul supușilor a unui model social, instituțional, politic și etic, proiectat în spiritul reformismului.

Prin vizitele și intrările imperiale în Transilvania și Banat, puterea habsburgică, Curtea de la Viena, dorea să fie recunoscută, impusă, legitimată prin frecvența prezenței ei efective în rândul supușilor. O particularitate a intrărilor imperiale din sec. XVIII-XIX în Transilvania și Banat rezidă în faptul că ele se îndepărtează în mod pregnant de topica și formalismul medieval al manifestărilor de acest gen, tinzând să iasă dintr-un scenariu eminent simbolic și din mistica medievalității, transmitând în schimb cu obstinație valori politice, etice și culturale²⁶.

Inițial, împăratul Iosif al II-lea și-a preconizat călătoria în Banat, Transilvania și Maramureș, în cursul anului 1772, dar anexarea Galiției la imperiu a impus o amânare de un an, perioadă tocmai prielnică pentru a-și pregăti temeinic călătoria. Astfel, în primăvara anului 1773, de granițele Principatului Transilvan se apropia nu o tânără odraslă imperială, înconjurată de o suită strălucitoare preocupată să-și câștige simpatia mulțimilor, ci un autentic bărbat de stat, bine informat și hotărât să dea curs unei noi ordini sociale, spre binele general al populației și al monarhiei²⁷.

Documentul intitulat „*Jurnalul călătoriei Majestății Sale Împăratul prin Ungaria, Banat, Transilvania și Maramureș în anul 1773*”, consemnează pe parcursul a 364 de pagini originale, scrise în grafie gotică

²⁴ Mirela Andrei, *op.cit.*, p. 217; vezi și Teodor Nicoară, *Transilvania la începutul timpurilor moderne (1688-1800)*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj/Napoca, 1997, pp. 339-396.

²⁵ George Barițiu, *op.cit.*, p. 457.

²⁶ Doru Radosav, *Arătarea împăratului. Intrările imperiale în Transilvania și Banat (sec. XVIII-XIX). Discurs și reprezentare*, Cluj-Napoca, 2002, p. 24.

²⁷ Iulia Bozac, Teodor Pavel, *op.cit.* p. 31.

de mână, cronică amănunțită și completă a celor 82 de zile petrecute de împăratul Iosif al II-lea în această călătorie²⁸.

Convoiul împărătesc, compus dintr-o coloană de 12 căruțe trase de trei perechi de cai și 76 de călăreți, a părăsit Viena la 6 mai 1773 și a urmat un itinerar prin orașele Buda, Szeged, Nădlac și Arad, până la Timișoara, unde a ajuns în seara zilei de 10 mai²⁹.

După inspecția „*nou înființatei granițe românești*”, împăratul a părăsit Banatul la 24 mai și a urmat un traseu prin Deva, Orăștie, Alba-Iulia³⁰. De aici a plecat prin Sebeș spre Sibiu, unde a ajuns în 29 mai. După o vizită pe Valea Oltului și inspecția Regimentului 1 românesc de grăniceri, care a avut loc la Viștea de Jos, călătoria a continuat spre Brașov, unde convoiul împărătesc a ajuns în ziua de 7 iunie³¹. În continuare, împăratul a plecat spre granița cu Țara Românească, pe aliniamentul Regimentului 1 de graniță român cu sediu la Orlat, care se întindea de la Marga până la pasul Timiș³². De aici a trecut călare și a ajuns pe drumul spre Buzău.

La 11 iunie, a inspectat o divizie de grăniceri secui, încartiruită la Zagon, apoi a plecat spre Brețcu, peste Covasna și a ajuns la Târgu Secuiesc, în ziua de 12 iunie. De aici, pe Valea Cașinului și apoi a Oltului, a trecut la Miercurea-Ciuc. După inspectarea graniței cu Moldova și a regimentelor de grăniceri secui, convoiul împărătesc și-a reluat călătoria spre Reghin, unde a ajuns în data de 18 iunie³³. La Reghin a vizitat spitalul și a inspectat cele două batalioane de husari ale Regimentului Trautmannsdorf. Ambele i-au lăsat o impresie bună³⁴.

De aici a trecut în comitatul Cluj, însoțit de judele suprem al nobililor, Stephanus Nawragy, cu care a purtat discuții despre recoltă și justiție. În continuare s-a îndreptat spre orașul Bistrița, unde „*măsurile ca împăratul să fie întâmpinat și găzduit în mod strălucit*” fuseseră luate cu

²⁸ Sub titlul original *Journal der Reise Seiner Majestat des Kaisers durch Ungarn, Bannat, Siebenburgen und die Marmarmoss von 1773*; Iulia Bozac, Teodor Pavel, *op. cit.* p. 33.

²⁹ *Ibidem*, pp. 526-527.

³⁰ *Ibidem*, p.532.

³¹ *Ibidem*, p. 537.

³² *Ibidem*, p. 538.

³³ *Ibidem*, p. 540.

³⁴ Vezi intrarea în Banat, prin Arad, Timișoara, la Constantin Sassu, „Jurnal de călătorie al Împăratului Iosif al II-lea”, în „Arhivele Olteniei”, Craiova, VII, septembrie-decembrie 1928, nr. 39-40, pp. 425-440 și introducerea la acesta, sub titlul „Sumară caracteristică a directivelor politice tradiționale habsburgice și a programului de guvernământ al împăratului Iosif al II-lea, spre a servi ca introducere la Jurnalul său de călătorie din Banat în anul 1773”, în *Ibidem*, pp. 377-393.

mult timp înainte³⁵. În acest sens „se dase poruncă ca în permanență să stea gata 54 cai, cu trăsurile suficiente, și în fiecare stațiune să stea la dispoziție 14 case pentru domnitor și suita sa; apoi pretutindeni să fie alimente și apă bună de beut, casele să fie proaspăt văruite, ogrăzile curățite și mai cu seamă drumurile bine reparate”³⁶.

Interesant este ordinul comandantului general al trupelor ardelene, generalul Preisz, care comunica din Sibiu colonelului Enzenberg, comandantul Regimentului grăniceresc român din Năsăud, următoarele: „Dorința și intenția împăratului – notează generalul Preisz - este să viziteze și terenul litigios dintre District și Moldova, precum și pe cel dintre satele grănicerești Rebrîșoara, Vărarea, Feldru și Ilva, și satele sășești Dumitra Mare, Pintic și Iad. El va sta în case țărănești, parohiale ori militare dar nicidecum în castele sau case domnești. N-au să se facă multe ceremonii la primire. Oricine are voie să aștearnă rugări în scris, însă indicându-și numele și nu făcând denunțuri anonime”³⁷. La aceste dispoziții, generalul Cristian Rall a completat ordinul cu indicația potrivită căreia comanda regimentului din Năsăud trebuia să dispună ca pe vârful dealului care se înalță din Bucini, „adică din terenul litigios între români și sași, să se pună niște semne vizibile, prăjini înalte, ca împăratul să le poată vedea din depărtare și să se convingă ca granița merge pe creasta cea mai înaltă a dealurilor (auf dem höchsten Bergrücken). Și spre a evita larma și tânguirea (Lärinen und Klagen) Sașilor, să se așeze semnele numai cu trei zile înainte de ce va trece împăratul pe acolo”³⁸.

În seara zilei de 19 iunie, împăratul a descins în Bistrița, însoțit de o suită din care făceau parte mareșalii Nostitz și Lascy, generalii comandanți de corp Landou și Pellegrini, medicii Brambilla și Minier, secretarul Stephan, cancelarul Knecht, apoi baronul Preisz, generalii Siskovics, Gyulai, Rall și Fabris, colonelul Luchsenstein, 4 aghiotanți și un numeros personal de serviciu³⁹.

Din convorbirile avute cu oficialitățile orașului Bistrița, împăratul a aflat că acesta a fost odinioară un important centru comercial, unde erau mari magazine pentru mărfuri venite din Moldova, lucru vizibil în arhitectura caselor, parterul fiind amenajat sub formă de prăvălie (Kaufmannsladen). Odată însă cu plecarea armenilor, care s-au stabilit la Gherla comerțul a

³⁵ Virgil Șotropa, „Împăratul Iosif II în Districtul Năsăudului”, în „A. S.”, nr. 4/1926, pp. 2-3.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ *Ibidem*, p. 3.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ *Ibidem*.

început să decadă, iar locuitorii au dus-o din ce în ce mai greu. Sărăcirea locuitorilor bistrițeni, după cum recunoștea proto-judele bistrițean Strassenburg, sporea tensiunile între sași și români, iar litigiile legate de proprietatea pământului erau tot mai numeroase⁴⁰.

De la Bistrița, împăratul cu suita sa a trecut în teritoriul Regimentului II român, pe care l-a inspectat în prezența a 12 deputați aleși din rândurile grănicerilor⁴¹.

La Năsăud împăratul a reținut spiritul de ordine și bună gospodărire, concretizat în numeroase edificii militare, dar și civile, precum biserici, școli, mori. De asemenea, el a rămas încântat de faptul că aici copiii românilor învățau în școală limba germană⁴².

Din însemnările memorialistice ale căpitanului pensionar Teodor Anton aflăm următoarea istorisire, potrivit căreia împăratul Iosif II, însoțit numai de un adjutant, a intrat în casa protopopului de atunci, străbunul căpitanului, și a început să converseze nemțește. Fiind ambii străini, simplu îmbrăcați și sosiți fără alai, la început protopopul nu știa cu cine are a face. Era însă cald în casă, și când împăratul și-a deschis nasturii hainelor, protopopul a observat pe pieptul lui ordinul casei habsburgice și a început să converseze cu reverență în limba latină pe care o vorbea mai bine. *„Împăratul gustă din rachiul, prescura, slănina și cașul ce i le servi protopopul - continuă relatarea - și după ce conversară împreună mai ales despre raporturile dintre Români grăniceri și Sași, se depărtă luând cu sine pe fiul protopopului, cu numele Onișor, care, deși era numai de 17 ani, cunoștea însă bine limba germană precum toți munții cu toate drumurile și astfel putea să facă bune servicii de călăuză”*⁴³.

Drumul călare prin Munții Rodnei, peste culmi și prin păduri, până spre Dorna și Valea Coșnei, l-a adus din nou pe împăratul Iosif al II-lea la granița moldoveană și i-a reamintit necazurile frecvent întâlnite în punctele de carantină. Astfel a găsit în Rodna mulți dezertori și iobagi fugari de pe domeniul contelui Bethlen, din satele de pe Bârgaie⁴⁴.

În zilele următoare împăratul a inspectat călare toate stațiunile militare din zonă.

⁴⁰ Iulia Bozac, Teodor Pavel, *op.cit.*, p. 62.

⁴¹ Adrian Onofreiu, Ioan Bolovan, *Contribuții documentare privind istoria regimentului grăniceresc năsăudean*, Ed. Enciclopedică, București, 2006, p. 74; vezi și Virgil Șotropa, „Împăratul Iosif II” ..., p. 4.

⁴² Adrian Onofreiu, Ioan Bolovan, *op. cit.*, pp. 74-75.

⁴³ Virgil Șotropa, „Împăratul Iosif II”, p. 4.

⁴⁴ Iulia Bozac, Teodor Pavel, *op.cit.*, p. 63.

La sediul fiecărei companii, după terminarea exercițiilor, a luat informații detaliate despre afacerile grănicerilor, printre care și despre nesfârșitele certe de hotar cu satele săsești vecine. Cu acest prilej a ordonat să se regrupeze după „*un plan determinat*” câteva comune grănicerești și, tot atunci, să fie promovați mai mulți sergenți români la rangul de ofițeri. În trecere spre Maramureș a vizitat și sediul comenzii regimentului, care atunci era comuna Telciu⁴⁵.

Aflăm din monografia comunei Sâniosif (Poiana) a părintelui Ștefan Buzilă că împăratul a fost găzduit o zi și o noapte în casa lui „Titieni din coastă”.

La plecare, mulțumindu-i gazdei pentru ospitalitate și dorind să o recompenseze, aceasta nu a cerut alta decât permisiunea să rămână cu casa în locul unde se afla, adică să nu fie silită să coboare în vale cu prilejul reorganizării satului. Casa a fost lăsată pe loc până în anul 1890. De altfel, în urma vizitei imperiale, locuitorii și-au rebotezat așezarea cu numele Sâniosif⁴⁶.

Într-o altă relatare, părintele protopop Pamfilu Grapini susține că localității Șanț (Rodna Nouă) i s-a dăruit tot atunci de către împărat o fostă capelă militară cu scopul să servească ca viitoare biserică parohială. Cu această ocazie, un sătean i-a făcut cadou împăratului un porc mistreț. Tot de atunci se povestește o întâmplare hazlie, legată de momentul când împăratul Iosif II trecând singur pe drumul ce ducea peste muntele Cucureasa, s-a adăpostit în casa ofițerilor cordonași.

Bucătăreasa, ocupată cu gătirea mâncărilor pentru înaltul oaspete, văzând că străinul începe să vorbească cu ea, l-a rugat să n-o mai rețină, ci mai bine sî pună mâna să-i ajute la învârtirea frigăruilor. Străinul ascultând, s-a pus pe lucru și „*acolo îl află suita, alătura cu bucătăreasa, acu înmărmurită de spaimă*”⁴⁷.

Din aceste istorioare s-a născut nu doar mitul „*drăgușului de împărat*”, ci și suportul mental și sufletesc al loialismului românesc față de dinastia de Habsburg, probat prin acte de fidelitate, supunere și sacrificii⁴⁸.

Mitul „*bunului împărat*” dezvăluie, prin transfigurare, speranțe neîmplinite și suferințe reale pricinuite poporului de iobagi de către

⁴⁵ Virgil Șotropa, „Împăratul Iosif II” ..., p. 4.

⁴⁶ *Ibidem*, pp. 5-6.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ Liviu Maior, *Habsburgi și români. De la loialitatea dinastică la identitate națională*, Ed. Enciclopedică, București, 2006, pp. 10-12.

oligarhiile locale, lacome și orgolioase, incapabile să administreze provincia cu onestitate și înțelepciune, în spiritul dreptății și al moralității creștine.

În privința *„rugărilor și plânsurilor e de notat că, împotriva dorinței exprimate de domnitor, precum în alte părți ale țării așa și în districtul nostru se lucra pe ascuns, ca întru cât se poate „Valahii” să nu fie admiși să-și exprime doleanțele. Însă iscusitul și expertul domnitor, în multe cazuri a știut să zădărnicească intenția răutăcioasă a dușmanilor poporului nostru”*⁴⁹.

Iată, de exemplu, rugarea înmănată împăratului de către *plăieșul Maxim, fiul popii Gălan din Năsăud* în privința dărilor cu care năsăudenii au rămas datori încă din anul 1742. După ce expune modul în care au ajuns la situația critică - *„ne-am îndatorat pe la nemeși de am luat bucate și bani împrumut, și am luat de aici din Bistrița iar bucate și bani”* - plăieșul invocă epidemia de ciumă și greutățile pe care le au oamenii, solicitând în final grația monarhului. *„Iară noi ne rugăm Mării Tale Pra Înălțate Craiul - scrie Maxim - să avem milă la Măria Ta pentru acele reștanțe din ciumă. Că noi nici n-om avea milă de la cei bani, noi n-avem în ce nădejde să stăm pe loc, că acum a căzut iară lăcuste pe țarina noastră. Numai ce se roagă satul să avem milă să stăm pe loc, și am fost opriți de ciumă, fără 3 luni, nu un an”*⁵⁰.

Împreună cu subalternii militari și civili, împăratul a căutat soluții de îndreptare și de respectare a dispozițiilor, dând uneori sentințe tranșante și irevocabile, formulate instantaneu. Solicitudinea și generozitatea în relațiile cu supușii, au impresionat mulțimile care și l-au apropiat imediat de sufletul lor.

La aceasta se adăuga cultivarea sentimentului latinătății pentru locuitorii Daciei de altădată. Ca un *„bădică Traian”* din colinzi și basme, sau *„al doilea Traian”*, prezența lui Iosif II prin satele românești din Năsăud și Maramureș a reușit să răscolească în sufletele românilor ideea descendenței latine a limbii și poporului. Astfel impresionat de rezonanța latină a denumirii localității Salva (de la Salve!) și conștient de romanitatea locuitorilor zonei, împăratul Iosif al II-lea a salutat-o entuziasmat cu celebrele cuvinte *„Salve, parva nepos Romuli!”*, adică *„Vă salut, mici nepoți ai lui Romulus!”*⁵¹.

⁴⁹ Virgil Șotropa, „Împăratul Iosif II”..., p. 4.

⁵⁰ *Ibidem*, pp. 6-7.

⁵¹ Valeriu Șotropa, *Districtul grăniceresc năsăudean...* p. 157; vezi și Ioan Chindriș, *op.cit.* p. 650; Iulia Bozac, Teodor Pavel, *op. cit.*, pp. 117-118.

Puțini mai sunt cei care știu că cel care a descompus formula cu care Iosif II a salutat lumea românească a Năsăudului și a botezat cele patru sate năsăudene Salva, Parva, Romuli și Nepos, a fost Antonio Cosimelli⁵².

Măguliți de încărcătura de nobilitate a frazei, localnicii a trei sate ale districtului năsăudean au fost mândri să schimbe numele localității lor după cuvintele latine din expresia împăratului: Romuli, Parva și Nepos, denumiri ce se păstrează până astăzi⁵³.

Episodul nu este singular, din moment ce, în amintirea aceiași vizite imperiale și locuitorii altor sate din districtul grăniceresc năsăudean au schimbat denumirea așezărilor lor. Iată, de exemplu: la vederea feciorilor înalți și zdraveni de pe Valea Șieului, împăratul ar fi exclamat „Mon or! (aurul meu!). Doamne, ce cătane!”, expresie transferată în toponimia localității Târgova, care a devenit Monor⁵⁴.

În data de 24 iunie suita împărătească a plecat în jos pe Someș prin orașele Beclean, Dej, Gherla până la Cluj, iar de aici, prin Turda spre Sibiu. În popasul de la Sibiu, dintre 29 iunie-10 iulie 1773, împăratul Iosif al II-lea și-a sintetizat experiența trăită în periplu bănățean și ardelean de peste 11 săptămâni, redactând un raport final cu sugestii și propuneri de reformare⁵⁵.

În ziua de 11 iulie, împăratul a părăsit Sibiul, pe un traseu prin Mediaș, Târgu-Mureș, Reghin, Bistrița, Dumitra, Năsăud și a făcut popas în noaptea de 12 iulie, la Telciu. Peste tot a fost asaltat de plângeri în special împotriva contelui Bethlen, proprietar de moșii pe Valea Bârgăului⁵⁶. A rezolvat chiar o speță în care „*trei țărani, între care și judele din Bârgău, au*

⁵² Italianul „comite” Antonio Cosimelli, sosit sub munții Rodnei încă din 1762, cu gradul de căpitan, a exaltat viața militară a graniței năsăudene într-un poem rămas celebru în cultura noastră: *Poemation de secunda Legione Valachia sub Carolo barone Enzenbergio* pe care-l tipărește mai întâi în anul 1778, după doi ani de la oficializarea Miliției de Graniță din Transilvania, vezi textul poemului la Vasile Bighigean, în „A.S”, nr.2/1925, pp. 13-19; nr. 3/1925, pp. 39-65; nr.4/1926, pp. 51-80; Iosif Naghiu, „Antonio Cosimelli”, în „Studii italiene”, IV, 1937, pp. 129-143; Iuliu Moisil, „Biografia căpitanului Anton Cosimelli și opera sa *Poemation de secunda Legione Valachica*” în „A.S”, nr. 25/1939, pp. 447-481 și extras, Năsăud, 1939; Teodor Tanco, „Antonio Cosimelli, poetul grănicerilor năsăudeni”, în *Virtus Romana Rediviva*, I, Bistrița, 1973, pp. 183-185; Valeriu Șotropa, *op. cit.*, (vezi indicele); Onisim Filipoiu, „Poemul cosimellian. Unele considerații privind primele ediții”, în „Buletinul intern al Cenaclului literar-itinerant „Mihai Eminescu” Cluj-Napoca”, II, 1980, nr. 1 (3), pp. 6-17.

⁵³ Numele anterioare: Strâmba (Romuli), Lunca Vinului (Parva) și Vărarea (Nepos).

⁵⁴ Iulia Bozac, Teodor Pavel, *op.cit.* p. 118.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 67.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 547.

fost arestați, bătuți, judele, alungat din gospodărie și din casă, fiind declarat „Vogelfrei”⁵⁷, având voie să-l omoare oricine; faptul e confirmat și de un membru al magistratului (caz reprodus amplu și în raportul trimis Consiliului de Stat). Împăratul îi predă pe țărani în paza armatei, iar perceptorul vinovat e trimis la Guberniu pentru o anchetă aspră”⁵⁸.

Aflăm din „Jurnalul de călătorie” că a doua zi, în 13 iulie, împăratul a urmat un traseu „din Telciu la Romuli, pe un drum muntos-mlăștin. Romuli, sat nou în mijloc de pădure, populat de grănicerii care fugiseră în Moldova. Defrișări puține, trai greu, nemulțumiri mari”. Împăratul și-a continuat drumul printre munți abrupti și păduri, pe văi, apoi lângă Țibleș, la hotarul Maramureșului, de unde l-a trimis pe generalul Enzenberg în misiune în Moldova. Coboară muntele în Săcel, descrie valea Izei, ajunge la Moisei „Locuitorii fac plute distrugând pădurile, încât nu o să mai aibă mijloace de trai și se va frâna și transportul sării. La Borșa, punct de carantină, sat mare românesc, trecerea din Moldova e grea”. Împăratul se duce călare la locul unde au fost înfrânți tătarii, până la posturile plăieșilor. „Numeroase plaiuri din Moldova încoace, iar paza e asigurată doar de 6 țărani (4 într-un loc și 2 în altul), timp de câte 14 zile. Toți locuitorii din întreaga vale sunt români - își continuă monarhul relatarea - cei mai mulți oameni liberi, înstăriți, nu prestează robotă, lucrează numai pentru sine”⁵⁹.

În data de 14 iulie, împăratul a urmat un drum prin Sighet, apoi pe Valea Tisei, Hust, Hidegpatak, Ekermezö, Hollubina până la Munkacs, unde a ajuns în data de 21 iulie. De aici, prin Ungvar, până la Kosice, unde a definitivat raportul despre Maramureș și și-a făcut corespondența⁶⁰.

„Această prea înaltă călătorie și convingerea personală a Majestății Sale asupra adevăratei stări a lucrurilor a avut pentru grănicerii români urmări dintre cele mai binefăcătoare. Neobosita rezistența a Majestății Sale din timpul călătoriei - precizează o sursă militară - a stârnit mirare și admirație la populația grănicerească, și chiar și acum, după trecerea a mai mult de un secol, această vizitare a Regimentului întreprinsă de către Majestatea Sa, precum și dispozițiile hotărâte pentru bunăstarea grănicerilor, au rămas în amintirea populației grănicerești române”⁶¹.

⁵⁷ Proscris, în afara legii.

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ *Ibidem*.

⁶⁰ *Ibidem*, p. 549.

⁶¹ Adrian Onofreiu, Ioan Bolovan, *Contribuții documentare...* p. 75; Virgil Șotropa, „Împăratul Iosif al II-lea”...p. 6. Vezi o analiză mai amplă la Doru Radosav, *op. cit.*

Împăratul Iosif al II-lea a întreprins o a doua vizită în Ardeal, pe parcursul a două săptămâni, în vara anului 1783, la trei ani de la moartea mamei sale. Organizarea călătoriei a revenit generalului Enzenberg, comandantul Brigăzii Imperiale din Bucovina, cel care până în anul 1777 a organizat și condus Regimentul II de graniță năsăudean. În acest sens, la începutul lunii iunie 1783, împăratul i-a adresat generalului două scrisori cu sugestii despre organizarea traseului.

Punctăm, în continuare, mesajul unuia dintre documentele adresate comandantului militar din Bucovina:⁶² *„Dragă generale Enzenberg! Deoarece fac un întreg turneu pe lângă granița ungară și transilvană, intenționez să trec peste Valea Rodnei și în Bucovina. Te avizez dară ca să poți lua de timpuriu măsurile necesare spre scopul ăsta. Probabil în 9 ori 10 iunie voi fi la oficiul de vamă și carantină din Rodna. Pentru trecerea carelor peste Cucureasa – continuă împăratul - se vor putea întrebuința boi. Eu însă vreau să fac drumul acesta călare”.*

Pentru aceasta, monahul solicita să aibă la dispoziție patru cai țărănești neînșeuăți, însă înfrânați, împreună cu slujitorii necesari. Propunerea era să ajungă, dacă era posibil, în prima zi de la vama Rodnei până la Câmpulung; de aci la Suceava. Apoi, marșul urma să continue în așa fel, încât să poată merge la posturile de graniță de pe Siret, la Prut și așa mai departe, după vizitarea granițelor, la Cernăuț. În fine, de acolo iarăși la granița extremă, spre Hotin și Nistru. De aici, urma să treacă la Uscie Nistrul spre a ajunge la Okopy, în Galiția.

În continuare, împăratul solicita din partea generalului să-i asigure caii de schimb necesari, pentru a se putea deplasa, de regulă, „în trăsură”; unde însă *„sunt drumuri rele sau munți foarte prăpăstioși, și nu este de văzut nici în dreapta nici în stânga ceva remarcabil, acolo trăsurile vor putea să plece pe cel mai scurt drum spre stațiune; pentru mine însă în cazul acela au să stea pretutindeni gata cei patru cai înfrânați însă neînșeuăți”.*

Împăratul mai preciza că nu era pretentios în privința locurilor de cazare și solicita ca traseul să fie astfel socotit, încât să reușească parcurgerea fiecărei etape propuse pentru o anumită zi, în condițiile în care - după propria mărturisire - *„obicinuesc să plec la patru ore dimineața și să călătoresc până la șase ori șapte ore seara fără de-a lua masă”.*

Punctul de întâlnire cu generalul era Rodna, fixat pentru data de 12 iunie, de unde urma să plece în aceeași zi, spre Câmpulung. Mulțumit de

⁶² *Ibidem.*

programul vizitei în Transilvania și Bucovina, monarhul încheia prin solicitarea ca *mareșalul Schröder* „să poată face și în Galiția dispozițiile necesare pentru continuarea călătoriei mele”.

Dacă la prima sa vizită din anul 1773 scopul călătoriei fusese cel de a cunoaște nemijlocit realitățile transilvănene, caracterizate prin tensiuni și conflicte în interiorul provinciei, dar și prin opoziția stărilor privilegiate față de tendințele centralizatoare ale Vienei, iată că la cea de-a doua revenire împăratul și-a propus să încerce, pe cât posibil, ștergerea oricărei deosebiri între națiuni și religii⁶³. În acest sens, încă din anul 1781, împăratul a dat „*Edictul de toleranță*” care-i îndreptăța pe soldații necatolici să frecventeze biserica lor, acordându-le astfel avantajele religiei pe care o aveau⁶⁴.

De data aceasta, timpul pe care și l-a rezervat pentru a inspecta Regimentul II de graniță năsăudean a fost doar de trei zile. Astfel, în data de 11 iunie împăratul a sosit la Bistrița din direcția Reghin, primind pe drum numeroase plângeri din partea locuitorilor. În cea a lui Alexandru Sigmirean din Brașfalău de Jos⁶⁵, acesta se plângea împăratului că după 50 de ani pe care i-a trăit într-unul din cartierele Bistriței, nemeșul Csercnyi din Brașfalău l-a reclamat ca iobag. De atunci, când pe el, când pe soția sa, nemeșul îi închidea și-i maltrata zicând că nu-i va ierta până ce nu își vor plăti răscumpărarea. Fiind sărac, îl implora pe împărat să aibă milă și să hotărască cu dreptate în această chestiune⁶⁶.

La 12 iunie, împăratul, însoțit numai de generalul Colloredo, a urmat un traseu pe Valea Ilvelor până la Șanț, unde s-a întâlnit cu restul suitei, care a urmat drumul în amonte pe râul Someș, prin Rebrîșoara.

Aflăm dintr-o scrisoare a maiorului Carol Heydendorff că, pe tot parcursul călătoriei, monarhul a fost foarte amabil cu localnicii, a intrat chiar în câteva case grănicerești și a împărțit oamenilor peste o sută de galbeni⁶⁷.

⁶³ Pe sași îi irita foarte mult propoziția „*aequalitas iurium Valachorum cum Saxonibus*”; vezi Virgil Șotropa, „Împăratul Iosif al II-lea...”, p. 9.

⁶⁴ Publicat la Viena la 8 noiembrie 1781, *Edictul de toleranță*, deși menținea primatul religiei romano-catolice, asigura în același timp liberul exercițiu pentru celelalte religii. Importanța lui era mai mult politică decât religioasă, permițând și necatolicilor ocuparea de funcții în conducerea orașelor și a breslelor, pentru achiziția de proprietăți etc., vezi la Adrian Onofreiu, Ioan Bolovan, *Contribuții documentare...*, p. 90.

⁶⁵ Azi, Blăjenii de Jos, în județul Bistrița-Năsăud.

⁶⁶ Virgil Șotropa, „Împăratul Iosif al II-lea” pp. 8-9.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 9.

La Rodna Veche, împăratul a inspectat întreg regimentul care fusese concentrat aici cu ocazia vizitei sale, ocazie cu care a propus construirea unui institut de pregătire a cadrelor militare. De asemenea, a ordonat să se lucreze mai cu zor la deschiderea șoselei care avea să lege, prin Bârgău, Ardealul cu Bucovina. Privitor la teritoriul Bârgaielor, a dat dispoziția ca să fie militarizat și organizat conform unui plan bine stabilit⁶⁸.

Tot cu această ocazie, interesându-se de starea școlilor din teritoriul regimentului, împăratul a propus înființarea mai multor școli triviale și a Institutului militar din Năsăud, care a fost inaugurat în anul 1784⁶⁹. Acesta va purta pe frontispiciu următorul text: „*Literae et virtus / Vostra felicitas*”⁷⁰. Inaugurarea Institutului militar a fost făcută cu mare solemnitate. Împăratul, însoțit de generalul baron Enzenberg, a părăsit comuna Șanț în ziua de 12 iunie și a continuat călătoria sa spre Bucovina⁷¹.

În vara anului 1786 împăratul Iosif II s-a aflat pentru a treia oară în Transilvania. De această dată vizita s-a limitat doar la 9 zile⁷². Traseul ales a fost din nou prin Reghin spre Bistrița, cu inspecția graniței năsăudene și mai departe, prin Pasul Bârgău, spre Bucovina. Consecvent în hotărârile sale, împăratul și-a propus să verifice modul în care i-au fost executate ordinele. În ce privește Institutul militar din Năsăud, care deja începuse să funcționeze cu 60 de locuri-50 de băieți și 10 fete - împăratul a emis un ordin prin care se aproba un ajutor anual de 1.750 de florini pentru întreținere⁷³. Privitor la Valea Bârgăului, a cărui alipire și militarizare

⁶⁸ „La anul 1783 - citim în istoria localității Zagra - *avu Regimentul de Români nr. 17 bucuria și norocirea de a fi vizitat de Majestatea Sa împăratul Iosif II, unde soldați din tot ținutul Regimentului, pe acel timp numit Valea Rodnei, antistele comunale din Zagra au așternut în Rodna Veche, unde a fost concentrat tot regimentul spre a primi și a saluta pe Majestatea Sa împăratul Iosif II, o suplică pentru căpătarea dreptului de târg în comuna Zagra și ridicarea unui institut pentru învățământul Junimei aplecate spre miliție (cariera militară - n.n.), la care și celelalte comune de pe Valea Rodnei au suplicat pentru Institut*”; apud. *Periplu toponimico-istoric. Valea Zăgrii*, volum îngrijit de Mircea Prahase, Cluj-Napoca, 2003, p. 109; vezi și Adrian Onofreiu, Ioan Bolovan *Contribuții documentare...* p. 91.

⁶⁹ Numirea de *școli triviale* provine de la școlile din Evul Mediu, în care studii disciplinelor gramatică, dialectică și retorică compuneau așa-numitul *trivium*; apud. Adrian Onofreiu, Ioan Bolovan, *Contribuții documentare...* p. 92.

⁷⁰ *Prin învățatură și curaj spre bogăția și fericirea țării noastre*, apud. *Ibidem*, p. 92.

⁷¹ *Ibidem*, p. 91.

⁷² Virgil Șotropa, „Împăratul Iosif al II-lea...”, pp. 10-11.

⁷³ Adrian Onofreiu, Ioan Bolovan, *Contribuții documentare* p. 92; vezi și Virgil Șotropa, „Împăratul Iosif al II-lea...”, p. 10.

începuse la 1 ianuarie 1784, împăratul a dorit să constate personal modul în care au fost organizate satele și s-a modernizat șoseaua spre Bucovina.

Odată cu trecerea în rezervă a vice-colonelului von Cosimelli, comanda regimentului a fost preluată de maiorul Heydendorf, care a fost înaintat la gradul de vice-colonel, și de căpitanul Johan von Devchich, devenit maior⁷⁴. Sediul garnizoanei de pe Valea Bârgăului a fost fixat la Borgo Prund, unde de altfel împăratul a și poposit.

Într-o scrisoare datată 24 iulie 1786, colonelul Heydendorf îi raporta generalului de divizie Cristian Rall cum a găzduit și ospătat pe împăratul Iosif „care și de-astă dată s-a arătat foarte afabil atât față cu el cât și față cu colonelul Schlaun, comandantul regimentului năsăudean”. De asemenea, descrie cum pe muntele Zimbroaia împăratul era s-o pățească rău. În timp ce stătea într-un car tras de boi, ruda s-a rupt, iar carul a pornit îndărăt pe povârniș, gata să se răstoarne. Dând dovadă de prezență de spirit, împăratul a sărit jos din car și a scăpat astfel de un eventual accident⁷⁵. Cu ocazia vizitei în orașul Bistrița, împăratul Iosif II a pus piatra de temelie pentru biserica catolică de pe strada Spitalului, pe frontispiciul căreia poate fi văzută următoarea inscripție: „Deo uni et trino has sedes posuit Iosefus II. Rom. Imp. MDCCLXXXVII”⁷⁶.

În cursul domniei sale, împăratul Iosif II a încercat să integreze toate provinciile într-un imperiu unit și să limiteze pe cât posibil puterea nobilimii. Deși Maria Tereza, mama sa, a evitat cu grijă asemenea țeluri, Iosif II era totuși încrezător, că susținut de forța unui stat modern, putea să înfrângă repede rezistența nobililor egoiști. Timpul a dovedit însă că nobilii din Ungaria și Țările de Jos au reușit în cele din urmă să-și apere privilegiile împotriva acestui monarh reformator⁷⁷.

Începând cu anul 1788, împăratul Iosif II a început să piardă controlul asupra imperiului său. Unul dintre motive l-a constituit propria lui sănătate, tot mai precară și care i-a provocat moartea în anul 1790, la vârsta de 49 de ani. Alt factor a fost războiul cu Turcia, care nu numai că a fost extrem de costisitor, dar a blocat și armata, punându-l în imposibilitatea de a zdrobi nobilimea maghiară și belgiană. În plus, anii 1788-1789 au fost săraci în recolte, aducând în Europa o criză economică, ce a culminat cu revolta din anul 1789 de la Paris. Rezultatul a constat în izbucnirea unor

⁷⁴ Adrian Onofreiu, Ioan Bolovan, *Contribuții documentare* p. 93.

⁷⁵ Virgil Șotropa, „Împăratul Iosif al II-lea...”, p. 10.

⁷⁶ *Unui Dumnezeu și Sfintei Treimi s-a edificat această Biserică de Iosif al II-lea, Împăratul Românilor în anul 1787.*

⁷⁷ W. Oppenheim, *Europa și despoții luminați*, Ed. All, București, 1998, p.146.

răscoale țărănești, îndreptate împotriva reformelor religioase, a înrolărilor sau pentru abolirea șerbiei.

Presat de toate acestea, Iosif II a ales sacrificarea reformelor. Astfel, în anul 1789 a amânat introducerea noii taxe pe teren și abolirea robotei. În același timp, a reimpus o cenzură strictă, a mărit activitățile poliției secrete și a ordonat armatei să înăbușe răscoalele țărănești. În Ungaria a fost de acord să convoace dieta și și-a revocat toate reformele, cu excepția toleranței religioase, a sistemului de reorganizare a bisericii și a decretului din 1781 privitor la șerbie. Pe scurt, a restaurat vechiul sistem al guvernării de către nobilime⁷⁸.

Câteva săptămâni mai târziu Iosif II a murit și a fost urmat la tron de fratele său, Leopold al II-lea, care i-a împărtășit majoritatea idealurilor, dar care era mult mai pragmatic. Și el a fost nevoit să sacrifice câteva dintre reformele lui Iosif II, inclusiv abolirea zeciuiei și a controlului de stat asupra colegiilor teologice, însă a reușit să recâștige Ungaria și Țările de Jos, păstrând și majoritatea celorlalte reforme date de Iosif II prin intermediul unei atitudini care a variat între fermitate și conciliere⁷⁹. Totuși perioada scurtă în care a domnit (a murit în anul 1835), nu i-a oferit ocazia să-și extindă reformele care vizau statul. După moartea acestuia, tronul imperiului a fost preluat de fiul său, Francisc I al Austriei (*Franz Joseph Karl von Habsburg-Lothringen*), care, alături de demnitatea de împărat, a purtat-o și pe aceea de rege al Boemiei, Ungariei și mare principe al Transilvaniei.

În anul 1816, acesta s-a căsătorit pentru a patra oară, cu Carolina Augusta fiica regelui Maximilian Iosif al Bavariei. După căsătorie, și-a propus ca în anul următor să viziteze câteva provincii ale imperiului său, printre care și Transilvania⁸⁰. Conform presei vremii, perechea imperială a intrat în Transilvania în ziua de 14 august 1817, dinspre Bucovina, prin pasul Bârgău, ajungând în orașul Bistrița la orele 4 după-amiază⁸¹.

Împăratul a fost găzduit la familia Filkeni, iar împărăteasa în casa familiei Zigler, ambele amplasate în strada Lemnelor și care au fost unite în acest scop printr-o ușă comună⁸². Chiar în după-masa sosirii în oraș, împăratul

⁷⁸ *Ibidem*, p. 147.

⁷⁹ *Ibidem*.

⁸⁰ Nestor Șimon -, „Către autor” (manuscris), la A.N.B.-N., colecția *Iulian Marțian*, d.l, f. 21.

⁸¹ O scurtă descriere despre această vizită se află publicată în „Bistritzer Wochenblatt” Bistritz, nr. 3, din 18 ianuarie 1870, p. II, sub titlul „Kaiser Franz in Bistritz”.

⁸² „Observatoriulu” Sibiu, nr.70, 13/1 sept. 1884, pp. 1-2; vezi și Emil Csallner, *Denkwürdigkeiten aus dem Nösnergau. Ein zeitkundlicher Beitrag zur Geschichte der Stadt, des Kapitales und des Distriktes Bistritz*, Bistritz, Druck und Verlag von Gustav Zikeli, 1941, p.104.

a ținut audiențe la magistrat. Printre cei primiți sunt amintiți judele suprem Martin Pfintzgräf și reprezentantul locuitorilor orașului, superintendentul Dan Georg Neugeboren. În cinstea oaspeților, orașul a fost împodobit sărbătorește iar pe frontispiciul primăriei a fost afișată următoarea inscripție: *„Luminează mai tare ca lampa / Numele tău, Împărate Francisc!”*.

În ziua următoare împăratul, invitat de autoritățile locale, a vizitat orașul. Obiectivele vizitate au fost biserica piariștilor, apoi cea evanghelică, unde au primit binecuvântarea de la preotul orășenesc Nirescher, apoi școala evanghelică, unde împăratul s-a interesat de felul cum era predată matematica. Vizita a continuat cu turnul bisericii evanghelice, Sfatul orășenesc, Primăria, camerele Magistratului, cancelariile, arhiva și arestul.

În ziua de 16 august, împăratul a călătorit la Năsăud iar împărăteasa la Beșineu, unde a intrat în casele mai multor țărani, care i-au înmănat o mulțime de petiții și cereri de ajutor, iar ea le-a oferit diverse cadouri⁸³. Solemnitatea primirii împăratului la Năsăud o găsim descrisă de vicarul Ioan Nemeș⁸⁴. *„Ziua de 16 august a fost o zi de bucurie - consemnează vicarul - care desigur va rămâne neuitată și perpetuată din copii în copii, în care locuitorii acestei văi ascunse de dealuri și munți au sărbătorit solemn, cum n-a mai fost niciodată, primirea Majestății Sale, gloriosul nostru Împărat”*.

Acesta a ajuns în Năsăud la orele 10 dimineața cu un convoi format din cinci care. În primul se afla împăratul împreună cu camerarul suprem, comitele de Wrbna, și un servitor de curte. Cel de-al doilea car era ocupat de mareșalul campestru și adjutantul împăratului, von Kutsera, care-l avea alături pe consilierul de stat major, medicul Baron de Stift, și un servitor. Al treilea car ducea pe oficiantul cameral c.r. de Iellinek, secretarul de curte von Schlvesing și doi servitori. Ultimele două care erau ocupate de suita curții formată din bucătari, îngrijitori și servitori. Drumul a fost pavat cu trestie, iar de o parte și de alta a lui a fost înșirată o mulțime de oameni care aruncau flori și strigau „vivat”. Porțile caselor care erau împodobite cu ramuri verzi și flori, purtau diferite inscripții.

Primirea a fost organizată în casa colonelului, unde s-a ridicat o poartă în dreptul căreia o companie a prezentat onorul. Grupul celor desemnați să-l întâmpine pe împărat era format *„din domnul colonel și*

⁸³ Emil Csallner, *op. cit.*, p. 105.

⁸⁴ „După un manuscris din anul 1817 intitulat „Beschreibung der *Solemnität* bei und nach der ankunft Seyer Majestät des Kaiser im Stabsort Naszod”, aflător în archiva vicarială din Năsăud, fără datul anului și fără subscriere”. apud. *Activitatea vicariloru foranei eppessci gr.cat. din districtulu Naseudului, de la înființarea vicariatului pana la Vicariulu Anchedimu Popu inchisive, descrisă de Macedonu Popu*, editor, Massimu Popu, Budapesta, 1875, p. 23 și următ.; vezi și Nestor Șimon, „Către autor”, f. 22.

*comandant de regiment von Zatzky cu ceilalți domni ofițeri de ștab și superiori, înconjurați de preoțime, de oficianții militari și de personalul scolastic, precum și de o mulțime mare de popor, mic și mare, bătrân și tânăr așteptau pre Prea Înălția Sa, de asemenea la poarta de intrare*⁸⁵.

În continuare, împăratul a vizitat Institutul Militar, unde „văzând alumini curați și frumoși, a întrebat pre colonelul Zatzky, că fiii de ofițer sunt alumini și a căpătat răspuns, că nu-s fii de ofițer, ci de grănițeri ordinari”⁸⁶. Tot aici, împăratul împreună cu membrii suitei au gustat pâinea militară - *commis* - făcută pentru elevi. „Pe drumul către biserica greco-unită - continuă relatarea - se îndesa poporul între „vivat”-uri neîntrerupte, când fără de veste Majestatea Sa se duse și în casa grănițerească de jos săracă, a tatălui de familia - *Pater familias* - Mihăilă Moldovan, unde se aflau 24 de suflete, s-o informat despre subzistența lor, a examinat pânza țesută de pre stative și apoi a dăruit pre această familie”⁸⁷.

Preoții greco-catolici din localitățile regimentului au înmânat împăratului o petiție prin care cereau îmbunătățirea dotațiunilor lor. Într-o altă plângere, locuitorii Văii Rodnei, care înainte de militarizare au aparținut oamenilor liberi, cereau să fie trecuți în rubrica „*Condiții înainte de militarizare*” nu ca iobagi, ci ca „*libertini*”, așa cum a fost cazul de la înființarea graniței în anul 1763, până inclusiv în anul 1815, deoarece aceasta corespundea adevărului. Plângerea conținea și rugămintea, ca subofițerii care proveneau din teritoriul grăniceresc, aveau studii militare, s-au evidențiat în campanii pe câmpul de luptă și aveau conduită ireproșabilă, să fie avansați la gradul de ofițeri superiori în posturile devenite vacante, iar aceste recompense să nu se mai acorde provincialilor, care nu aveau pregătire militară și politico-administrativă⁸⁸.

În semn de recunoștință față de grănicerii români, împăratul le-a trimis în anul 1819 portretul său și a împărătesei Carolina Augusta. Aceste portrete au fost expuse la 22 iunie 1819 în biserica greco-catolică, iar după încheierea Sfintei Liturghii au fost duse spre păstrare la Institutul de Creștere Militar din Năsăud. Cu ocazia primirii portretelor, au avut loc mari festivități în Năsăud, la care au participat reprezentanții tuturor localităților regimentului, o mare parte a populației regimentului, preoțimea, învățătorii

⁸⁵ Nestor Șimon, „Către autor”, f. 23.

⁸⁶ Idem, „Institutele de învățământ din Năsăud” (manuscris), la A.N.B.-N., colecția *Virgil Șotropa*, d. 385, f.176.

⁸⁷ Idem, „Către autor”, f. 25

⁸⁸ Apud *Personalități din granița năsăudeană, Contribuții documentare*, volum îngrijit și annotat de Adrian Onofreiu și Viorel Rus, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2009, p. 133.

și mulți ofițeri⁸⁹. Obiceiul de scoatere a portretelor împărătești, în ziua de 22 iunie, pentru a putea fi văzute de marele public, s-a menținut până la moartea împăratului Francisc I, în 1834⁹⁰. În anul 1849, în timpul revoluției, icoanele împărătești au fost distruse de insurgenții maghiari.

La scurtă vreme după evenimentele revoluționare din 1848-1849, Casa Imperială de Austria a hotărât desființării regimentelor de graniță din Transilvania, printre care - după aproape un secol de existență - și a regimentului năsăudean. Localitățile foste grănicerești au fost transpuse sub administrație civilă la data de 1 aprilie 1851. Cu această ocazie, foștii grăniceri au fost trecuți în categoria *provincialiștilor*, adică au devenit civili, îndeosebi țărani liberi, proprietari pe ogoarele pe care le-au posedat în timpul graniței ca feude militare; sesiile au trecut în proprietatea lor fără răscumpărare⁹¹. În concluzie, putem rezuma că prin vizitele întreprinse de monarhi în zona regimentului de graniță năsăudean, aceștia au transmis mesajul imperial de forță, echilibru și utilitate noii entități militarizate.

Desfășurate sub semnul *pajurei imperiale*, ele au întărit atât convingerea localnicilor în avantajele și beneficiile noului sistem care le era propus, cât și organizarea acestuia, definită de rigoarea și ordinea militară. În acest fel, „trecherile” monarhilor prin granița năsăudeană au contribuit la consolidarea sistemului impus de Viena, în beneficiul ei și al celor care l-au acceptat și a cărui parte componentă au devenit, pentru aproape un secol.

2. Un nou început, o nouă organizare a Văii Bârgăului

2.1. Cadrul general și desfășurarea Conscriptiei din anul 1783

Absolutismul luminat, ce a marcat o bună parte din secolul al XVIII-lea, s-a caracterizat, printre altele, prin efortul deosebit manifestat de către Curtea de la Viena de a modifica raporturile domeniiale, păzite cu strășnicie de către nobilime, și, de asemenea, prin stabilirea unei reglementări urbariale unitare, așa cum fusese cazul în Banat, Crișana sau în Ungaria. Greutatea realizării acestui deziderat a venit din opoziția nobilimii, mare proprietară de domenii, care nu putea astfel renunța la abuzuri și sustrageri de la plata obligațiilor fiscale. Nici măcar marile conscripții, precum aceea din 1750, 1764 sau cea din 1785-1786, nu au rezolvat definitiv această problemă.

⁸⁹ Nestor Șimon, „Către autor”, f. 26.

⁹⁰ Idem, „Institutele de învățământ ...”, f. 11.

⁹¹ Valeriu Șotropa, *op. cit.*, pp. 260-261.

Pentru un spațiu aflat la marginea imperiului, în vecinătatea teritoriilor vizate de expansiunea țaristă, Principatul Transilvaniei a constituit un punct vulnerabil pentru Casa de Austria, nevoită să impună un control politic, militar și confesional riguros. În condițiile politice și militare existente, după încheierea păcii de la Belgrad, în 1739, și a războiului de succesiune cu Prusia, când statul austriac era în imposibilitatea de a susține prin costuri însemnate un nou război, s-a decis sporirea efectivelor militare existente cu noi efective, mai puțin costisitoare, din rândul populației locale⁹².

Prin politica de înregimentare a unor teritorii din Transilvania, statul austriac își propunea scăderea opoziției nobilimii prin scăderea puterii ei economice, prin preluarea țăranimii și a domeniilor deținute, dar și o sporire a puterii centrale prin promovarea reformelor. În aceste condiții, se creează un nou tip de țăranime, cu obligații militare, care, în schimbul eliberării de iobăgie și anumite scutiri fiscale, devenea un exemplu amenințător pentru nobili, cea mai însemnată categorie socială scutită⁹³. Având în vedere faptul că nobilimea transilvăneană în marea ei majoritate era impresionantă numeric, dar săracă din punctul de vedere al proprietăților și supușilor deținuți, acest lucru determina o supraîncărcare a populației cu sarcini, înrobind-o și mai mult.

Luând în considerare șirul evenimentelor istorice, ocuparea Bucovinei în 1775 și luptele cu turcii în Moldova, se impunea ca o necesitate înființarea unui regiment de graniță, care putea spori efectivele cu încă două companii⁹⁴ pentru a păzi granița cu Moldova, dar și pentru asigurarea unei linii de comunicații prin Tihuța spre Vatra Dornei. De altfel, în raportul final realizat cu ocazia primei vizite în Transilvania, împăratul Iosif II face două mențiuni extrem de interesante în dreptul stării Regimentului II românesc de graniță, la adresa satelor de pe Valea Bîrgăului, *34 sate militarizate în total, de ce nu și celelalte? și terenuri neluate ale lui Bethlen*⁹⁵, mențiuni pe care le-a pus în practică zece ani mai târziu, prin militarizarea acestor sate și preluarea domeniului de la proprietarii de atunci, familia Bethlen.

Opoziția nobilimii a fost promptă, chiar dacă în schimbul cedării

⁹² *Istoria românilor*, vol. VII, Editura Academiei Române, București 2003, p. 325.

⁹³ Florin Valeriu Mureșan, *Satul românesc din nord-estul Transilvaniei la mijlocul secolului al XVIII-lea*, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2005, p. 122.

⁹⁴ Teodor Ghițan, „Contribuțiuni la istoricul Văii Bârgăului”, în „A.S.”, nr. 25/1939, p. 427.

⁹⁵ Ileana Bozac, Teodor Pavel, *op. cit.*, p. 725.

pământurilor și al locuitorilor pentru militarizare se obțineau anumite despăgubiri și compensații⁹⁶. În iarna anului premergător militarizării, în timp ce se afla într-o inspecție a trupelor din Transilvania, împăratul Iosif II a fost abordat de către contele Paul Bethlen, cu rugămintea de a i se pune la dispoziție documentația necesară, aflată în arhiva Conventului de Cluj-Mănăstur, pentru a-și putea susține întemeiat dreptul de proprietate asupra domeniului Bârgău⁹⁷.

Începută la data de 7 august 1783 și încheiată în data de 17 octombrie a aceluiași an, conscripția Văii Bârgăului s-a făcut la ordinul împăratului Iosif II, printre altele din motivul că proprietarii de atunci ai comunei Bârgău, membrii familiei Bethlen, nu posedau acte urbariale în regulă, și atunci trebuia reglementată această situație printr-un inventar⁹⁸, precum și pentru a se avea o situație clară a familiilor militarizate. De altfel, evoluția istorică a Văii Bârgăului anterior militarizării a fost una cu multiple sinuoziități⁹⁹. O scurtă privire asupra acesteia dezvăluie particularități interesante. În anul 1317, zona montană a Bîrgăului a fost împărțită între Ioan Bethlen și Ladislau și Nicolae Apafi, pentru ca, la mai bine de o jumătate de secol distanță, urmașilor acestor familii să le fie dat un nou act de donație asupra domeniului Bârgăului. Partea de posesiune a familiei Bethlen a fost cumpărată de către cetatea Bistriței, conform actului de cumpărare din 1506¹⁰⁰.

Secolul al XVIII-lea produce multiple schimbări în statutul juridic al acestei zone, prin dese treceri de la un proprietar la altul, respectiv de la fiscal cezaro-crăiesc și familia Bethlen. În anul 1776, domeniul este conșcris familiei Bethlen pentru suma de 360.000 fl.¹⁰¹.

⁹⁶ Familia Bethlen a primit drept răscumpărare pentru militarizarea Văii Bârgăului, domeniul fiscal Păuliș din Banat, ce valora 400.000 fl, iar pe lângă aceasta și suma de 300.000 fl. Vezi Florian Porcius, *Istoricul ținutului grăniceresc năsăudean*, editor prof. Liviu Păiuș, Editura Napoca Star, Cluj – Napoca, 2005, p. 35, 157.

⁹⁷ Teodor Ghițan, „Contribuții...”, p. 428.

⁹⁸ Virgil Șotropa, „Militarizarea Văii Bîrgăului”, în „A.S.”, nr. 10/1929, p. 1.

⁹⁹ Vezi în acest sens infra / supra *Contract și expertiză referitoare la segregarea proprietăților în fostul Regiment grăniceresc II român*, Capitolul I.

¹⁰⁰ O copie a actului de cumpărare vezi în A.N.B-N, colecția *Iulian Marțian*, dos. 149/6, f. 1-2.

¹⁰¹ Despre această cumpărare Paul Bethlen răspunde reprezentantului Guberniului în 4 iunie 1776: „Hoc solum in comperto habeo, quod territorium Borgoviensem procurrebat plane ac terminus usque Moldaviae uti ante possidebatur, nisi ad intuitum belli Turcici cum Russis annis superioribus habiti ubi semitis justu regio incisis Borgoienses usum Alpium amplius exercere non poterant, incolae partis Moldaviae arrepta hac occasione insignem Alpium Borgoiensium partem in usus suos converterunt”; vezi în A.N.B-N, fond *Administrația fondurilor grănicerești năsăudene*, d. 7, f. 73-74.

Conducerea operațiunilor cerute de efectuarea conscripției militare era asigurată de Carol Heydendorf, secondat de Wenzel Thurnfeld, căpitan, și Ioan Șincai, sublocotenent. Lor li se alătură George Aranka, jude de tablă, și Ioan Csernici, din partea camerală. Pe data de 8 august, se alătură din partea familiei Bethlen și Nicolas Gaal, pentru a valida actul conscripției. Nefiind însă mulțumit de felul în care se desfășura conscripția, acesta prezintă comisiei obiecțiile sale, așternute într-un text care să fie luat în considerare la momentul întocmirii procesului-verbal. Punctual, mandatarul era nemulțumit de faptul că în nenumărate rânduri locuitorii conscriși furnizau date false referitoare la capacitatea arabilelor și fânațelor precum și a veniturilor rezultate din pășunat¹⁰².

Cu ocazia conscrierii, pe lângă crearea celor 7 sate - Rusu Bârgăului (Rusz Borgo), Josenii Bârgăului (Zsoszeni), Mijloceni (Miszlocseny), Suseni (Zsuszeni), Prund (Prund Szek), Tiha și Bistrița Bârgăului (Bisztrita) - prin împărțirea Bârgăului de Sus și de Jos, acestea au fost sistematizate urbanistic pe sisteme de străzi, cum a fost exemplul Bistriței Bârgăului, concentrată pe „două uliți principale paralele, în lungime de 2 km și în legătură regulată prin 5 uliți curmeziș”¹⁰³. Dacă în cazul înființării regimentului de graniță de la Năsăud se impunea și condiția aderării la greco-catolicism a țăranilor din acest spațiu, privită ca o măsură necesară de stopare a conflictelor confesionale ce zguduiseră Transilvania în deceniile cinci și șase ale secolului al XVIII-lea, cum au fost cele ale lui Visarion Sarai și Sofronie din Cioara, în cazul înregimentării populației din Valea Bârgăului, statutul confesional nu a mai reprezentat o condiție obligatorie, deși trebuie menționat că populația din această zona era de confesiune ortodoxă.

Conscrierea localităților prezintă, în ansamblul ei, nu numai informații privind posesiunile pe care locuitorii acestor părți le aveau în folosință, ci și obligațiile față de stăpânii lor, în calitate de proprietari feudali.

2.2. Domeniul Bârgăului în lumina conscripției

Interesul istoriografiei românești în analiza temelor specifice zonei Văii Bârgăului, în secolul al XVIII-lea, în general, și a celor referitoare la militarizarea acestei zone, în special, își are începuturile în studiul lui Virgil Șotropa¹⁰⁴, al cărui defect se constituie în principal din

¹⁰² Virgil Șotropa, „Militarizarea...”, p. 10-11.

¹⁰³ *Bistrița Bârgăului. Contribuții documentare*, volum îngrijit și adnotat de Mircea Gelu Buta și Adrian Onofreiu, Editura Eikon, Cluj – Napoca, 2010, p. 61.

¹⁰⁴ Virgil Șotropa, „Militarizarea...”, p. 1-30.

lipsa datelor referitoare la populația conșcrisă, surprinzând, evenimential, doar etapele conșcrierii. Cercetarea istorică ulterioară¹⁰⁵, care s-a preocupat tangențial de acest subiect, anexându-l analizelor referitoare la istoricul întregului Regiment 2 românesc de graniță de la Năsăud, s-a cantonat în simpla redare a informațiilor din revista năsăudeană, accentuând și mai mult ipoteza potrivit căreia locuitorii acestor ținuturi au avut statutul de oameni liberi, subjugați însă intereselor familiei Bethlen, căreia îi aparținea acest domeniu feudal.

În spiritul unei reabordări obiective a subiectului, integrarea în circuitul științific a conșcripției nominale a locuitorilor de pe Valea Bârgăului ni s-a părut imperios necesară.

Spre deosebire de marile conșcripții generale sau de cele ale marilor domenii¹⁰⁶, cea a Văii Bârgăului se particularizează prin faptul că a fost constituită din conșcripții distincte, reprezentând părțile posesionare ale membrilor familiei Bethlen, după cum urmează: Alexii Bethlen, cu $\frac{5}{72}$ părți posesionare, Iosif Bethlen, cu $\frac{1}{36}$ părți posesionare, Ladislau Bethlen, cu $\frac{1}{18}$ părți posesionare, Nicolae Bethlen, cu $\frac{1}{36}$ părți posesionare, George Bethlen, cu $\frac{1}{4}$ părți posesionare, Adam Bethlen, cu $\frac{1}{18}$ părți posesionare, și Paul Bethlen cu $\frac{1}{4}$ părți posesionare.

Populația domeniului Bârgău se clasifica, la 1783, în două pături distincte, *iobagi* și *jeleri*¹⁰⁷, și se constituia într-o proporție covârșitoare dintr-o populație cu statut iobăgesc, fiind legată de loc și cu obligații multiple. Numeric, această populație se ridica la 854 capi de familie iobagi,

¹⁰⁵ Un singur studiu vizează analiza concretă a actelor conșcripției, cel al lui Ioan Pop, „Valea Bârgăului la 1783”, în „File de istorie”, 1989, p. 135-149. Pentru studii monografice și abordări tangențiale vezi: Teodor Ghițan, „Istoria comunei Borgo Bistrița de popa Vasile Pavel” în „A.S.”, nr. 23/1938, p. 469-476, Idem, „Contribuțiuni ...”, p. 426-434, Carol Göllner, *op. cit.*

¹⁰⁶ Vezi în acest sens: Florin Mureșan, „Conșcripția din 1750 în Districtul Inferior al Bistriței (Valea Țibleșului)”, în „Revista Bistriței”, X-XI/1997, pp. 115-136; Alexandru Matei, „Les sources de la démographie historique dans les archives transylvaines”, în vol. *Populație și societate*, vol. IV, *Instituții de statistică demografică. Lucrările colocviului internațional de demografie istorică Cluj-Napoca, septembrie 1977*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1980, p. 119-126; Liviu Moldovan, „Conșcripții și recensăminte în Transilvania (secolele XVII-XIX): Metodologia și valoarea documentară”, în „Revista de Statistică”, XIX, nr. 8/1970, pp. 86-92; Costin Feneșan, *Izvoare de demografie istorică, vol. I. Secolul XVIII, Transilvania*, București, Direcția Generală a Arhivelor Statului, 1986.

¹⁰⁷ Într-o scrisoare adresată generalului Rall, în ianuarie 1784, Heyedndorff scria: „Oamenii zic că sunt inquilini (jeleri) și nu iobagi, ceea ce Bethleniștii nu vor să recunoască”, vezi Virgil Șotropa, „Militarizarea...”, p. 3.

în raport cu 219 capi de familie jeleri, o creștere cu 6% în comparație cu anul 1780, când erau înregistrați 812 capi de familie iobagi și 219 capi de familie jeleri.

Considerând că reformele începute în perioada tereziană vizau concretizarea situației agrare și a raporturilor ce decurg din ea, precum și reglementarea relațiilor dintre iobagi și domnii de pământ, *Certa puncta* din 1769 a putut fi considerat un succes pentru Casa de Austria și țărănimea împovărată numai prin prisma reducerii zilelor de robotă la patru zile cu brațele și trei zile cu vitele, pentru iobagi, și două zile pentru jeleri. Situația locuitorilor de pe domeniul Bârgăului era mai grea. Cortegiul de prestări și servicii reiese și din raportul adresat de către maiorul Heydendorff, generalului Rall, la 27 ianuarie 1784, la puțin timp după militarizare: *prestațiile le-au tot sporit domnii, încât țăranii trebuiau să lucreze săptămânal nu 6, ci 7 zile; unii despre cari se credea că în zilele lungi din iulie n-au lucrat destul, trebuiau să lucreze în plus câteva zile; alții care n-aveau vite, trebuia să lucreze cu mult mai mult ca pălmași, și în loc de 200 trebuia să furnizeze 1500 de șindrile; dacă vr-unul era bolnav, i se lua singura avere vaca în locul prestației îndatorate neîmplinite*¹⁰⁸. Că munca datorată stăpânilor domeniali era extrem de împovărătoare o dovedește chiar textul conscripției, care arată că iobagii trebuiau să presteze nu mai puțin de 14 zile de muncă cu brațele și treizeci de zile pe an cărașie. La acestea se adăugau 24 transporturi la Cluj, în contul domnului pământean și transportul datorat zeciuiei porumbului.

O perspectivă interesantă asupra statutului comunităților locale din satele de pe Valea Bârgăului se poate contura din observațiile cuprinse în rubrica finală a tabelelor conscripției. Din acestea se pot culege informații prețioase cu privire la persoanele care săvârșesc actul justițiar de pe moșie.

Dreptul de judecată al stăpânului asupra supușilor săi a reprezentat un drept consfințit încă din secolul al XVII-lea, amenzile aplicate reprezentând, în cea mai mare parte a lor, o reală sursă de venit, atât pentru nobil cât și pentru dregătorii săi. Forul superior de judecată l-a reprezentat judele domenial. La modul general, atribuțiile judeului domenial sunt bine cunoscute și variază între asigurarea unei bune desfășurări a activităților pe moșie și medierea conflictelor între săteni, judecând pricini mărunte, care nu depășeau suma de 3 florini.

În conscripțiile Văii Bârgăului juzii sunt împărțiți în funcție de partea de moșie deținută de fiecare nobil. Ei se încadrează în rândul

¹⁰⁸ *Ibidem.*

categoriilor sociale scutite de obligațiile fiscale și beneficiau de privilegii din partea nobililor. Printre cei mai înzestrați se număra Vasile Vreszmasz, un iobag de 59 de ani, cu trei copii cu vârste cuprinse între 19 și 9 ani, care avea în bățatură nu mai puțin de 10 cai, 6 boi, 2 vaci, 4 junici, 6 porci, 5 stupi pentru miere și 60 de oi și capre, în timp ce extravilanul producea 14 care de fân anual. La capătul opus se afla Alb Maftej, iobag de 46 de ani din Prundu Bârgăului, care avea în gospodărie un singur cal, două vaci și două junici, extravilanul aducându-i anual o producție de $\frac{4}{9}$ care de fân.

Dacă în secolul al XVII-lea forul superior ca instanță sătească de judecată l-a reprezentat scaunul de judecată al crainicului, funcție intermediară între judele sătesc și provizor, pentru secolul al XVIII-lea, crainicul nu mai era omul liber, cu o stare materială mai bună, ci un iobag ca și ceilalți, îndeplinind funcțiile paznicului hotarului și executând poruncile judeului domenal. Popa Grigoraș, din Susenii Bârgăului, jelerul lui Alexii Bethlen, este cel mai înzestrat dintre crainici, în timp ce Dumitru Rindits, jelerul lui Paul Bethlen, din Bistrița Bârgăului, este atât crainic cât și paznic.

Pe fiecare domeniu existau mai mulți preoți, în stare de iobăgie, trăind în case țărănești și având o situație ceva mai bună decât a iobagului de rând.

Sesia iobăgească, compusă din loc de casă și grădină, în intravilan, și loc de arător și fânaș, în extravilan, grupate generic sub capitolul *appertinentiae*, avea un mecanism de transmitere complex, prin împărțiri și subîmpărțiri în cadrul moștenirilor¹⁰⁹. De altfel, sesia iobăgească arată adevărata măsură a bogăției țărănești. Intravilanele se asemănau întrucâtva reședințelor stăpânilor, dar la scară mult mai redusă. Indiferent de suprafața și popularea intravilanelor, pe ele viețuiau familiile de iobagi și de jeleri. Pe ele se afla inventarul viu și mort al gospodăriilor iobăgești, format din animalele domestice și din uneltele agricole. Tot în cuprinsul lor se aducea și se depozita, an de an, recolta de pe extravilane.

O posibilă unitate de măsură pentru nivelul de trai al populației din localitățile de pe Valea Bîrgăului ar fi numărul de sesii independente înregistrate în raport cu cele formate din conviețuirea mai multor familii în aceeași casă și folosirea aceluiași extravilane pentru arat și cosit. O radiografie a tabelelor de conscriere dezvăluie o realitate interesantă. Numărul sesiilor independente este semnificativ mai mare în cazul porțiunilor posesionare mai mari, cum este cazul posesiunilor nobililor

¹⁰⁹ David Prodan, *Iobăgia în domeniul Băii de Arieș la 1770*, Cluj, Tipografia Cartea Românească 1948, p. 21.

Alexandru și Paul Bethlen, spre deosebire de moșiile mai mici ale lui Nicolae sau Iosif Bethlen, spre exemplu, unde găsim câte patru sau cinci capi de familie care împart aceeași sesie.

Țăranii își lucrau propriile sesii, ce se deosebeau prin rodnicia solului și suprafață, în raport cu gradul de fărâmițare rezultat din împărțirea între moștenitori. De obicei, la moartea tatălui, copiii rămâneau sub tutoratul mamei, care folosea în numele lor bunurile rămase în urma decesului soțului. În cazul în care aceasta se recăsătorea cu un iobag din sat, putea păstra calitatea de tutore și dreptul de administrare a bunurilor pînă la majoratul copiilor. În cazul în care se căsătorea cu un jeler, însă, copiii orfani și bunurile acestora erau scoase de sub tutela mamei și date în grija altei familii, considerați vrednici de a avea grijă de copii. După ce copiii se căsătoreau și își întemeiau gospodăria lor, își puteau împărți sesia moștenită de la părinți în mod egal, în funcție de numărul lor, fără părtinire față de fete, care primeau o suprafață egală cu băieții. În conscripția din 1783, vădulele iobagilor, grupate distinct, intrau în categoria iobagilor, singura deosebire față de aceștia fiind obligațiile iobăgești. Privind lucrurile din acest punct de vedere, avem cazul Varvarei, văduva iobagului Andre Iuon, care avea doi copii, pe Iuon de 18 ani și pe Nysztor de 7 ani și care trebuia să se descurce singură din roadele unei sesii de calitate inferioară, având doar un cal, o vacă și două juninci în bățătura¹¹⁰.

În rîndul sesiilor *desertae* sau pustii se încadrau acea categorie de sesii care nu erau locuite, din cauza decesului deținătorului sau datorită mutării acestuia pe altă moșie. De obicei, aceasta era luată în folosință de către o rudă mai apropiată. Din punct de vedere cantitativ, cele mai multe sesii pustii se regăsesc pe moșia lui Iosif Bethlen - 2 , în timp ce la polul opus se află cele 18 de pe moșia lui Alexandru Bethlen.

Înregimentarea domeniului Bîrgăului a determinat, ca și în cazul celorlalte regimente grănicerești, o mai mare stabilitate a locuitorilor în acest spațiu, datorată necesității de a putea presta neînterupt serviciul militar. Punctual, aceasta a determinat crearea unui regim agricol stabil, prin cultivarea tuturor genurilor de produse necesare propriilor nevoi, fără a exista necesitatea de a se călători în alte părți pentru furnizarea lor. Cerealele semănate erau grâul de primăvară și de toamnă, meiul, orzul, ovăzul. Porumbul era deja asimilat, o mierță de grăunțe de porumb producând 15 clăi pe an.

Să analizăm, pentru început, sesia constituită din teren arabil, împărțită în două categorii: arabil de calitate inferioară și arabil de calitate

¹¹⁰ Vezi tabelul conscripției comitelui Alexandru Bethlen, la numărul de casă 44.

superioară. Cantitativ, la nivelul suprafețelor, pământul arabil era destul de redus. Pe întreg domeniul nu era înscris mai mult de 372 câble și 10 ferdele de semănătură. Calitatea medie a solului reiese din situația însămânțărilor prezentată în textul conscripției. Astfel, se observă preferința pentru grâu de primăvară, care era mult mai productiv față de cel de toamnă.

O câblă de grâu de primăvară producea 16 clăi, față de cele 12 clăi pe care le producea grâu de toamnă. Preferința sătenilor pentru grâu de primăvară poate fi legată, dincolo de rezistența acestuia la temperaturi mai scăzute, de păstorit, întrucât grâu de toamnă necesita mai multe arături, ceea ce făcea ca animalele să nu poată profita de ierburile ce creșteau pe miriști¹¹¹. În plus, semănăturile de primăvară necesitau o singură arătură, ceea ce dădea posibilitatea animalelor să pască pământul lăsat să se odihnească. Conscripția dezvăluie că venitul era socotit după tabelele de producție, proporțional cu terenurile arabile iobăgești și cu producția de cereale, la ovăz, grâu de primăvară și de toamnă.

Împovărarea populației cu robote, adăugată unei slabe productivități a solului, a determinat mulți locuitori să tăinuiască valoarea reală a productivității arabilului și fânașului pentru a scădea astfel nivelul robotelor.

Aratul se făcea, în general, prin utilizarea a 4-6 boi. Numărul mic al acestor animale în gospodariile populației conscrise de pe Valea Bârgăului, ne îndeamnă să credem că, și aici, această îndeletnicire se făcea prin adunarea animalelor mai multor săteni la un singur plug.

Complementar agriculturii, ocupațiile sătenilor le aduceau venituri din morărit, albinărit și distilarea alcoolului. Un număr semnificativ de localnici dețineau, în 1783, cel puțin un stup pentru albinărit, de unde reiese faptul că mierea rezultată era folosită pentru propria alimentație și nu pentru negoț, numărul celor care dețineau de la 10 stupi în sus fiind destul de mic.

Morile aparțineau de drept nobililor familiei Bethlen, însă ele se aflau în folosința locuitorilor. Marea majoritate a celor care aveau venituri din morărit erau săteni asociați, doar o mică parte dintre ei își întregeau veniturile individual din morăritul cerealelor, piuăritul lânii sau tăiatul lemnului. Deși rețeaua hidrografică locală nu permitea introducerea unor instalații de lucru performante, existau totuși un număr destul de mare de mori.

Existența morilor de piuărit era în strânsă legătură cu pășunatul oilor, iar contextul climatic al spațiului grăniceresc bîrgăuan era favorabil acestei îndeletniciri. Munții, așa cum reiese din textul conscripției, erau numeroși: Tomnatic, Heniu, Parâng, Muncel, Porcoia Mică, Porcoia Mare, Dealul Ursului, Prislop, Miroslava, Dealul Seninenilor, Cioasa,

¹¹¹ Florin Valeriu Mureșan, *op. cit.*, p. 183.

Frumușan, Măgura, Dealul Calului, Dealul Îngrădit, Șendroaie, Buba, Delbidan, Bistricioru, Dealul Negru, Piatra Orbanilor, Zimbroie, Breteșoie, Vârful Arilor, și erau deținuți de către nobili în proporții diferite. Aceștia nu au avut statutul nici de munți răscumpărați, nici de munți alodiali, și au putut fi folosiți de către locuitori pentru pășunatul oilor și al vacilor, îndeletnicire care aducea nobililor venituri însemnate. Conscrierea munților nu a fost, însă, lipsită de incidente.

În perioada 12-17 septembrie, câtă vreme comisia se afla în munți pentru însemnarea corectă a acestora, mandatarul familiei Bethlen a depus două întâmpinări scrise, prin care sesiza comisia de faptul că locuitorii interogați au mințit în declarațiile lor, arătându-se indignat de faptul că aceștia tăinuiesc capacitatea reală a fânașului, dând exemplul clăilor de fân descoperite pe Muncel, pe care comisia nu l-a observat în momentul conscrierii.

În munții Miroslava se afla, pentru întreg domeniul Bârgăului, o singură pădure interzisă, numită Braniște, din arbori de stejar, care producea ghindă, însă, din cauză că în ultimii ani ghinda nu s-a mai produs, porcii de pe întreg domeniul Bârgău nu au mai putut fi duși în pădure pentru îngrășat.

Alături de venitul din morăritul cerealelor și piuărit se înscria și cel provenit de la moara de lemne. Aceasta funcționa șase zile pe săptămână, dintre care cinci erau pentru domnul pământean, iar a șasea era cedată morarului în schimbul salariului. În zilele mari de sărbători, precum Paștele, a doua zi de Rusalii chiar și Înălțarea Domnului, nu se lucra. Moara producea 3.340 scânduri bune pe an, ceea ce echivala cu 334 florini, dar și 1.336 *scânduri colaterale* (lătunoi n.n.), stabilite la 2 crăițari bucata.

O sursă de venit pentru domni pământeni era pescuitul și vânătoarea. Deși de la reglementarea Mariei Tereza, din 31 martie 1751, privind stabilirea vânătorii libere pentru feudali, preoți și țărani, prin delimitarea unor perioade stricte de vânat pentru evitarea stârpirii animalelor și până la ordonanța din 1786 a lui Iosif II, care consfințește dreptul proprietarului de a vâna prin limitarea accesului țăranilor, pe domeniul Bârgăului, sătenii vâneau cu precădere în preajma sărbătorilor importante. Atunci nobilii stabileau ca supușii să le aducă diferite animale sălbatice: cerbi, căprioare, urși, cocoși sălbatici, care se puteau vâna după sezon. În plus, se pretindeau și câteva bucăți de șuncă. În restul anului, animalele puteau fi vâmate după o evaluare a administratorului domeniului, care varia de la 13, la 28 florini și 30 crăițari.

Alături de veniturile realizate din agricultură, morărit sau oierit, se adăugau și cele din crâșmărit. Datorită condițiilor geografice improprii cultivării viței-de-vie, viticultura nu a reprezentat o îndeletnicire de bază,

însă venitul din crâșmăritul vinului se ridica pe domeniu la 18 vase, un vas fiind răscumpărat cu 3 crăițari. Mai mult, pe domeniu, s-a impus crâșmarilor să vândă un butoi de vin de 40 de vedre, în timp ce localnicii nu recunoșteau decât un butoi de vin de 30 de vedre. De asemenea, plata băuturii în aceste localuri era foarte mare: pentru un vas de vin - 3 crăițari, iar pentru o cupă de rachiu - 1 crăițar.

De-a lungul secolului al XVIII-lea, aplicarea noului sistem de impozitare a produs fenomene interesante în spațiul Districtului Bistrițean. Unul dintre ele a fost fenomenul migrației, care a dobândit dimensiuni ample, impresionante pentru mulți observatori și îngrijorătoare pentru Curtea de la Viena și autoritățile provinciale din Principat. Dacă pentru mijlocul secolului remarcăm un flux considerabil de mișcare a populației înspre spațiile extracarpătice, determinate de încercarea Magistratului orașului Bistrița de a reduce țăranii la starea lor de dependență, dar și obligațiile mai mici ale țăranilor din Moldova, pentru deceniul al șaptelea, dar și cele următoare, se observă o scădere a fenomenului, cu treceri mai rare, marcate de ocuparea Bucovinei de către habsburgi și întărirea pazei hotarului, când trecerea munților era mai dificilă¹¹².

În conscripțiile Văii Bârgăului, cei fugiți sunt grupați într-un capitol distinct, sub titlul *Însemnarea fugarilor*. Însemnarea îi menționează ca fugiți în Moldova pe: Ion Bogath, om căsătorit, din Prundu Bârgăului, Tyfor Paskul, de asemenea căsătorit, din Tiha Bârgăului, iobagi ai lui Alexandru Bethlen; Toader Taloi din Prund, Grigore Kornea din Bistrița Bârgăului, amândoi iobagi ai lui Nicolae Bethlen; Petre Trifon, căsătorit în Tiha Bârgăului, iobagul lui Ladislau Bethlen; Lazăr din Suseni, Pavel și Grigore a lui Cihera din Suseni, Ilie Kornitza din Prund, Dumitraș Murza din Bistrița Bârgăului, iobagi ai lui Alexii Bethlen, fugiți în Moldova pentru a se căsători.

Trebuie menționat însă că tocmai numărul mic de fugari, în raport cu numărul total al locuitorilor acestui domeniu, ne îndeamnă să credem că

¹¹² Vezi: Ion Bureacă, „Aspecte ale bejeniei în veacul al XVIII-lea din județul Bistrița -Năsăud”, în „File de istorie”, nr. 1, Bistrița, 1971, p. 149; Idem, „Contribuții privind unele aspecte ale bejeniei locuitorilor de pe Valea Bârgăului pe versantul estic al Carpaților în veacurile XVII-XVIII”, în „File de istorie”, nr. 2, Bistrița, 1972, pp. 129-143. Despre problema bejeniei românilor din această zonă vezi și Virgil Șotropa, „Bejenii în secolul XVIII”, în „A.S.”, nr. 16/1932, pp. 55-88. Referitor la problema migrației în Principat, cu aprecieri la Valea Bârgăului vezi: Nicolae Iorga, *Istoria comerțului românesc*, București, 1925, Ștefan Meteș, *Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII-XX*, București, Editura Științifică, 1971, pp. 96-257.

a existat o statornicie mai mare a locuitorilor din această zonă de deal și de munte, ea datorându-se stabilității populației, episoadele migratorii fiind cauzate, mai degrabă, de unele insuficiențe economice ale locului deținut.

Fără a avea certitudinea că am ales calea optimă de a prezenta aspectele ce au decurs din militarizarea acestui spațiu geografic, cât și sârghița mandatarului familiei Bethlen, Nicolae Gaal, de a impune respectarea voinței domnilor referitor la impunerea fiscală a localnicilor, statutul populației locale, în majoritate iobăgesc, obligațiile și veniturile acestora, ne asumăm carențele documentare și inexactitățile interpretative, subliniind că acest demers reprezintă o nouă portită interpretativă a unui subiect încă nestudiat îndeajuns.

3. Spre un nou concept asupra proprietății

3.1. Realități istorice

Organizarea sistemului confinar în Transilvania a marcat profund și ireversibil destinul celor care au fost incluși în acest sistem militarizat. Cu atât mai mult, influența lui a lăsat urme adânci în evoluția românilor cuprinși în sistemul „graniței militare”. Dialogul dintre cei militarizați și Curtea de la Viena a cunoscut valențe biunivoce. Rigorilor sistemului militar impus de monarhie românii i-au răspuns prin supunere și disciplină, prin jertfa de sânge în campaniile militare, cât și prin înrădăcinarea unui „dialog” între cei conduși și conducător, reprezentat de persoana monarhului.

Efectele benefice ale sistemului militar de graniță pentru teritoriile celor două regimente românești s-au făcut simțite cu deosebire într-un domeniu esențial de evoluție, cel social-economic.

Prin drepturile statuate în actele de înființare a regimentelor grănicerești, cât și prin modul efectiv în care s-a derulat acest proces, a fost consființit din partea monarhiei un nou statut social-economic pentru locuitorii militarizați. Fie prin recunoașterea statutului ab antique, fie prin dobândirea lui o dată cu militarizarea, a fost confirmat și întărit caracterul de oameni liberi pentru locuitorii înregimentați în „granița militară”.

Sistemul militar de graniță a creat un complex de trăsături care au cuprins integralitatea vieții economico-sociale, politice, culturale. Au fost bine definite obligațiile și drepturile celor militarizați, iar odată fixate, acestea au devenit lege, care a guvernat relațiile cu autoritățile imperiale de-a lungul timpului. Prin implicarea în efortul militar al monarhiei, românii grăniceri au răspuns acestor deziderate, conștienți de faptul că își apărau și construiau, în același timp, propriul lor viitor.

Fractura determinată de evenimentele din anii 1848/1849, ca și uneltirile „neprietenilor” au avut ca rezultat desființarea regimentelor de graniță românești în anul 1851.

Printre problemele importante care s-au pus pentru populația fostă militarizată din regimentul de la Năsăud, a fost și aceea a direcției și modului de dezvoltare în viitor. Cu îndreptățită îngrijorare vicarul Macedon Pop, sintetiza situația în anul 1851 astfel: „Noi, cei ce ne-am înmulțit pe o moșioară de nu ne putem aproviziona de traiul vieții de azi pe mâine, dacă nu vom avea școli mai înalte și industriale ca să ne organizăm un alt mod de trai, o meserie, un serviciu la jurisdicțiunea civilă, pentru care acum suntem complet nepregătiți, vom fi peste puțin timp cei mai săraci”¹¹³.

Iar în acest context, proprietatea asupra pământului devenea un argument puternic pentru viitorul nesigur previzionat pentru teritoriul militarizat năsăudean. Argumentul era definit în liniile sale generale de constările unui important lider al acestui ținut: „Din primele secole ne dovedește istoria că omenirea întreagă, și noi o simțim în noi – scria Florian Porcius – că avem cea mai mare aplecare spre a câștiga capitale și, dintre toate capitalurile, cel mai fructifer pentru viitor, cel mai sigur contra nimicitorilor și făcătorilor de rele e, fără îndoială, pământul”¹¹⁴.

Acestui deziderat i-au fost subsumate toate acțiunile foștilor grăniceri năsăudeni. Pentru „dezlegarea” întrebării fundamentale asupra proprietății au fost concentrate eforturile tuturor celor de aici. A fost stimulat acest demers mai ales de atitudinea noilor reprezentanți ai puterii centrale în zonă, care au instaurat un regim de nesiguranță și suspiciuni, de contestare a ceea ce a fost dobândit și recunoscut ca urmare a sistemului militarizat, de însuși monarhia care l-a creat¹¹⁵. Sigur, mijloacele de acțiune ale foștilor grăniceri nu mai erau cele din timpul militarizării. Dar a rămas ca formă de protest contestarea activității și atitudinii noilor organe administrativ-politice, atât la forurile de decizie ale Transilvaniei, cât și la monarh.

Argumentul irefutabil al acestora a fost acela că odată cu desființarea sistemului de graniță militar și trecerea locuitorilor la statutul

¹¹³ „Gazeta Transilvaniei”, nr. 20/1851, pag. 91.

¹¹⁴ *Reflexiuni asupra importanței proprietății de pământ cu privire la vânzarea pădurilor Districtului Năsăud*, în „Federațiunea”, nr. 1-735, 16 I/4 II 1873, p. 37.

¹¹⁵ Vezi pe larg situația descrisă în *Activitatea Vicarilor foranei eppesci gr.cat. din Districtulu Naseudului, de la înființarea vicariatului pana la Vicariulu Andchidim Popu inchisive, descrisă de Macednu Popu*, editor, Massimu Popu, Budapesta, 1875, pp. 67-79; Nestor Șimon, *Vasile Nașcu. Viața și faptele lui*, Năsăud, 1911, pp. 42-58.

civil, aceștia au devenit egali cu ceilalți cetățeni ai statului, potrivit dreptului public, numai din punct de vedere politic. Ei nu au putut căpăta drepturi private la averea altora, dar același principiu trebuia să se aplice și asupra averilor proprii, care nu puteau fi revendicate de nicio altă autoritate, fie persoană fizică sau juridică¹¹⁶.

În acest sens, un prim demers a fost adoptarea de către reprezentanții comunităților a declarației din 13 aprilie 1851, în care era exprimată voința locuitorilor foști militarizați, ca fondurile și veniturile rezultate în timpul graniței să nu fie împărțite între localități, ci să fie destinate spre scopuri comunitare, printr-o administrare și gestionare spre binele tuturor. În aceeași adunare în care s-a adoptat declarația, a fost concepută și petiția adresată monarhului, în care pentru prima dată au fost exprimate doleanțele populației trecută la statutul civil.

Alături de cerințe care au urmărit conservarea simbolurilor regimentului - steagurile, orientarea fondurilor bănești spre scopuri școlare, alegerea propriilor conducători - au fost formulate postulate referitoare la proprietate. După ce era întărit faptul că trebuiau să fie tratați la fel ca vecinii lor sași, era menționat caracterul liber al proprietății, înainte de militarizare. „*Pământul de noi locuit – citim în petiția adresată monarhului – l-am stăpânit încă înainte de militarizare ca proprietate, asemenea vecinilor sași din Districtul Bistriței, în linie ereditară și nețărnut l-am folosit*”¹¹⁷.

Pentru rezolvarea problemelor referitoare la proprietate în general, a fost solicitată stabilirea unei comisii, care foștii grăniceri se rugau „*să li se conceadă*.”¹¹⁸ Cerința aceasta venea în întâmpinarea acțiunilor erariului, care prin autoritățile sale specializate, instituiseră un control total asupra pădurilor și altor proprietăți grănicerești, în urma căruia a fost pus sechestru asupra pădurilor. Împotriva acestor acte samavolnice, foștii grăniceri au protestat la 20 decembrie 1851 și au cerut o comisie imparțială pentru segregarea pădurilor¹¹⁹.

¹¹⁶ Definierea noului statut de „civil” era realizată prin formula de *încetățenire*; apud. *Memoriul despre dreptul la stipendie și ajutoare din fondul de stipendie din Districtul Năsăudului*, 1908, p. VIII.

¹¹⁷ Teodor V. Păcățian, *Cartea de aur sau luptele politice-naționale ale românilor de sub coroana ungară*, Vol. I; ediția a II-a, Sibiu, 1904, p. 698.

¹¹⁸ *Ibidem*, f. 701.

¹¹⁹ Pădurile au fost predate la 5 ianuarie 1852 și „s-au umplut cu vigili și supra vigili de păduri, care au început a face mulțime de arătări de prevaricațiuni, situație ce a durat până în anul 1856”; apud. Nestor Șimon, *Vasile Nașcu...* p. 58.

Situația tensionată a determinat ca autoritatea centrală să intervină. A fost creată o comisie, numită Grundausscheidung-Commision, alcătuită din funcționari politici și de finanțe ai monarhiei, cărora li s-a adăugat, mai mult cu drept consultativ, și Josef Schottl fostul căpitan auditor al regimentului năsăudean.

Comisia și-a desfășurat activitatea începând cu 16 octombrie 1852 și a funcționat până la 25 februarie 1856¹²⁰, iar misiunea ordonată acesteia a fost să separe averile stabilind care erau de natură domenală, fiscală, sau comunală¹²¹.

În esență, pentru reglementarea proprietății s-a considerat necesar a se stabili:

a) care comune din fostul regiment au fost înainte de militarizare iobage și care au fost libere;

b) care posesiuni din fiecare comună au fost înainte de militarizare alodiale (dominale) și care au fost comunale, cât și drepturile exercitate de fiecare dintre posesori;

c) când și din ce motive s-au întâmplat în natura posesiunilor schimbări, în timpul existenței sistemului militar de graniță, ce drepturi au fost înstrăinate de la fisc, care sunt posesorii acestor drepturi la momentul cercetării comisiei și ce argumente ar servi erariului pentru eventuale revendicări¹²².

Activitatea comisiei¹²³ s-a concretizat în stabilirea cu precizie a proprietăților fiecărei localități foste militarizate și elaborarea unui document important pentru înțelegerea mecanismului de funcționare a reglementării

¹²⁰ Porcius edit. *Păiuș*, nota 40, p. 182. Confirmarea că a funcționat începând cu luna octombrie 1852 este dată de faptul că Schottl a fost plătit, ca membru al comisiei, începând cu data de 12 octombrie 1852; Virgil Șotropa, „Memoriile căpitanului auditor Schottl”, în „A.S.”, nr. 21/1937, p. 497.

¹²¹ Pamfilu Grapini, *Monografia comunei mari Rodna-Nouă*, Bistrița, 1903, p. 52.

¹²² Porcius edit. *Păiuș*, p. 90.

¹²³ „Onorata comisiune ce veni aici trimisă din ordinațiunea înaltului guberniu - consemna presa timpului - cu scopul de a deosebi obiectele și proprietățile erariale de cele comunale din teritoriul fostului regiment de români II, lucră neîncetat”; „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, nr. 102, miercuri 23 decembrie 1853, p. 399. Activitatea comisiei s-a concretizat în rezultate practice. „Afară din urbare - se menționează Istoria Parohiei Ilva Mare - nu se afla nici un document ori mapă sau altfel, după care să te poți orienta până la anul 1852, când s-a movilit și măsurat hotarul din nou”; *Istoria parohiei Ilva-Mare*, Editura Parohiei, Bistrița, Tiparul Tipografiei G. Matheiu, 1906, editor Ieronim Slăvoacă, p. 22; conform Grenzbeschreibung-Protocol din anul 1852, „s-au făcut Urbarie nouă și coală de moșie, după care s-a aruncat darea de pământ”; *Ibidem*, p. 32.

proprietății¹²⁴. Pentru a-și prezenta punctele de vedere, localitățile au întocmit în perioada de activitate a comisiei câte un memoriu, din fiecare regiune geografică a fostului regiment (Valea Rodnei, Bârgăul, Șieul și Mureșul), din care a fost publicat cel al localităților din Valea Rodnei¹²⁵.

Fără a lua în considerare susținerile localităților, comisia a efectuat cercetarea în mod unilateral, la presiunea autorităților politice. Mandatul, cât și executarea acestuia, aveau în vedere ca drepturile, prerogativele și alte libertăți atribuite de către monarh grănicerilor să nu fie luate deloc în considerație. Prin aceasta, comisia s-a pus pur și simplu în poziția de a recunoaște situația dinaintea înființării regimentului de graniță.

Însă și aceasta nu a fost luată serios în considerare, ci comisia a făcut tot posibilul de a include *pro Aerario* toate pădurile și pășunile alpine, apoi drepturile de crâșmărit, în special ale comunelor Văii Bârgăului și a zonei Monorului, iar documentele în legătură cu posesiunile și proprietățile lor de drept au fost pur și simplu ignorate. Aceasta, cu toate că urbariile - documente fundamentale pentru reconstituirea proprietății - au fost redactate pe baza deciziei imperiale din 8 aprilie 1770. Fostelor comune grănicerești le-a fost interzisă susținerea pe cale legală a dreptului la posesiunile și proprietățile lor, iar petițiile înaintate instanțelor de către acestea, le-au fost pur și simplu returnate. Autorităților judecătorești le-a fost interzisă orice cercetare judecătorească, deoarece în cazul efectuării, ar fi trebuit să ia în considerare patentele imperiale, rescripțele, privilegiile, emise în favoarea grănicerilor în privința posesiunilor și proprietăților, în timpul existenței graniței militare.

¹²⁴ Datorat în mare parte activității căpitanului Schottl, documentul „este impunător, atât din punct de vedere juridic, cât și istoric, privitor la aranjarea și separarea averilor comunelor grănicerești nășăudene”; apud. Virgil Șotropa, „Memorii Schottl...”, p. 480. Urmând o „tradiție” a zonei, „opul” a fost păstrat de fiul acestuia, Albert; apoi, Ioachim Mureșan a copiat multe documente legate de acesta, care se păstrau la Muzeul Nășăudean, în perioada interbelică; *Ibidem*, p. 480. Din păcate, astăzi este dispărut sau risipit între alte multe documente „prelucrate” în perioada interbelică de colectivul redacțional al „Arhivei Someșene”.

¹²⁵ Sub titlul „Legitimarea Rodnenilor în fața comisiei delegate pentru reașezarea Văii Rodnei în drepturile ei”, în „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, 1. nr. 22, miercuri, 27 iunie 1854, pp. 118-120; nr. 23, 27 iunie 1854, pp. 126-127; nr. 32 și 33, miercuri 11 august 1854, pp. 177-179; nr. 34, miercuri, 25 august 1854, pp. 181-183. Mărturia locuitorilor se rezuma la constatarea că, în privința separării proprietăților erariale de cele comunale, comisia „ne-a luat toate actele în scris”; *Ibidem*, nr. 102, miercuri 23 decembrie 1853, p. 399.

Rezultatul comisiei a fost - potrivit unui apropiat și cunoscător al perioadei - acela că a creat „în treburile proprietăților și posesiunilor grănicerești o încurcătură juridică, ceea ce în parte i-a și reușit, cu atât mai mult cu cât cercetarea și datele nu le-au fost accesibile reprezentanților grănicerilor și le-a fost interzisă orice examinare a documentelor comisiei, pe scurt, documentele comisiei au ca scop aceea de a spolia fostele comune grănicerești de posesiunile și proprietățile lor”¹²⁶.

Acest fapt era cu atât mai dăunător pentru fostele localități grănicerești, cu cât - cel puțin pentru Valea Rodnei - acestea erau conștiente de statutul lor dinainte de militarizare.

„În comuna Ilva Mare, citim în istoria parohiei, până la militarizare, locuitorii erau oameni liberi, plăteau un anumit bir pe an, sau în bani, sau în plutărit”. De asemenea, „pescuitul, vânatul, întrebuințarea pădurilor și pășunatul era a lor avere proprie, o întrebuințau cum vreau, nimenea la acelea, nu le porunceau. A face moșii, a lăzui, a face poiene, era slobod”¹²⁷.

Deoarece rezultatele activității comisiei nu au fost luate în considerare și nu și-au produs efectele scontate¹²⁸, în anul 1857 a fost numit un Comitet de Super Arbitru (Uiberprufungs-Comité), cu misiunea de a analiza, interpreta și decide în cauza proprietății, pe baza materialului întocmit de comisia din anii 1853-1856. Alcătuit din funcționari ai finanțelor, administrativi și cu mandatul factorilor politici, acest comitet a redactat mai multe documente, bazat pe referatele întocmite de membrii săi. Toate documentele elaborate au fost înaintate forurilor superioare, spre decizie.

Activitatea comitetului s-a desfășurat între martie 1857 și februarie 1858 și s-a concretizat în elaborarea a 10 principii referitoare la rezolvarea problemei de proprietate. Propunerea comitetului, care avea la bază principiul restitutio status quo ante, împreună cu documentele

¹²⁶ A.N.B.-N, fond *Administrația fondurilor grănicerești născăudene*, dosar 3, f. 77. Manuscris aparținând lui Nicolae Beșan, fost proto-notar districtual și comitatens.

¹²⁷ *Istoria parohiei Ilva-Mare...* p. 14.

¹²⁸ „După operatul comisiei foste în treaba aceasta din anul 1852, încă n-a urmat nimica - îi scria la 29 noiembrie 1858 Vasile Nașcu lui Ioachim Mureșan - și, stând lucrul acesta baltă acum 6 ani, ar fi timpul a se dezlega acel nod, de la care atârnă toate celelalte, adică, fost-au Districtul Rodnei, înaintea înființării graniței, liber au nu?”; A.N.B.-N., colecția *Iulian Marțian*, d. 23/c/1/a, f. 6. Iar în scrisoarea din 22/10 martie 1860, adresată aceluiași, preciza că, „în urma comisiei din anul 1853, nu se alege nimic de acolo, de sus”; *Ibidem*, f. 2.

elaborate în timpul cât a funcționat, s-au înaintat de către guvernul transilvănean, la 5 aprilie 1858, ministerului de Interne din Viena, spre a decide¹²⁹.

În același timp, prin ordinele Locotenenței Transilvănene din 7 decembrie 1857 și al Direcției Financiare Provinciale din 19 decembrie 1857, s-a ordonat rezumarea problemei referitoare la munții revendicați de către familia Kemény, de către o comisie alcătuită din comisari de finanțe¹³⁰.

Este interesantă constatarea de la sfârșitul secolului al XIX-lea referitoare la activitatea comisiilor care au avut mandatul de a „dezlega întrebarea de proprietate” în arealul fostului regiment de graniță de la Năsăud, păstrată în mentalul colectiv al celor implicați și rezumată de o parte a fruntașilor din localitățile foste militarizate.

Exemplară este mărturia unuia dintre aceștia, cum că acestea au avut „*multe atingeri, atât în grănițerie, cât și după 1848 la comisiuni, cu ofițeri, emiși ministeriali c.r. și regești unguri, cu generalul Pöck, în anii 1851, 1852-1859, 1860, 1861, 1862-1864*”, ceea ce demonstrează importanța acestor comisii, dar și faptul că activitatea lor - inclusiv pentru perioada dintre anii 1853-1858 - s-a păstrat în memoria colectivă a participanților, foști grăniceri¹³¹.

Toate documentele înaintate Curții Imperiale spre decizie au fost luate în dezbateri. Evoluția evenimentelor și schimbările produse odată cu instaurarea regimului liberal au determinat ca această problemă să fie amânată, iar rezolvarea ei să fie făcută treptat, prin elaborarea cadrului general, în anul 1861, restituirea proprietăților, în 1872, și pacea judecătorească cu familia Kemény, în 1890¹³².

¹²⁹ Nestor Șimon, „Rezolvarea problemelor de proprietate în graniță”, în *Contribuții documentare referitoare la situația economică a satelor năsăudene în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, volum îngrijit de Simion Lușșan și Adrian Onofreiu, Ed. Mesagerul, Bistrița, 2007, p. 69. Vasile Nașcu dădea glas opiniei celor implicați, foștii grăniceri. „Am înțeles că s-ar fi numit o comisiune din partea a trei ministere - scria Nașcu lui Ioachim Mureșan - nu știu care toți trei, știu că cel al finanțelor nu va fi rămas afară, spre a se consulta din operatul și cu operatul comisiunii din anul 1852 și 1853, pentru noi, însă fără noi”; A.N.B.-N., colecția *Iulian Marțian*, d. 23/c/1/a, f. 6.

¹³⁰ *Porcius edit Păiuș*, nota 80, p. 184.

¹³¹ Adrian Onofreiu, „Nestor Șimon - „Munții Rodnei” sau un alt mod de toponimie”, în „Studii și cercetări etniculturale”, Bistrița, IX, 2004, pp. 220-221.

¹³² Pentru desfășurarea acestui proces, vezi Adrian Onofreiu, *Districtul Năsăud (1861-1876)*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2010, subcapitolul *Redobândirea proprietății comunitare*, pp. 95-108.

3.2. Conținutul documentului

Scurtul excurs în derularea procesului de delimitare a proprietăților fostelor localități militarizate susține demersul nostru privind publicarea unui document elaborat în această problemă.

În primul rând, argumentul principal a fost acela al lipsei unor informații detaliate referitoare la problemă, în perioada neoabsolutistă. Consemnările fugare ale unor autori sau martori ai evenimentelor - menționate de altfel în adnotările documentului și în scurtele considerații introductive - nu cuprind decât liniamentele generale ale procesului.

În schimb, documentul pe care-l publicăm oferă o imagine integrată și integratoare a atitudinii celor două partide aflate în conflict în toată perioada de după desființarea regimentului de graniță de la Năsăud. Este vorba, pe de o parte, de foștii militari, acum trecuți în statul civil, iar pe de altă parte, erariul, reprezentat prin diferitele sale instituții.

Documentul în sine exprimă punctul de vedere al celui de al doilea actor menționat, erariul. El a fost conceput sub forma unui „dialog” între rezultatul activității comisiei dintre 1853-1856 și cel al cercetărilor ulterioare, din anii 1857-1858. Punctual, emitem părerea că documentul reprezintă baza pentru redactarea poziției finale a Comitetului Super Arbitru, care va fi comunicată autorităților imperiale de la Viena. Ne bazăm această ipoteză pe structura documentului și conținutul acestuia. În primul rând, el conține patru părți distincte, dar subsumate scopului final, acela de a argumenta în întregime pretențiile statului de atunci asupra proprietăților din timpul militarizării.

Dacă pentru teritoriul Bârgăului și al Văii Mureș-Șieului considerațiile pornesc în mod clar și indubitabil de la premisa că locuitorii acestor teritorii au avut statutul de supuși feudali, pentru Valea Rodnei excursul este mai dificil iar interpretarea documentelor se face și prin raportarea la puncte de vedere ale celor care-l locuiau. Tot aici este prezentată și poziția față de diferendul dintre localitățile foste militarizate Feldru, Nepos, Ilva Mică, pe de o parte, și localitățile săsești Slătinița, Dumitra și Livezile, pentru un teritoriu care a fost preluat din posesiunea celor din urmă, pentru militarizare. Diferendul a fost cunoscut sub denumirea de cearta de hotar.

O poziție cu totul aparte ocupă problema munților așa-numiți revendicați. Aici, documentul argumentează prin luarea în considerare a evenimentelor care au determinat schimbarea graniței între Transilvania, pe de o parte, și Maramureș, Bucovina și Moldova, pe de altă parte. Poziția de

forță prin care au fost obținute teritorii importante în dauna fostului atunci Imperiu Otoman, este pe deplin justificată iar achizițiile teritoriale sunt privite ca dobândite potrivit principiilor care guvernau lumea Evului Mediu și a începutului Modernismului¹³³.

Deși sunt consemnate și opiniile celeilalte părți - în cazul nostru, a localităților foste militarizate - principiul de bază al întregului document este acela de *restitutio ab antique*.

Pe baza acestuia, mare parte dintre proprietățile din teritoriul Bârgăului, Mureș-Șieului, din Valea Rodnei și munții revendicați, trebuiau să revină statului¹³⁴. Pentru argumentarea solicitărilor sale, statul - prin funcționarii care au alcătuit documentul - produce o imensă cantitate de documente, la care face apel, le citează, le aduce ca argumente și pe baza cărora își formulează pretențiile. Pentru aceasta, sunt invocate documente ale principalelor instituții din epocă: Cancelaria Aulică, Guvernul Transilvaniei, Magistratul orașului Bistrița, Direcția Financiară Provincială.

Apoi, fiecare petic de proprietate, fiecare fâneață, teren arabil, pădure, pășune, sunt descrise cu rigoarea tipică spațiului german al monarhiei. Alături de această consemnare de o scrupulozitate care epatează, sunt radiografiate și drepturile asupra acestor proprietăți. Analiza lor provine din sistemul de stări specific evului mediu, la care sunt adăugate alte reglementări ulterioare. Toate cu scopul de a arăta proveniența alodială a proprietății și servituțile care o grevau.

Deși recunoscute prin actele fundamentale de înființare a confiniului militar ca bunuri ale grănicerilor, proprietățile sunt contestate tocmai prin negarea statutului juridic al acestor acte. Ele sunt văzute ca ceva inferior, incomparabil mai puțin relevante, față de greutatea cutumelor venite din vremuri vechi, în care sistemul stărilor nobiliare a fost statuat și care s-a conservat. În acest mod, sunt atacate chiar actele emise de monarh - văzute ca simple acte administrative - în detrimentul proprietății feudale ereditare, perpetuă și intangibilă.

¹³³ Într-o scrisoare din 2 aprilie 1864 adresată vicarului Grigore Moisil, Vasile Nașcu preciza că între documentele fostului căpitan Schottl se aflau și extrase „din documentele pe care le-a avut comisiunea în 1853, unde se vede care au fost ai Văii Rodnei și i-au ocupat Marmațienii și mănăstirile Moldovei, apoi, s-au reocupat”; apud Iuliu Moisil, „Corespondența lui Nașcu cu Moisil și Petri”, în „A.S.”, nr. 12/1930, p. 204.

¹³⁴ În aceeași scrisoare, Vasile Nașcu își exprima speranța că fostul căpitanul Schottl „va avea, cuget eu, notițe și despre acei munți, care au fost bun comunal al Bârgăuanilor, sau, doar și al Târgovenilor și, înainte de militarizare, care dominialii”; *Ibidem*.

Chiar și acolo unde sunt recunoscute unele proprietăți, acestea sunt numai la nivel comunitar și provenite tot din cutumele dreptului feudal, potrivit căruia domniile de pământ au renunțat la o parte a drepturilor lor, transferându-le comunităților. Indivizii nu există decât prin intermediul comunităților, ei sunt partea acestora, cei mulți care alcătuiesc întregul, recunoscut ca atare. Acestora le sunt opuse marile proprietăți domeniiale, care pentru Bârgău și Mureș-Șieu copleșesc prin amploare și numele celor care le dețineau. De aceea, ca un drept natural, acestea se cuvenea a fi restituite – datorită adaptării la realitățile prezente - proprietarilor de drept, în cazul nostru, statul sau familiile nobile.

Se regăsește în întreaga argumentație principiul medieval al stărilor, reprezentat de clasele privilegiate din sânul celor trei națiuni și cărora românii nu puteau sau nu aveau succes, să li se împotrivescă. Argumentația acestora, care transpare în prima parte a analizei situației din Valea Rodnei și a munților revendicați nu rezistă, nu este conformă acestor principii. Ei nu aveau statutul claselor dominante; de aceea, întrebarea care revine, atât din partea lor, cât și a statului, este fundamentul documentului : argumentarea statutului, dacă au fost sau nu oameni liberi, pentru a putea fi/sau nu considerați parteneri ai procesului de restituire a ceea ce au avut¹³⁵.

Spre deosebire de poziția erariului, aceea a foștilor grăniceri se poate deduce din preambulul la analiza celor două zone distincte, Valea Rodnei și munții revendicați. Argumentația lor se întemeiază pe statutul lor înainte de militarizare, consfințit de documente privilegiate ale regilor Ungariei, ca fiind acela al unor oameni liberi. Chiar prin actul de cesiune a Văii Rodnei în administrarea Magistratului Bistriței, din 1475, locuitorii au fost considerați ca egali cu „civii” Bistriței. Iar prin actul de cedare a acestui teritoriu pentru militarizare, a fost reconfirmat acest statut, chiar prin adjudecarea unei sume importante ca despăgubire, de către erariu.

O sumedenie de documente sunt invocate în susținerea acestui principiu: privilegiile regale, acte de donație, delimitări de hotar, actul fundamental de înființare a graniței (patenta din 12 noiembrie 1766), înscrierea proprietăților în cărțile funduare, dovadă a caracterului liber al acestora, dese solicitări pentru a se șterge din acestea mențiunea de „iobagi”, temeinicia unor drepturi vechi, cum ar fi cele de crâșmărit, morărit,

¹³⁵ Relevantă a fost atitudinea pretorului Kanczucki și a oficianului de dare Winogrowski, care arătau: „În mijloc să spânzure pe vicarul foraneu Macedon Pop, de-a dreapta, pe directorul Panga, de-a stânga, pe învățătorul Nașcu și, în față cu dânsii, pe locotenentul pensionat Grigore Mihăilaș?”; apud Nestor Șimon, *Vasile Nașcu*...p. 120.

pescuit, vânat și lemnărit. Toate erau invocate pentru a argumenta statutul de oameni liberi. Statut consfințit de altfel, și de documentele referitoare la „reambularea” granițelor sau documentele „metale” dintre teritoriul militarizat și cele două teritorii învecinate, Maramureș și Bucovina.

În ansamblul, documentul reprezintă o lucrare amplă, bazată pe nenumărate documente din vechime, o lucrare argumentată, prin care se încearcă un „dialog” bazat pe forța dreptului, asupra unei probleme litigioase între cei doi actori, erariul și localitățile foste militarizate. Chiar dacă rezolvarea propusă prin elaborarea acestui document nu a fost cea normală, pe calea justiției - cerință atât de clamată și solicitată de foștii grăniceri - el rămâne un act deosebit de important pentru a desluși întortocheata problemă a proprietății în fosta graniță năsăudeană¹³⁶.

Realitățile pe care le descrie, apelul și invocarea a numeroase documente de primă importanță din timpuri vechi, întreaga construcție și argumentare se constituie într-un model de analiză a trecutului.

Iar pentru zonele Bârgăului și Mureș-Șieului, introduce pentru prima dată în circuitul științific, o descriere amănunțită a realităților de aici, concretizată în descrierea proprietăților marilor familii nobiliare, a drepturilor incurse din acestea, a întinselor suprafețe de pășuni și păduri. O lume a dreptului dominial, în care românii apar doar ca niște conscriși pe aceste întinse proprietăți, așa cum dovedește și conscripția din momentul militarizării și în care comunitățile abia își regăsesc mici parcele de teren necontestat din punct de vedere al proprietății.

În ansamblu, documentul exprimă foarte plastic și sintetic, cu rigoarea specifică spațiului german, punctul de vedere al autorității centrale, sub simbolul pajurii imperiale, în numele căreia a fost întocmit¹³⁷.

¹³⁶Relevant este conținutul mărturiilor lui Nicolae Bejan. După ce menționează apelul ca „referitor la posesiunea și proprietatea foștilor grăniceri români să se hotărască pe cale judecatorească și nu pe cale politica”, acesta descrie atitudinea funcționarilor comisiei, care în protocoalele de negocieri au scris ceea ce au vrut, iar ce era în favoarea grănicerilor nu au luat în considerare, A.N.B.-N., fond *Administrația fondurilor grănicerești*...d. 3, f. 78.

¹³⁷ Vasile Nașcu consemna la 22/10 martie 1860 atitudinea general valabilă a funcționarilor care au lucrat în numele și pentru autoritatea centrală vieneză. „Nu-i glumă, ci faptă - consemna Nașcu în adresându-se lui Ioachim Mureșan - nu hotărâsc nimic în urma cercării cauzei acesteia, fără, care amplotiat, cum vine, după capul său declară tractul fostului regiment al nostru de *fost moșieresc și erariul, a fi proprietarul drepturilor regale* (s.n.); A.N.B.-N., colecția *Iulian Marțian*, d. 23/c/1/a, f. 2. Iar Nicolae Bejan concluzionează, arătând că „singurul lucru pe care grănicerii români l-au obținut prin plângerilor lor este acela că în treburile posesiunii și proprietății s-a menținut situația din 1 aprilie, respectiv 22 ianuarie 1851”; Idem, fond *Administrația fondurilor grănicerești*...d. 3, f. 78

În ceea ce privește paternitatea documentului, mai multe elemente ne determină să-l definim ca fiind unul premergător celui întocmit de Comitetul Super Arbitru pentru a fi înaintat autorităților centrale vieneze.

Faptul că este un document care analizează și corectează rezultatele comisiei segregatoare din anii 1853-1856 este întărit de consemnările interne ale acestuia. Astfel, este menționată înaintarea raportului Comisiei segregatoare către Locotenența Transilvană la data de 31 ianuarie 1856, iar în alt loc se menționează un act emis la data de 1 noiembrie 1853, în cauza certei de hotar dintre localitățile săsești și cele foste grănicerești. Apoi, permanent, la concluzii, este expusă în primul rând părerea Comisiei segregatoare, părere cu care autorii sunt sau nu de acord.

Din aceste consemnări rezultă că documentul a fost întocmit ulterior activității Comisiei segregatoare de proprietate. Funcționarii care l-au redactat, Sofalvi, referent de stat și Anton Dobak, concipist la Direcțiunea Financiară, au lucrat ca reprezentanți ai autorității centrale. Cel de al doilea apare și în documentele întocmite de Comisia segregatoare, în aceeași calitate de reprezentant al autorității imperiale¹³⁸. Modul de lucru și mandatul lor a fost cel decis de autoritățile politice. Negocierile au fost duse „fără cunoștința fostelor comune grănicerești, numai pe căi politice, deseori cu întreruperi, incomplete, numai pe baza afirmațiilor vagi”. Ele s-au întemeiat pe „baza părerilor funcționarilor politici și finanșiștilor subordonați - Jekelis și Dobak - fără atragerea specialiștilor”, se arată în petiția prezentată monarhului la 5 octombrie 1865¹³⁹.

În același timp, un indiciu în plus este acela că documentul este datat 30 mai 1857, dată premergătoare întocmirii documentelor finale care au fost înaintate autorităților vieneze. De asemenea, aceeași Jekelius și Dobak sunt menționați ca autori ai documentului privind poziția autorităților față de așa-numiții munți revendicați, document datat la 1 mai 1858¹⁴⁰. În ceea ce privește modul și etapele lui de întocmire, opinăm pentru alternativa că a avut la bază și conceptele sau notițele căpitanului Josef Schottl, membru în comisia din anii 1853-1856. Acesta a avut „o mulțime de acte și documente privitoare la chestiunea mult discutată dacă locuitorii graniței înainte de militarizare au fost liberi sau iobagi”¹⁴¹.

¹³⁸ Anton Dobak, concipist de finanțe la c.r. Direcțiune Provincială de Finanțe; apud. George Barițiu, *op. cit.*, p. 644.

¹³⁹ *Contribuții documentare privind situația satelor nășăudene*....p. 150.

¹⁴⁰ *Ibidem*, p. 135.

¹⁴¹ Virgil Șotropa, „Memorii Schottl...”, p. 497. Documentul întocmit de Schottl era „documentat și argumentat destul de clar și apriat”; A.N.B.-N., colecția *Iulian Marțian*, d. 23/c/1/a/, f. 7.

3.3. Domeniul Bârgăului

Primul teritoriu pe care documentul îl analizează este cel al Bârgăului, definit de altfel ca și Conscripția dominiului fiscal al Bârgăului din anul 1783, rectificarea din anul 1789 (ex. fiscal din arhivă, paragraf fascicul 15, cartea 2 - Dăbâca. Operat original 12, referatul 13, p. 7-8).

În scurta introspecțiune istorică, sunt prezentate argumentele pentru care acesta era considerat un domeniu al familiei Bethlen. Apoi, sunt descrise prestațiile la care supușii erau îndatorați în favoarea stăpânului feudal. „*Supușii trebuiau să îndeplinească anual 17 robote manuale și de trei ori pe an, un serviciu de cărăușie de 4 zile - precizează documentul - și s-au plătit anumite dări în natură. Inquilinii trebuiau să plătească jumătate din prestația lor, la care se adăuga de la toți zeciuiala și, de la morile de măcinat, 1 florin, iar de la taxele de pădurit, 30 cruceri*”.

Pe acest domeniu, sunt analizate statutul proprietăților alodiale. În primul rând, cele din intravilan, care se concretizau, în Mijloceni, într-un „teren al crâșmei aparținând grofului Paul Bethlen, apoi un teren al casei curiale, aparținând părții de proprietate a lui Alexius Bethlen și un teren al crâșmei lui Adam Bethlen”; în Rus, „un teren al crâșmei fost al grofului Alexandru Bethlen, alături de cele două parcele de fâneață aparținătoare, cu recolta de 3 care de fân”; în Prund, „un teren al crâșmei grofului Alexius Bethlen și un teren curial de casă al lui Grigore Bethlen senior; ”un teren al crâșmei ținând de partea de posesiune a grofului Josef Bethlen și un alt teren al crâșmei, al grofului Ladislau Bethlen senior”, care apoi sunt analizate din punct de vedere al transferului proprietății acestora asupra altor entități.

Sunt identificate în continuare, atâtea câte erau, terenurile comunale. Astfel, în Prund, „2 terenuri comunale, și anume Podireiul de Sus și Podireiul de Jos, pentru care s-a plătit la militarizare”; în Bistrița, erau menționate ca și terenuri comune de pășunat „trei terenuri comunale, și anume: Colibița, Râul Pietricele și Gura Izvorului, care au fost lăsate comunei încă sub familia Bethlen și mai târziu au fost extinse, deoarece a fost permisă de către administrația militară tuturor comunelor, o lăzuire generală”.

Sunt analizate apoi drepturile pe care le-au avut localitățile. Comisia a constatat că „păduri comunale și pășuni alpine nu sunt, conform conscripțiilor din 1783 și 1789”.

Dintre regalii, exclusiv numai familia grofului Bethlen a putut exercita dreptul de crâșmărit. În timpul administrației economice militare,

conform paragrafului 75 al patentei de înființare, acest drept a fost folosit în beneficiul regimentului grăniceresc năsăudean. Din acesta, mai târziu a luat ființă fondul de provente. Comisia a trecut acest drept în tot teritoriul Bârgăului, în cele 8 comune, la fisc, menținând pentru localități dreptul de crâsmărit liber, timp de trei luni de toamnă ale anului.

Dreptul de morărit a fost permis atât sub domnia familiei Bethlen, cât și sub administrația militară, numai în schimbul unei anumite taxe. Pentru morile de măcinat, taxa era în valoare anuală de 1 florin, pentru morile de firez/gatere, în valoare anuală de 30 cruceri. Aceste taxe trebuiau să fie plătite în continuare către fisc.

Vânătoarea a fost permisă înainte de militarizare, în schimbul unei blăni de jder sau a unei taxe de 1 florin. Pescuitul a fost permis, în general, fără plată.

Comisia de cercetare a lăsat ambele drepturi comunelor, deoarece și sub administrația militară pescuitul a fost în totalitate liber. Vânătoarea a fost permisă numai cu respectarea perioadei de prohibiție a vânatului.

Atât înainte, cât și sub administrația militară, dreptul de pășunat a fost liber și fără plată în pășunile alpine Dealul Senienilor, Ciosa și Dealul Calului. Locurile de pășunat ce erau peste necesitățile locuitorilor comunelor au fost folosite în schimbul unui anumit impozit, exceptând pădurea Braniște.

Comisia de cercetare a opinat că acest drept trebuia lăsat în continuare comunelor, deoarece nu a fost anulat. Motivând că aceste pășuni au fost proprietăți alodiale și în prezent aparțineau fiscoi, a rezultat că și dreptul de pășunat trebuia să revină acestuia.

Înainte de militarizare, dreptul de tăiere a lemnului a fost permis locuitorilor - cu excepția pădurii Braniște - în pădurile alodiale stabilite, pentru lemn de foc și lemnul de prelucrat, în schimbul unei plăți în natură, care consta în 100 de șindrile, o grindă și 10 traverse, sau în bani. Sub administrația militară, conform instrucțiunii silvice din anul 1824, prin decizia Sfatului de Război, această pădure a fost destinată pentru negoț.

De asemenea, comisia de cercetare a fost de părere că acest beneficiu nu a fost anulat. De aceea, trebuia lăsat și în viitor grănicerilor pentru a le asigura existența, până la reglementarea servituții silvice, deoarece în caz contrar, aceștia ar sărăci foarte tare.

Comisia segregatoare de proprietate a fost de părere că tăierea lemnului pentru foc din pădurile alodiale, a lemnului pentru prelucrare și a lemnului pentru construcții putea avea loc în schimbul achitării unei taxe și sub supravegherea administrației silvice.

Dreptul de jiruire a ghinzii și a jirului a aparținut proprietarului pădurii. Conform conscripției din anul 1783 și reglementărilor introduse după anul 1824, folosirea izvoarelor sărate a fost liberă și trebuia să rămână la fel și în continuare.

Dreptul de tăiere a cărnii, despre care în vechea conscripție nu se amintea, a fost permis tuturor, conform patentei.

În continuare sunt descrise în amănunt, pădurile și pășunile alpine, în număr de 20, pe întregul teritoriu al Bârgăului, care erau:

- Pădurea Braniste, situată în regiunea comunelor Tiha și Mureșeni, cu interdicție de exploatare, în suprafață totală de 3.000 jug.;
- Pășunile alpine Tomnatic și Heniu, care măsurau împreună 1.400 jug.; pășunea alpină Muncel, cu pădurea alpină fără lăzuiuri, în suprafață de 178 jug.;
- Pășunea alpină Porcoaia Mare, cu Dealul Ursului, în suprafață totală de 1.400 jug.;
- Pășunea alpină Miroslava, în suprafață de 2.682 jug.;
- Pășunea alpină Bucșoia în suprafață de 3.400 jug.;
- Pășunea alpină Măgura Dragoteștilor - numită și Dragota - cu o suprafață de 6.494 jug.;
- Pășunea alpină Dealul Senienilor, cu pădure în suprafață de 500 jug.;
- Pășunea alpină Ciosa, cu păduri în suprafață de 5.969 jug.;
- Pășunea alpină Frumușaua, cu păduri în suprafață de 1.830 jug.;
- Pășunea alpină Dealul Calului, în suprafață de 2.600 jug.;
- Pășunea alpină Măgura Calului, cu suprafață împădurită de 1.600 jug.;
- Pășunea alpină Dealul Îngrădit și Șendroaia, cu o suprafață împădurită de 2.800 jug.;
- Pășunea alpină Buba, cu o suprafață împădurită de 3.912 jug.;
- Pășunea alpină Dălbidan și Cisoara/Viisoara, cu o suprafață de 2.665 jug.;
- Pășunea alpină Bistricioara, cu o suprafață de 5.015 jug.;
- Pășunea alpină Negru sau Breaza, în suprafață de 13.805 jug.;
- Pășunea alpină Piatra Orbanilor cu o suprafață de 2.114 jug.;
- Pășunea alpină Zimbroya, cu o suprafață de 1.643 jug.

Mare parte din acestea erau proprietăți dominiale, ale familiei Bethlen, între care se intercalau și mici petice de pășuni sau păduri comunale și, mai rar, ale proprietarilor individuali, acestea din urmă, rezultat al donării sau prin cumpărare.

Importantă este descrierea situației ab antique¹⁴², cât și amănunțele referitoare la anumite parcele, delimitarea între proprietățile alodiale și cele comunale, descrierea categoriilor de folosință, cu precădere a celor reprezentate de pășuni și păduri, cât și comensurarea în unități specifice locului și perioadei, în special a cantității de recoltă măsurată în care de fân sau capacitatea de producție pentru fabricanți, la păduri.

În total, o imagine de ansamblu inedită a teritoriului Bârgăului, cu descrierea în amănunțime a proprietăților din cele 8 localități militarizate, atât de natură alodială, cât și a celor comunale sau de altă condiție. Aici, epează descrierea în amănunt a celor 20 de pășuni și păduri alpine, care nu mai este consemnată documentar decât pentru unele localități, cu ocazia emiterii sentințelor de către Comisia regulatoare de proprietate, în anii 1862-1866. În acestea sunt trimiteri și la documente întocmite de comisia care a lucrat între anii 1853-1856¹⁴³.

Alături de această imagine este important și capitolul referitor la așa-numiții munți revendicați. Aici, granița între teritoriul militarizat și provincia vecină Moldova cuprindea și teritoriile montane din arealul localităților din Ținutul Bârgăului. Între munții revendicați din zona Bârgăului, aflăm Miragi, Dealul Lat, Paltin, Tomnatic, Dealul Batoșului cu Dumitrelul, Petrișoara, Mărișel, Fața Gardului, Izvorul Buciniș, Haita, Piatra Slatinii, Poiana Coșnii, la care s-au adăugat Muncei Înșirați, Bistricioara, Pietrile Roșii, Priporu Candri, Dealul Îngrădit, Măgura.

Capitolul referitor la teritoriul Bârgăului oferă o interpretare diferită de cea cunoscută până acum, apropiată de realitățile pe care autoritățile vremii le percepeau și încercau să le inducă locuitorilor din zonă¹⁴⁴, prin care se urmărea conservarea a cât mai mult din ceea ce odată, din punctul

¹⁴² Aceasta era cu totul alta după desființarea regimentului. „În anul 1851, în 31 martie, s-a desființat regimentul nostru român de grănițeri. Au pus pe locuitori - continuă o consemnare locală - să plătească dare pentru case și pământ”; *Parohia ortodoxă Bistrița Bârgăului, Condica bisericii g.o din Borgo Bistrița 1896*, (mss), p. 5.

¹⁴³ Vezi așa numitele Croquis-uri - descrieri de proprietăți - din 15 iulie 1854, menționate pentru Mijloceni (p.334), Prund (p.376), Suseni (p.453) și Tiha (p.468); apud. *Contribuții documentare referitoare la situația satelor născădune...*

¹⁴⁴ Conștienți că prin „diploma de militarizare de la Maria Theresia - după cum menționează un cunoscător al zonei-s-a ridicat la anul 1783 toți locuitorii Borgoului, fără deosebire, atât cei din vechime armaliști, cât și cei veniți și așezați mai târziu în Borgou din toate părțile, la gradul de libertini”; în argumentare autorul menționa conscripțiile vechi, cât și diploma principelui Apafi, datată Făgăraș, 19 februarie 1682, conform căreia rezulta „cum că și înainte au fost Borgovenii nobili și libertini”; *Bistrița Bârgăului. Contribuții documentare*, p. 97.

lor unilateral de vedere, le-a aparținut. Acestei perspective i s-a contrapus ceea ce localnicii au adunat și prezentat cu mari eforturi și sacrificii. Ceea ce de altfel se și întrezărește în rarele, dar relevantele referiri la statutul și drepturile acestora.

Rezultă o viziune diferită despre cei ai locului - bârgăuanii - imagine la a cărei creionare aceștia nu au fost consultați, potrivit principului despre noi, dar fără noi. Ea subliniază și întărește cu atât mai mult efectele benefice și urmările primirii armelor și în acest teritoriu. Consecințele au determinat înscrierea zonei în traiectul general de evoluție a comunităților militarizate din regimentul de la Năsăud.

Efectele s-au materializat în închegarea întregului, în numele căruia s-au desfășurat toate acțiunile localnicilor după desființarea structurii militare și a cărei parte componentă au continuat să rămână în contextul nou determinat de regimul liberal-și localitățile borgoane.

3.4. Celelalte teritorii foste militarizate

În structura documentului, analiza continuă cu teritoriul Văii Mureșului. Pătrundem în același univers al proprietăților nobiliare, care sunt și mai bine reprezentate prin posesiunile unor nobili. Sunt descrise în amănunt terenurile alodiale - aflate cu preponderență în zonele intavilane -, pădurile și pășunile alpine.

Spre deosebire de zona Bârgăului, aici predominau proprietățile mai mici, ceea ce indică un proces accentuat de fărâmițare a pământului cultivabil. Această caracteristică era proprie și acelor proprietăți, care de regulă, înglobau teritorii întinse, precum pășunile montane și pădurile. În Monor au avut proprietăți 21 de nobili, la Gledin - 24, Morăreni - 20, Rușii Munți - 25, Șieuț - 18, Budacu de Sus - 3, iar în Ragla - unul singur¹⁴⁵.

O situație aparte au avut localitățile Sântioana și Mărișelu, care au fost conscrise la militarizare, ca aparținând zonei Rodnei, după ce au fost răscumpărate de la Magistratul Bistriței.

Rezultă o imagine a unei zone provenite din teritorii nobiliare - de altfel, chiar documentul menționează că aceste localități erau situate în Evul

¹⁴⁵ Pentru o imagine de ansamblu a structurii și provenienței, vezi descrierea proprietăților acestor localități, așa cum le-au fost recunoscute în *Erkenntnis*-urile emise de Comisia regulatoare de proprietate, în *Contribuții documentare...* astfel; Monor, pp. 353-359; Gledin, pp. 317-319; Morăreni, pp. 359-364; Rușii Munți, pp. 436-442; Budacu de Sus, pp. 305-311; Ragla, pp. 403-408; Sântioana, pp. 446-449; Mărișelu, pp. 330-334.

mediu în comitatele iobăgești Cluj și Dăbâca - care a fost inclusă în sistemul graniței militare doar din considerente strategice, de control a accesului în Transilvania pe Valea Mureșului și cea a Șieului.

Zona următoare este descrisă pe larg în textul documentului. Valea Rodnei, consemnată în documente încă din Evul Mediu ca un teritoriu cu un statut aparte, a fost „donată” - prin documentele privilegiale ale regelui Matei, recunoscute și reconfirmate de urmașii acestuia - cetății Bistriței, cu expresă condiție ca locuitorii de aici să se bucure de aceleași drepturi și libertăți ca și cei ai Bistriței.

În decursul timpului, bistrițenii au dus o politică constantă și continuă pentru a aservi populația românească a zonei, iar divergențele s-au accentuat și intensificat odată cu preparativele pentru militarizarea locuitorilor acestui teritoriu.

Prin documentele de cesiune din 24 mai 1762 și, respectiv, din 9 ianuarie 1766, Magistratul Bistriței a consimțit cedarea teritoriului pentru militarizare. Condițiile de cesiune s-au bazat pe cercetarea documentelor din trecut și rezolvarea problemei fundamentale, aceea dacă locuitorii de aici au fost de condiție liberă sau iobagi. Argumentele autorităților au înclinat spre a motiva statutul de servitute a acestui teritoriu, în sensul medieval al termenului, și spre nerecunoașterea ca aparținând așa-numitului *fundus regius*.

În strânsă legătură cu întregul teritoriu al Văii Rodnei, este analizat într-un subcapitol alt teritoriu, care includea acea parte care, după militarizarea localităților aparținătoare Văii Rodnei, a fost separat pentru aceleași scopuri de la localitățile săsești Livezile, Slătinița și Dumitra, teritoriul situat pe malul din stânga al Someșului. Aici introspecția în trecut enumeră documentele care argumentau poziția erariului, aceea că o dată cu militarizarea s-ar fi intervenit în schimbarea dreptului de proprietate al localităților săsești, defavorizându-le pe acestea în raport cu cele românești militarizate.

De aici, și concluzia că aceste teritorii trebuiau să revină proprietarilor sau, conflictul să fie soluționat prin voința factorilor de decizie politici și administrativi.

Sunt amintite comisiile trimise pentru soluționarea conflictului, începând cu cea din 1764, care a urmărit reambularea graniței, începând de la capătul exterior al lanțului montan, până la Capu Dealului și continuând, de-a lungul dominiului Bârgăului, pe creasta principală a munților, până la muntele Sinc, unde a fost confirmat și înnoit *triplex confinium* între dominiul Bârgăului, localitatea Ilva Mică și localitatea săsească Livezile.

O nouă cercetare a avut loc în anul 1765, însă demersul nu a fost asumat de autoritățile vremii. De aceea, la momentul militarizării, conform notei Comandamentului General către Guberniu, din 31 martie 1766, împăratul a decis ca terenul situat pe celălalt mal al Someșului, împreună cu dosurile munților, de la Vârful Strâmbii până la Piatra Vânăță, să-l cedeze pentru localitățile care urmau să fie incluse în sistemul militar confiniar. Cedarea urma să fie făcută în schimbul unei bonificații, în măsura în care acest lucru se întâmpla fără a cauza vreun dezavantaj pentru contribuabili.

O nouă comisie, compusă din contele Teleki și judecătorul regal Hannenheim, a stabilit în anul 1772 ca grănicerilor să le fie lăsat în proprietate terenul cedat, iar sașilor, pe hotarele lor, să le fie săpate, pe costurile erariului, fântâni pentru adăparea animalelor, deoarece, prin cedarea înălțimilor muntoase situate pe Someș, le-a fost tăiat accesul la râu.

Ca urmare a vizitei coregentului Iosif II la fața locului, în anul 1773, s-a stabilit delimitarea graniței, care s-a înfăptuit abia în iulie 1777, de către o comisie condusă de contele Adam Teleki, trasându-se așa-numita *linie telekiană*. Pentru lichidarea diferendului - care era reclamat în continuare de ambele părți - a fost trimisă în anul 1840 o nouă comisie mixtă, sub conducerea lui Mariaffi, cu scopul de a restabili traseul graniței telekiene. Lucrările conduse de funcționarul Albert Horvath au delimitat un nou traseu al graniței, așa-numita *linie horvathiană*, care era valabilă și la momentul redactării documentului. Această situație a fost asumată și de către comisia care a redactat documentul.

Un alt teritoriu în litigiu - de data aceasta între localitățile militarizate și provinciile învecinate - a fost cel care marca granița dintre ele, cunoscut sub denumirea de *munții revendicați*. Acest litigiu își avea originea în expansiunea militară a Imperiului habsburgic în estul Transilvaniei. Cedările succesive ale turcilor, ca urmare a înfrângerilor militare, au determinat ca granița să fie mutată dincolo de crestele munților, adânc în teritoriul de atunci al Moldovei.

Prima consemnare a noilor borne de graniță se afla pe harta executată de căpitanul Stefan Lutsch, în anul 1751. În anul 1783, colonelul Luxenstein a stabilit un nou traseu al graniței, care a fost acceptat ca normă.

În urma încheierii tratatului de la Sistoff, la 4 august 1791, în anul 1792, în prezența a doi comisari turci și a maiorului Wenzel Turnfeld, ca împuternicit, și a căpitanului Ernest Aumer, comisar cezaro-regesc, a avut loc o nouă reambulare (stabilire n.n.) a liniei de graniță cu Moldova. Protocolul încheiat la Fălticeni, în data de 14 noiembrie 1792, trasa granița cu Bucovina începând de la Regimentul I secuiesc până la Pietrele Roșii.

O nouă reambulare a graniței a fost executată de către locotenent-colonelul Grätze, în 12 iulie 1808.

Teritoriul care era situat între linia de graniță trasată pe harta lui Lutsch din anul 1751 și traseul stabilit de Grätze, reprezenta terenul revendicat. Acesta a fost împărțit grănicerilor de către administrația militară de mai multe ori, ultima dată în anul 1807, pentru folosirea ca pășune pentru animale și pentru tăierea lemnelor. Conform ultimei consemnări din anul 1840, grănicerilor le erau atribuite 25 de părți de munți din categoria celor revendicați.

Alături de acest teritoriu, alte litigii au fost pentru părți de munți ocupate de mănăstirea Moldovița și locuitorii coloniei miniere de la Cârlibaba - în special Dosul Stânișoarei - sau ai localității Coșna. Comisia de cercetare era de părere că teritoriile denumite generic ca *munți revendicați* să rămână în status-quo, urmând ca în viitor să se decidă soarta acestora.

La final sunt consemnate cererile localităților foste militarizate pentru rezolvarea de către Comisia segregatoare a unor aspecte punctuale privind proprietatea, din perioada de după desființarea regimentului de graniță. Solicitățile sunt grupate pe Văile Someșului și Ilvelor, Șieului și Mureșului.

Comuna Bârgău - înțelegând aici toate cele 8 localități din zonă, și-a înaintat doleanțele la 31 iulie 1852 și acestea se refereau la cedarea în scopuri școlare a locuințelor ofițerilor ce au existat în granița militară, ale căror costuri de construcție au fost acoperite din fondul de provente; tratament egal al acesteia cu comunele săsești; pădurile atribuite de către împărăteasa Maria Terezia, precum și munții revendicați și fondul de montur să li se lase în proprietate iar, din mijlocul lor să fie formată și însărcinată o comisie care controleze din partea populației administrarea *munților revendicați* și a *fondului de montur*.

Astfel se încheie expertiza care radiografiază situația proprietății pentru teritoriul fostului regiment de graniță de la Năsăud la momentul redactării lui, anul 1858.

Exprimând punctul de vedere al autorităților vremii, documentul reprezintă o analiză pertinentă, temeinic argumentată din punct de vedere juridic, producând o impresionantă cantitate de dovezi în sprijinul fiecărei aserțiuni. Fie citate pe larg, fie doar enumerate, acestea rememora un trecut pe care și-l asumau și localitățile românești ce fuseseră militarizate.

Punctul de vedere al autorităților, în numele cărora a fost întocmit documentul pe care-l publicăm în continuare, arată că și românii au devenit o *stare* în Transilvania, un partener de dialog.

Chiar dacă purtat de pe poziții de superioritate din partea autorităților, acest dialog a consemnat pentru viitor doleanțele românilor. Mesajul său este clar identificabil în ceea ce mai târziu se va transforma în *mișcarea petiționară* pentru drepturi egale cu ale celorlalte națiuni din Transilvania.

Centrul de greutate, axat pe problema proprietății în fosta graniță militară năsăudeană, a creat premisele pentru redobândirea acesteia în perioada liberală și utilizarea ei atât de eficient și cu rezultate deosebite în ridicarea prin cultură a zonei. În acest fel, amprentarea zonei de către existența confiniului militar a devenit definitivă și a lăsat aici urme adânci, în beneficiul generațiilor următoare.

1. CONTRACT ȘI EXPERTIZĂ REFERITOARE LA SEGREGAREA¹ PROPRIETĂȚILOR ÎN FOSTUL REGIMENT GRĂNICERESC II ROMÂN

- Dominiul Bârgăului cu 8 localități și 20 de pășuni alpine.
- Cele 9 localități situate în Valea Mureșului.
- Comunele militarizate din Valea Rodnei.
- Munții revendicați.

1.1. Introducere

Comisia numită pentru cercetarea relațiilor de proprietate ce au existat în Regimentul grăniceresc român înainte și în timpul graniței militare menționează chiar la începutul prezentului operat - început la 7 iulie 1853 și încheiat la 20 decembrie – că, deoarece arhiva regimentului păstrată la Năsăud, ca reședință de stat major, a fost distrusă în ultimele tulburări din țară², nu a fost posibil să se păstreze în ordine cronologică toate actele și documentele referitoare la derularea operației de segregare a pădurilor și proprietăților.

Totuși, cu ajutorul surselor păstrate de către administrația militară, se poate răspunde la rezolvarea întrebărilor referitoare la:

I. Dacă și ce schimbări au intervenit în timpul existenței Institutului militar de graniță, referitoare la proprietățile alodiale și comunale, în special la posesiunea pădurilor și alte drepturi;

¹ Separare, delimitare a proprietății între erariu=stat, pe de o parte, și alți proprietari, persoane juridice sau fizice, pe de altă parte.

² Se referă la evenimentele din timpul Revoluției din 1848-1849. Datorită acestora, arhiva Vicariatului Rodnei a fost în mare parte distrusă, conform mărturiei unui conducător contemporan al instituției, vicarul Macedon Pop. „În ziua în care rebelii au ocupat acest ținut (2 ianuarie 1849 n.n.) – relatează vicarul – am cules și adunat toate scrisorile de arhiv vicarial ținătoare, dimpreună cu toate protocoalele corespondențelor purtate de răposatul vicar Marian și de mine, și le-am depus în biserică, sperând că sanctitatea locului le va feri de pieire – ci, tare m-am înșelat! Înaintea vandalilor nemic nu e sfânt!”, apud, Adrian Onofreiu, „Preocupări privind arhivele în zona „graniței militare” năsăudene până la 1918”, în *Arhiva Someșană*, seria III, Năsăud, VII, 2008, pp. 272-273. O soartă asemănătoare a avut arhiva fostului regiment de la Năsăud, care – atâta câtă a rămas în urma acestor evenimente - a fost adunată din porunca autorităților militare și, la desființarea regimentului, în anul 1851, a fost depozitată, o parte la Sibiu, o parte la Viena; *Ibidem*, pp. 273-275.

II. Dacă, pe baza actelor regimentului care s-au păstrat, pot fi întreprinse segregări ale proprietăților erariului de cele ale comunelor sau nu. În caz negativ, atunci reiese că în întreaga ei existență autoritatea militară a atins numai în parte problema proprietății în ceea ce privea pădurile și că a stabilit numai o separare a acestora în păduri interzise și neinterzise în exploatare, întregul teritoriu împădurit a fost administrat prin segregarea pădurilor erariului de cele comunale.

Din rândul actelor oficiale preluate de comisie fac parte:

1. un ordin al Consiliului de Război nr. 2.337, din 8 august 1804, prin intermediul căruia pădurile aflate în teritoriul Regimentului grăniceresc II român erau denumite păduri grănicerești militare și urmare căruia lemnul ce provenea din acestea era supus unei taxe;

2. un alt ordin, nr. 1.448 din 8 mai 1807, care arăta că pădurile existente în acest regiment au fost în întregime ale erariului;

3. un ordin, nr. 182 din 20 ianuarie 1808, prin care taxa de la punctul 1 a fost anulată și a fost introdusă vânzarea liberă a lemnului;

4. un ordin al Comandamentului General Cezaro-Regesc Transilvănean nr. 5.816, din 21 septembrie 1812, prin care a fost comunicat codul silvic general din anul 1812, introdus prin articolul dietal nr. 34 și că trebuia respectat dreptul de control al acestui organism;

5. un nou ordin, nr. 4.796 din 21 septembrie 1813, prin care s-a comunicat regimentului un plan al unui nou cod silvic.

În continuare, au apărut:

6. la 21 martie 1819, cu nr. 607, o nouă instrucțiune de serviciu pentru personalul silvic, care a fost emisă companiilor cu indicația că pădurile sunt de privit ca proprietate erarială și trebuiau împărțite în interzise și libere;

7. în anul 1829, un proiect al unui ordin silvic redactat din partea regimentului, și sancționat la data de 26 septembrie 1824, sub nr. 3733, de către Consiliul de Război, prin care grănicerilor le era oferit tot ceea ce doreau și întregul teritoriu împădurit din munți a fost socotit ca proprietate curat erarială;

8. prin intermediul înaltului rescript al Curții, din 24 martie și 22 iunie 1826, statutul acestor păduri a fost din nou modificat;

9. conform înaltului ordin al Comandamentului General din 11 martie 1825, cei trei pădurari angajați în anul 1824 au fost destituiți și în locul lor au fost angajați 12 paznici neplătiți;

10. în anul 1840, prin rescriptul nr. 307 din 18 ianuarie, a fost emis un nou ordin silvic, care însă nu a fost aplicat, deoarece comandamentul

regimentului a făcut o contra-propunere și a solicitat anularea taxelor pentru lemnul de folosință.

11. La această rugămintă, Sfatul Consiliului de Război a emis rescriptul nr. 2.154 din 30 iunie 1842, prin care această cerere a fost aprobată, însă în același timp s-a amintit faptul că parcelele întrerupte de pădure care se află între terenurile urbariale și cele ale grănicerilor și care măsoară mai puțin de 20 de jug., trebuiau să fie înscrise ca pășuni.

Aici intervine comisia de cercetare cu observația potrivit căreia comandamentele companiilor au împărțit pădurile arbitrar și după bunul lor plac în păduri fiscale și comunale. Primele le-au desemnat ca fiind interzise, fără să fi avut o bază solidă, deoarece pădurea declarată azi ca fiind interzisă a fost curând declarată liberă pentru exploatare.

1. În anul 1844 a fost emis un ordin al regimentului, repetat în 1845, prin care a fost decisă împărțirea pădurilor în :

a) acelea de care aveau nevoie grănicerii, luând în considerare durata de refacere;

b) acelea care nu era nevoie să fie folosite și care urmau să fie oprite de la exploatare. Aici au fost socotite în special pădurile de stejari.

2. La 18 martie și 27 septembrie 1845, prin nr. ordinul nr. 6.818, s-a făcut împărțirea pădurilor regimentului în păduri fiscale și comunale.

Din toate acestea reiese că :

a) folosirea pădurilor în Regimentul grăniceresc II român în timpul administrației militare a suferit diferite schimbări;

b) administrația militară a acționat întru totul după bunul ei plac;

c) aceasta a destinat pădurile unei comune, spre folosința liberă a altei comune.

Prin toate acestea, comisia a considerat pădurile ca o proprietate exclusiv comună a grănicerilor, fără a respecta nici în cel mai mic fel dreptul de proprietate anterior înființării graniței militare.

De aici reiese că, referitor la problema segregării proprietăților alodiale și comunale, *numai documentele oficiale redactate înainte de înființarea graniței militare sunt în măsură să dea un punct de referință solid asupra condițiilor de proprietate* (s.n).

Aceasta, deoarece documentele noi, din momentul cercetării, servesc numai la descifrarea următoarelor întrebări:

a) dacă înainte și în timpul militarizării, comunele aparținând Regimentului grăniceresc II român au fost comune libere sau supuse;

b) stabilirea a ceea ce a provenit din această proprietate alodială din proprietate comunală și, în baza dreptului nobiliar, ce schimbări au avut loc

acolo și cărui statut au corespuns aceste bunuri în timpul administrației militare. Astfel privit, pentru o mai ușoară interpretare, prezentul operat a fost împărțit în patru capitole. În acest sens, este analizat mai întâi dominiul fiscal al Bârgăului.

1.2. Conscripția dominiului fiscal al Bârgăului din anul 1783, rectificarea din anul 1789

Referitor la așa-numitul dominiu al Bârgăului, situat în munții *înalți/alpini*³, reiese din vechile documente că acesta, în timpurile anterioare militarizării, a aparținut familiei de grofi Bethlen. Conform hotărârii judecătorești datată Bârgău, în anul 1317⁴, împărțirea pășunilor alpine ale Bârgăului a fost făcută între familia Bethlen, apoi Ladislau și Nicolaus Apaffi.

O parte a acestui dominiu, respectiv cea care a aparținut de dominiul Katona⁵ al principelui Apaffi, în anul 1727 a fost trecută fiscului cezaro-crăiesc, iar în anul 1758 a fost predată grofului Gabriel Bethlen, împreună cu dominiul Katona.

Mai târziu a fost răscumpărat de la acesta, în favoarea fiscului, apoi în anul 1776 a fost din nou conscris familiei Bethlen pentru 360.000 florini. În final, conform instrumentului de transcriere din 12 decembrie 1800, întreg dominiul Bârgău a fost recuperat în favoarea fiscului, contra plății sumei de înscriere de 360.000 florini⁶.

³ Zona constă din catena munților și din părțile mai apropiate; catena munților înalți ocupă cea mai mare extensiune și aceasta nu se poate cultiva; din această zonă fac parte 7 comune din Valea Bârgăului; A.N.B.-N., colecția *Iulian Marțian*, d. 10, f. 137.

⁴ „Divisionales Alpium Borgoensium pro Johanne Bethlen et Ladislao ac. Nicolao Apafi de 1317”, în „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, nr. 44, miercuri, 4 noiembrie 1853, p. 329-330.

⁵ Azi Cătina, în apropiere de Gherla.

⁶ Relatarea lui Florian Porcius oferă o altă variantă. „Neavând familia Bethlen conscripții peste domeniul Bârgăului – notează Florian Porcius în nota de subsol - s-au compus atari conscripții numai cu ocazia transpunerii la regimul militar, în anul 1783, care apoi, la 1789, s-a rectificat. Ca preț de răscumpărare pentru domeniul Bârgăului s-a dat familiei Bethlen domeniul fiscal Păuliș din Banat, în preț de 400.000 florini și pe lângă aceasta, în bani gata, 300.000 florini, cu totul, 700.000 florini; apud. Florian Porcius, *Istoricul Ținutului Grăniceresc al Năsăudului*, editor prof. Liviu Păiuș, Ed. Napoca-Star, Cluj-Napoca, 2005, nota 40, p. 157; în continuare, *Porcius edit Păiuș*. Vezi și o parte a manuscrisului acestuia, cu valoroase note de subsol, într-o grafie perfectă, - ceea ce arată atenția acordată de persoana care l-a scris – în A.N.B.-N., fond *Florian Porcius*, d. 20, f. 72-123.

Urmare a prea înaltei hotărâri din 11 iulie 1783, dominiul Bârgău a fost inclus în granița militară, fiind alcătuit, în aceea vreme, din 7 localități, respectiv: Bistrița, Tiha, Prund-Szek (sau Prund), Suseni, Mijloceni, Joseni și Rus. Mai târziu s-a constituit și localitatea Mureșeni⁷.

Sub administrația nobiliară, supușii trebuiau să îndeplinească anual 17 robote manuale și, de trei ori pe an, un serviciu de căraușie de 4 zile și s-au plătit anumite dări în natură. Inquilinii trebuiau să plătească jumătate din prestația lor, la care se adăuga de la toți zeciuiala și, de la morile de măcinat, 1 florin, iar de la taxele de pădurit, 30 cruceri⁸.

Proprietățile terenuri intravilane alodiale erau următoarele:

În *Mijloceni*, un teren al crâșmei aparținând grofului Paul Bethlen, apoi un teren al casei curiale, aparținând părții de proprietate a lui Alexius Bethlen și un teren al crâșmei lui Adam Bethlen.

În timpul administrației militare terenul crâșmei (sub nr. militar 81) lui Paul Bethlen, pe care acesta și l-a însușit dintr-un teren *colonial*, după ce crâșma domnească construită pe el s-a dărâmat, a trecut la schimb în proprietatea lui Ion Rus, care pentru acesta a cedat comunei unul dintre terenurile sale, pe care apoi comuna a construit crâșma care există și astăzi.

Dobânzile de arendă de la aceasta crâșmă se varsă în casa comunei. De aceea, acesta rămâne în statu-quo, respectiv crâșma comunei, înscrisă încă în urbariul din anul 1794 ca și teren comunal, în proprietatea comunei.

Terenul crâșmei aparținând grofului Adam Bethlen (nr. militar 63) și clădirea existentă pe acesta au fost întrebuițate pentru extinderea locuinței căpitanului, însă o parte din teren a fost atribuită grănicerului Lucin și a fost trecut imediat urmașilor acestuia. De aceea, acest teren

⁷ Vezi descrierea hotarului Bârgăului la militarizare în *Bistrița Bârgăului. Contribuții documentare*, volum îngrijit și adnotat de Mircea Gelu Buta și Adrian Onofreiu, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2010, document nr. 1, pp. 57-61. De asemenea, descrierea hotarului fiecărei localități în anul 1864, intravilan și extravilan, la Simion Retegan, *Satele născădene la mijlocul secolului al XIX-lea*, Ed. Accent, Cluj-Napoca, 2002, în ordinea Bistrița Bârgăului, Joseni Bârgăului, Mijloceni Bârgăului, Prundu Bârgăului, Mureșeni Bârgăului, Rusu Bârgăului, Suseni Bârgăului, Tiha Bârgăului, pp. 59-80; în continuare, Retegan, *Satele...*

⁸ Din amintirile conscripției (1783 și 1789 – n.n.) se constată că, cele două vechi comune borgovane (Bârgăul de Sus și de Jos) au avut copuri morale și propriile lor terenuri comunale, precum și cu ocazia conscrierii entităților dominiale, ce cădeau sub răscumpărare, s-a făcut presiune a se conscrie sub titlul „iobagi”, de prestații urbariale și de drepturi dominiale și de acele persoane care până atunci nu au prestat serviciile urbariale, precum și de acelea posesiuni teritoriale care până atunci au fost în posesia faptică a comunelor sau singuraticelor persoane. Dovadă despre aceasta e operatul comisiei mixte, sub titlul *Gemeinschaftliches Commission Protocol D. 7 august bis 17 october 1783*; apud. *Porcius edit Păuș*, nota 40, p. 158.

rămâne la urmașii lui ca și sesiune grănicerească. La fel, terenul casei curiale a grofului Alexius Bethlen, care a fost predat familiei Trifan de către administrația militară ca sesiune grănicerească, rămâne la această familie.

În *Joseni*, în primul rând, un teren al crâșmei lui Paul Bethlen și al grofului Adam Bethlen, apoi al lui Grigore Bethlen senior. În al doilea rând, un teren curial nobiliar al grofilor Georg Johann și Ladislau Bethlen.

În momentul în care crâșma domnească, ce a fost construită pe terenul crâșmei aparținând grofului Grigore Bethlen (nr. militar 16), s-a dărâmat, comuna a ridicat o altă crâșmă sau, conform protocolului reprezentanților comunei, o casa comunală, care a fost înscrisă în urbariul din anul 1817, a cărei dobândă de arendă se vărsa în casa comunei. În această situație, comuna trebuie să plătească înaltului erariu pentru terenul alodial al crâșmei, recurat⁹, o taxă anuală de 2 florini.

Terenul curial al grofilor Grigore Bethlen junior și Ladislau Bethlen junior, în părți egale (nr. militar 115), unde se afla locuința căpitanului, rămâne erariului; în schimb, cancelaria ridicată alături pe costurile comunei, rămâne comunelor Rus, Joseni, Mijloceni și Suseni.

Referitor la terenul crâșmei grofului Paul Bethlen (nr. militar 13), nu este de constatat decât faptul că aceasta a fost cedată grănicerilor ca și sesiune grănicerească, astfel că rămâne la actualii proprietari cu numele de Larion și Gavrilă Lucața.

În *Rus*, un teren al crâșmei a fost al grofului Alexandru Bethlen, alături de cele două parcele de fâneață aparținătoare, cu recolta de 3 care de fân. Referitor la Rusu Bârgăului, reiese din declarația reprezentanților comunei că terenul crâșmei grofului Alexandru Bethlen (nr. militar 81) ar fi fost folosit pentru locuința locotenentului și apoi a intrat în proprietatea erariului cameral. Acest teren a fost extins prin alăturarea unor parcele din terenurile urbariale ale lui Gavrilă George și ale fraților Plecat. Dintre fânețele care au aparținut acestui teren al crâșmei, una, în *Drumul Someșenilor*, cu recolta de 1 ½ care de fân, a fost cedată fraților Belia de către administrația militară. Cealaltă fâneață, numită *Colibița*, cu recolta de 2 care de fân, nu poate fi localizată. Ambele fânețe rămân astfel la actualii proprietari.

În *Prund*, exista un teren al crâșmei grofului Alexius Bethlen și un teren curial de casă al lui Grigore Bethlen senior. În continuare, un teren al crâșmei aparținând de partea de posesiune a grofului Josef Bethlen și un alt teren al crâșmei, al grofului Ladislau Bethlen senior.

⁹ Requirro=a cere, a pretinde, În această situație, comuna trebuie să plătească înaltului erariu pentru terenul alodial al crâșmei, o taxă anuală pretinsă de 2 florini.

Conform declarației reprezentanților comunei, pe terenul crâșmei grofului Alexius Bethlen (nr. militar 46) există actualmente o crâșmă nou construită sub administrația militară, aflată în proprietatea administrației camerale, astfel că rămâne și mai departe în statu-quo.

Terenului curial al casei grofului Grigore Bethlen (nr. militar 128), pe care se află casa poștei în Prundu Bârgăului, a fost cumpărat de către soțul văduvei dirigintei oficiului poștal, Carolina Kohl, de la un anume Petru Kragaliș, care l-a preluat împreună cu clădirea poștei de la proprietarul cu numele Bekeș. Văduva dirigintei oficiului poștal ar trebui astfel să plătească anual erariul pentru acest teren alodial o sumă de 2 florini.

Terenul crâșmei grofului Iosif Bethlen (nr. militar 160) ar fi trecut, în urma unui schimb, la locuitorul Gavrilă Vrăsmaș din Prundu Bârgăului, care și-ar fi dat sesiunea militară și sesiunea sa urbarială pentru aceasta. Pe acest teren, se află locuința locotenentului major, ca proprietate a erariului militar. Astfel, primul teren va rămâne lui Vrăsmaș și ultimul, înaltului erariu. Terenul crâșmei grofului Ladislau Bethlen (nr. militar 58), pe care s-a ridicat casa medicului șef, este în proprietatea erariului militar, și rămâne, de asemenea, în proprietatea acestuia.

În *Tiha*¹⁰, a fost un teren al crâșmei grofului Ladislau Bethlen (nr. militar 110). La concentrarea¹¹ satului, crâșma a fost demolată și terenul a fost apoi împărțit grănicerilor în sesiuni grănicerești; de aceea va rămâne și în continuare în posesiunea foștilor proprietari.

Conform protocolului de conscripție din anul 1783, în timpul stăpânirii familiei Bethlen au fost în Prundu Bârgăului 2 terenuri comunale, și anume *Podireiul de Sus* și *Podireiul de Jos*, pentru care s-a plătit la militarizare, astfel că acestea rămân în proprietatea comunei.

În comuna *Mijloceni*, se află parcela de pământ mai sus menționată, dobândită în urma unui schimb de la familia Rus pentru terenul crâșmei

¹⁰ Descrierea hotarului localității în anul 1851 la Ioan Bâca, Adrian Onofreiu, *Aspecte particulare privind modul de delimitare a unei autorități administrativ-teritoriale din cadrul districtului năsăudean. Studiu de caz comuna Tiha-Bârgăului*, în „Studii și cercetări etniculturale” Bistrița, Complexul Muzeal județean Bistrița-Năsăud, XII, 2007, pp. 189-197. Pentru localități din Valea Someșului, astfel : *Năsăud*, la Adrian Onofreiu, „Evoluția Năsăudului în perioada 1851-1876”, în *Monografia orașului Năsăud (1245-2008)*, Vol. I, Ed. Napoca-Star, Cluj-Napoca, 2009, pp. 229-230; *Nepos*, vezi A.N.B.-N., fond *Administrația fondurilor grănicerești năsăudene*, d. 9, f. 1-4; *Maieru*, Idem, colecția *Virgil Șotropa*, d. 181/1, f. 173-183.

¹¹ Procesul de sistematizare a localităților militarizate, prin care, în principal, au fost aduse în vatra satului locuințele din extravilan și ulițele au fost trasate în linie dreaptă, iar casele s-au construit cu frontonul la uliță.

nr. 81, parcelă care rămâne comunei, deoarece a fost înscrisă încă în urbariul din anul 1794, ca și teren comunal.

Și în *Joseni*, terenul crâșmei menționat mai sus, pe care a fost construită apoi clădirea poștei (poziția nr. 16), și care a fost înscris în urbariul din anul 1817, precum și locul steril de pășunat în suprafață de 4 jug., numit *Strâmtura Tomorogi*, ambele situate în pădurea *Braniste*, înscrise în poziția nr. 179 a protocolului comisiei, vor fi lăsate ca bunuri imobile în proprietatea comunei.

Conform conscripției, în comuna *Bistrița Bârgăului* erau menționate trei terenuri comunale de pășunat, și anume: *Colibița*, *Râul Pietricele* și *Gura Izvorului*, care au fost lăsate comunei încă sub familia Bethlen și mai târziu au fost extinse, deoarece a fost permisă tuturor comunelor, de către administrația militară, tuturor comunelor, o lăzuire¹² generală. Urmare a acestui proces, unele locuri de pășunat, prin înscrierea lor în urbariu, au fost micșorate.

După ce pe parcursul timpului lăzuirile au fost oprite, comunei *Bistrița Bârgăului* i-a revenit, în surplus de la terenul *Colibița*, un teren acoperit cu molizi, în suprafață de 28 jug., și o parcelă de pășunat, în suprafață de 7 jug.

Apoi, pe terenul *Râul Pietricele* sau *Zăvoaie Pietricele*, un teren acoperit cu molizi, în suprafață de 8 jug., iar pe terenul *Gura Izvorului*, un teren acoperit cu molizi, în suprafață de 74 jug.

Comisia de cercetare lasă toate aceste terenuri în proprietatea comunei *Bistrița Bârgăului*¹³, așa cum ar trebui să se întâmple și din punctul nostru de vedere.

În comuna *Rusu Bârgăului*, pădurea comunală de fagi *Contentita*, în suprafață de 15 jug., delimitată sub administrația militară, a fost considerată în interdicție. Mai târziu însă a fost recunoscută ca proprietate a comunei, conform registrului din anul 1845.

De aceea, aceasta rămâne și în continuare în posesiunea comunei, mai cu seamă că toate părțile de proprietăți ale comunelor *Mijloceni*, *Prundu Bârgăului*, *Bistrița* și *Rusu Bârgăului*, menționate mai sus, apar înscrise ca proprietăți comunale și în conscripțiile din anii 1783 și 1794. Cele din *Joseni* însă, au fost lăsate comunei de către administrația militară încă înainte de anul 1818.

¹² Defrișarea pădurilor, pentru a fi transformate în pășuni sau terenuri arabile.

¹³ Vezi descrierea hotarului localității, partea I, cuprinzând traseul limitelor de hotar - împărțirea pe riduri intravilan și extravilan - și partea a II-a, a muntelui *Strunior*, în *Bistrița Bârgăului. Contribuții documentare...* document nr. 2, pp. 69-83.

Localitatea Rusu Bârgăului vrea, de altfel, să solicite și cele 2 parcele împădurite de aceasta, și anume: *Capu Câmpului*, în suprafață de 26 jug. și 6.400 stj.² și *Dealul Bodochi*, în suprafață de 7 jug. și 768 stj.².

Apoi și parcelele *Coasta Bodochi*, în suprafață de 13 jug. și 1.200 stj.², *Dealul Timbu-Dâmbu*, în *Dealul Negru*, în suprafață de 20 jug. și 1.322 stj.², *Dealul Tănasi*, în suprafață de 28 jug. și 1.576 stj.².

Localitățile Suseni și Mijloceni solicită parcela *Fundul Voișoarei*, în suprafață de 74 jug. și 1.498 stj.². Localitățile Mureșeni și Tiha, parcelele *Vârful* și *Fața Arinișului*, în suprafață de 400 de jug., *Arșița Mare* în suprafață de 90 jug. și *Blidireasa*.

Toate aceste parcele sunt atribuite comunelor de către comisia de cercetare, însă comisarul cameral le atribuie fiscului cezar ca terenuri alodiale. Ca ultimă părere, și comisia segregatoare a proprietăților grănicerești a avut aceeași opinie, motivată de faptul că aceste părți de păduri au fost înscrise corect în registrul silvic grăniceresc militar din anul 1845 și, ca urmare, ar trebui să fi fost considerate bunuri alodiale.

În legătură cu acestea, a fost înaintată și o petiție a comunei Rusu Bârgăului, datată 8 septembrie 1853, prin care solicită: 1. cedarea terenurilor de mai sus; 2. tăierea liberă a copacilor; 3. proprietatea pădurilor; 4. moștenirea privilegiului la dreptul de pășunat; 5. a vânătorii și a pescuitului; 6. a izvoarelor sărate; 7. a dreptului de morărit; 8. a dreptului de crâșmărit; 9. eliminarea personalului silvic erarial. Tot în acest caz, un registru din 21 ianuarie 1843 conține numele tuturor pădurilor fiscale și comunale, cu înscrierea granițelor și extinderea lor. Pe baza acestui instrument, comisia de executare ar fi trebuit, la vremea ei, să preia *pro-erariu* aceste părți de păduri, partea de pădure *Capul Câmpului*, cu o suprafață de 30 de jug., și *Colibița*, cu o suprafață de 45 de jug. Acele parcele care rămân în surplus după segregarea părților fiscale, trebuie să fie predate comunei care le-a îngrijit, cultivat și le-a solicitat.

Păduri comunale și pășuni alpine nu sunt, conform conscripțiilor din 1783 și 1789. Înainte, dintre regalii, exclusiv numai familia grofului Bethlen a putut exercita dreptul de crâșmărit. În timpul administrației economice militare, conform paragrafului 75, acest drept a fost folosit în favoarea regimentului grăniceresc. Din acesta, mai târziu a luat ființă fondul de provente. În prezent, acest drept trece în tot dominiul Bârgăului, în toate cele 8 comune, la fiscul cezar, cu menținerea dreptului obișnuit de crâșmărit liber, timp de trei luni din an.

Așa cum este menționat mai sus, dreptul de morărit a fost folosit dintotdeauna, atât sub domnia familiei Bethlen, cât și sub administrația

militară, numai în schimbul unei anumite taxe. Aceasta a fost, conform documentului anexat M, nr. 1, pentru morile de măcinat, în valoare anuală de 1 florin, pentru morile de firez, în valoare anuală de 30 cruceri. Aceste taxe trebuie să fie plătite fîscului cezar și în prezent. Vânătoarea a fost permisă înainte de militarizare, în schimbul unei blăni de jder sau al unei taxe de 1 florin. Pescuitul a fost permis, în general, fără plată.

Comisia de cercetare lasă ambele aceste drepturi comunelor, deoarece și sub administrația militară pescuitul a fost în totalitate liber. Vânătoarea însă a fost permisă numai cu respectarea perioadei de prohibiție a vînatului. Conform părerii ulterioare, dreptul de pescuit rămîne fîscului cezar. Vânătoarea se va reglementa în viitor, potrivit deciziilor înaltelor autorități, referitoare la aceasta.

Atât înainte, cât și sub administrația militară, dreptul de pășunat a fost liber și fără plată în pășunile alpine *Dealul Seniilor*, *Ciosa*¹⁴ și *Dealul Calului*. Locurile de pășunat ce sunt în surplus, peste necesitățile locuitorilor comunelor, au fost folosite în schimbul unui anumit impozit, exceptând pădurea *Braniște*.

Comisia de cercetare este de părere că acest drept ar trebui lăsat și mai departe comunelor, deoarece nu a fost anulat. Însă, deoarece aceste pășuni au fost proprietăți alodiale și acum aparțin fîscului cezar, rezultă că și dreptul de pășunat îi revine acestuia.

Înainte de militarizare, dreptul de tăiere a lemnului a fost permis supușilor - cu excepția pădurii *Braniște* - în pădurile alodiale stabilite, pentru lemn de foc și lemnul fabricantului, în schimbul unei plăți în natură de 100 de șindrile, o grindă și 10 traverse, sau în bani. Sub administrația militară, conform instrucțiunii silvice din anul 1824, prin grația deosebită a Consiliului de Război, a fost destinată această pădure pentru negoț.

De asemenea, comisia de cercetare este de părere că acest beneficiu nu a fost anulat. De aceea, ar trebui lăsat și mai departe grănicerilor pentru a le asigura existența, până la reglementarea și schimbarea servituții silvice, deoarece în caz contrar, ei ar sărăci foarte tare.

Comisia segregatoare de proprietate este de părere că tăierea lemnului pentru foc din pădurile alodiale, a lemnului pentru fabricat și a lemnului pentru construcții poate avea loc în schimbul unei taxe, sub supravegherea administrației silvice.

¹⁴*Ciosa*, munte al comunei Borgo Tiha, în granița cu hotarul comunei Leș-Dealul (1.079 m) și Vârful; apud. Nestor Șimon, *Dicționar toponimic*, volum îngrijit de Ioan Mureșan, Adrian Onofreiu, Mircea Prahase, Ed. Napoca-Star, Cluj-Napoca, 2007, p. 114; în continuare, Șimon, *Dicționar...*

Dreptul de jiruire¹⁵ a ghinzii și a jirului este unul aparținând proprietarului pădurii. Folosirea izvoarelor sărate, conform conscripției din anul 1783 și conform modalității de folosință introdusă mai târziu, după anul 1824, a fost liberă și rămâne așa și în continuare, în sensul instrucțiunilor existente. Dreptul de tăiere a cărnii, despre care în vechea conscripție nu se pomenește, este, conform patentei, permis tuturor.

Păduri alodiale și pășuni alpine au fost 20 la număr¹⁶, și anume:

1. *Pădurea Branîște*¹⁷, situată în regiunea comunelor Tiha și Mureșeni, a fost păstrată în continuu, în interdicție totală de exploatare (ca *Silva Allodialis prohibita*). Reprezentanții comunelor afirmă că această pădure, conform unei măsurători din anul 1789, avea o suprafață de 1.286 jug., iar în prezent are o suprafață de 3.000 jug. Afirmă și că terenurile de fâneată situate în ridul *Branîște* ar fi aparținut, încă înainte de militarizare, de sesiunile lor grănicerești și că prin delimitarea pădurii, în anul 1845, partea de sud-est, numită *Strâmtura Tomorogii*, ar fi fost atribuită locuitorilor Mureșeniului.

În legătură cu acest fapt, există un registru grăniceresc din anul 1845 la administrația silvică din Năsăud, din care se poate extrage delimitarea atât a pădurii *Branîște* în sine, cât și delimitarea pășunilor aflate în interiorul ei. Urmare a cercetării la fața locului, a reieșit faptul că, începând cu anul 1845, în această pădure nu a avut loc nicio lăzuire.

Un alt document atribuie celor 176 de locuitori din Tiha terenurile de casă, cele arabile, fânețele, grădinile și pășunile din această pădure. Într-un al treilea document, le sunt atribuite celor 11 locuitori din Mureșeni și proprietățile aflate pe același munte.

Luând în considerare părerea generală referitoare la Sinna¹⁸, comisia își exprimă opinia că pădurea *Branîște* ar trebui să fie atribuită

¹⁵Dreptul de a hrăni porcii în pădure cu jir de la ghindă.

¹⁶ Vezi descrierea unora dintre acestea în conținutul sentințelor elaborate de Comisia regulatoare de proprietate pentru teritoriul fostului Regiment de graniță II român de la Năsăud în *Contribuții documentare referitoare la situația economică a satelor năsăudene în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, volum îngrijit de Simion Lupșan și Adrian Onofreiu, Ed. Mesagerul, Bistrița, 2007, astfel : pentru Mijloceni, pp. 334-344; pentru Prund, pp. 377-403; pentru Suseni, pp.452-464; pentru Tiha, pp. 467-485; în continuare, *Contribuții documentare-economice...* De asemenea, pentru Rus, cu referiri și la Bistrița, în *Bistrița Bârgăului. Contribuții documentare....*document nr. 8, pp. 110-119.

¹⁷*Braniscea*, pădure de fag pe hotarul Borgo Tiha și Borgo Mureșeni. Părți mai însemnate sunt *Dealul Tișca*, *Poiana Ciungi*, *Piciorul Fodoramului pe Tureac*, *Valea Malului*; Șimon, *Dicționar...*p. 69.

¹⁸Azi Jina; localitate în apropiere de Sebeș, județul Alba; a făcut parte din teritoriul fostului Regiment I de graniță român de la Orlat.

înaltului erariu ca bun alodial și parcelele de teren, în suprafață presupusă de 187 jug., comasate la vremea lor, ar trebui delimitate și împărțite actualilor proprietari.

Pășunea *Strâmtura Tomorogi* (nr. militar 179) va rămâne și în continuare ca pășune comună a localităților Tiha și Mureșeni. În schimb, fânețele cu nr. 17, 56 și 124, atribuite preotului greco-unit¹⁹ din Tiha, în suprafață de 9 jug., precum și terenul în suprafață de 940 de stj.² lăsat comunei Mureșeni, vor trebui să fie luate în considerare la viitoarea segregare silvică.

2. Pășunea alpină *Tomnatic*²⁰.

3. Pășunea alpină *Heniul*²¹. Aceasta și pășunea alpină *Tomnatic* măsoară împreună 1.400 jug. Comuna Prund a folosit din partea de jos a *Heniului* lemnul necesar de foc pentru locuitori, deoarece celelalte părți de pășune, precum și *Tomnaticul*, nu erau accesibile. Tot din acești doi munți au primit lemnul necesar de foc și comunele Joseni, Mijloceni și Suseni, fără plată. Cele trei locuri de pășunat aflate pe aceste pășuni alpine, *Tarnița Parângului*, *Piciorul Gârliei* și *Tomnatic* au fost date în folosință, pentru o dobândă anuală totală de 8 florini.

Fânețe nu au fost de loc.

Pășunile alpine *Tomnatic* și *Heniu* formează, în adevăr, un munte, însă vârful acestuia se numește *Heniul*, iar partea mai joasă se numește *Tomnatic*. Ele au în total o suprafață de 1.400 jug.

Așa cum s-a arătat, aceste pășuni au fost folosite dintotdeauna împreună de către comunele Mijloceni, Suseni și Prund, cu unele îngrădiri referitor la pășunat și tăiere, care există și acum între aceste localități.

Astfel, aceste pășuni alpine, cuprinzând părțile amintite, *Tarnița Parângului*, apoi *Piciorul Gârliei* și parcela de pășunat *Tomnatic*, ar trebui să treacă în proprietatea înaltului erariu, conform delimitării hotărâte de către administrația militară în anul 1845.

Comisia de cercetare face observația că terenurile situate în afara bornelor de graniță a pădurii au fost trecute de către administrația militară la sesiunile grănicerești urbariale ale locuitorilor comunelor, ca locuri de pășunat defrișate, deoarece în caz contrar, ar fi trebuit să fie alipite pădurilor.

Observație: *Tarnița Parângului* se numește în registrul grăniceresc *Șeile-(Șaua) Secului*, iar pășunea alpină *Heniu* se numește *Fața Heniului*.

¹⁹ Greco-catolic.

²⁰ Așa cum reiese din descrierea ce urmează în text, au fost considerate ca un corp comun.

²¹ Munte în granița nordică a Văii Borgoului, mărginaș cu hotarele comunelor din Valea Someșului (Ilva Mică și Leș). În vârf e punct de triangulare; Șimon, *Dicționar...*p. 114.

4. Pășunea alpină *Muncel*; pădurea propriu-zisă a acestei pășuni alpine măsoară, fără lăzuiuri, 178 jug. Pe acest munte cu pășune alpină au fost două locuri de pășunat: *Poiana Muncelului* și *Vârful Muncelului*, pentru care s-a plătit ca dobândă, de către iobagi, o sumă anuală de 8 florini.

Pe această pășune alpină se află următoarele terenuri de fâneață:

- a. La *Poiana Tăluții*, cu o recoltă de 20 de care de fân;
- b. *Priporu lui Vasile Iloaie*, cu o recoltă de patru care de fân;
- c. *Priporu Albușului*, cu o recoltă de trei care de fân. Toate acestea au fost folosite de către supuși fără a plăti dobândă.
- d. *Poiana Tali*, de douăsprezece care de fân.

Conform protocolului de rectificare din anul 1789, de această pășune alpină ar fi aparținut nu numai vârful unde se află pășunile alpine propriu-zise, ci și picioarele de munte până în Valea Bârgăului, apoi valea *Secu Vasiluț*, *Clopii Păvălenilor* și *Tălpaș*, teritorii care formează la vale acum, în cea mai mare parte, fânețe și terenuri arabile. Între timp, vârful acestei pășuni alpine, împreună cu locurile de pășunat de pe aceasta, precum și valea *Secu Vasiluț* au fost atribuite comunei Prund. Ultimele două, alături de picioarele de munte, au fost atribuite comunei Tiha. În acest mod s-au delimitat de fapt și granițele dintre cele două comune.

Faptul că actuala delimitare nu mai poate fi considerată pășunea alpină *Muncel*, ca în anii 1783 și 1789, reiese din aceea că :

- valea *Secu Vasiluț*, apoi acel picior de munte pe care au existat și încă mai există poienile părgăinite nobiliare *Poiana Tali*, *Poiana Tăluți*, *Priporu lui Vasile* și *Priporu Albușului*, au fost separate din teritoriul pășunii alpine *Muncel*;

- locurile nobiliare de pășunat aflate pe poiana alpină *Muncel*, *Poiana Muncelului* și *Vârful Muncelului* mai există încă și au fost mărite prin locurile de pășunat lăzuite de copaci, numite *La Fântâna* și *La Păltiniș*;

- poienile menționate, *Poiana Tali* și *Tăluți*, *Priporul lui Vasile* și al *Albușului* sunt folosite în prezent de către familiile de grăniceri.

În toată zona pășunii alpine *Muncel* sunt următoarele păduri și suprafețe de pășuni:

a) în zona comunei Prund, *Secul*, în suprafață de 180 jug., *Muncel*, în suprafață de 675 jug., *Dealul Șumaga*, în suprafață de 7 jug., *Vârful Muncelului*, *Poiana Muncelului*, *La Păltiniș* și *Fântâna*, de 224 jug.

b) în zona comunei Tiha se află următoarele păduri de fagi: o pădure de fagi în suprafață de 250 jug., apoi *Dealul Păvălenilor*, în suprafață de 28 jug., *Poiana Tali*, în suprafață de 160 jug., *Dealul Halostă*, în suprafață de 1.300 jug. și *Priporul Taluți*, în suprafață de 36 jug.

Locuitorii din Prund au cedat locuitorilor sistematizați din Tiha, în momentul întemeierii localității, unele suprafețe. Pentru aceasta, li s-a permis să lăzuiască în sus, spre muntele de pășunat *Muncel*. Acest fapt cei din Tiha l-au făcut și aceste lăzuiuri au fost înscrise în proprietatea grănicerilor, ca parte integrantă a sesiunilor lor grănicerești. De aceea, le rămân lor în continuare. Pășunatul, precum și tăierea lemnului pentru foc și construcții era liberă. De aceea, comuna cere aceste drepturi și pentru viitor.

Cele patru părți ale muntelui de pășunat *Muncel* situate în zona comunei Prund sunt: *Secul*, *Muncel*, *Dealul Forfotă*, cu subdiviziunea *Târnișorile* și *Dealul Forfotă*, cu subdiviziunea *Dealul Sumagului*.

În hotarul comunei Tiha se află următoarele 7 părți: *Corhana*, cu subdiviziunea *Corhana*, *Corhana*, cu subdiviziunea *Dealul Ușeriului*, *Corhana*, cu subdiviziunea *Dealul Păvălenilor*, *Corhana*, cu subdiviziunea *Dealul Orsanului*, *Corhana*, cu subdiviziunea *Ferihazul*, *Dealul lui Halostă*, cu subdiviziunea *Poiana Tali*, *Dealul lui Halostă*, cu subdiviziunea *Dealul Halostă* și *Dealul lui Halostă*, cu subdiviziunea *Priporul Tăluți*. Toate acestea au împreună 434 parcele de teren.

Referitor la cele patru terenuri de fâneță de mai sus, cedate comunei în timpul administrației militare - conform documentelor nr. 116, 153, 340 și 343 - în suprafață totală de 17 jug. și 920 stj.², comisia de cercetare este de părere că acestea ar putea fi cedate și pe viitor comunei. Aceasta, deoarece sunt în parte pustii și nefolosite și au fost cedate încă din trecut comunei de către stăpânirea nobiliară spre folosință liberă.

În schimb, pădurile existente în fapt pe muntele *Muncel*, împreună cu locul de pășunat defrișat *Poiana Muncelului*, să fie atribuite erariului.

Această părere este susținută cu adăugirea că până la reglementarea condițiilor de exploatare în regim silvic, comunei să-i fie lăsată folosința liberă de până acum a pășunilor, fânețelor și terenurilor arabile. Exploatarea pădurilor trebuie făcută numai sub supravegherea silvică erarială.

5. Pășunea alpină *Porcoaia Mare*, cu *Dealul Ursului*²², au fost nefolosite la început, din cauză inaccesibilității lor. Numai prin lăzuiuri au

²² *Porcoaia Mare cu Dealul Ursului*, conform protocolului de rectificare din 1789, cât și în protocolul Comisiei reguloare din anul 1853, granița este formată, la vest, de către pășunea *Muncel*, care merge spre sud, de-a lungul *Pârâului Ursului*, până la confluența acestuia cu pârâul *Tureac*. De aici granița curge de-a lungul pârâului, în sus, până unde se varsă în acesta pârâul *Ciolocoi*, apoi de-a lungul pârâului *Ciolocoi* în sus, până la vârful muntelui *Prislop*, apoi de aici în jos spre est, până la pârâul *Iliuța* și apoi, de-a lungul acestuia în direcție nordică, până la hotarul comunei Leșu (*Târnița Porcului*) din Valea Rodnei. Special în cazul pășunii *Porcoaia*, cade o suprafață de 1.800 jug; *Contribuții documentare- economic...*, pp. 469-470.

apărut apoi mai multe fânețe nobiliare și anume: *Vârful Porcului*, cu o recoltă de trei care de fân; *Tarnița sub Porcoia*, șase care de fân; *Stânița*, șase care de fân; *Priporul Rațului*, opt care de fân; *Capul Dealul Ursului*, cinci care de fân; *La Dealul Ursului*, douăzeci de care de fân; *În Prislupul Boloșenilor*, zece care de fân, și *Poiana lui Ioniță*, patru care de fân. Aceste terenuri de fâneață au fost arendate de către stăpânirea nobiliară, în schimbul unei dobânzi anuale de 30 florini.

Zona pășunii alpine *Porcoia Mare* constă dintr-un munte înalt și trei picioare de munte. Unul dintre acestea se numește *Porcoia Mică*, celălalt, *Dealul Ursului* și cel de al treilea, *Prislupul*. Acolo sunt următoarele păduri: *Porcoiul* sau *Prisaca lui Sostine*, în suprafață de 280 jug., *Dealul Ursului*, în suprafață de 30 de jug., *Prislupul Dologanilor*, în suprafață de 29 jug., *Bâta lui Bălan*, în suprafață de 30 de jug. și *Vârful Prislupului*, cu denumirile *Fața* și *Dosu Prislupului*, în suprafață de 1.400 jug. Ca foste păduri alodiale, rămân înaltului erariu.

În continuare, conform registrului anexat, aici se află 255 de parcele de terenuri arabile, pășuni și fânețe, proprietatea locuitorilor din Tiha. Dintre acestea, pozițiile 1, 7, 12, 23, 207, 215 și 225, sunt locuri de pășunat, care inițial au fost terenuri alodiale și au fost cedate comunei de către administrația militară, apoi au fost extinse în continuu, astfel că în prezent ocupă împreună o suprafață de 19 ½ jug. Aceste locuri de pășunat, conform expertizei comisiei de cercetare însărcinată cu întocmirea referatului, ar trebui predate fiscului cesar. În schimb, referitor la terenurile arabile și parcelele de fânețe ale grănicerilor, se va proceda conform principiul menționat la *Muncel*.

6. Pășunea alpină *Miroslava*²³, în suprafață de 2.682 jug., se întinde, în parte, pe teritoriul comunei Tiha, în parte, pe acela al comunei Mureșeni. Acolo sunt păduri și anume, pe partea Tihei, *Narota*, în suprafață de 150 jug., *Holboneasa*, în suprafață de 1.150 jug. și pădurea *Miroslava*, în suprafață de 1.000 jug. Pe partea Mureșeniului se află pădurea *Pe Răzoare*, în suprafață de 200 de jug., care a trebuit să fie predată înaltului erariu.

În această pădure, din cauza inaccesibilității, nu au fost făcute decât puține tăieri. Locuitorii din Tiha au folosit pe gratis din pădurea de fag

²³*Miroslava*, munte (1.607 m.) al comunei Borgo Tiha. Părțile interne sunt *Piciorul Runc*, *Piciorul Făgetului* și *Piciorul Dali*. Se mărginește spre vest și sud cu hotarul comunei Borgo Tiha, spre est, asemenea și cu muntele *Zâmbroaia*, spre nord, iarși cu hotarul comunei Borgo Tiha. Acest munte constă din un deal și trei picioare, iar culmea lui se numește *Vârful Miroslavei*. Două din zece părți e câmp și în *Izvorul Lăzăroi* este apă de ajus pentru oi. Opt din 10 părți e pădure de brad și de fag, din care 4 părți nu sunt de pășune. Pășune este de mijloc pentru 800 de oi în 2 ½ luni. Plaiurile sunt bune; Șimon, *Dicționar...*, p. 131.

lemnul pentru construcții și pentru foc, iar pădurea de conifere, în suprafață de 424 jug., au folosit-o pentru obținerea lemnului pentru fabricanți.

Conform protocolului de rectificare din anul 1789, pe pășunea alpină *Miroslava* erau și 10 terenuri de fâneață alodiale, și anume: *Narota*, în suprafață de 10 jug., *Oala*, 3 jug., *La Priporu Corchi*, 3 jug., *La Dealul Hust*, 8 jug., *La Poiana Holbi*, 8 jug., *La Dealul Andreuți*, 1 jug., *La Dealul Ciolocoi*, 6 jug. și *La Terecel*, 2 jug., care au fost arendate, contra sumei anuale de 30 de florini. Apoi, *Poiana Borți*, în suprafață de 10 jug. și *Priporul Rusului*, în suprafață de 6 jug. Pentru aceste două terenuri și pentru următoarele cinci locuri de pășunat, *Fața Prislopului*, *Vârful Miroslavei*, *Piciorul Oalei*, *La Arșița Rusului* și *Țifleica* au fost plătiți anual 10 florini, din care locuitorul Lup Corean a plătit 3 florini.

Cele zece terenuri de fâneață de mai sus, totalizând împreună 57 de care de fân, au fost împărțite locuitorilor comunei Tiha în 203 parcele de teren arabil și fânețe și se află și în prezent în proprietatea locuitorilor comunei, situație în care ar trebui să rămână și în viitor.

Din cele cinci locuri de pășunat, primele trei au fost atribuite comunelor Tiha și Mureșeni spre folosința comună. În schimb, *Arșița Rusului* și *Țifleica* au fost atribuite numai comunei Mureșeni.

Locurile de pășunat aflate în pășunea alpină *Miroslava* - conform documentului, pozițiile nr. 88, 89, 90, 91, 96, proprietatea comunei Tiha și pozițiile nr. 174, 197, 195, proprietatea comunei Mureșeni, măsurând în total o suprafață de 143 jug. - trebuie să fie predate fiscoșului cezar.

Restul, împreună cu pășunea situată în zona *Pe Valea Stregii*, conform documentului, poziția nr. 199, în suprafață de 20 jug. și 32 stj.², trebuie predat comunelor Tiha și Mureșeni. Comisia subscrisse acestei opinii în totalitate.

7. Pășunea alpină *Bucșoaia*²⁴ are o suprafață de 3.400 jug. Din pădurea de fagi roșii de aici, în suprafață de 584 jug., s-a folosit fără plată

²⁴*Bucșoaia*, munte al comunei Borgo Tiha. Părțile interne ale acestui munte sunt *Măgura Ciutelor*, *Piciorul Măgurei*, *Dosul Măgurei*, *Fața Bucșoaiei*, și *Dosul Bucșoaiei*. După descrierea din 1796, spre vest se mărginește cu muntele *Zâmbroaia* și *Miroslava*, spre sud și est, cu hotarul comunei Tiha, spre nord cu muntele *Măgura Ciutelor* și *Vârful Arinilor*... Acest munte constă din două dealuri, fiecare cu câte două piscuri. Zece din 12 părți e pădure de brad și numai puțin de fag, din care însă 4/12 părți e de pășune, pentru că, parte, e stâncos, parte, plin cu căzături, totuși, e ușor de umblat și plaiurile sunt bune. Pe acest munte nu se poate face fân. Pășune e pentru 600 oi pe 1 lună, pentru 150 boi, 1 ½ luni. Apă este în pâraiele *Izvorul Măgurei* și *Izvorul Pietrișul*, dar pentru vite mari prea puțină, pentru oi însă, e de ajuns. În timp de secetă, pentru vite mari, de-a lungul acestui munte nu este apă de băut; *Ibidem*, pp. 72-73.

lemnul de foc de către locuitorii din Tiha și Mureșeni. În schimb, din pădurea întinsă de molid a fost folosit în comun, în mod egal, lemnul pentru trebuință proprie, atât de către stăpânirea nobiliară cât și de către locuitori.

Terenuri de fâneață alodiale se găsesc *Piciorul Costanului*, cu o recoltă de 12 care de fân, *Secătura Măzărenilor*, 18 care de fân, *Priporile Bozganilor*, 20 care de fân și *La Petrișoara*, 4 care de fân. Aceste terenuri, conform conscripției, au fost folosite de către locuitorii din Tiha, în schimbul plății unei dobânzi.

Locuri de pășunat alodiale sunt: *Măgura Sătenilor*, în suprafață de 34 jug. și *Măgura Tomnatic*, în suprafață de 45 jug., amândouă sunt înconjurate de pădure. Apoi, vârful *Bucșoia*, măsurând 1 jug. și 400 stj.², pentru care a trebuit să fie plătite anual 4 găleți de brânză sau 51 cruceri.

După militarizare, pășunea alpină *Bucșoia* a fost atribuită comunei Mureșeni pentru tăierea lemnului și pentru pășunatul animalelor. În afară de aceasta, conform documentului, pozițiile nr. 110, 169 și 185, comuna Mureșeni posedă pe *Fața Blajului* o fâneață, în suprafață de 15 jug., *La Petrișoara*, o alta, în suprafață de 1 jug. și *La Dosul Bucșoaii*, un loc de pășunat în suprafață de 916 stj.².

Primul teren de fâneață i-a fost atribuit mai târziu. Conform registrului, pe această pășune alpină se găsesc în total un număr de 189 parcele de terenuri arabile și fânețe, care au luat naștere din cele patru terenuri de fâneață menționate mai sus. Acestea au fost împărțite grănicerilor și au fost folosite în comun de către cele 7 comune învecinate. De aceea rămân în posesia lor.

Conform cercetării, în pășunea alpină *Bucșoia* se află o pădure de fagi, situată în ridul *Pripoarele*, în suprafață de 10 jug., cu subdiviziunea *Fața Blajului*, apoi pădurea de fagi *Ghirliasa*, în suprafață de 15 jug., pădurea *Secătura Ghirli*, în suprafață de 8 jug., cea de a patra, în apropierea terenului lui Sas Luca, în suprafață de 4 jug., a cincea, *Fața Căsarului*, în suprafață de 12 jug. și a șasea, în suprafață de 60 jug., în ridul *Muntele Bucșoi*, cu subdiviziunea *Petricioaia*, o pădure de fagi în suprafață de 300 de jug.

În același rid este încă o subdiviziune, *Dosu Bucșoaii*, o pădure amestecată, în suprafață de 800 de jug.

Aceste păduri, precum și cele trei locuri alodiale de pășunat menționate, *Măgura Sătenilor*, *Măgura Tomnatic* și *Vârful Bucșoia* și locurile de pășunat ce au luat naștere prin lăzuirile de mai târziu, *Fața Blajului*, *La Petricioara* și *Dosul Bucșoaii*, ar trebui predate fiscului cezar, conform părerii comisiei de cercetare și segregatoare a proprietății.

8. Pășunea alpină *Măgura Dragoteștilor*²⁵ - numită și *Dragota* - măsoară, conform conscripției din anul 1789, o suprafață de 6.494 jug. Acolo au fost următoarele fânețe alodiale: *La Făzecelel Mare*, cu o recoltă de 20 de care de fân, *La Făzecelel Mic*, 5 care de fân, *La Priporu lui Nicolae Pavel*, două care de fân, *În Zăpoaia Beși* și *În Gura Izvorului*, 5 care de fân și la *Zmida Popii*, în *Valea Măgurii*, 12 care de fân, care au fost lăsate supușilor spre folosința liberă.

În schimb, cele trei locuri de fâneță *Măgura Dragoteștilor*, *Vârful Arinilor* și *Arșița Locurelelor*, măsurând o suprafață de aproximativ 500 jug., au fost folosite de către supuși în schimbul unei dobânzi anuale în valoare de 6 florini.

Păduri sunt, *Dosu Ariniș*, în suprafață de 550 jug., *Fața Ariniș*, în suprafață de 450 jug., *Fața Făgețelului cel Mic*, în suprafață de 40 jug. și *Fața Măgurii*, în suprafață de 280 jug.

Locuri comune sunt: 1. *Arșița sau Măgura Dragotă*, în suprafață de 12 jug. și 500 stj.²; 2. în zona *Fața Arinului*; 3. Locuri de pășunat: *Preluca din Piciorul Arinului*, în suprafață de 5 jug. și 960 stj.², *Preluca* a doua din *Piciorul Arinului*, în suprafață de 14 jug. și 500 stj.² și *Locurele*, în suprafață de 11 jug. și 660 stj.²; 4. *Făgețelul Mare*, în suprafață de 119 jug. și 73 stj.², cu poiana aparținătoare *Huieșu*²⁶, în suprafață de 35 jug.; 5. *Făgețelul Mic*, în suprafață de 35 jug.; 6. *Priporul lângă Valea Măgurii*, în suprafață de 3 jug.; 7. *Priporul* de la *Dealul Măgurii*, în suprafață de 2 jug.; 8. *Poiana Măgurii*, în suprafață de 42 jug. și 156 stj.².

În ceea ce privește terenurile, locuitorii din Mijloceni, Mureșeni, Tiha, Prund și Bistrița posedau, prin lăzuire, 15 parcele. Mai târziu, celor din Mijloceni li s-a sechestrat extinderea fără aprobare a fânețelor de mai sus, *Priporul Lângă Valea Măgurii*, în suprafață de 3 jug. și *Priporu* de la *Dealul Măgurii*, în suprafață de 21 jug. și în urmă cu aproximativ 16 ani, acestea au fost predate comunei Mijloceni ca pășune pentru animale.

Locurile de pășunat menționate mai sus, *Preluca din Piciorul Arinului* și *Preluca* a doua din *Piciorul Arinului* au fost folosite de către comuna Mijloceni ca pășune iar lemnul pentru orice folosință a fost obținut din acestea, împreună cu comunele Bistrița Bârgăului, Suseni și Prund, fără plată. Terenurile ce se află pe această pășune alpină au fost împărțite

²⁵*Măgura*, munte al comunei Borgo Mijloceni, în depărate de 4 mile de comună, cu părțile de pădure numite *Dosul Măgurilor* (sau *Arinilor*), *Fața Făgețelului* și *Fața Măgurii*. Acest munte e despărțit de către *Dealul lui Toader* prin *Valea lui Toader*, începând de la movila primă din această vale, până în *Izvorul Lung*, *Ibidem*, p. 126.

²⁶*Huieș* – Gura - Izvorul lui - Obârșia (B. Bistrița); *Ibidem*..., p. 114.

locuitorilor comunei, specificați în anexa atașată, încă înainte de administrația militară. De aceea, le vor rămâne în proprietate.

Comisia de cercetare atribuie înaltului erariu pădurile mai sus menționate *Dosu* și *Fața Ariniș*, apoi *Fața Făgețelului cel Mic* și *Fața Măgurii*, împreună cu cele șapte locuri de pășunat: *Arșița*, *Preluca din Piciorul Arinului*, *Preluca a doua din Piciorul Arinului*, *Locurelele*, *Făgețelul Mare* cu *Huieșu*, *Făgețelul Mic*, *Priporul lângă Valea Măgurii*, *Priporul* de la *Dealul Măgurii* și *Poiana Măgurii*, ce țin de ele. În schimb, cele patru parcele de pășunat *Priporul lângă Valea Măgurii*, *Priporul* de la *Dealul Măgurii*, *Preluca* din *Piciorul Arinului* și *Preluca* a doua din *Piciorul Arinului* le atribuie comunei.

Referitor la tăierea lemnului, comisia segregatoare crede de cuviință să fie lăsată cutuma de până acum, respectiv folosința liberă a pădurii sub supraveghere erarială, până la reglementarea condițiilor de exploatare silvice. Referitoare la terenurile arabile și cele de fâneață, se va proceda ca în cazul pășunii *Muncel*. De asemenea, mai trebuie să se adauge că potrivit conscripției din anul 1789, pădurea măsura o suprafață de 6.494 jug., fânețele, terenurile arabile și locurile de pășunat, 370 jug. Împreună cu pădurile actuale, măsoară numai 1.590 jug. În acest fel, s-a stabilit un deficit de teren împădurit de 4.534 jug.

9. Pășunea alpină *Dealul Senienilor*²⁷, o fâneață cu o recoltă de 10 care de fân, a fost lăsată supușilor spre folosința liberă. Pădurea este în suprafață de numai 500 jug.

Cea mai mare parte a acestei pășuni alpine este împărțită în proprietăți urbariale, circa 55 de parcele, care în prezent se află în mare parte, în proprietatea grănicerilor din Tiha. Aceste parcele le-au fost atribuite fără taxă, încă înainte de militarizare. Drept urmare, vor trebui să rămână și mai departe în proprietatea lor. Pădurea, în suprafață de 500 jug., rămâne fiscului cezar.

Unii dintre acești grăniceri au ridicat pe aceste suprafețe case în câmp. Sub administrația militară lăzuirile au fost întrerupte, însă procurarea lemnului pentru orice scop a fost permisă în mod liber.

Comisia de cercetare menționează că numai pădurile trebuie să fie lăsate fiscului cezar. Părerea comisiei segregatoare este însă, asemănătoare celei expuse pentru *Muncel*.

²⁷ *Ciosa*, cu subdiviziunile *Iliuța Bozghi* și *Dealul Senienilor*, a fost transformată în timpul institutului de graniță în proprietăți în posesiunea grănicerilor. Se mărginește, către est, la pășunea *Ciosa*, spre sud și vest, la pârâul *Iliuța Bozghi* și spre nord, la pârâul *Tisa* (*Valea Tisi*); *Contribuții documentare-economic...*, p. 474.

10. Pășunea *Ciosa*²⁸, în cea mai mare parte a fost lăzuită. Împreună cu cele patru fânețe, cu o recoltă totală de 12 care de fân, a fost încă sub stăpânirea nobiliară lăsată în folosința liberă a supușilor din Tiha și Mureșeni, apoi a fost împărțită în posesiuni urbariale care în prezent se află în proprietatea unui număr important de locuitori ai celor două comune.

Aici se află următoarele păduri: *Fruntea Ciosii*, în suprafață de 1.200 jug., pădurea alpină *Pe Dealul lui Maxim*, în suprafață de 350 jug. pădurea alpină *Dosu Ciosii*, în suprafață de 1.000 jug. *Sericioara*, în suprafață de 600 jug. *Drăgan*, în suprafață de 2.600 jug. și pădurea amestecată *Merezurile*, în suprafață de 219 jug. Locuri de pășunat pentru animale în zona *Dealul lui Maxim* sunt: o pășune de 19 jug. și 800 stj.²; *La Vârful Ciosii*, în suprafață de 1.380 stj.² și locul de pășunat, în suprafață de 8 jug. și 150 stj.². În continuare, *La Paltin*, două locuri de pășunat, unul, în suprafață de 1 jug. și 275 stj.², celălalt, în suprafață de 5 jug. și 300 stj.². Toate aceste terenuri au fost folosite sub administrația militară de către comunele Tiha și Mureșeni. Sunt 88 de parcele terenuri arabile și fânețe, aflate în proprietatea locuitorilor comunei, care au fost create ca urmare a lăzuirilor făcute cu acordul administrației militare. Tăierea lemnului pe această pășune alpină, cât și folosirea pentru negoț și fabricanți a fost permisă fără plată comunelor Bistrița, Suseni și Mijloceni.

Comisia de cercetare este de părere că pădurile, alături de locurile de pășunat ale comunei, *Dealul lui Maxim*, apoi *Vârful Ciosii* și *La Paltinul*, să fie atribuite fiscului cezar. În schimb, terenurile de fâneată, cele arabile și de pășunat să fie lăsate în folosința grănicerilor. Comisia segregatoare este de aceeași părere ca la *Muncel*.

11. Conform conscripției, pășunea alpină *Frumușaua*²⁹ a fost înaintea de militarizare o pădure alodială. Porțiunile de pădure aflate aici

²⁸ *Ciosa*, munte al comunei Borgo Tiha, în granița cu hotarul comunei Leș-Dealul (1.079 m.) și *Vârful*; Șimon, *Dicționar...*, p. 81. Situată în ridul IX – *Vârful Ciosii*, cu subdiviziunile *Fruntea Ciosii*, *Vârful Ciosii*, *Dosul Ciosii*, *Selișoara* și parte, în ridul X – *Dealul Calului*, cu subdiviziunile *Dealul Drăgan*, *Merezurile*, *Paltinul*. Conform protocolului de rectificare din anul 1789, se mărginește către est, cu pășunea *Dealul Calului*, spre sud, cu pășunea *Frumușaua*, spre vest, cu pășunea *Senienilor* și spre nord, la pășunea *Rogojoasa*, respectiv la teritoriul hotarului comunei Ilva Mare a Văii Rodnei; *Contribuții documentare-economic...*, p. 474.

²⁹ Conform protocolului de rectificare din anul 1789, este situată în ridul X – *Dealul Calului*, în subdiviziunile *Frumușeua* și *Teșuleasa* și se mărginește, către est, la pârâul *Iliuța* (*Corhi*), spre sud, la vechea șosea imperială (Via Regia), respectiv, la pășunea *Zâmbroaia*, spre vest, la *Dealul lui Maxim* și spre nord, la *Prislopul lui Găvan*, respectiv la pășunea *Ciosa*; *Contribuții documentare-economic...*, p. 472.

sunt pădurea înaltă *Frumușaua*, pădure amestecată, în suprafață de 1.490 jug., pădurea alpină de brazi *Iliuța Corchii*, în suprafață de 190 jug., pădurea alpină de brazi *Tășuleasa*, în suprafață de 150 jug. Locuri de pășunat nu sunt. Conform vechii conscripții, acolo se află o fâneață alodială de 18 care de fân, iar proprietăți urbariale sunt 43 de parcele, care se află în posesiunea locuitorilor din Mureșeni și Tiha.

Cu ocazia militarizării, această pășune alpină a fost atribuită locuitorilor din Mureșeni și Tiha pentru pășunatul animalelor și pentru tăierea lemnului și li s-a permis să obțină prin lăzuri terenuri arabile și fânețe pentru extinderea sesiunilor lor urbariale. De aceea, acestea rămân și mai departe în posesiunea lor.

Pădurile, la fel ca la *Ciosa*, au fost folosite pentru lemnul fabricantului fără să fie plătite taxe. Pentru același scop li s-a permis folosirea și locuitorilor din Bistrița, Prund și Rus. Comisia de cercetare atribuie pădurile erariului. Comisia de segregare a proprietății grănicerești este de părere a se proceda ca la *Muncel*.

12. Pășunea alpină *Dealul Calului*³⁰ a fost dată supușilor spre folosință liberă. Pe aceasta există, în afara unei fânețe alodiale cu recoltă de trei care de fân, încă 36 de proprietăți urbariale, aflate în posesiunea locuitorilor din Tiha și Prund.

Restul acestei pășuni alpine, care mai este numită și *Dealul* între *Iliuța* și *Dealul Rus*, are o suprafață de 2.600 jug.

Când a fost construit drumul imperial pe acolo, familiilor grănicerești din Tiha, afectate în proprietatea terenurilor, li s-a permis de către administrația militară lăzuirea pădurii, iar aceste lăzuri au fost înscrise în sesiunile lor urbariale.

Din această pășune alpină au procurat fără plată lemnul pentru folosință proprie comunele Tiha, Mureșeni, Bistrița și Rus.

Comisia de cercetare este de părere că pădurile aparțin înaltului erariu. În schimb, terenurile de fâneațe numite în anexă la nr. 24, în suprafață de 3 jug. și 930 stj.², nr. 25, în suprafață de 6 jug. și 450 stj.², nr. 26, în suprafață de 13 jug. și 1.590 stj.², nr. 27, în suprafață de 13 jug. și 1.590 stj.² și nr. 28, în suprafață de 945 stj.², apoi complexul areal situat în zona *Priporul Candri*, în suprafață de 38 jug. și 735 stj.², aparțin comunei Tiha. De aceeași părere este și comisia segregatoare grănicerească.

³⁰ Cu subdiviziunile *Iliuța Bozghi*, *Corchi*, *Dealul Calului* și *Priporul Candri*. Conform protocolului de rectificare din 1789, se mărginește, spre est, cu *Priporul Candri* și *Măgura Calului*, către sud, la șoseaua imperială, către vest, cu pârâul *Iliuța* și spre nord, cu *Valea Calului* și *Ocolul Ciosii*, *Ibidem*, p. 475.

13. Din pășunea alpină *Măgura Calului*³¹, două treimi au fost preluate la înființarea graniței miliatre, pentru Bucovina. Cealaltă treime, aflată în posesiunea grofului Bethlen, unde se află și o fâneață alodială de șase care de fân, a fost folosită fără plată de câțiva supuși. Aceasta rămâne și în viitor, în proprietatea lor.

În prezent se află pe această pășune alpină 31 de terenuri urbariale ale locuitorilor din Bârgău. Restul teritoriului pășunii alpine, în suprafață de 1.600 de jug., este împădurit și cunoscut sub numele de *Măgura Calului* și *Dealul Rus*.

Dintre acestea, *Măgura Calului* a fost atribuită de către administrația militară în anul 1767 comunelor Tiha, Mureșeni și Prund pentru pășunatul animalelor. Mai târziu li s-a permis acestor comune - alături de comuna Rus - tăierea liberă a lemnului, chiar și atunci când peste o porțiune a acestei păduri a fost construită calea imperială. De aceea a fost aprobată lăzuirea pădurii pe ambele părți, iar în anul 1829 porțiunile curățate au fost cedate spre folosința comunei Tiha. Aceste porțiuni se află în proprietatea localității în prezent și vor rămâne și în viitor.

Comisia de cercetare este de părere că numai pădurea existentă, la care se adaugă porțiunea de cordon - cu o suprafață de 145 stj.² - să fie predate fiscului cezar. Această părere este însușită, cu mențiunea că terenurile amintite în document la anexele nr. 8, 10 și 28, să fie lăsate comunei. Primul este în suprafață de 1 jug. și 920 stj.², al doilea, în suprafață de 1.135 stj.² și al treilea, în suprafață de 1.230 stj.², deci în total 3 jug. și 280 stj.²

14. Pășunea alpină *Dealul Îngrădit* și *Șendroaia*³² a fost cedată din vechime supușilor spre folosința liberă. Jumătate din cea de a doua a fost rezervată pentru Bucovina, după înființarea graniței militare.

Pe această pășune alpină se află o fâneață cu o recoltă de 2 care de fân. În afară de aceasta, se mai află un număr de 81 de terenuri urbariale în proprietatea familiilor grănicerești din Prund, Tiha și Mureșeni. Aceste terenuri vor rămâne în situația prezentă.

³¹ Este situată în ridul XI, cu subdiviziunile *Priporul Candri*, *Dealul Rus* și *Măgura Calului* și se mărginește, conform protocolului de rectificare din anul 1789, către est, cu *Priporul Candri*, spre sud, cu pășunea *Dealul Îngrădit*, spre vest, cu *Dealul Între Iliuța* și spre nord, cu pășunea *Dealul Calului*; *Ibidem*, p. 473.

³² *Șăndroaia*, un munte în cercul Iadului (azi, Livezile – n.n) între *Măgura Calului* și Tihuța, în depărate de la aceasta de ¾ oră, spre nord. Acest munte e o parte din muntele *Dealul lui Toader* (Borgo Suseni), unde, în 1864, s-a asemnat (destinat – n.n.) spre tăiere pădure de brad și de molid. Înainte de 1875 s-au asemnat tăieturi la toate 8 comunele din Borgo. Părțile interene sunt *Cicera*, *Fața* și *Plaiul Șăndroaiei*; *Șimon, Dicționar...*, p. 175.

Restul teritoriului pășunii alpine, în suprafață de 2.800 de jug. este împărțit prin parcelare. Administrația militară a cedat pășunile alpine *Dealul Îngrădit* și jumătate din *Șendroaia* comunelor în proprietatea cărora se află și acum, spre a fi folosite ca pășuni pentru animale, precum și pentru obținerea lemnului, împreună cu celelalte comune.

La construirea drumului imperial grănicerilor li s-a permis să facă lăzuri în această pășune alpină, pentru fânețe și terenuri arabile, care au fost alipite sesiunilor urbariale. Acestea se află încă, în parte, în proprietatea grănicerilor. În schimb, alte lăzuri au fost părăsite și apoi au fost atribuite comunei spre folosință după bunul plac, așa cum s-a întâmplat cu nr. 17, un teren de pășune în suprafață de 1.590 stj² și nr. 32, o parcelă de fâneată, în suprafață de 1 jug. și 740 stj.²

Comisia de cercetare atribuie fiscului cezar numai pădurea. De aceeași părere este și Comisia de segregare.

15. Jumătate din pășunea alpină *Buba*³³ era proprietatea grofului Ladislau Bethlen senior, iar cealaltă jumătate, după înființarea graniței militare, a fost atribuită Bucovinei. Pe această pășune alpină se află o fâneată colonială de patru care de fân și un loc de pășunat alodial, în *Vârful Bubi*, care în fiecare an era arendat comunei.

Pădurile care se mai află pe această pășune sunt *Valea Todor*, în suprafață de 400 jug. și cea de a doua *Valea Todor*, în suprafață de 500 jug., pădurea *Pe Dealul Jianului*, în suprafață de 412 jug., pădurea *Dealul Bubi*, în suprafață de 700 jug., pădurea alpină *Izvorul Lung*, în suprafață de 800 jug., pădurea *Ciungi*, în suprafață de 500 jug., pădurea *Cicera*³⁴, în suprafață de 350 jug. și pădurea amestecată *Valea Tihuța*, în suprafață de 250 jug.

Primele sunt în cea mai mare parte păduri de molid. Pe această pășune alpină există 94 de parcele de teren arabil, fânețe și pășuni, care se află în proprietatea foștilor grăniceri sau a comunei Suseni.

³³*Buba* cu *Bolta*, munte în comuna Borgo Suseni și Mijloceni. După descrierea din 1796, granița începe în *Baltă* și merge în dreapta prin pădure în jos, până în *Izvorul Lung*, de aici, pe *Izvorul printre Haituri* în jos, până în *Tarnița Obcinii Tarhii*; de aici, în jos pe acest râu, până în *Poiana de sub Măgură*; de aici în jos, până unde *Piciorul Crucilor* ajunge în *Dorna*. De aici în stânga pe acest râu, până în *Poiana de sub Măgură*; de aici în jos, până la punctul numit la *Baltă*, face spre nord și e mai mult pietros și prețipit (abrupt-n.n). Pădurile sunt mai mult dese decât bune de pășunat. Apă este de ajuns pe *Izvorul Bubi* și încă în două izvoare, fără nume. Extirpațiuni se pot face destule în ținutul de la *Poiana Belții*. Oamenii se ajută și cu pădurea din ținutul numit *Poiana Vinului*; *Ibidem*, pp. 71-72.

³⁴*Cicera-Vârful* (B. Joseni); Drăganului, partea cea mai înaltă de la *Dealul Drăganului* (1.143 m.), care se află la granița estică a Văii Bârgăului cu Ilva Mare; *Ibidem*, p. 80.

Asemănător descrierii fiecărei localități, există și aici un document sau registru de graniță despre situația pădurilor care au fost predate comunei Suseni de către administrația militară, în scopul tăierii sau pentru pășunat.

Când Regimentul II de graniță român a primit acordul de lăzuire în aceste păduri, mai mulți locuitori din Suseni, Mijloceni, Prund, Mureșeni, Tiha și Bistrița și-au lăzuit acolo fânețe și terenuri arabile, care apoi le-au fost înscrise ca proprietăți. Astfel, prin lăzuiri, mulți dintre proprietari și-au extins în mod considerabil suprafețele proprietăților. De aceea administrația militară a atribuit proprietățile de la nr. 39, 54 și 59 comunei Suseni, ca și pășuni. În schimb, pășunile de la nr. 1, 8, 13, 14, 24, 27, 31, 33, 43, 53, 73 și 74 au luat ființă datorită stânilor, iar terenul de pășunat nr. 77 a luat ființă prin lăzuire și deschiderea drumului de munte.

Locul de pășunat de la nr. 92, unde de cele mai multe ori pășuna o ciurdă, a fost cedat mai târziu comunei Suseni.

Comisia de cercetare crede de cuviință că pădurile, împreună cu pășunile menționate mai sus la nr. 1, 8, 13, 14, 24, 27, 31, 33, 43, 53, precum și cele de la nr. 39, 54, 59, 71, 72, 77, 92, trebuie să fie cedate fiscului cezar, cu excepția terenurilor de pășunat de la nr. 73 și 74. Comisia de segregare este de aceeași părere, luând în considerare opiniile exprimate la *Muncel*, în legătură cu lăzuirile și cu locurile de pășunat.

16. Pășunea alpină *Dălbidan*³⁵ și *Cisoara/Viisoara*, fostă proprietate a grofului Alexandru Bethlen, avea, conform conscripției, o suprafață de 2.665 jug. Aici se află 2 fânețe colonicale, ce au luat ființă prin lăzuiri, și anume, *Prislopul Dălbidanilor*, cu o recoltă de șase care de fân, și *La Poiana Blajii*, cu o recoltă de două care de fân și o pășune alodială, pentru folosința căreia supușii din Mijloceni plăteau o taxă anuală de 15 florini.

³⁵*Dălbidan*, munte al comunei Borgo Prund, în Munții Borgoului, în partea sudică, cu o înălțime de 1.687 m. Granița acestui munte se începe în *Dealul Bozghi* și de aici merge în dreapta în râul *Panu*; de aici în sus, până în *Colbi*, la posesiunea lui Lupu Migiaș (se zice a fi Măger) din Bistrița; de aici în sus, pe râul *Aurariu* (Bistrița Aurie-n.n.) până în vârful *Sruniorului*, unde se împreună cu muntele *Bistricioara*; de aici, pe *Șdeabul Zgârcea* în jos, până în râul *Dornișoara*; de aici, la stânga prin pădure în jos, între *Buba* și acest munte, până în *Obcina Terhei* în *Tarnița*; de aici în jos, pe *Izvorul printre Haturi*, până în pârâul *Izvorul Lung*; de aici în jos, până unde se întâlnesc *Dealul Bozghi* cu *Izvorul Lung*, apoi, de aici, până la punctul prim. Părțile principale ale acestui munte sunt *Terha*, *Prislopul Dălbidanului*, și pădurea pe lângă *Prelucile lui Șoinac*, apoi sunt *Piciorul Sterpelor* și *Piciorul Tomnaticului*. O parte e curată, o parte e pietroasă, o parte plană și o parte, prețipită. Peste tot e un munte foarte comod și cu apă de ajuns. Pădurile nu sunt dese și-s bune de pășunat. În *Terha* se pot face 80 care ordinare de fân; *Ibidem*, p. 99.

Pe pășunea *Dălbidan* se află următoarele părți de pădure: pădurea de molid *Terha*, în suprafață de 120 jug., pădurea alpină *Tomnaticul*³⁶ cu *Coastele Dălbidanului*, în suprafață de 800 jug., pădurea alpină *Pietricele*, în suprafață de 500 jug. și pădurea alpină *Dealul Blajii*, în suprafață de 400 jug. În afară de acestea, se mai află două locuri de pășunat, unul, în suprafață de 18 jug., celălalt, în suprafață de 6 jug.

În zona *Terha* este un loc de pășunat în *Vârful Dălbidanului*, în suprafață de 305 jug., iar în zona *Tomnaticul* cu *Coasta Dălbidanului*, se află două locuri de pășunat, unul, în suprafață de 4 jug. și 1.440 stj.², celălalt, în suprafață de 8 jug. Alături de acestea se mai află în zona *Preluci* două locuri de pășunat, în suprafață de 8 jug. și 160 stj.², respectiv 3 jug. și 960 stj.². Celelalte condiții ale acestei pășuni alpine vor fi discutate mai în amănunt la pășunea alpină *Piatra Orbanilor*, la nr. 19, cu care comisia de cercetare a pus-o în legătură.

17. Pășunea alpină *Bistricioara*³⁷ are, conform conscripției, o suprafață de 5.015 jug. Pentru pășunatul alodial al animalelor se plăteau anual 4 găleți de brânză și la fel de mulți bani.

³⁶ *Tomnaticul*, munte al comunei Borgo Joseni, situat spre granița cu Bucovina, pre un ram de dealuri pre care îl desparte pârâul Dorna de către pârâul său afluent de partea dreaptă, *Valea Negrișoara*, 2 ½ ore de la Tihuța. Granița acestui munte - după descrierea din 1796 -se începe la intarea în munte sub *Piatra Dornei* și de aici merge în dreapta în jos prin pădure până la râul Dornișoara; de aici în sus, până unde pârâul *Izvorul Miragilor* se varsă în Dornișoara; de aici în sus, pre acest pârâu, până în vârful *Tarniți Miragilor*, unde e o colină cu o movilă de graniță; de aici în stânga, pre culmea de la *Pietrile Roșii* până la stâncile *Pietrile Roșii*; de aici în jos, prin pădure, până în râul *Negrișoara* și în jos, până sub *Piatra Dornei*; de aici în sus, până la punctul prim.... Părțile mai principale ale acestui munte sunt *Piatra Dornii*, a cărui punct de triumfiulare e semnul de înălțime 1.651, se află în Bucovina, circa 120 m., de la linia de graniță; *Prislopul Mugili*, *Arșița Varvari* și *Tămăul*. Fiindcă sunt multe păduri, animalele mari nu pot umbla prin dânsul... *Ibidem*, p. 184.

³⁷ *Bistricioru*, munte (1.994 m) a comunei Borgo Rus. După descrierea din 1796, granița acestui munte se începe la *Tăul Zânilor*, și de aici merge în dreapta prin pădure, până în *Prislopul Scurt*; de aici pe culme, până în *Tarnița*, în *Capul muntelui din jos*; de aici, pre culme, pre lângă muntele provincial *Fața Netedă*, până în *Piatra Bistricioarei*; de aici, mai departe, până în *Vârful Struniorului*; de aici, în stânga pe râul *Izvorul Aurarului* în jos, pe lângă muntele *Dălbidan*, până în *Colb*, la râtul lui Lupu Megis din Bistrița; de aici, până în râul *Pan*, apoi, până în râul *Bistrița* și de aici, prin pădure în linie dreaptă, până la punctul prim, numit *Tăul Zânelor*. Părțile principale ale acestui munte se numesc *Șoșoru* și *Capul Muntelui din jos*. Două picioare a acestui munte se numesc *Ciuciurgeul cel Mare* și *Ciuciurgeul cel Mic*; *Izvorul Aurarului*, pe care îl folosesc împreună cu prundenii din muntele *Dălbidan*; *Izvorul cel Mare*, *Izvorul la Ciompe*, *Izvorul din Prislopul Scurt*. E un munte pietros și foarte stâncos, pe care numai vite mici pot paște fără pericol. Pădurile nu sunt dese și sunt bune de pășunat... *Ibidem*, pp. 63-64.

Referitor la această pășune alpină, conform descrierii locale a granițelor, rezultă că acolo ar fi fost următoarele pășuni comunale: partea cea goală, în suprafață de 600 jug.; *Poiana în Colbu*, în suprafață de 1 jug. și 1.408 stj.²; *Poiana la Fântâna Pănuțului*, în suprafață de 800 stj.²; *Zmida Pănuțului*, în suprafață de 50 jug.; *Zmida Mică*, în suprafață de 6 jug.; *Poiana la Tău*, în suprafață de 3 jug. și 1.272 stj.²; *Poiana din susul Tăului*, în suprafață de 800 stj.²; *Poiana sub Prislopul Scurt*, în suprafață de 1.000 stj.² și *Prislopul Scurt*, în suprafață de 600 stj.², toate, în proprietatea comunei Rusu Bârgăului. Restul acestei pășuni alpine este pădure de brazi și molizi, în suprafață de circa 2.000 jug.

Conform vechii conscripții din anul 1789, pădurea ar fi măsurat o suprafață de 5.015 jug. Ea revine fiscului. Pe această pășune alpină comună locuitorul Pasăre Chirilă din Bistrița are o fâneață în suprafață de 2 jug. și 232 stj.² iar Onea Iacob din Rus, una, în suprafață de 5 jug. și 1.234 stj.². Aceste fânețe rămân proprietarilor. Din descrierea militară a pădurii anexată se observă că parcelele urbariale aflate pe această pășune au fost înscrise la sesiunile urbariale ale grănicerilor. La acestea ar trebui să rămână și în viitor.

Comuna Rus, la fel ca altele, a procurat de pe această pășune alpină lemnul chiar și pentru comerț. În schimb, pășunea a fost folosită doar de comuna căreia i-a fost atribuită. Această libertate a fost anulată doar în timpurile mai recente. Comisia de cercetare propune preluarea pădurii existente, alături de pășunile amintite, pentru fiscul erarial. Propunerea este aprobată și de către Comisia segregatoare.

18. Pășunea alpină *Negru* sau *Breaza*³⁸, în suprafață de 13.805 jug., cu pădure de molid, a fost dată supușilor în timpul stăpânirii nobiliare spre folosința liberă. Pentru pășunile alodiale s-au plătit, de asemenea, 4 găleți de brânză.

³⁸*Breaza*, munte al comunei Borgo Bistrița, afară de teritoriul hotarului. Părțile interne ale acestui munte sunt *Stâna lui Ivănuș*, *În Breaza*, *În Capul Vulturului*, *Stânișoara*, *Dealul Cireșilor*, *Scorușet*, *În Piciorul Tătarcei*. După descrierea din 1796, spre răsărit se mărginește cu hotarul Bistriței și Baloșei, spre apus, cu hotarul comunei Uifălău (azi, Corvinești – n.n), cu munții *Diacă*, *Bolovan* și *Prislop* ai comunei Dumitrița, apoi cu muntele *Runc*, care se ține de familia conți Kemény, spre sud, muntele *Piatra Stegii*... Acest munte formează o coastă către răsărit de la locul *Piatra Cușmii* până la *Scorușet*, distanță cam de 4 ore lungime, dar numai 1 ½ oră în lățime. Pe muchia dealului, unde e loc plan, e cam mărcinos pentru că din cauza pădurii dese nu se poate usca, din care cauză, când e timpul umed și pe plaiuri nu se poate umbla. O jumătate din acest munte e câmp, cealaltă parte e pădure de brad și sabie, e pășune de mijloc, din cauza mocirlelor. Pentru oi este apă de ajuns, dar pentru vite mari nu, și acestea trebuie mânate la apă la hotarul Uifălăului, în pârâul *Izvorul Budăcel*, care nu e departe, dar din cauza cărărilor, e greu pentru vite. Pășune pentru 1.200 oi în 2 luni și pentru 200 boi, ½ lună; *Ibidem*, pp. 70-71.

Pe această pășune alpină se află următoarele locuri de pășunat comunale: *Valea lui Ștef*, în suprafață de 1 jug. și 500 stj.²; *Tătarca*, în suprafață de 2 jug.; *Poiana Calului*, în suprafață de 20 jug; *Dealul între Repezi*, în suprafață de 5 jug.; *Dealul Cirezilor*, în suprafață de 15 jug.; *Stânișoara*, în suprafață de 6 jug.; *Vulturul și Breaza*, în suprafață de 4 jug.; *Pietroasa*, în suprafață de 6 jug.; *Pe Moara Spineștilor*, în suprafață de 1 jug.; *Lângă Moara Spineștilor*, în suprafață de 4 jug. și *Stâna lui Ivănuț*, în suprafață de 3 jug. Toate aceste pășuni, precum și o fâneață, în suprafață de 3 jug. și 320 stj.², se află în proprietatea comunei Bistrița. În afară de acestea, în prezent se află acolo 492 de proprietăți urbariale, aparținând comunelor Bistrița, Mijloceni, Prund, Tiha, Suseni, Rus și Joseni.

Pe *Dealul Negru* se află următoarele păduri: o pădure de molizi, în suprafață de 5.000 jug.; o pădure de fag, *Pietroasa*, în suprafață de 800 jug.; pădurea alpină *Blidireasa*, în suprafață de 500 jug. și pădurea aplată *Pe Dealul Alb*, în suprafață de 520 jug.

Granița acestei pășuni alpine, în același timp granița dominiului Bârgăului, este în dispută din zona *Comarnițel* până la *Piatra Cușmei* și în prezent, se află în proprietatea comunei Corvinesti³⁹. Această pășune alpină a fost atribuită de către administrația militară comunei Bistrița, spre folosință ca pășune pentru animale. În schimb, a fost atribuită în comun cu toate celelalte comune, pentru procurarea lemnului de orice folosință. De asemenea, s-a permis oricui să facă lăzuri în aceste părți de pășune, pentru obținerea de teren arabil și fâneață. În acest mod au apărut în parte, extinderi, în parte, noi lăzuri, care au fost adăugate sesiunilor urbariale ale familiilor grănicerești. În proprietatea acestor familii trebuie să rămână și în viitor.

Comisia de cercetare propune să fie atribuite erariului pădurile de pe pășunea alpină *Dealul Negru*, precum și cele 11 locuri de pășunat, cu o suprafață de 67 jug. și 500 stj.² Apoi, poziția nr. 485, înscrisă în document ca teren de fâneață cambiatur⁴⁰, în suprafață de 7 jug. și 1.080 stj.². Această propunere este susținută și de către Comisia de segregare a proprietăților grănicerești.

19. Pășunea alpină *Piatra Orbanilor*⁴¹ are o suprafață de 2.114 jug. Din părțile împădurite cu molid ale acesteia s-a procurat lemnul pentru

³⁹ Vezi procesul la Simion Nica Popandron, în *Bistrița Bârgăului. Contribuții documentare...* document nr. 2, pp. 73-75; 93.

⁴⁰ În schimb, la schimb.

⁴¹ Conform protocolului de rectificare din anul 1789, se mărginește, spre est, cu *Piciorul Scurt*, spre sud, pășunea alpină *Dealul Negru*, spre vest, pârâul Repezele și spre nord, pârâul *Bistrița*; *Contribuții documentare-economic...*, p. 386.

folosință, împreună cu proprietarul nobil. Pășunea conține și o fâneață colonială numită *Poiana Zlatmi*, cu o recoltă de două care de fân. Pentru pășunea alodială folosită pe această pășune alpină s-au plătit anual 3 florini.

Referitor la pășunea alpină *Piatra Orbanilor* este de menționat că porțiunea ce se află între pârâul *Pănuleț* și *Prislopul Scurt* nu aparține - conform protocolului de rectificare - acestei pășuni alpine, ci este anexată muntelui de pășunat *Bistricioara*, în proprietatea comunei Rus. Aici se află o pădure înaltă numită *Piatra Orban*, în suprafață de 1.000 jug., iar în cadrul pășunilor alpine *Piatra Orbanilor* și *Dălbidan* se afla *Vârful Piatra Orban*, un loc de pășunat de 18 jug. și 480 stj.²

Locurile de pășunat ale celor două pășuni alpine se află în proprietatea comunei Prund. În cele două pășuni se găsesc 76 de parcele de teren arabil și fâneață. Dintre acestea, 23 se află pe pășunea alpină *Dălbidan* iar 53, pe pășunea alpină *Orban*. Acestea sunt în posesia locuitorilor din Joseni, Suseni, Bistrița și Mureșeni, care le vor păstra și în viitor.

Comisia de cercetare menționează că, datorită permisiunii acordate din vechime de a face lăzuiuri pe pășunile alpine pentru familiile care încă sub domnia grofului Bethlen au posedat proprietăți urbariale, acestea au fost mereu extinse. Sub administrația militară le-au anexat sesiunilor lor urbariale, de aceea le vor rămâne și în viitor în posesie, cu atât mai mult, cu cât au îndeplinit servicii militare importante.

În *Dălbidan* au fost în trecut 2.663 jug. de pădure. În prezent mai sunt numai 1.820 jug. Pe pășunea alpină *Piatra Orban*, conform conscripției din anul 1783, au fost 2.114 jug. În prezent sunt 1.000 jug. Din această suprafață, comunele Bistrița și Rus au procurat până acum fără taxă lemnul pentru necesitățile proprii. Atât comisia de cercetare cât și Comisia de segregare sunt de părerea că pădurea existentă în prezent, alături de locurile de pășunat de pe cele două pășuni alpine, ar trebui să treacă în proprietatea fiscului cezar.

20. Pășunea alpină *Zimbroaia* a avut, conform conscripției, o suprafață de 1.643 jug. Până în anul 1783 nu au avut loc aici tăieri de lemne. Terenuri de fâneață au fost șase și anume: în zona *Lângă Zimbroaia*, în *Prislop*, cinci parcele, cu o recoltă de 23 care de fân; în zona *La Iliș*, două parcele, de 12 care de fân; în *Groapa Gore*⁴², două parcele, de 4 care și jumătate de fân; *Fața Zimbroaiei*, o parcelă, cu un car de fân și *La Priporul Rotund*, două parcele, cu două care și jumătate de fân. Pentru toate pășunile s-a plătit o dobândă anuală de un florin.

⁴²*Gore* – Groapa (Borgo Mureșeni); *Ibidem*, p. 111.

Pe pășunea alpină *Zimbroaia* se află în prezent 260 de proprietăți urbariale. Restul suprafeței este o pădure amestecată cu următoarele părți: *Fața Cicerei*, în suprafață de 120 jug.; *Prislopul Moldovanului*, în suprafață de 4 jug.; *Prislopul Vrășmășenilor*, în suprafață de 100 jug.; *Fața și Dosul Zimbroaiei*, cu șase parcele, în suprafață totală de 702 jug.; *Tihuța Opcioare* cu două parcele, în suprafață totală de 108 jug.; *Dealul Tihuței*, în suprafață de 134 jug.; *Fântânele*, în suprafață de 6 jug. și 668 stj.²; *Cicera Corchi*, în suprafață de 250 jug. și *Cicera Șendroaiei*, în suprafață de 250 jug. La această descriere se găsește anexat un document despre părțile de pădure ale *Vârfului Zimbroaia* și un altul, despre *Fața Tihuței*, conform cărora proprietățile menționate, aparținând de sesiunile urbariale ale familiilor grănicerești în cauză, au fost defrișate din terenul împădurit. Pe pășunea alpină *Zimbroaia*, conform anexei, la nr. 247, se află o fâneață, în suprafață de 5 jug. și 1.522 stj.² și la nr. 248, un loc de pășunat, în suprafață de 5 jug. și 1.522 stj.², ambele în proprietatea comunei Rus. Acestea, conform părerii comisiei de cercetare, ar trebui lăsate pentru viitor în proprietatea localității respective, împreună cu partea de pădure, în suprafață de 53 de jugăre⁴³.

Comuna Rus a avut în posesie înainte de militarizare în *Priporul Candrii* trei parcele de teren, care i-au fost luate în vederea dotării familiilor grănicerești. Ca urmare a ordinului înaltului Comandament Cezaro-Regesc și a Comandamentului General din anul 1839, a primit ca despăgubire pentru aceste parcele, terenurile urbariale în total, conform anexelor nr. 247 și 248, de 12 jug., la care s-a adăugat partea de pădure învecinată, în suprafață de 55 jug. și 1.440 stj.².

Comunei Prund i-a fost permisă de către administrația militară folosirea acestei pășuni alpine pentru procurarea lemnului și pentru pășunat. Această pășune o folosește comuna și în prezent cu aceleași drepturi, împreună cu comunele Tiha și Mureșeni.

⁴³*Zâmbroaia*, muntele comunei Borgo Prund, afară de teritoriul hotarului. Părțile interne ale acestui munte sunt *Vârful Zâmbroaiei*, *Dosul Zâmbroaiei* (1.340 m.), *La Fântânele* și *La Măgura Caluhii*. Spre sud se mărginește cu hotarul comunei Borgo Tiha și muntele *Miroslava*, spre vest cu muntele *Frumușaua*, spre sud cu Bucovina și anume, cu muntele *Putredul*, pe care îl folosesc cândrenii (locuitori din Dorna Candreni - n.n), apoi cu muntele *Temeul*, care se ține de teritoriul regimentului, spre est, cu muntele *Măgura Ciutelor* și *Bucșoaia*...Acest munte constă din un pisc de deal și din o coastă ce se extinde în depărtare de o oră spre nord. După substragerea tuturor pripoarelor și a pământurilor de contribuțiune, care se calculează la hotar, acest munte e o pădure întreagă de brazi din care 2/10 parte fiind pământ pietros și rupturi de vânt, se poate folosi de pășune mijlocie pentru 2.000 oi în trei luni, iar apă de ajuns în pâraiele *Tihuț* și *Tiha*. Cărrile sunt bune, dar umblarea se face mai mult pe drumul de țară, de-a lungul căruia, în mai multe locuri, s-au făcut extirpațiuni; *Ibidem*, pp. 200-201.

Fânețele existente la înființarea administrației militare au fost lăsate în proprietatea grănicerilor și li s-a acordat permisiunea de a-și procura prin lăzuri, proprietăți urbariale. Când s-a construit calea imperială aceste lăzuri, așa cum s-a menționat la *Dealul Îngrădit*, s-au extins mult și sunt ca atare, de luat în considerare. Parcelele de teren menționate în anexe la nr. 2, 30, 31, 110, 119, 120, 148, 195, 196, 202, 209, 211, 221, 242, 251, 252, care au luat naștere prin stâni și incendieri și care acoperă împreună o suprafață de 46 jug., sunt folosite de către comuna Prund pentru pășunat sau prin arendare, în favoarea casei comunale. Comisia de cercetare este de părere că pădurea existentă în prezent, alături de parcelele de teren menționate, de la nr. 2 la nr 252, să fie atribuite fiscului cezar.

Comisia segregatoare este de părere că și cele două locuri de pășunat, de la nr. 247 și 248, să fie atribuite comunei.

1.3. Cele 9 localități din Valea Mureș-Șieului

Aici urmează descrierea a 9 localități aflate în Valea Mureșului⁴⁴, care au fost încorporate Regimentului grăniceresc II român⁴⁵. Conform

⁴⁴ În zona a doua terenul este mai așezat, clima mai călduroasă, văile mai largite și este mai favoritoare pentru agricultură; cuprinde și 8 comune din Valea Șieului și Mureșului; A.N.B.-N., colecția *Iulian Marțian*, d. 10, f. 137.

⁴⁵ „Din cauză că din populația celor 23 comune transpuse de către Magistratul din Bistrița nu se poate completa numărul soldaților activi stabili pentru Districtul Militar al Rodnei cu 3.000 combatanți, așa că s-au mai militarizat încă locuitorii români din comunele Monor, Gledin, Șieuf, Budacu Român, Ragla, din Valea Șieului, apoi Morăreni și Rușii Munți, din Valea Mureșului și aparținătoare de comitatele Cluj, Turda și Dăbâca. Din aceste comune s-au format două companii de infanterie, care s-au anexat în anul 1764/65 la Districtul Militar al Rodnei. Regimul militar a răscumpărat în aceste comune de la foști domni tereștri sesiunile și prestațiile urbariale, precum și terenurile alodiale, în favorul locuitorilor militarizați”; apud. *Porcius edit. Păiuș*, p. 31. „Cu patenta împărătesei Maria Terezia din 16 martie 1764, locuitorii celor 7 comune ale Văii Șieului: Monor, Gledin, Rușii Munți, Morăreni, Șieuf, Budacu Român și Ragla au fost ridicați la statul liber, li s-au conferit privilegiile, imunitățile, libertățile și drepturile liberților, conform legilor ardelene și au fost încorporați formal la vechiul district valah rodnean, deci împărțite de toate privilegiile districtului acestuia (s.n.). În același timp, locuitorilor acestor comune, nu numai că li s-a publicat prin comisarul regesc, generalul baron Siskovici, amintita patentă împărătească, ci atât lor, cât și satelor din Districtul rodnean, li s-a explicat mai lămurit și li s-a făcut cunoscut că pădurile, pășunile, regaliile și sesiunile formează proprietatea grănicerilor, fără osebire dacă comunele militarizate, înainte de publicarea patentei, au aparținut statului liber ori de supușenie (iobăgie), deoarece în baza patentei, toți valahii au fost ridicați la statutul de liberi, deci, nu mai poate fi vorba de iobăgie, deci de la anul 1764, toți acei valahi sunt priviți și tratați ca liberi” – s.n.; A.N.B.-N., colecția *Virgil Șotropa*, d. 219. f. 11; manuscris citat ca aparținând lui Nicolae Bejan.

conscripției urbariale de la 9 mai 1766⁴⁶, localitățile sunt următoarele: Gledin, Monor, Morăreni, Rușii Munți, Șieuf, Budacu de Sus, Ragla, Mărișelu și Sântioana. Referitor la aceste 9 comune, sunt invocate de comisie următoarele documente administrative:

a) un protocol al comisiei din anul 1770, despre cedarea de către stăpânul nobil a satului Racovița către Institutul militar grăniceresc și cedarea comunelor Rușii Munți, Monor, Gledin, Șieuf, Budacu de Sus, Ragla, Sântioana și Mărișelu;

b) extrasele specifice B, C și D despre bunurile cedate de către proprietarii de terenuri de atunci pentru acest scop și despre despăgubirea primită de la fisc;

c) actele procesului în litigiul Fiscului cezar împotriva Districtului Bistriței în legătură cu posesiunea Mărișelului și a Sântioanei. Pentru aceste două localități a fost emisă o sentință, datată la 15 mai 1786, care prevedea că nu sunt aprobate despăgubiri, ele fiind situate în *Fundus Regio*.

1. Comuna Gledin⁴⁷

Este situată în fostul comitat al Clujului. Aici au avut proprietăți 21 de nobili. Locuitorii au fost în parte supuși, în parte *inquilini*, care trebuiau să plătească obișnuitul serviciu de robotă, prestarea relutului⁴⁸, zeciuiala, împreună cu micile dări în natură.

⁴⁶ În anul 1766 s-a compus „*Urbarium* sau *Conscriptis*” a comunelor Șieuf, Budacu Românesc, Ragla, Nușfalău și Sântioana, care poartă datul din 1766, la 9 mai. În acea conscripțiune urbarială se află descrise toate averile ce le posedau comunele după timpurile de atunci, și trebuie specificate toate...; Idem, colecția *Iulian Marțian*, d. 23, f. 49. „Prelucrările pentru introducerea cărților funduare, numite *urbarii*, în acest regiment s-au început la anul 1771. În anul 1780 au fost astfel de cărți deja găuite, care apoi s-au rectificat la anul 1784. Între anii 1790 și 1795 s-au compus alte cărți funduare din nou, care s-au rectificat în anul 1807. Aceste cărți funduare, din care o parte s-au păstrat în arhiva regimentului, iar cealaltă parte, în arhiva respectivelor companii, au rămas în valoare de drept, până la introducerea noilor cărți funduare, ce sunt de prezent în vigoare”; se referă la cărțile funciare introduse în anul 1872 – n.n.; Idem, colecția *Virgil Șotropa*, d. 341, f.48-49, nota 59, manuscris aparținând lui Florian Porcius.

⁴⁷ Conform chestionarului Comisiei Statistice a Districtului Năsăud din 25 martie 1875, localitatea avea în extravilan, următoarele proprietăți : Partea a II-a, muntele *Pietrile Roșii* și *Tomnaticul*, 4.245 jug, cu un venit curat anual de 515 florini 49 cruceri; apud. Adrian Onofreiu, „Toponimie și relații geografice în Districtul Năsăud”, în „Revista Bistriței”, Bistrița, Complexul Muzeal Județean Bistrița-Năsăud, XVII, 2003, p. 341; în continuare, Onofreiu, *Toponimie ...*; descrierea din anul 1864, la Simion Retegan, *Satele ...* pp. 82-83.

⁴⁸ Răscumpărare în bani a unei prestații în natură; *reluitio*—răscumpărare a ceea ce în mod normal trebuie liberat; ceea ce altfel trebuie liberat; vezi Antonius Bartal, *GLOSSARIUM MEDIAE ET INFIMAE LATINITATIS REGNI HUNGARIAE*, LIPSLE, IN AEDIBUS B.G. TEUBNERI, [BUDAPESTINI, SUMPTIBUS SOCIETATIS FRANKLINIE], MCMI, p. 568.

Terenuri alodiale au fost:

- o fâneață, numită *La Tomașek*, cu o recoltă de cinci care de fân, aparținând de proprietatea nobilului Banfi;
- o fâneață cu o recoltă de șase care de fân, aparținând de proprietatea lui Keresztur;
- un teren aparținând de proprietatea Gyarfás, cu o recoltă de 6 găleți și opt care de fân, numit *La Poiana*;
- teren alodial al lui Ștefan Also, aparținând de localitatea Râpa de Jos, ocupat de către locuitorii din Gledin, *La Poiana*, cu o recoltă de patru care de fân.

Aceste 4 terenuri alodiale au fost împărțite grănicerilor și le rămân în proprietate. Nu au fost nici păduri alodiale, nici terenuri ale comunei.

În schimb sunt 7 păduri, și anume: 1. *Braniște*, lungă de 460 coți⁴⁹, largă de 280; 2. *Dumbrava*, lungă de 390 coți, largă de 168; 3. un teren despădurit, lung de 240 coți, larg de 96; 4. Pădurea de stejari *Dumbrăvița*, lungă de 170 coți, largă de 110; 5. *La Dealul cel Mare*, lungă de 708 coți, largă de 100; 6. *Mestecile Cățelii*, lungă de 30 coți, largă de 20; 7. *La Dealul Știopului*, lungă de 166 coți, largă de 60.

Dintre aceste 7 parcele de pădure mai există astăzi numai 4, și anume: *Braniște*, *Dumbrava*, *Dumbrăvița* și *Dealul cel Mare* cu *Dealul Bruderile*. Parcelele de pădure *Stejeriș* și *Mestecile* sunt în prezent pășuni comunale, *Dealul Știopului* este în întregime defrișată și împărțită între familiile de grăniceri ca și teren arabil. În anul 1845, cele 4 parcele de păduri, împreună cu terenul de pășunat *Mestecile* și *Cățelii* au fost îngrădite, pentru ca să nu mai aibă loc alte lăzuiuri.

După desființarea regimentului, administrația civilă a preluat aceste proprietăți și a impus localității restricții doar asupra dreptului de pășunat. Localității i-a fost anulat orice venit din păduri, de aceea comuna solicită restituirea acestor păduri, care inițial i-au aparținut și ar trebui să i se restituie. Drepturile de regal au constat în faptul că supușii trebuiau să vândă, pe rând, băuturile nobililor, în schimbul ștergerii serviciilor lor urbariale. În timpul administrației militare dreptul de regal a fost arendat, cu menținerea în favoarea comunei în perioada celor trei luni de toamnă. Veniturile rezultate erau vărsate fondului de provente, care era arendat. Acest drept rămâne în *status quo*.

⁴⁹*Ulnas* (germ.)=cot, stânjen; 1 stj.Viena=1,89 m; apud. Ștefan Popu, *Mesurile metrice*, Blasiu, 1875, p. 37.

Despre vânătoare și pescuit nu sunt făcute mențiuni în conscripție. În timpul administrației militare vânătoarea era permisă grănicerilor și în zone din afara regimentului. După desființarea graniței militare practicarea acestui drept nu a mai fost permisă, datorită intrării în vigoare a statutului civil și conform deciziilor referitoare la acesta.

Despre drepturile de morărit, pășunat și tăiere a lemnului nu se pomenește în conscripție. Conscripția menționează că în localitate erau 4 mori de măcinat, care au fost construite de către grăniceri și folosite în schimbul plății unei taxe anuale. Această taxă va trebui plătită și în viitor înaltului erariu.

Pășunatul era liber pe pârlouge, pe terenurile de pășunat *Mestecile Cățelii* și *Stejeriș* și în pădurile comunale. După trecerea la administrația civilă pășunatul a fost interzis chiar și în pădurile comunei. De aceea a fost înaintată o cerere pentru a se permite pășunatul în pădurile comunale.

Sub administrație militară, tăiatul lemnului în pădurile comunale aparținând localității a fost liber. La fel ar trebui să fie și în viitor.

Dreptul de folosire a ghinzii și a jirului a fost liber. O parte din aceste venituri se cuveneau bisericii greco-catolice. Această stare va rămâne și în viitor.

Referitor la localitatea Gledin, se arată că 4 terenuri alodiale situate în afara hotarului au fost reocupate de către nobilul Banfi, împreună cu terenurile urbariale atribuite grănicerilor înainte de militarizare, situate în zonele *La Poiana* și *Remetea*. Acesta le-a împărțit supușilor *Dumbrava* spre folosință, drept pe care îl au și în prezent. Soluționarea acestui litigiu este de competența localității.

2. Comuna Monor⁵⁰

Este situată în fostul comitat Cluj și aparținea la 24 de nobili, conform conscripției din anul 1766. Supușii trebuiau să presteze în natură sau în bani un anumit număr de zile de robotă și în parte, zeciuală și micile dări.

Terenuri alodiale din hotar au fost:

a) un teren de casă curial, împreună cu grădina de legume și fructe, care aparținea de proprietatea lui Samuel Borsai, lung de 18 coți și lat de 10; grădina avea aceleași dimensiuni. De acest teren curial aparțineau și următoarele terenuri arabile:

1) un teren arabil *La Șipot*, între *Perje*, cu o recoltă de 3 găleți;

⁵⁰ Partea a II-a : muntele *Dealul Lat*, 1.386 jug., cu un venit curat anual de 750 florini 25 cruceri; partea a III-a, muntele *Izvorul Bucinișului*, 1.969 jug., cu un venit anual de 242 florini; partea a IV-a, muntele *Miragi*, cu *Poiana Dali*, 2.902 jug., cu un venit curat anual de 214 florini 57 cruceri; Onofreiu, *Toponimie...* p. 340; Retegan, *Satele...*p. 111.

- 2) pământul de lângă *Pârâu*, de 2 găleți;
- 3) pământul lângă *Valea Șieuțului*, de 2 găleți;
- 4) *La Dealul Șieuțului*, de 3 găleți;
- 5) terenul arabil din *Dos*, de 10 găleți;
- 6) *La Curmătura*, de 2 găleți;
- 7) *La Știubei*, de 5 găleți;
- 8) sub *Braniștea Plutonului*, de 12 găleți.

În total, 39 găleți de recoltă.

Terenuri de fâneață alodiale au fost, conform conscripției:

- a) *Sub Braniște*, cu o recoltă de 4 care de fân;
- b) *La Izvorul Secelului*, de 4 care de fân;
- c) *Sub Făget* cu o recoltă de 2 care de fân;
- d) *La Orzi*, cu o recoltă de 1 ½ care de fân. În total, o recoltă de 11 ½ care de fân.

La proprietatea lui Franz Also erau conscrise:

- a) un teren arabil, *La pământul Balași*, de 2 găleți și 2 sferturi de recoltă;
- b) o fâneață *La Szekely în Cioroi*, cu o recoltă de 4 care de fân;
- c) *La Poiana Berbi*, cu o recoltă de 5 care de fân.

La proprietatea nobilului Samuel Gyulai era conscris un teren arabil de 20 găleți recoltă. Conform celor spuse de către reprezentanții comunei, terenul de casă curial al lui Samuel Borozi se afla de mai multă vreme în proprietatea localității Monor, împreună cu grădina de legume și de fructe. În prezent, numai un teren de fâneață are numele *Rātu în Față*, a cărui recoltă măsoară 3 care de fân și este folosit pentru hrănirea taurului comunal.

Comisia de cercetare atribuie acest teren comunei. Dacă va fi considerat ca fiind numai bun alodial, va trebui să fie atribuit înaltului erariu. În schimb, în legătură cu cele 16 terenuri alodiale și parcele de fâneață menționate, care au fost împărțite grănicerilor în timpul administrației militare și au fost moștenite de către urmașii acestora, comisia este de părere că acestea trebuie să le rămână în proprietate.

Aceasta cu atât mai mult, cu cât grănicerii nu pot localiza cu exactitate aceste posesiuni.

Păduri alodiale și terenuri comunale în hotar nu erau conscrise.

În schimb erau conscrise păduri: 1. *Făgețel*, un hățiș amestecat; 2. Pădurea de stejari *Tăietura*; 3. Un hățiș amestecat *Brăniștuța*; 4. Un hățiș de stejari amestecat *Fața Secului*; 5. O pădure din aceeași specie, *Între Făgeți*; 6. O pădure de stejari *Gugera*; 7. Hățiș de stejari *Făgetul Vescului*; 8. Pădurea de stejari *Braniște*; 9. Pădurea de stejari *Tufele*; 10. Pădurea de

stejari *Coasta Coscului*; 11. *Pădurea lui Andrei*; 12. Un hățiș între cele două păduri; 13. *Făgetul Știrbului*; 14. *Pădurea Făgetul Plotonului*.

Dintre aceste parcele de pădure, 13 sunt proprietatea comunei. Parcela de pădure *Tufele*, situată deasupra satului, aparține bisericii greco-catolice din Monor. Primele 5 parcele de pădure au fost folosite, ca hățiș, numai pentru pășunat. Restul de 8 parcele sunt bine împădurite. În toate aceste părți de pădure *status-quo*-ul va trebui păstrat în starea actuală și localității îi va fi permis tăiatul lemnului în aceste păduri.

Drepturile de regal sunt dreptul de crâșmărit, care nu a fost practicat înainte de militarizare sau a fost practicat la fel ca la Gledin. Acesta consta în faptul că supușii trebuiau să vândă vinul nobilului, ca răscumpărare a obligației de robotă.

Drepturile de vânătoare, pescuit, morărit și de pășunat nu sunt amintite în conscripție. Nici cel de tăiere a lemnului nu e amintit. Este pomenit în acest sens faptul că venitul din vinderea lemnului de construcție și cel din jiruirea ghinzii din pădurile comunale trebuie să fie plătit bisericii greco-catolice din Monor. Acest beneficiu nobilul îl putea reduce cu câteva livre⁵¹ de lumânări de ceară. Conform protocolului de rectificare din anul 1770, nobilul s-a folosit de aceste păduri.

Sub administrația militară dreptul de crâșmărit a fost practicat întregul an în favoarea fondului de provente și timp de 3 luni, în favoarea comunei. Acesta va rămâne în *status-quo*.

Dreptul de pescuit nu este menționat în conscripție.

Până la militarizare, vânătoarea era permisă oricărui grănicer. La fel va rămâne și în viitor, după degrevarea proprietății. Acest drept va fi permis oricui pe teritoriul său, cu excepția perioadei de prohibiție a vânării animalelor.

Dreptul de a construi mori era permis oricărui grănicer, contra unei taxe. Acest drept rămâne rezervat statului, până la restituirea taxelor.

Sub administrația militară pășunatul a fost liber. În prezent, după preluarea pădurilor de către autoritățile civile, este interzis. De aceea, localitatea cere restituirea acestui drept și restituirea pădurilor sale.

Jiruirea a fost liberă în pădurile comunei. În pădurile bisericii, a fost permisă, contra unei taxe de 1 florin pe cap de porc. Având în vedere că acest drept este o consecință a dreptului de folosință a pădurilor comunei, nu este nimic de obiectat.

⁵¹ Livră=font; fontul de Transilvania în secolele XVI-XVIII, egal cu 636,955 grame; apud. N. Stoicescu, *Cum măsurau strămoșii*, Ed. Științifică, București, 1971, pp. 281-282.

3. Comuna Morăreni⁵²

Este situată în fostul comitat Turda și a aparținut la 20 de nobili. Supușii și inquilinii prestau muncile de robotă în natură sau în bani, livrau un anumit număr de șindrile, scânduri, grinzi și trebuiau să plătească pe lângă această zeciuială și micile dări urbariale.

Terenuri alodiale au fost:

- a) un teren de casă curial, aparținând proprietății lui Emerich Nyaradi;
- b) un teren arabil, cu o recoltă de 7 găleți și 2 sferturi;
- c) o fâneață, cu o recoltă de 4 care de fân.

Păduri alodiale nu sunt menționate în conscripție.

Potrivit opiniei proprietarilor din localitate, aceștia au fost colonizați din localitatea săsească Szepviz⁵³ cu ocazia militarizării, în locul valahilor care au emigrat. Deoarece grănicerii nu mai pot să documenteze dreptul lor de proprietate, aceste terenuri rămân proprietarilor actuali.

Conform conscripției, terenuri comunale sunt:

a) un teren de casă, pentru care locuitorii acestuia trebuiau să plătească bisericii greco-catolice din Morăreni anual, trei livre de lumânări din ceară. Această casă rămâne în proprietatea bisericii, cu atât mai mult cu cât i-a aparținut și în timpul administrației militare;

b) o fâneață *Din jos de Cânepiște*, cu o recoltă de 2 care de fân;

c) un teren *La Coasta la Propine*, în prediul *Corhățel*, cu o recoltă de 1 ½ care de fân, care a fost arendat preotului din localitate, contra sumei de 33 florini și 20 cruceri. Aceste două terenuri au fost cedate comunei sub administrația militară. Cel de al doilea a fost folosit pentru iernarea taurului comunal. Cele două terenuri rămân în proprietatea comunei.

Păduri sunt, potrivit conscripției:

a) o pădure amestecată, *La Dolniște*, numită și *Pădurea satului*, lungă de 642 coți și lată de 144;

b) pădurea de tufișuri *Șesu*, folosită doar ca pășune, lungă de 252 coți și lată de 226.

Pădurile *Dolniște* sau *Pădurea satului* și *Șesu* nu mai există și au fost folosite ca locuri de pășunat comunal și vor rămâne ca atare și în viitor în proprietatea localității. De aceea, în lipsa unei păduri, administrația militară a cedat în proprietatea comunei aproximativ 1/3 din pădurea comunală numită *Făget*, situată în afara hotarului comunei. Despre aceasta

⁵²Partea a II-a, *Fânașul și Pădurile Corlățeana*, 2.028 jug., cu un venit curat anual de 1.879 florini 9 cruceri; Onofreiu, *Toponimie și relații* ...p. 342; Retegan, *Satele*...p. 111.

⁵³Frumoasa.

nu există niciun document. Ca urmare, partea de pădure *Făget* ar trebui - de drept - să fie cedată înaltului erariu ca și prețiu alodial. Deoarece localitatea nu posedă nicio altă pădure pentru folosință, aceasta ar trebui să fie cedată pentru procurarea lemnului.

Comisia segregatoare a proprietății grănicerești nu poate să treacă cu vederea că în conscripția din anul 1766, pagina 55, referitor la *terenna communitatis*, la rubrica păduri, cuvântul *Sylva-pădure* a fost schimbat în *Sylva-pășune* și astfel situația bunurilor localității s-a dorit să fie extinsă intenționat și asupra pădurilor.

Datorită faptului că pădurea *Dolniște* i-a fost adăugată și denumirea de *Pădurea satului* și suprafața terenului împădurit - alcătuit mai mult din hățiş - nu este atât de mare, s-ar putea accepta propunerea, că și această pădure ar trebui să rămână localității.

Dintre regalii, dreptul de crâșmărit a fost unul al stăpânirii nobiliare, însă a fost practicat în același fel ca la Monor. De aceea, trebuie să rămână și în viitor la fel.

În legătură cu vânătoria și pescuitul nu se face în conscripție nici o mențiune. Sub administrația militară erau ambele libere. Dreptul de pescuit rămâne în viitor al stăpânirii nobiliare, iar cel de vânat face mai departe abstracție de hotărârea respectivă.

Dreptul la morărit a fost un drept exclusiv al baronului nobil Baltazar Banfi. Sub administrația militară dreptul la morărit a fost practicat la o moară cu trei pietre construită în comun de către comunele Morăreni și Rușii Munți pe râul Mureș. Pentru acest drept, prima localitate plătea 5 florini anual, a doua, 10 florini anual. Aceste sume se plătesc înaltei Camere; ca urmare, trebuie plătite și în viitor.

În afară de aceasta, există pe proprietatea lui Josef Gabor și o moară de firez⁵⁴, proprietatea a 30 de locuitori din Morăreni. Utilizarea ei se face în schimbul unei dobânzi anuale de 5 florini, sumă plătită înaltului erariu. Acest drept de morărit rămâne în *status-quo* până la achitarea taxei cuvenite. Tăierea lemnului nu este menționată în conscripție. În timpul existenței graniței militare, comuna s-a aprovizionat cu lemne din pădurea predială *Făget* și are voie, în condițiile de mai sus, să continue această practică, până la reglementarea prin legislația silvică.

Jiruitul ghinzii a fost practicat sub stăpânirea nobiliară în pădurea sătească *La Dolniște* și în timpul administrației militare a fost liber în pădurea predială. De aceea, rămâne la fel și în viitor.

⁵⁴ Gater.

4. Comuna Rușii Munți⁵⁵

Este situată în fostul comitat Turda și, conform conscripției din anul 1766, a fost proprietatea a 25 de nobili. Aceștia, supușii și jelerii lor le plăteau un anumit număr de zile de robotă în natură sau prin intermediul relutului, în bani și prin intermediul dărilor, un anumit număr de șindrile și grinzi. De asemenea, plăteau micile dări din zeciuală, din fructe și animale.

Terenurile alodiale ale lui Baltazar Banfi au fost:

- a) un teren arabil în zona *Camnie Hurca*, cu o recoltă de 5 găleți și 2 sferturi;
- b) un teren arabil în zona *La Silerie*, cu recoltă de o găleată;
- c) o fâneață alodială, *La Poiana Tomii*, cu o recoltă de 10 care de fân și alta în *Râtul cel Mare*, cu o recoltă de 6 care de fân.

Păduri, se pare că nu erau. În conscripție este menționat la pagina 84 că acolo ar fi existat următoarele păduri comunale, și anume: *La Secătura Spătarului, Rogina Opăcel, La Poiana, Sebișelile, Arșita și Șanțul*, cu adăugirea: *quae, siquidem sylvae communes fuerint, usus earum cunctis Possessorum, ut et Incolis liber et communis erat; inde proventus e glande perceptors a proportione Posseorii major Posseoratus pars subdividebat*⁵⁶.

Ca urmare, ar fi trebuit să aibă o parte la pădurea comună și nobilul. Cu ocazia emigrării locuitorilor din Morăreni, au fost aduși și colonizați locuitori valahi din localitățile săsești ale Districtului Bistriței, cărora le-au fost promise anumite avantaje. Ei au fost folosiți la serviciul militar și li s-au împărțit sesiuni, ca proprietăți. Proveniența acestor sesiuni nu poate fi stabilită cu certitudine. De aceea, rămân în posesiunea actualilor proprietari.

Terenuri comunale au fost următoarele:

- a) în teritoriul de sus, o fâneață în zona *Oloșeu din Sus*, cu o recoltă de 3 care de fân;
- b) *La Oloșeu din Jos*, cu o recoltă de 4 care de fân. Utilizarea celor două terenuri de fâneață a fost concesionată, ca plată, preotului din localitate, deoarece fiecare cap de familie trebuia să achite înainte această plată nobilului.

În afară de cele două fânețe cedate preotului, mai sunt 2 parcele de fâneață, cu o recoltă de 18 care de fân, aparținând comunei, folosite pentru

⁵⁵Partea a II-a, muntele *Dealul Lat*, 4.807 jug, cu un venit curat anual de 319 florini 49 cruceri; Onofreiu, *Toponimie și relații...*; Retegan, *Satele...*, pp. 156-157.

⁵⁶ Că, deoarece pădurile erau comune, folosirea lor de orice posesor, ca și locuitor, era liberă și comună; orice folos și ghindă căpătate, ca posesor al mării stăpâniri, era divizat în părți.

iernarea taurului și apoi, terenurile acoperite cu tufișuri *Rogina* și *Opăcel*, care au fost atribuite ca pășuni comunale.

Localitatea a primit de la administrația militară în proprietate, ca păduri comunale, parcelele de pădure *Sebișelele*, *Arșita* și *Șantul*, situate în hotarul comunei. Acestea rezultă din actele regimentului, care au ars în timpul revoluției.

Păduri comunale au fost - conform afirmațiilor bătrânilor localității - un munte acoperit cu jnepeniș, care se întinde până la vârful muntelui *Zarpad*, unde încep pășunile alpine ale familiei Banfi. Aceste păduri au fost proprietăți comune ale grănicerilor, nobililor, precum și ale tuturor locuitorilor. Și veniturile din jiruirea ghinzii au fost împărțite proporțional și lemnul necesar fabricantului a fost procurat de aici fără plată. De aceea, și în viitor ar trebui ca utilizarea pădurii să se facă fără plată.

Conform părerii reprezentanților localității, zonele împădurite *La Călcătura Spătarului* și *La Poiană* nu mai există ca atare și acestea, la militarizare, au fost conscrise sesiunilor urbariale ale grănicerilor. Parcelele de pădure ale comunei acoperite cu tufișuri nu au fost înscrise în urbariu și au fost cedate pentru pășunatul vițelilor.

De aceea, trebuie să-i fie acordată localității Rușii Munți și în viitor posesiunea părților de pădure ce îi revin, *Sebișelele*, *Arșita* și *Șantul*. Alături de acestea, și pădurile *Fânețe*, *Secătura Spătarului* și *La Poiana*, atribuite ca și sesiuni. În schimb, părțile de pădure *Rogina* și *Opăcel* ar trebui să fie cedate statului.

Dintre regalii, dreptul de crâșmărit era astfel practicat, încât supușii trebuiau să vândă băuturile nobililor, pentru scăderea robotelor. În timpul administrației militare, o parte a veniturilor fondului de provente a fost folosit pentru scopuri școlare, menținându-se dreptul liber de crâșmărit timp de trei luni, convenit localității. Această practică trebuie să rămân și în viitor.

Vânătoarea și pescuitul nu sunt menționate în conscripție. În timpul administrației militare, aceste drepturi au fost permise tuturor locuitorilor. De aceea, rămân și în viitor, așa cum se prevede la Monor.

Dreptul la morărit a fost practicat de către nobili numai în parte în morile lor. Și unii supuși aveau în proprietate mori. Din conscripție nu reiese dacă au plătit ceva pentru această proprietate. Sub administrația militară acest drept a fost aplicat în așa fel, încât acela care dorea să ridice o moară, trebuia să primească mai întâi aprobarea regimentului și trebuia să ajungă la o înțelegere în legătură cu dobânda lunară.

Taxele ce se vor strânge vor fi vărsate în viitor, până la achitarea lor completă, în beneficiul înaltului erariu.

În legătură cu dreptul de pășunat nu se face nicio mențiune în conscripție. În timpul existenței graniței militare, acesta era liber pe pârlouge și în pădurile montane ale localității. La fel va trebui să rămână și în continuare. În timpul existenței graniței militare, tăierea lemnului a fost liberă pentru orice scop și în toate pădurile. Localitatea solicită acest drept folosit până acum asupra pădurilor.

Comisia de cercetare crede de cuviință a fi necesară reglementarea acestei folosințe a pădurilor, mai ales pentru pădurile cedate localității.

Juruitul ghinzii a fost practicat și de către nobili în pădurile satului. De aceea, a fost, este și va rămâne și pe viitor liber în pădurile comunale, cu observația comisiei de cercetare, potrivit căreia, conform hotărârii silvice din anul 1824, pagina 49, ar trebui introdusă o reglementare a acestui drept, care ar fi foarte utilă.

Prediuul *Corhățel*, ce aparține de Rușii Munți, a fost dintotdeauna o proprietate a familiei Rhèdei, cu toate că în acest sens nu s-a păstrat niciun document de donație. Partea de sus a acestuia, alcătuită din câteva fânețe cu o recoltă de 12 care de fân și un teren arabil, de un sfert de găleată de recoltă, erau în proprietatea supușilor familiei Rhèdei. Partea de jos, care nu este potrivită nici măcar pentru pășunat, împreună cu pădurea *Făget*, care conținea lemn de conifere potrivit pentru fabricanții din lemn, era în proprietatea familiei Rhèdei.

Deoarece situația ambiguă a acestui prediu dădea motiv continuu la certuri, grănicerii au cumpărat întregul bun de la familia Rhèdei contra sumei de 300 de florini și l-au împărțit între ei. De aceea, rămâne în beneficiul acestora, începând de acum, *ab aerarie*⁵⁷.

5. Comuna Șieuf⁵⁸

Este situată în comitatul Cluj și a aparținut, conform conscripției, la 18 nobili, ai căror supuși prestau munci de robotă și, în parte, zeciuiala și micile dări urbariale.

Terenuri alodiale aparținând de proprietatea lui Franz Aslo au fost:

1. Teren de casă și curte curial, alături de grădină de legume și fructe, lung de 47 coți și larg de 13;

2. în hotarul de sus al localității, terenul arabil *În Labla Fața Mare*, numit *La Budului*, cu o recoltă de 10 găleți;

⁵⁷ În viitor, pentru totdeauna.

⁵⁸ Partea a II-a, munții *Haita*, *Capul Dealului*, *Pietrosul*, 1.785 jug, cu un venit curat de 197 florini 16 cruceri; Partea a III-a, muntele *Izvorul Bucinișului* cu *Fața* și *Zepodia Bucinișului*, 1.785 jug, cu un venit curat anual de 244 florini 6 cruceri; Onofreiu *Toponimie și relații...*, p. 343; Retegan, *Satele...*, pp. 170-174.

3. *La Pârâul de la copaci*, cu o recoltă de $7 \frac{2}{4}$ găleți;

4. *În Dos*, către Gledin, cu o recoltă de 4 găleți;

5. Iar *În Dos*, de asemenea cu o recoltă de 4 găleți;

6. *Coasta de pârâu* și alte 17 parcele de teren arabil menționate în conscripție, în total cu o recoltă de 73 de găleți, dintre care, terenurile comunale înscrise în anexele cu nr. 15, 16 și 17 le-a ocupat nobilul Also. Tot el posedă 4 parcele de terenuri de fâneață, cu o recoltă totală de 29 care de fân.

Hotarului de jos al localității îi aparțineau 9 terenuri arabile, cu o recoltă totală de $43 \frac{2}{4}$ găleți, dintre care unul, cu o recoltă de 3 găleți, i-a fost doar arendat. Apoi, 2 parcele de fâneață, cu o recoltă de 5 care de fân.

Samuel Borsai posedă 10 parcele de teren arabil, cu o recoltă totală de 58 de găleți și o fâneață, cu o recoltă de 6 care de fân.

Contesa Maria Teleki, văduva baronului Peter Banfi, avea 2 terenuri arabile, cu o recoltă de $23 \frac{3}{4}$ găleți.

Sigismund Ekei avea 7 parcele de teren arabil, cu o recoltă de 17 găleți.

Michael Jabrovski avea 5 parcele de teren arabil, cu o recoltă de $23 \frac{3}{4}$ găleți.

Ștefan Nalatzki avea 2 parcele de teren arabil, cu o recoltă de 24 găleți.

Nobilul Michael Rhédei avea 2 parcele de teren arabil, cu o recoltă de $28 \frac{1}{4}$ găleți.

Nobilul Paul Rhédei avea 5 parcele de teren arabil, cu o recoltă de $43 \frac{3}{4}$ găleți.

Proprietățile tuturor acestor nobili măsurau împreună 335 găleți de recoltă și 40 de care de fân. Sub administrația militară, cele 65 de parcele de teren ale nobililor de mai sus au fost împărțite grănicerilor și în prezent se află în proprietatea lor. De aceea, trebuie să rămână și în viitor la fel, cu atât mai mult, cu cât fostele hotare ale acestora nu mai pot fi stabilite.

Terenul curial de casă și curte al lui Franz Also, împreună cu clădirea din lemn de pe acesta, a servit ca și locuință a locotenentului comandant de companie iar în prezent a fost predată administrației financiare, în proprietatea căreia trebuie să rămână în viitor.

Păduri sunt 3. Una, în hotarul de sus, numită pădurea *Hinsurile*, lungă de 364 coți și largă de 180 coți. Celelalte două, în hotarul din jos. Prima, *Dealul*, lungă de 190 coți și lată de 140, iar cea de a doua, *Coasta Hetinului*, lungă de 414 coți și lată de 150.

Toate acestea sunt păduri neîmpărțite. Pădurile de stejari *Hânsurile* și *Dealul* au fost date sub administrația militară spre folosință liberă pentru lemnul de foc și pentru construcții. De aceea, localitatea

solicită să aibă și pe viitor aceleași drepturi, deoarece a exploatat aceste păduri conform normelor silvice, deoarece i-au fost atribuite de către administrația militară.

Terenuri comunale nu au fost⁵⁹. Păduri, cele menționate mai sus. Localitatea a primit de la administrația militară un teren de fâneață în *Râțul după Curta*, cu o recoltă de 2 care de fân, care a fost folosit pentru iernarea taurului comunal.

În anul 1847, cu aprobarea regimentului, acest teren de fâneață a fost dat la schimb familiei grănicerești Ștefan Borgovan și s-au primit în schimb 2 parcele de fâneață, și anume: râțul *La Curta*, cu o recoltă de 1 ½ care de fân și râțul *La Podul Monorului*, cu o recoltă de ½ care de fân.

De aceea, atât pășunea *Avas*, unde înainte de militarizare a existat o pădure comunala care a fost împărțită în anul 1845, cât și râțul *La Curtași*, *La Podul Monorului* rămân localității, iar pădurile neîmpărțite *Hânsurile*, *Dealul* și *Coasta Hetinului* rămân în proprietatea comună a fiscului și a localității.

Despre drepturile de crâșmărit, vânătoare și pescuit nu se face nicio mențiune în conscripție. În timpul administrației militare, dreptul de crâșmărit a fost un regal al stăpânirii nobiliare și numai în ultimele trei luni ale anului era exercitat de comună. De aceea, rămâne în *status-quo*.

Vânătoarea și pescuitul erau libere. În viitor, dreptul de pescuit va fi rezervat fiscului, iar cel de vânat va fi practicat conform hotărârilor referitoare la acesta.

Morile au fost, de asemenea, un regal al stăpânirii nobiliare. Localitatea posedă o parte la moara de măcinat a lui Beldi.

Actualmente sunt 4 mori în localitate, dintre care, una a bisericii parohiale greco-catolice, două, ale mai multor grăniceri și cea de a patra, aparținând unui jeler, căruia i-a fost predată cu anumite condiții. Pentru aceasta, Ioan Botârlă plătește în prezent o taxă anuală de 18 florini și

⁵⁹ *Pe hotarul comunei*: a) un pământ arător, de 3 jug. 275 stj.², sub nr. topo. 3.317, care din anul 1848 încoace s-a folosit de alții, dar comuna l-a reclamat; b) trei parcele de râuri (nr.topo. 431, 2.117 și 7.016), laolaltă, de 3 jug. 865 stj.²; c) trei păduri, care în conscripția din 9 mai 1766, pag. 30, sunt induse ca păduri comunale și anume, una, numită *Hânsurile*, în partea IX de hotar, de 41 jug. 902 stj.² (nr. tpop. 2.761), *pădurea mare de stejari*, a doua, asemenea pădure mare de stejari, numită *Dealul*, în partea XII de hotar, de 77 jug. 1.000 stj.² (nr. topo. 6.477), a treia, numai tufiș de mesteceni, folosită de pășune, de 14 jug. 245 stj.² (nr. topo. 7.017), numită *Coasta Cotârcului*. *Afară de hotarul comunei* : a) muntele de pășune *Izvorul Bucinișului*, partea folosită și în timpul graniței; b) *Gura Haiti*, munte revendicat; A.N.B.-N., colecția *Iulian Marțian*, d. 25, f. 785.

4/5 cruceri, care va fi plătită fiscoului și în viitor, până la achitarea ei în totalitate⁶⁰.

Drepturile de pășunat, de tăiere a lemnului și de jiruire nu sunt menționate în conscripție.

Sub administrația militară, toate pârlougele, apoi pădurile montane sau de tufișuri aflate pe teritoriul localității, precum și pășunile, au fost libere pentru pășunat. De aceea, rămân mai departe spre folosința comună.

Tăierea lemnului a fost liberă în timpurile recente în pădurile de stejari *Dealul și Hânsurile*. Deoarece acestea nu mai ajung pentru lemn de foc, această necesitate a fost acoperită fără plată din *Poiana lui Budui* și *Sub Piatră*, aparținând de comuna Budacu de Sus. Conform analizei comisiei de cercetare, localitatea ar trebui să rămână mai departe cu acest drept de folosință, până la anularea acestei servituți.

Însă, conform părerii comisiei de segregare a proprietății grănicerești, acest drept trebuie să-i rămână comunei numai până la reglementarea exploatării în regim silvic.

6. Comuna Budacu de Sus⁶¹

Este situată în comitatul Dăbâca și a aparținut, conform conscripției, la 3 nobili, cărora locuitorii le prestau săptămânal 3 zile de robotă, alături de care trebuiau să plătească zeciuiala și micile dări.

Terenurile alodiale aparțineau de proprietatea lui Grigore Kemeny și anume: erau 2 fânețe în zona *Zăvoaie* și *Secătura*, cu o recoltă de 9 care de fân, și două fânețe, ale lui Nicolaus Kemeny, la *Fața Iacobenilor* și *Secătura*, cu o recoltă de 32 de care de fân.

Reprezentanții localității nu pot preciza granițele acestor 4 fânețe, care la militarizare au fost împărțite grănicerilor și acum sunt folosite pentru creșterea taurului și armăsarului comunal. Aceste posesiuni rămân în proprietatea grănicerilor.

Conform protocolului de cercetare, nu ar fi fost nicio pădure alodială. Pe baza unui extras din protocolul comisiei de rectificarea din anul 1770, comuna și-a procurat liber și fără plată lemnul necesar din pădurile

⁶⁰ În timpul Institutului de graniță a avut comuna o moară de fierestrău (gater - n.n.), pentru care s-a plătit o taxă anuală de 5 florini monedă convențională la Fondul de provente grăniceresc. Taxa s-a plătit și mai departe la erariu, pentru că, înainte de militarizare comuna Șieut a fost supusă; *Ibidem*.

⁶¹ Întreg hotarul comunei Budacu Român se împarte în două părți, dintre care, din partea a II-a, la munte, are comuna Ragla a 3-a parte dreptul de proprietate; Partea a II-a, munții *Dumitreț, Dealul Batoșului și Pietriceaua*, 5.821 jug, cu un venit curat anual de 563 florini 11 cruceri; Onofreiu, *Toponimie și relații...*, pp. 344-345; Reteagan, *Satele...*, p. 70.

sale, precum și din pădurile și pășunile alpine nobiliare, care au fost preluate pentru granița militară. Acestea erau pădurile de fagi *Colto*, *Blidireasa Mare* și *Mică* și *Zapodia Largă*. Pentru jiruirea ghinzii, comuna a plătit 15 florini de cap de porc.

Pășuni alpine au fost următoarele: *Pleșa Babeului*, *Izvorul Marcului*, *Zapodia Roșie* și *Pica Arinișului*, unde numai locuitorii din Budacul de Sus și nobilii își pășteau animalele fără plată. Pentru pășunatul animalelor străine, se plătea nobililor o anumită taxă (conform relatării originale a canceliștilor Ștefan Iancso și Josef Kalmar, datată Bistrița, la 5 octombrie 1770).

Aceste păduri și pășuni alpine, aflate pe teritoriul localității, au fost delimitate în timpul administrației militare și înscrise în registrele grănicerești din anul 1845 sub denumirea *Blidireasa* și *Piciorul Tisei*.

De asemenea, și poienile au fost marcate cu movile și s-a făcut mențiunea în registre că teritoriul delimitat sub denumirea *Valea Mesei* este numai un teren acoperit cu hățiş, folosit ca și pășune comunală. În schimb, pădurea *Colto*, care exista în timpul administrației militare, a fost lăzuită integral iar terenul a fost cedat comunei, tot pentru pășune comunală.

Toate aceste păduri, pășuni alpine și terenuri, conform opiniei comisiei de cercetare, vor rămâne în viitor în proprietatea localității. Aceasta solicită ca să fie scoase de sub supravegherea administrației silvice cezaro-regești.

În schimb, comisia segregatoare a proprietății face propunerea ca proprietatea, atât a celor trei păduri - *Colțu*, *Blidireasa* și *Zapodia Largă*, datorită faptului că în protocolul comisiei de rectificare din anul 1770 au fost înscrise ca bunuri alodiale - cât și a celor 4 pășuni alpine, i se cuvine înaltului erariu.

Aceasta cu atât mai mult, cu cât pentru pășunile de acolo se plătește stăpânirii nobiliare o taxă anuală. În același timp, folosirea pădurilor în scopul procurării lemnului pentru fabricanți este permisă localității până la reglementarea acesteia prin legi silvice.

Conform conscripției, terenuri comunale nu au fost. Însă comuna a primit de la administrația militară mai multe parcele de teren, și anume:

a) în zona râtul *La Râpă*, trei parcele de teren arabil, cu o recoltă de 1 $\frac{3}{4}$ găleți și 4 terenuri de fâneață, cu o recoltă de 5 care de fân;

b) 11 terenuri pentru grădini ale jelerilor, în suprafață totală de 2 jug. și 845 stj²;

c) o fâneață numită *Hânsuri*, cu o recoltă de un car de fân. Ultima parcelă a fost atribuită localității ca și bun comunal, prin ordinul

regimentului nr. 1013, din 11 septembrie 1841 și nr. 1303 ex 842, din 6 februarie 1842. Acestea rămân și mai departe în proprietatea comunei.

Terenurile *Valea Carpenului*, cu o recoltă de 200 găleți și *În Loză*, cu o recoltă de 300 care de fân, preluate din proprietățile localității Șieu, au fost atribuite de către nobili sesiilor respective ale supușilor și înscrise acestora în conscripția urbarială din anul 1766. Mai târziu au fost atribuite grănicerilor, de aceea le rămân în proprietate.

Dintre regale, dreptul de crâșmărit a fost un drept al stăpânirii nobiliare și sub administrația militară a fost întregul an un drept nobiliar fiscal, cu îngăduirea crâșmăritului liber de trei luni, pentru comună. Acest drept rămâne și în viitor în *status-quo*.

Vânătoarea și pescuitul nu sunt pomenite în conscripție. Sub administrația militară amândouă au fost libere. În viitor, vânătoarea se va practica conform reglementărilor silvice, iar pescuitul este un drept exclusiv al fiscului.

Dreptul la morărit a fost, de asemenea, al stăpânirii nobililor, în parte, practicat de către aceștia. Sub administrația militară au existat 2 mori, care au fost vândute de către nobili mai multor familii de grăniceri, pentru care acestea nu plăteau taxe. Deoarece, conform documentului de preluare, locuitorul Bulea Ioan plătea fondului de provente o taxă anuală de 6 florini și 7 cruceri, dreptul de morărit rămâne și în viitor un regal al fiscului. Proprietarii de mori ar trebui să plătească acestuia taxele obișnuite.

În același mod și localitatea trebuie să plătească în prezent fiscului, pentru moara de firez, o taxă anuală de 5 florini. Pentru cele 4 mori de piatră, care aparțin mai multor familii de grăniceri, nu sunt taxe de plătit, de aceea vor rămâne libere de orice dări.

Pășunatul s-a practicat pe pârloage, așa cum s-a menționat mai sus la capitolul păduri, iar jiruitul era practicat liber de către nobil în pădurile comunale. Atât jiruitul, cât și dreptul de pășunat erau libere pentru localitate în timpul administrației militare și vor rămâne în *status-quo* până la viitoarea reglementare silvică. Tăierea lemnului s-a practicat de către nobil în pădurile comunale și pășunile alpine chiar și pentru șindrilă și pentru fabricanții de scânduri. Referitor la observația făcută la rubrica „păduri”, aici este de menționat doar că, Ragla și Șieuț au tăiat lemne din pădurile comunei Budacu de Sus, în schimbul lemnului de construcție din pădurile lor de stejari. Această servitute silvică va rămâne la fel, până la reglementarea silvică.

Dreptul la tăierea cărnii a fost practicat de către locuitorii comunei în schimbul unei taxe anuale de 12 florini sau în schimbul predării către

nobil a unui animal de tăiat. În timpul administrației militare acest drept a fost și rămâne și în viitor unul liber.

7. Comuna Ragla⁶²

Este situată în fostul comitat Dăbâca și i-a aparținut baronului Sigmund Kemeny, căruia supușii și inquilinii îi prestau săptămânal trei zile de robotă, zeciuiala, precum și micile dări.

Terenuri alodiale nu existau, în schimb erau două păduri. Una la vest, stabilită pentru procurarea lemnului de foc, acum aproape în întregime tăiată. Sub administrația militară această pădure a fost împărțită grănicerilor pentru mărirea sesiunilor lor, acolo unde astăzi sunt terenuri arabile, care trebuie să rămână proprietarilor lor. Cealaltă, sudică, numită *Măgura*, delimitată sub administrația militară, actualmente sub supravegherea administrației financiare, rămâne înaltului erariu.

Terenuri comunale și păduri, conform conscripției, nu au fost în timpurile anterioare militarizării. În prezent, sunt următoarele:

- a) o fâneață lângă râtul *Putred*, cu o recoltă de $\frac{1}{4}$ care de fân;
- b) *Pe Vale în Jos*, cu o recoltă de $\frac{1}{4}$ care de fân;
- c) un teren de $\frac{1}{2}$ găleată recoltă;
- d) în același loc, o fâneață *La Strâmbele*, cu o recoltă de $\frac{1}{2}$ care cu fân;
- e) *La Vătaștină*, cu o recoltă de 6 care de fân;
- f) *La capătul Pădurii*, cu o recoltă de $6\frac{3}{4}$ care de fân;
- g) *Pe Vale în Jos*, cu o recoltă de $\frac{3}{4}$ care de fân, pe care comuna le-a

folosit în timpul administrației militare pentru creșterea taurului comunal și a armăsarului. Dintre acestea, terenul de fâneață *La Vătaștină*, cu o recoltă de 6 care de fân, a fost cedat bisericii parohiale greco-catolice ca și sesiune parohială, cu condiția ca folosința să i se cuvină localității. Pentru acesta, fiecare cap de familie avea de plătit anual 6 florini în fondul bisericesc.

Toate aceste proprietăți rămân ale comunei.

Dintre regalii, dreptul de crâșmărit era practicat de către nobil și în timpul administrației militare a fost arendat în favoarea fondului de provente. De aceea, comunei îi era permis doar timp de trei luni pe an să vândă băuturi. Acesta rămâne și mai departe în *status-quo*.

⁶² Întreg hotarul comunei Ragla constă din una singură parte, fiindcă muntele propreitatea ei e scris la Budacu Român; partea I-a, *Hotarul comunei Ragla*, 1.271 jug, cu un venit curat anual de 1.383 florini 24 cruceri; Onofreiu, *Toponimie și relații...*, p. 344; Reteagan, *Satele...*, pp. 134-135. Descrierea în anul 1851 a „ramurilor” de cultură, a calității pământului și a hotarului, la Adrian Onofreiu, „Contribuții documentare privind caracterizarea hotarului satelor născăudene la mijlocul secolului al XIX-lea”, în „S.C.E.B.”, XII, 2007, pp.182-184.

Dreptul de pășunat, vânătoarea și pescuitul nu sunt menționate în vechea conscripție. Vânătoarea și pescuitul erau libere în timpul administrației militare. La fel și pășunatul în pădurea înaltă *Măgura*, apoi pe pârloage și pe terenul de pășunat al localității, menționat sub denumirea *Dumbrava*. Toate aceste drepturi rămân și pe viitor, conform propunerii referitoare la comuna Budacu de Sus.

Dreptul la morărit a fost unul nobiliar. În prezent, există 3 mori de măcinat, dintre care două au fost vândute de către administrația militară grănicerilor, cărora le vor rămâne și în continuare. Pentru a treia, localnicul Ioan Griga a trebuit să plătească permanent o taxă anuală de 51 cruceri, taxă pe care o va plăti și în viitor înaltului erariu.

Tăiatul lemnului s-a practicat așa cum s-a menționat mai sus. Sub administrația militară, comuna Ragla a procurat liber lemnul pentru foc, în cea mai mare parte din pădurile Budacului de Sus. Numai lemnul pentru construcție i-a fost permis să-l exploateze din pădurea de stejari *Măgura*, tot fără plată. Până la desființarea oficiului silvanal, localitatea Ragla va trebui să aibă posibilitatea de a-și procura lemne de la localitatea Budacu de Sus. Jiruirea ghinzii a adunat în pădurea alodială *Măgura*, pusă sub interdicție, un venit nobiliar de 50 de florini. În ultimul timp, jiruirea ghinzii s-a practicat în *Măgura*, împreună cu comuna Budacu de Sus.

Cele 7 comune menționate mai sus, situate în comitate, au fost apreciate ca și cameraliste și nobililor le-au fost acordate despăgubirile cuvenite, prin alte bunuri fiscale.

8 și 9. Comunele Mărișelu și Sântioana

Conform conscripției din anul 1766, localitățile sunt situate în Districtul Bistriței, în *fundo-regio*, deci alcătuite din oameni liberi. De aceea, cu toate că au fost conscriși cu proprietăți cedate prin înființarea graniței militare - conform prea înaltei decizii din 15 martie 1786 - nu trebuie plătită nicio despăgubire *ab aerario*⁶³. Cele două comune vor rămâne și în viitor cu drepturile și privilegiile pe care le-au avut până acum.

În conscripția comitatului sunt înscrise și pădurile pe care fiecare comună le-a avut în timpul militarizării.

Conform acestei conscripții, în Mărișelu⁶⁴ sunt: 1. o pădure de stejari, lungă de 180 coți și lată de 14 coți; 2. o pădure defrișată de stejari,

⁶³ Vezi „Transmissionales in causa fisci regii contra publicum Bistriciense materia pagorum Szent-Ivány et Nagyfalú”, la Vasile Bichigean, „Din trecutul comunelor Nagyfalú (Mărișelu) și Sântioana”, în „Arhiva Someșană”, Năsăud, nr. 8/1927, pp. 77-83.

⁶⁴ Partea a II-a, muntele *Mărișel*, 2.981 jug. 500 stj.², cu un venit curat anual de 529 florini; Onofreiu, *Toponimie și relații...*, p. 344; Retegan, *Satele...*, p. 123-124.

lungă de 500 coți și lată de 104 coți; 3. un huciș de stejari, lung de 430 coți și lat de 50 coți; 4. în teritoriul de sus, o pădure lungă de 187 coți și lată de 35 coți.

Dintre pădurile menționate mai sus, în prezent mai există numai pădurile *Contentita* și *Poduri*, care au fost delimitate în anul 1845. Deoarece nu acoperă necesarul de lemn al comunei, Majestatea Sa, Împăratul Franz Josef a ordonat ca o parte din teritoriul împădurit *Crângu Mare*, pe care comuna săsească Weisskirch⁶⁵ l-a ocupat cu forță de la comuna Mărișelu, să îi fie retrocedat acesteia, urmând ca localitatea să plătească fondului grăniceresc de provente o sumă anuală de 91-92 florini ca despăgubire. Această sumă localitatea o plătește în fapt.

În comuna Sântioana⁶⁶ sunt: 1. o pădure de stejari, lungă de 470 coți și largă de 140 coți; 2. alta, lungă de 210 coți și lată de 140 coți; 3. un huciș, lung de 670 coți și lat de 146 coți. Aceste părți de pădure rămân în proprietatea neîngrădită a localității. Pe lângă acestea, comuna mai are încă două păduri: una, *Mesteceni*, cealaltă, pădurea *None* și, din pădurea comunală *Selyker* o parte, numită *Mortile*, pentru care se plătea de asemenea o dobândă.

Consilierul silvic Spaderna, fiind provocat de către comisia de cercetare pentru lămurirea condițiilor silvice anterioare, a menționat că la alcătuirea documentului din anul 1843 s-a folosit de un alt document, emis în anul 1824 de către predecesorul său, consilierul Rittner, la care a adăugat doar schimbările survenite între anii 1824-1842. Mai menționează că separarea ce apare în acest document - în păduri alodiale și comunale - se bazează nu pe documente ce descriu condițiile de proprietate, ci doar pe afirmațiile arbitrare ale regimentului. O altă lămurire în legătură cu condițiile de drept nu poate să dea.

Referitor la aceasta, comisia de cercetare face observația că toate pădurile celor 9 comune prezentate mai sus apar înregistrate în registrele regimentului ca bun fiscal, cu o singură excepție, a părții de pădure *Tufa deasupra satului*, aparținând de biserica greco-catolică din Monor. Din această situație reiese că, în aceste condiții, afirmațiile regimentului nu pot fi privite ca fiind cu valoare probatorie pentru procesul de segregare a pădurilor alodiale și a celorlalte bunuri.

Referitor la regalii, reprezentanții localităților fac observația că dreptul de crâșmărit a fost introdus în timpul administrației militare și

⁶⁵ Albeștii Bistriței

⁶⁶ Partea a II-a, munții *Fața Gardului* și *Cerbucu*, 4.757 jug, cu un venit anual de 308 florini 31 cruceri; Onofreiu, *Toponimie și relații...*, p. 343; Retegan, *Satele...*, pp. 166-167.

numai concesiunea de crâșmărit timp de trei luni a fost lăsată comunelor și că pentru morile de măcinat a fost încasată o taxă de 11 florini și 34 cruceri, venituri care au fost vărsate în fondul de provente.

De asemenea, observă că drepturile de vânătoare, pescuit, tăiere a lemnului, pășunat și jiruit au fost practicate liber și fără plată, atât în pădurile proprii, cât și în pădurea *Creanga Mare*. De aceea, localitatea solicită să i se lase în continuare nu numai regaliile, ci și toate pădurile, incluzând și pădurea *Creanga Mare*.

Pentru aceasta vrea să plătească și în viitor dobânda de 92 florini, care îi revine din casa camerală. O parte a acestei dobânzi să fie plătită din fondul de provente, cuvenit din anul 1851, iar supravegherea silvică erarială să fie abrogată.

Aceste păduri, ca proprietăți ale comunelor libere, ar trebui să le fie cedate imediat, împreună cu drepturile de regal, conform propunerii celor două comisii, de cercetare și segregatoare.

1.4. Comunele militarizate din Valea Rodnei

În această parte sunt tratate cele 23 de comune militarizate aflate în așa-numita Vale a Rodnei⁶⁷, fiind prezentate condițiile care au fost pregătite și create de către Magistratul din Bistrița în anul 1762 pentru opidul Rodna, cedat Institutului militar grăniceresc, împreună cu localitățile aparținătoare (numite Valea Rodnei).

Pentru acest scop, comisiei îi sunt disponibile următoarele acte oficiale și documente⁶⁸:

A. *Din arhiva fiscului cezar*

1. O mărturie a Mănăstirii-Convent Cluj-Mănăștur, cum că aceasta, ca urmare a unui *Mandatum Statutorium* al regelui Matei, datat în duminica a

⁶⁷ În zona întâia, care conține $\frac{3}{4}$ din întregul teritoriu al fostului regiment de graniță, este fertilitatea terenului cultivabil redusă la un grad inferior, deoarece substratul stâncos și pietros sau arinos, clima mai mult rece, văile înguste și înclinarea coastelor de dealuri piezișă, toate aceste împrejurări influențează în mod cu totul nefavoritor la cultivarea terenului. Pe lângă aceste împrejurări, se mai adaugă și aceea că primăvara intră târziu și este de comun împreună cu brumă, apoi răcelile și brumele care se ivesc de către toamnă, sunt de timpurii; A.N.B.-N., colecția *Iulian Marțian*, d. 10, f. 138.

⁶⁸ O listă a „23 de diplome și alte acte oficiale relative la drepturile și libertățile populației românești din districtul Rodnei până la înființarea regimentului II grăniceresc românesc”, în George Barițiu, *Părți alese din istoria Transilvaniei pe două sute de ani în urmă*, ediția a II-a, ediție îngrijită, note comentarii și indice de Ștefan Pascu și Florin Salvan, vol. I. Brașov, 1994, anexa XXXVI, pp. 937-740; în continuare, *Părți alese...* edit. Pascu, Salvan.

6-a după sărbătoarea ridicării la cer a Mariei în anul 1475⁶⁹, prin clauza conventului a introdus orașul Bistrița în proprietatea opidului Rodna, împreună cu Valea Rodnei ce îi aparține⁷⁰.

2. Un *Transumptum Guberniale* a documentului de mai sus, datat Sibiu, la 30 septembrie 1770, și despre toate actele referitoare la teritoriul Rodnei, precum și cele referitoare la hotărârea luată și cedarea propriu-zisă a acestuia.

3. O conscripție, datată 9 mai 1766, despre proprietățile din Șieut, Budac, Ragla, Mărișelu, Sântioana, apoi Livezile, Slătinița și Dumitra, preluate la Institutul grăniceresc militar.

4. O scrisoare a grofului Carl O. Donell, datată la 19 iulie 1769, către directorul fiscului cezar, precum și alte lămuriri referitoare la ultimele 3 comune.

5. Un răspuns al contabilității camerale, datat la 20 decembrie 1770, către Tezaurariatul cezar, cum că nu poate fi indicată cifra, felul și modul despăgubirii pentru aceste trei comune.

6. O copie a notei grofului Teleki, datată la 11 iulie 1777, către Comandamentul Regimentului II, alături de ultimul instrument metal al graniței dintre Districtul Militar al Rodnei și cele trei comune amintite mai sus.

7. Un proiect al raportului Tezaurariatului cezar, datat la 22 decembrie 1778, către Guberniul cezar, despre săparea de fântâni la Dumitra, alături de o adnotare a contabilității camerale, în legătură cu depășirea costurilor în acest caz.

8. Un concept al scrisorii Tezaurariatului cezar către Comandamentul General, datată la 28 octombrie 1777, referitor la evaluarea teritoriului celor 3 comune care a fost cedat armatei.

9. Un protocol al comisiei, datat la 10 decembrie 1780, în legătură cu jiruirea ghinzii în aceste 3 comune.

10. Un inventar al acelor bunuri fiscale care pot fi folosite pentru despăgubirea bunurilor private câștigate pentru miliția grănicerească.

B. *Din arhiva Gubernială cezară*

1. Două exemplare de conscripții privind taxe ale Districtului Rodnei, din anul 1750.

⁶⁹ 18 august 1475. Textul latin în „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, nr. 4, miercuri, 27 ianuarie 1854, p.14; „Transilvania”, anul VI, nr. 22, 15 noiembrie 1873, pp. 263-264. Textul tradus al documentului Conventului, în *Porcius edit Păiuș*, nota 7/c, pp. 144-145.

⁷⁰ Corect, sărbătoarea celor 10.000 de martiri; 22 iunie 1475.

2. O patentă imperială din 14 august 1762, referitor la înființarea miliției grănicerești.

3. Un raport al lui Ștefan Hannenheim, din 24 ianuarie 1765, către Guberniul cezar, referitor la litigiul graniței dintre districtul militar rodnean și districtele învecinate.

4. Un decret al Cancelariei Aulice din 22 ianuarie 1765, în legătură cu plata sumei de 12.000 florini ca despăgubire către Magistratul Bistriței, pentru teritoriul Văii Rodnei.

5. Un decret din 26 februarie 1765, prin care documentul de cesiune a Văii Rodnei, datat la 8 decembrie 1764, a fost emis în favoarea Magistratului Bistriței.

6. Un decret imperial, din 24 februarie 1765, referitor la ordinul Guberniului imperial cu privire la delimitarea granițelor Văii Rodnei.

7. O remonstrațiune⁷¹ a deputaților bistrițeni din luna aprilie 1765, referitoare la cesiunea Văii Rodnei.

8. Un raport al Magistratului Bistriței, din 29 martie 1765, referitor la primirea despăgubirii pentru Valea Rodnei.

9. Un concept al documentului de cesiune al Magistratului Bistriței, referitor la Valea Rodnei.

C. Din arhiva Cancelariei Aulice din Viena

1. Un concept al comisiei transilvănene, referitor la instrumentele metalice în legătură cu granița Districtul Rodnei și Maramureș.

2. Un protocol al comisiei, datat Sighet, la 31 martie 1770, în legătură cu litigiile ce au avut loc între Districtul Militar al Rodnei și Maramureș.

3. Acte de negociere ale Cancelariei Aulice Imperiale din anul 1765, în legătură cu litigiile ce au avut loc între Districtul Rodnei și comitatele și districtele învecinate.

4. O descriere geografică a Districtului Militar al Rodnei, datată la 10 noiembrie 1765, alături de harta căpitanului baron, von Hohenhausen.

5. O hartă generală a Transilvaniei în 12 coli, a căpitanului Ștefan Lutsch, din anul 1751.

D. Din arhiva fostului Regiment grăniceresc de infanterie II român

1. O audiere a martorilor în original, datată la 4 mai 1752, în legătură cu litigiile de graniță ale locuitorilor din Feldru.

2. O copie legalizată a documentului referitor la muntele *Bârla*, din anul 1532 și datată la 11 martie 1765.

⁷¹ Remonstrare; v; fr. Remontrer; aici, a arăta și pune în vedere răul făcut; apud. A. T. Laurianu, J. c. Massimu, *Dicționarulu limbei române*, București, 1876, Tomu II, I-Z, p. 923.

3. O copie simplă a rescriptului Cancelariei Aulice, din 28 ianuarie 1766, alături de o anexă referitoare la emiterea documentului Magistratului Bistriței, în legătură cu cesiunea Văii Rodnei.

4. O copie simplă a notei Cancelariei Aulice Transilvănene către Consiliul de Război cezaro-regesc, datată la 1 mai 1764, referitoare la despăgubirea locuitorilor bistrițeni pentru cedarea teritoriul Văii Rodnei.

E. *Din arhiva Magistratului Bistriței*⁷²

1. Copie legalizată a documentului de cesiune a comitatului Bistrița, datată la 24 mai 1762.

2. Copie simplă a rescriptului din anul 1414, emis de către regele Sigismund, în litigiul dintre Bârgău și Feldru.

3. Două exemplare acte de negociere a magistratului, în copie, din anul 1532 și 1563, referitoare la muntele *Bârla*.

4. Copie simplă a documentului de comparație în cazul litigiului dintre comunele Mocod și Nimigea, din anul 1570;

5. Descrierea graniței din anul 1621, legalizată.

6. Sentința magistratului bistrițean din anul 1585, referitoare la muntele *Mihăiasa*.

7. Copie legalizată a *littera* lui Georg Rakockzi, din anul 1639, referitoare la granițele munților cu pășuni alpine dintre comitatul Maramureșului și Districtul Bistrița-Rodna⁷³.

8. Hotărâri de delimitare a granițelor între teritoriile comunelor Maieru și Sângeorz, din anul 1663.

9. Extras din protocolul Magistratului bistrițean din anul 1724, referitor la litigiul legat de muntele *Stâniga*.

10. Concept al protocolului de reambulație referitor la granițele dintre comunele Salva și Hordou, din anul 1739.

11. Concept al descrierii granițelor dintre teritoriile Năsăudului, Salvei și Hordoului, din anul 1739.

⁷² Vezi concepte sau extrase din unele documente enumerate în continuare, cât și derularea procesului de înființare a graniței militare la Virgil Șotropa, „Înființarea graniței militare năsăudene”, în „Arhiva Someșană”, Năsăud, nr. 24/1938, pp. 1-129; nr. 25/1939, pp. 261-375.

⁷³ Sentința Tribunalului Provincial din Cluj, din 16 decembrie 1639 a confirmat privilegiul emis în 21 mai 1639 la Alba-Iulia de principele Racokzi. Potrivit acestuia, linia de demarcație a fost stabilită pe vârful munților *Țibleș, Piciorul Mesteacănelui, Măgura lui Ștefan, Obârșia Sălăuței, Vârful Șetrefului, Fagul, Rotunda, Vârful Muncelului, Basaraba, Bătrâna, Lespedea, Obârșia Rebri, Luncetul, Obârșia Anieșului, Vârful Gemeni, Galați și Gergeleu*, iar de aici mai departe, fluviul Bistrița Aurie, așa încât terenul ce cade de la scursura apelor și, respectiv, dincoace de Bistrița Aurie, să se țină de Districtul Bistriței (Valea Rodei), iar ce cade dincolo, să se țină de marmațieni”; *Porcius edit Păuș*, p. 18.

12. Concept al descrierii granițelor dintre Rodna și Maieru, din anul 1750 (4 exemplare).

13. Stabilirea graniței între Districtul Rodnei și comitatele învecinate, datată 27 septembrie 1764.

14. Concept al hotărârii magistratului bistrițean, datat la 9 mai 1753, în legătură cu litigiul dintre comunele Feldru și Livezile.

15. Concept al magistratului bistrițean, datat la 22 august 1756, către Guberniul cezar, în legătură cu plângerea clerului Districtului Rodnei, referitor la taxele de pășunat.

16. 10 exemplare despre împărțirea munților, din anii 1641, 1708, 1750, 1751, 1753, 1754⁷⁴, 1755, 1756 și 1751.

17. Concept al audierii martorilor în cazul litigiului în legătură cu muntele *Coasta Netedă*, respectiv *Mihăiasa*, din anul 1767.

18. Două exemplare de specificații despre munții ocupați din Moldova, datate 4 iulie 1751.

19. Specificații ale folosințelor care au fost obținute de către locuitorii Văii Rodnei.

20. Specificații despre terenurile exploatării miniere din Rodna.

21. Contract din anul 1756 despre arendarea abatorului din Rodna.

22. Trei exemplare ale socotelilor orașului Bistrița, din anii 1727, 1746 și 1750.

23. Observație a magistratului bistrițean în legătură cu deciziile referitoare la Valea Rodnei;

24. Copie a protocolului comisiei din anul 1768, referitor la comerțul cu lemn pe râul Someș.

Din aceste documente reiese că Districtul militar al Rodnei este alcătuit din două teritorii distincte, din care primul - cuprinzând opidul Rodna, precum și cele 20 de localități aparținătoare, și anume, Maieru, Sângeorz, Leșu, Ilva, Feldru, Vărarea, Rebra Mare, Rebra Mică, Năsăud, Salva, Hordou, Telciu, Bichigiu, Suplai, Poienile Zagrei, Găureni, Runc, Zagra, Mocod și Mititei - a fost cedat de către Magistratul bistrițean în scopul militarizării, prin emiterea documentelor de cesiune din 24 mai 1762 și respectiv, din 9 ianuarie 1766⁷⁵. Al doilea teritoriu include

⁷⁴ A.N.B.-N., fond *Administrația fondurilor grănicerești năsăudene*, d. 7, f. 261-266.

⁷⁵ Acest document prevedea că acei locuitori care n-au voit a fi nici grăncieri, nici lucrători mineri, au trebuit să emigreze din Rodna, iar moșiile lor au fost dăruite familiilor grănicerești; în schimb, lucrătorilor minieri li s-au lăsat casele și grădinile, iar pământurile lor extravilane încă s-au dăruit familiilor grănicerești; *Porcius edit Păiuș*, p. 26; vezi textul tradus în *Ibidem*, nota 33/a, pp. 153-154.

acea parte care, după militarizarea localităților menționate, a fost destinat pentru miliția grănicerească de la localitățile săsești Livezile, Slătinița și Dumitra, situate pe teritoriul de pe malul din stânga al Someșului. Expertiza despre situația acestor două teritorii este expusă în următoarele două capitole, și anume:

Referitor la Valea Rodnei, în suprafață de 24 mile pătrate în anul 1765 (după căpitanul Hohenhausen), se poate face în prealabil observația că pentru cercetarea și curmarea litigiului din anul 1756, ce a avut loc între magistratul bistrițean și locuitorii Văii Rodnei, a fost numită în anul 1761, la ordinul Guberniului cezar, o comisie sub conducerea contelui Nicolaus von Bethelen.

Deoarece operatul acestei comisii nu a oferit un rezultat satisfăcător, atunci, prin decizie prea-înaltă, a fost alcătuită o nouă comisie mixtă, în scopul cercetării pretențiilor de despăgubire a Magistratului bistrițean după cedarea Văii Rodnei⁷⁶. Această comisie a fost alcătuită din generalul maior cezaro-regesc, baron von Rath, presedintele Tabelei Regești, contele Adam von Nemeș și din procuratorul fiscal Szombatfalvi⁷⁷.

În anul 1764 comisia și-a îndeplinit sarcina încredințată și s-a ocupat și de rezolvarea întrebării, dacă cele 21 de localități mai sus menționate au fost libere sau supuse. Pentru aceasta a luat în considerare extrase ale următoarelor documente prezentate de către Magistratul bistrițean în original⁷⁸:

1. *Mandatum Missile* a regelui Matei din anul 1472⁷⁹, conform căreia s-a ordonat ca valahii să fie repuși în vechile lor libertăți. Aceasta, datorită cererii Magistratului bistrițean, ca locuitorii valahi ai Văii Rodnei

⁷⁶ Magistratul bistrițean a transpus comunele din Valea Rodnei „cu titlul de „*jus dominale*” iar terenurile acestor comune cu titlul de „*fundi allodialis*” și avu încumetarea a pretinde de la regimul militar pentru supositatele alodiaturi, precum și pentru supositatele pierderi de prestații și venituri de natură urbarială, o dezdăunare în sumă de 105.144 florini 5 15/16 cruceri, în contul cărei prestații i s-au plătit, cu anticipație, suma de 12.000 florini”; apud *Porcius edit Păiuș*, p. 25; vezi și *infra*, nota 85.

⁷⁷ Alcătuită din Josephus L., Baron Rath, generalis vigiliarum praefectus et judex magistratus Cibinensis, comes Adamus Nemes, Tablae Regiae in Transilvania judiciariae praeses, Ladislaus Syombathfalvi, felvi causarum fiscalium procurator; apud *Porcius edit Păiuș*, nota 30, p. 152.

⁷⁸ Vezi lista și în *Părți alese...*, edit. Pascu, Salvan, anexa XXXVII, pp. 740-741.

⁷⁹ Textul latin, în „Transilvania”, anul VI, nr. 20, 15 octombrie 1873, pp. 239-240. În copie legalizată de Magyar kiraly országos levéltár (Arhivele Regale Maghiare) la 27 ianuarie 1885, după originalul păstrat la Arhivele Naționale din Austria, fond *Hofkriegs-Kanzlei Archiv*, în A.N.B.N., fond *Administrația fondurilor grănicerești năsăudene*, d. 5/1770-1875, f. 3; în continuare, M.O.L.

care au fost donați de către regii unguri orașului Bistrița și conscriși de către perceptorii comitatului Dăbâca, să nu mai fie taxați la acest comitat.

2. Un document datat la Buda, *sabatho proxime post octav Festi corporis Christi* din anul 1475⁸⁰, prin care regele Matei a hotărât anexarea opidului Rodna, împreună cu Valea Rodnei, orașului Bistrița, pe motivul că mina de argint de la Rodna a fost părăsită de multă vreme. Din această cauză și datorită efortului de refacere, determinat de dese invazii ale dușmanilor, s-ar putea ca acestor locuitori să le fie atribuite toate libertățile și privilegiile, asemănătoare cu ale orașului Bistrița.

Cu toate acestea, ei sunt considerați mereu ca fiind supuși acestui oraș și ca atare, sunt conscriși împreună cu cetățenii orașului Bistrița.

3. *Littera-Statutorie* a conventului Cluj-Mănăștur⁸¹ (fără dată) conform căruia - în sensul documentelor regelui Matei mai sus menționate și a *mandatum statutorium*, datat Buda, *domenica sexta post festum assumptionis B. Mariae Virginis* din anul 1475⁸² - orașul Bistrița a fost pus în proprietatea opidului Rodna, alături de toate teritoriile aparținătoare acestuia, din titlul de drept al anexării, *nemine contradicente*⁸³.

4. Un document privilegial emis de către regele Matei, datat 16 mai 1488⁸⁴, conform căruia două documente anterioare, înaintate regelui de către deputați ai orașului Bistrița, au întărit aceste privilegii și le-au confirmat.

5. Documentul regelui Ladislau, care confirmă aceste privilegii, datat Buda, *in festo decollationis B. Joannis baptistae*⁸⁵, din anul 1492.

⁸⁰ 3 iunie 1475. Textul tradus în *Porcius, edit Păiuș*, nota 7/b, pp. 142-143. Opinia lui Florian Porcius despre acest act: „Decretul regelui Matei din anul 1475, pe temeiul căruia s-a încorporat Valea Rodnei la cetatea Bistrița, este baza dreptului istoric și a relațiilor de drept a Văii Rodnei și a locuitorilor acesteia față cu cetatea și cu Magistratul Bistriței. După acest decret, confirmat prin decretele din anii 1488, 1492, 1494, 1498, 1508 și 1520, s-a încorporat Valea Rodnei la cetatea Bistrița sub expresa condiție, că locuitorii acestei văi au să se bucure și să se folosească de *toate acele drepturi, libertăți, consvetitudini, grații și privilegii, de care se bucură și cu care trăiesc cetatea Bistrița și comunitatea acesteia* (subl. Porcius)”; *Ibidem*, p. 16. De aceea, întreg teritoriul din Valea Rodnei apărea ca fiind din vechime „*jure primaevae occupationis*” proprietatea locuitorilor acestei văi; *Ibidem*, p. 21.

⁸¹ Textul latin în „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, nr. 4, miercuri 27 ianuarie 1854, p. 14. În copie legalizată de M.O.L. la 27 ianuarie 1885, în A.N.B.N., fond *Administrația fondurilor grănicerești năsăudene*, d. 5/1770-1875, f. 8-9.

⁸² 18 august 1475.

⁸³ Nimeni contrazicând; aici, cu sensul de nefiind contrazis de nimeni.

⁸⁴ Textul latin, în copie legalizată de M.O.L. la 27 ianuarie 1885, în A.N.B.N., fond *Administrația fondurilor grănicerești năsăudene*, d. 5/1770-1875, f. 15-17.

⁸⁵ 29 august 1492. Textul tradus în *Porcius edit Păiuș*, nota 8/a, pp. 145-146.

6. Un alt document privilegiat al aceluiași rege, din anul 1494⁸⁶, prin care sunt confirmate privilegiile regelui Matei din 16 mai 1488, menționate anterior.

7. Un document al regelui Ludovic din anul 1520, la sărbătoarea Sfântului Ladislau⁸⁷, prin intermediul căruia dreptul de crâșmărit atribuit și practicat în Rodna de către numiții Forster și Lalay, a fost revocat și le-a fost permis tuturor locuitorii opidului Rodna, împreună cu dreptul de a ține duminica un târg săptămânal.

8. Un document privilegiat al lui George Rakotzi, din 21 mai 1639, care conține o sentință judecătorească în cazul reglementării conflictului ce a avut loc între Districtul Bistriței și nobilii din Maramureș⁸⁸.

Pe baza acestor documente, cele două comisii s-au pronunțat în protocoalele redactate că bistrițenii au fost în stăpânirea deplină a proprietății și astfel le-ar reveni toate beneficiile nobiliare rezultate din această stare de fapt.

Comisia mixtă din anul 1764 a analizat pentru aceasta condițiile impuse Districtului Rodna de către Magistratul bistrițean, în schimbul cedării acesteia pentru militarizare, și anume:

- restanțe alodiale/urbariale: din anul 1756 până în anul 1762, 38.905 florini 59 cruceri;
- datorii pasive (de natură privată) împreună cu interese, 47.062 florini 24 cruceri;
- restanțe de contribuții mai vechi, până în anul 1754, 11.322 florini 39 cruceri;
- restanțe de contribuții, până în anul 1762, 2.766 florini 17 cruceri;
- datorii naționale, 4.455 florini 45 cruceri;
- prețul de răscumpărare pentru birtul și casa din Rodna, 625 florini.

⁸⁶ Textul latin, în copie legalizată de M.O.L. la 27 ianuarie 1885, în A.N.B.N., fond *Administrația fondurilor grănicerești năsăudene*, d. 5/1770-1875, f. 18-23.

⁸⁷ 27 iunie 1520. Decretul stabilea duminica ca zi de târg; în anul 1827 s-a fixat sâmbăta ca zi de târg; *Porcius-Păiuș*, nota 11, p. 148. „Această marcă e împărțită în două câmpuri de culoare albastră și conține un munte înconjurat de două ape (Izvorul și Someșul), apoi două ciocane încrucișate, dintre care unul stă ridicat în sus cu capătul său cel mai gros, iar celălalt tăind în munte, cu capătul său cel mai subțire; *Ibidem*, nota 12, p. 148.

⁸⁸ „Comunele Moisei, Săliște, Dragomirești și Ieud. Acest proces se află în original în arhiva Conventului de Cluj-Măsăștur din Cluj (*locus verificabile*) unde l-am văzut în 1864. Însă răspunsul, replica, duplicatul, ascultarea martorilor, reconstituirea documentelor și, în fine, sentința se află scrise pe mai multe coli de hîrtie, lipite de-a lungul una de alta, în forma unei pânze”; apud. *Ibidem*, nota 15, p. 148, vezi *supra*, nota 70.

În total, o sumă de 105.144 florini 8 cruceri⁸⁹, care este evaluată după cum urmează:

a) referitor la pretențiile care privesc proventele alodiale propriuzise, a apreciat că unele dintre acestea, pe care comisia Bethlen din anul 1761 le-a socotit ca fiind lichide, ar trebui calculate din nou.

Rezultă că Magistratului bistrițean îi sunt datorate următoarele taxe, ca un venit restant din anul 1756, și anume:

- taxe alpine anuale, 1.000 florini;
- venituri din zeciuală, 924 florini;
- arenda pentru crâșmele din district, 316 florini;
- arenda pentru crâșmărit și tăierea animalelor la Rodna, 141 florini;
- utilizarea varului ars, 141 florini;
- venituri din construcții și adăposturi, 2.867 florini 30 cruceri;

În total, 5.390 florini 30 cruceri⁹⁰.

De aceea, comisia mixtă a formulat propunerea referitoare la rezolvarea acestei situații. Conform acesteia, dacă Magistratul bistrițean ar fi mulțumit cu suma de 12.000 florini, Majestatea Sa dorește să contribuie din casa camerală pentru achitarea ei și pentru ușurarea situației, oricum strâmtorate, a valahilor.

Deoarece însă națiunea săsească a preluat asupra sa despăgubirea Magistratului bistrițean pentru aceste provente, comisia nu a socotit că trebuie să consimtă pentru o cercetare mai în amănunt a costurilor enumerate mai sus.

Având în vedere restanțele altor datorii care cad asupra Districtului Rodnei și care sunt înscrise într-un registru al Magistratului bistrițean astfel: - contribuții vechi și noi, restanțe, 14.088 florini 56 cruceri;
- datorii pasive, 47.062 florini 24 cruceri;

⁸⁹ Friedrich Kramer, „Beiträge zur Geschichte der Militärisierung der Rodnaer Thales”, în „PROGRAMM des evangelischen Obergymnazium A.B. zu Bistritz”, 1879/1880, Bistritz, 1880, p. 31; în continuare, Kramer, „Beiträge...”; vezi și Nestor Șimon, *Evenimente din domnia împărătesei Maria Teresia până la înființarea miliției confiniare în Transilvania*, în A.N.B.-N, colecția *Virgil Șotropa*, d. 299, f. 15-16; Adrian Onofreiu, *Nestor Șimon – „Deduțione istorică despre înființarea fondurilor scolastice grănițerești menite pentru susținerea de institute de învățământ și educaționale, apoi pentru distribuirea de stipendii, care sunt proprietatea comună și nedespartiveră a locuitorilor foști grăniceri și a descendenților acestora din raionul fostului Regiment al II-lea român confiniar din Ardeal de s-a desființat în anul 1851”*, în „S.C.E.B”, 15, 2010, pp. 232-233.

⁹⁰ Sursa săsească a stabilit suma totală la 7.209 florini, inculzând 17 categorii de restanțe; Kramer, „Beiträge...”, p. 32.

- datorii naționale, 4.459 florini; total, 65.610 florini 20 cruceri, ambele comisii au fost de părere că aceste datorii privesc numai locuitorii Văii Rodnei, alături de valahii militarizați din districtul săsesc.

De aceea, ele ar trebui plătite de către aceștia. Acest operat, din 9 martie 1764⁹¹, a fost înaintat Majestății Sale la data de 20 martie 1764, cu o expertiză alăturată a Guberniului țării, prin Cancelaria Aulică⁹².

Această instituție, în raportul de înaintare din 1 mai 1764, a emis opinia potrivit căreia cererea Magistratului bistrițean nu are bază legală. Aceasta, deoarece din documente reiese în mod evident că pentru Valea Rodnei și locuitorii acesteia, nu i se conferă publicului bistrițean dreptul singular de *jure dominal*, ci ele ar avea numai statutul de teritorii anexate, bucurându-se de aceeași libertăți ca și cele ale cetățenilor orașului Bistrița.

De aceea, pe bună dreptate Magistratul a solicitat pentru anii anteriori înaltului erariu, să socoată că locuitorii acestei văi, din anul 1754 până la conscrierea lor, nu au fost înscriși miliției grănicerești ca libertini, ci, ca supuși cu taxă per capitația. Aceasta, în defavoarea fondului de contribuție generală și, de aceea, ar fi de achitat datorii peste 12.000 florini.

Prin înaltul rescript al Curții din 10 mai 1764, cele două opinii contradictorii urmau să fie soluționate potrivit însărcinării date generalului baron Siskovits. Acesta avea obligația ca, ținând cont de datoriile de plată de 12.000 florini, să se ajungă între cele două părți la o înțelegere.

Cele două opinii susțineau, pe de o parte, că Magistratul bistrițean a cedat teritoriul avut în proprietate în Valea Rodnei pentru înființarea graniței militare, pe de altă parte, că națiunea săsească a preluat asupra sa despăgubirea orașului Bistrița. Rescriptul emis la 1 mai 1764 generalului de

⁹¹ Vezi actul *Relatio commisiones ad postulatam magistratus et Districtus saxonalis Bistricesis pro Valle Rodnensi bonificationem per suam sacratissima Majestaten cle,entissime ordinatae demissime altioribus instantii submissa. Dat. Maros-Vásarhely, dier 9 martii 1764*; apud. *Porcius edit Păiuș*, nota 30, p. 152.

⁹² *Deductio circa opus mixtae comisionis e militari provinciali et camerli statu jussu suae Majestatis cae. Reg. Erectae, atque a 18 februarie 1764 officio de fungentis circa praectuesionem, quam magistratus Bistriciensis ergo oppidum vallemque Rodna habere praettendit. Anno 1764, No. 298.* Cancelaria Aulică explică privilegiile conform cărora s-a încorporat Valea Rodnei la Districtul Bistriței și combate ca falsă opinia comisiei mixte; apud. *Porcius edit Păiuș*, nota 31, pp. 152-153. La titlul de mai sus, s-a adăugat în continuare : *Quod opus mixtae illius comisionis, postquam Consilio Guberniali exhibitum esset, Consilium etiam illud pervolvii, atque huic confirmia sua sensa adiecit ut annexa drunt.* Documentul este prezentat din păcate-numai prin traducerea unor pasaje și interpretarea autorului; vezi Ștefan Scridon, „Comentarii la un document”, în „Arhiva Someșană”, Năsăud, nr. 3/1925, pp. 21-30.

divizie baron Siskovits⁹³ conține, în afara înștiințării acestuia despre prevederile prea-înaltului decret și următoarele hotărâri :

1. Pretențiile Magistratului bistrițean, în sumă de 65.610 florini și 21 cruceri⁹⁴ să fie acoperite, după posibilități, de districtele valah și săsesc. Din partea districtului valah s-ar putea realiza cu atât mai ușor cu cât Majestatea Sa a renunțat la vechile restanțe ale contribuțiilor, atâta timp cât acestea nu au fost colectate.

2. Ca noile contribuții restante să fie plătite aceluia care li se cuvin, imediat ce acestea sunt dovedite, potrivit conscripțiilor de contribuție.

3. Având în vedere datoriile aflate în litigiu, care trebuie decise numai prin sentință judecătorească, s-a constatat de drept că, în cazul specific cetățenilor bistrițeni, fiecare district, valah și săsesc, trebuie să plătească partea sa de datorii.

4. Deoarece cetățenii bistrițeni, la cedarea Văii Rodnei au asigurat, printre alte condiții, și preluarea datoriilor ce priveau districtul valah, la fel s-a ordonat generalului de divizie baron Siskovits să prezinte aceste datorii, cu înregistrarea specifică a datornicilor, a capitalurilor și a intereselor.

Datorită faptului că între proventele alodiale a fost cuprinsă și zeciuiala luată grănicerilor, trebuia să unească aceste alodii în așa măsură, încât, potrivit cu starea liberă a valahilor, să fie preluate de către Magistrat și apoi să înainteze printr-o expertiză un document despre ambele cerințe.

Documentul trebuia să cuprindă opinia referitoare la cum și în ce mod ar putea fi lichidate aceste datorii mai repede, urmând apoi a se hotărî dacă datoriile districtului ar trebui preluate, în schimbul retragerii veniturilor alodiale *pro aerario*, sau dacă proventele alodiale să fie cedate grănicerilor, pentru lichidarea datoriilor lor și a altor achiziții.

5. Este necesar ca Magistratul să înapoieze Majestății Sale toate documentele oficiale, cum ar fi acte de donație, statute și, în același timp, ca localitățile aparținând Văii Rodnei să prezinte un registru-inventar al tuturor datoriilor supușilor valahi, provenite din restanțele alodiale.

Alături de acestea, i s-a dispus Magistratului să prezinte înregistrate urbariile și cărțile funciare aparținând văii cedate, chiar și pe cele mai noi, referitoare la armată. Despre predare, cel ce le preia va emite un revers⁹⁵.

⁹³ Vezi și opinia tradusă, contrară părerii Cancelariei Aulice Transilvănene, care se opunea militarizării românilor, înaintată Consiliului Belic de Siskovits la 29 august 1763, în *Porcius edit Păiuș*, nota 27, pp. 151-152. Pe larg, în A.N.B.-N., colecția *Virgil Șotropa*, d. 324, f. 1-25 (mss.).

⁹⁴ Kramer, „Beiträge...”, p. 34.

⁹⁵ Confirmare de primire.

În legătură cu alte negocieri oficiale ce ar fi avut loc, comisiei de cercetare nu îi stă la dispoziție nici un act.

Prin decretul Curții din 26 februarie 1765 este emis Magistratului bistrițean un document de asigurare, datat la 8 decembrie 1764⁹⁶, cu următorul conținut:

1. În ceea ce privește prestațiile pentru anii 1756 - 1762, stabilite de către comisia gubernială la suma de 38.481 florini 43 cruceri, valahii nu le-au recunoscut. De aceea, bistrițenii s-au exprimat că s-ar mulțumi cu această sumă pausală și, atunci, plata acestei sume a fost asigurată de către Majestatea Sa, *ab Aerario*.

2. Că din datoriile comune ale bistrițenilor, care s-a constatat că au fost în trecut în avantajul sașilor și valahilor, cele două districte să preia partea corespunzătoare care cade asupra lor, după lichidare.

3. Magistratul a fost asigurat că valahii ce locuiesc în districtul sășesc și au fost conscriși ca și grăniceri, vor fi mutați în sesiunile găsite pentru ei în Valea Rodnei, în schimbul minerilor sași și unguri, care vor fi mutați în districtul sășesc.

4. Magistratului i-a fost pusă în vedere dispunerea de drept dintre grănicerii din Valea Rodnei și districtul sășesc, și grănicerilor le-a fost interzis să construiască case pe pământ sășesc sau să lucreze pământuri. Grănicerilor le-a fost permis cel mult să ia în arendă pământuri, cu încuviințarea magistratului.

5. Magistratului i s-a promis comunicarea documentelor înmânate comandantului general, baron von Bucow, în copie autenticată și i s-a dat asigurarea că dacă statul nu mai dorește Valea Rodnei și vrea să o transmită prin donație sau prin vânzare, să fie avuți în vedere în special bistrițenii.

Cu toate prevederile de asigurare a acestui document, Magistratul nu a fost mulțumit, conform remonstrațiilor făcute Guberniului țării în lunile decembrie 1764 și aprilie 1765. Ele conțineau plângerea pentru neplata sumei de despăgubire de 12.000 florini, asigurată de Majestatea Sa, și cereau emiterea formală a unui document de resignațiune.

Documentul de cesiune a fost redactat de către Magistratul bistrițean la 9 ianuarie 1766⁹⁷. Prin documentul de cesiune, Magistratul

⁹⁶ Documentul, care conține 10 puncte, cu regestrul „Gewährleistungsurkunde der Kaiserin Maria Theresia, die Abtretung Rodna' s und des Rodnaer Thales betreffend”, la Kramer, „Beiträge...”, pp. 38-41.

⁹⁷ Cu regestrul „Magistrat und Communität der k. freien Stadt Bistritz cediren Rodna und das Rodnaer Thal zur Errichtung der Militärgrenze förmlich und endgültig”, în *Ibidem*, pp. 41-42. Textul tradus în *Porcius edit Păiuș*, nota 33/a, pp. 153-155.

cedează împărătesei Maria Terezia și moștenitorilor ei legitimi opidul Rodna împreună cu valea cu același nume, precum și localitățile care i-au fost anexate în anul 1475 și pe care le-a posedat de atunci, alături de toate achizițiile și drepturile aparținătoare. Magistratul a renunțat la toate aceste drepturi. Acest document de cesiune, înaintat Consiliului de Război la data de 11 ianuarie 1766, a fost primit bine, în general.

Prin înalta dispoziție din 28 ianuarie 1766, s-a comunicat că, după plata către cetățenii bistrițeni a sumei pașale de 12.000 florini, trebuia ca foștii supuși valahi să fie șterși de la drepturile de uzufruct datorate. De asemenea, privilegiile și documentele înmânate de către generalul comandant baron von Buchow, vor trebui trimise în original Consiliului de Război. Comisiei nu-i este cunoscut dacă, și în ce măsură, aceste dispoziții au fost îndeplinite.

Comisia de cercetare face observația că rezolvarea întrebării dacă, înainte și în timpul militarizării comunele Văii Rodnei au fost libere sau supuse, nu va fi simplă, cu toate că a fost luată în discuție până acum de două comisii anterioare.

Aceasta, din două motive: pe de o parte, deoarece lipsesc multe acte importante referitoare la această întrebare, pe de altă parte, deoarece expertiza comisiilor a fost comunicată numai pe cale politică, întărită printr-o sentință judecătorească și confirmată de către autorități competente.

De aceea, pentru a proceda corect, comisia a invitat locuitorii Văii Rodnei la audiere orală în legătură cu realitățile existente înainte și în timpul militarizării. În cadrul acestei audieri, reprezentanții comunelor au dat următoarele explicații și anume, cu citarea a 17 exemplare de documente, sub A, până inclusiv B⁹⁸.

De asemenea, au amintit că, în conformitate cu volumul 2 al *Geografiei Marienburg*⁹⁹, pagina 387 până la 390, și conform *Istoriei regimului grăniceresc II românesc*¹⁰⁰, regele Matei a anexat orașul Rodna împreună cu localitățile aparținătoare la orașul Bistrița, cu condiția ca acestea să se bucure de aceleași drepturi ca și cetățenii orașului Bistrița, fiind însă subordonați acestuia și să fie impuși, în același timp, cu toate dările principelui. Pe deasupra, i s-a dat voievodului sarcina să pună în

⁹⁸ Documentele nu sunt anexate.

⁹⁹ Lucas Iosef, *Marienburg Geografie der Grossfürtenthums Siebenbürgen*, Hermannstadt, 1813.

¹⁰⁰ *Poëmation de secunda legione valachica sub Carolo barone Ezenbergio*, Cibinii Transylvaniae. Excudebat Samuel Sardi. Anno MDCCLXVIII; *Poëmation de secunda legione valachica sub Carolo barone Ezenbergio*, ediția II, Magno-Varadini, 1830.

drepturile sale opidul minier Rodna, bunurile sale și locuitorii, împreună cu apartenențele devenite libere pentru totdeauna.

În continuare, reiese din raportul lui Johann Keresztur în legătură cu starea de fapt, cum că orașul Bistrița a fost introdus în proprietatea și administrarea opidului minier Rodna și a dependențelor acestuia și că, prin urmare, locuitorii Văii Rodnei au fost oameni liberi. Aceasta, deoarece după legile țării de atunci, numai omul liber plătește taxe, supusul însă nu plătește nicio taxă către principe, și că în *fundo regio* toți locuitorii sunt oameni liberi, conform legilor țării.

Și *statutorium decretum* al regelui Matei din anul 1475 a fost emis doar pe baza titlului de drept al anexării, deoarece sună astfel: „idem oppidum simul cum dicta valle, et omnibuz suis appertinentiis quidem civitatis Civibus praemissa nostra incorporationis titulo perpetuo possidendum si non fuerit contradictum”¹⁰¹.

Aceste drepturi și libertăți acordate de către regele Matei au fost confirmate și de către regii Ladislau și Ludovic în anii 1492, respectiv 1520. Drepturile chiar au fost extinse, deoarece în specificația C se găsește un extras în care sunt înscrise documentele privilegiale prin care locuitorilor Rodnei le sunt acordate dreptul de crâșmărit, negoț și de a ține târgul săptămânal, ceea ce nu trebuia să se întâmple în cazul în care Magistratul bistrițean ar fi fost stăpân al Rodnei și al părților acesteia. Tuturor le este clar că Magistratul bistrițean nu i-a revenit în teritoriul Văii Rodnei niciun drept nobiliar, altfel, aceste drepturi ar fi fost atribuite nu locuitorilor Rodnei, ci comunității Bistriței. De aceea, urmare a documentului de anexare, teritoriul Văii Rodnei a fost transformat în *fundus regius*.

În continuare, cărțile funciare ale Bistriței dovedesc că locuitorii Văii Rodnei au și proprietatea deplină asupra terenurilor și pământului. Conform anexelor D până la L, aproape toți locuitorii Rodnei, încă înainte de militarizare, la fel ca sașii, au fost îndreptățiți să vândă terenuri arabile, fânețe și chiar parcele de munți, nu numai în teritoriile proprii ale comunei, ci și pe hotar străin, ceea ce dovedesc mai târziu protocoalele comisiei economice și de justiție, din anii 1772-1778.

Ca dovadă că locuitorii Văii Rodnei au fost oameni liberi servește și faptul că în protocolul de cercetare întocmit în anul 1752 prin funcționarii

¹⁰¹ Acelorași locuitori ai localității noastre de mai sus să le fie dat în stăpânire cu titlul perpetuum același târg, împreună cu zisa vale și toate cele aparținătoare lui, dacă nu se face împotrivire.

Tablei Regești, Ioan Hunyadi și Valentin Reti, într-un litigiu de graniță ce a avut loc între comunele Feldru și Livezile, la punctul M se poate citi în extras că toți martorii invitați din Valea Rodnei au fost numiți libertini¹⁰².

Că orașul Bistrița a pretins o despăgubire pentru cedarea teritoriului Văii Rodnei - pe care, conform anexei N, a primit-o în parte - nu a fost o dovadă pentru caracterul nobiliar al proprietății magistratului bistrițean.

Aceasta, deoarece în observațiile făcute din partea autorităților competente - Cancelaria Aulică, la 11 mai 1764, referitor la contractul Consiliului de Război - s-a exprimat opinia că Valea Rodnei cu locuitorii săi nu conferă publicului bistrițean un drept singular *jure dominale*, ci aceștia au fost numai anexați. De aceea, probabil că și despăgubirea pretinsă nu a fost plătită din partea erariului până acum și, chiar dacă ar fi fost plătită atunci, oricum nu ar fi reieșit că magistratul bistrițean ar fi exercitat un drept nobiliar asupra Văii Rodnei, deoarece privilegiul de mai sus încă nu a fost anulat până acum.

Însă adevărata stare a lucrurilor a fost alta.

În momentul militarizării, comunele Văii Rodnei au păcălit pe funcționarii sași, prin faptul că s-au rugat pentru includerea în granița militară. Deoarece condițiile de atunci nu permiteau puterii centrale să ceară lămuriri despre condițiile de drept ale Văii Rodnei militarizate, atunci, în mod provizoriu, s-a lăsat starea de fapt așa cum dorește Magistratul bistrițean să raporteze autorităților superioare în legătură cu aceasta.

¹⁰² „Cu datul 28 ianuarie 1808, R. 346, s-a emanat de la Comanda Generală Militară din Sibiu un *Normatio* care stabilește procedura și statorește referințele de drept de proprietate și de ereditate la averile imobile în caz de adopțiuni, însurățiuni și măritășuri. Acest *Normatio* oprește vânzările, schimbările, donațiunile și testările de pământ, fără concesiunea autorităților militare superioare și eschide (exclude-n.n.) pe sexul muieresc, în caz de mărităș pe alte sesiuni, asemena, și pe acei indivizi de sexul bărbătesc, care prin adopțiuni sau prin însurățiuni pe alte sesiuni, de la dreptul de proprietate și ereditate la sesiunile părintești. Persoanele adoptate, însurate sau măritate la alte sesiuni intră în dreptul de proprietate și de ereditate la acele sesiuni unde s-au adoptat, însurat sau măritat. Dacă la vreo sesiune nu se află vreo persoană de sexul bărbătesc, cele de sexul muieresc au dreptul de a-și conscrie bărbaii cu care se căsătoresc, la sesiunile lor. În caz când, vreo sesiune, prin moarte, emigrare, sau din incident devine vacantă, aceea se dă, ori întreagă, altei familii, ori, se împărțesc, singuraticele parcele, la mai multe ori mai puține familii, consistente din membri mai numeroși. Pe lângă acest normativ, a rămas în vigoare și *Codicele Civil Austriac*, introdus în 1812 în acest regiment; A.N.B.-N., colecția *Virgil Șotropa*, d. 341, f. 52-53, nota. 64; manuscris aparținând lui Florian Porcius. *Normativul*, tradus cu titlul „Regulile stabilite de Comanda militară generală de la Sibiu, privind dreptul de moștenire al grănicerilor”, în Idem, fond *Anton Coșbuc*, d. 37/1808, f. 1-11.

Din aceste rapoarte a reieșit că regulamentele graniței militare din 20 februarie 1765 și 12 noiembrie 1766¹⁰³ spun că populația valahă rodneană, care a fost cedată de către magistratul bistrițean Institutului grăniceresc militar și care nu a inclus și oameni liberi, a fost eliberată din fosta stare de supuși și a fost ridicată pentru totdeauna la starea de oameni liberi. Acest fapt, în situația prezentă nu poate fi însă hotărâtor, deoarece acest regulament nu este o sentință politică emisă de către autorități competente, ci constituie numai o dispoziție provizorie în legătură cu regimentul grăniceresc, doar o sumă de legi și ordine, după care grănicerii urmează să fie tratați în obligațiile lor militare și cetățenești față de stat.

Și, cu toate că expresia din acest regulament „foști supuși” era neplăcută grănicerilor, nu exista niciun motiv pentru o plângere, deoarece prin aceasta le era asigurată libertatea totală, atât personală, cât și a proprietății. Mai mult, împotriva regulamentului nu era permis să se facă vreo plângere.

Cu toate acestea, faptul că regulamentul a devenit o sursă de nemulțumiri reiese din aceea că, însuși comandantul regimentului, Enzenberg, conform anexei O din 11 august 1769, a prezentat o mărturie potrivit căreia grănicerii au fost numai presați de către magistrat, însă, *de jure*, nu au fost niciodată iobagi. În afară de aceasta, preoțimea s-a plâns încă din anul 1817 Majestății Sale că, la rubrica din conscripție „fosta condiție”, locuitorii comunelor Văii Rodnei au fost înscrisi ca iobagi¹⁰⁴.

De asemenea grănicerii și-au reînnoit plângerea de mai multe ori, ultima dată în anul 1842¹⁰⁵. Ei s-au bazat pe ordinul Comandamentului

¹⁰³ Textul latin al patentei din 12 noiembrie 1766 în A.N.B.-N., colecția *Iulian Marțian*, d. 68/3, f. 331-347. Patenta decreta pe toți locuitorii Văii Rodnei ca fiind liberi. „*Motivul acestei decretări a fost, pe de o parte, a delătura dubietatea condiției de mai înainte a locuitorilor din Valea Rodnei și din comunele Nușfalău și Sântioana transpuși de bistrițeni sub titlul de iobagi, iar pe de altă parte, a face egal îndreptățite pe numeroasele familii strămutate în Valea Rodeni, precum, deodată, și pe locuitorii din comunele Mureș-Șieului și prin această măsură, a câștiga acelor locuitori facultatea legală de a putea avea posesiuni terestre proprii, în sensul constituției feudale de pe acele timpuri (s.n.)*”; apud *Porcius edit Păuș*, nota 43, p. 158.

¹⁰⁴ Pentru detalii vezi *Personalități din granița năsăudeană. Contribuții documentare*, ediție îngrijită și adnotată de Adrian Onofreiu și Viorel Rus, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2009, p. 19, nota 1.

¹⁰⁵ A.N.B.-N., fond *Administrația fondurilor grănicerești năsăudene*, d. 5/1770-1875, text german, f. 349-350; vezi și plângerea din 22 martie 1846 în aceeași cauză, adresată *Sacratissimae Majestati*; text latin, în *Ibidem*, f. 316-346 și în *Idem*, fond *Ioachim Mureșan*, d. 153, f. 1-31.

General nr. 3.908, din 29 decembrie 1837¹⁰⁶, anexat sub. P, prin care a fost documentat cu acte că locuitorii Văii Rodnei nu au fost înainte de militarizare supuși, ci oameni liberi. Aceasta, deoarece în anii 1838 și 1842, când condițiile din țară impuneau desființarea institutului de graniță, erau îngrijorați pentru viitorul lor. În legătură cu această plângere, Consiliul de Război a respins toate solicitările grănicerilor, prin ordinul numărul 6.926, din 21 decembrie 1846. Ordinul făcea trimitere la rescriptul nr. 1.707, din 18 aprilie 1822, conform căruia fosta stare a locuitorilor graniței, aflați acum sub administrație civilă, nu este importantă, deoarece în timpul militarizării au fost ridicați pentru totdeauna la rangul de grăniceri militari liberi, însemnând că vor rămâne și în prezent în aceeași stare.

Pentru a înlătura orice motiv de alte plângeri, prin ordinele Comandamentului General, din 21 februarie 1847 și 28 aprilie 1847, s-a dispus ca în conscripția anuală cuvântul „iobagi” să fie înlocuit cu însemnarea „contribuanți” sau o expresie asemănătoare, din care să reiasă clar că acești locuitori ai văii au fost, înainte de militarizare, oameni liberi¹⁰⁷.

Expertiză:

Comisia de cercetare prezintă în continuare, ca răspuns la întrebarea dacă aceste comune au fost libere sau supuse înainte sau în timpul militarizării, următoarele :

- cele 8 exemplare de documente înaintate înaltului guvern prin raportul numărul 30, din 28 iulie 1833 și protocolul comisiei Betheln;

- apoi, ceea ce magistratul și comunele Văii Rodnei au avut ca proprietăți de drept și de fapt în vremea militarizării și ce alte drepturi li s-au convenit de drept Magistratului bistrițean și locuitorilor Văii Rodnei și au fost exercitate, de facto. Aceasta, deoarece în afara documentului de cesiune prezentat de către magistratul bistrițean la data de 9 ianuarie 1766, nu există alt document special de predare a Văii Rodnei. De aceea, generalul de divizie Siskovits a fixat ca obligație magistratului să predea armatei urbariile și cărțile funciare înregistrate¹⁰⁸, împreună cu tot ceea ce

¹⁰⁶ Teodor V. Păcățian, *CARTEA DE AUR SAU LUPTELE POLITICE-NAȚIONALE ALE ROMÂNILOR DE SUB COROANA UNGARĂ*, Vol. I, ediția a II-a, Sibiu, 1904, p. 699.

¹⁰⁷ Răspunsul, datat Sibiu, 28 aprilie 1847, preciza că „locuitorii Văii Rodnei vor trebui să fie înscrși de acum înainte în listele de conscriere - deoarece nu există nicio rubrică numai cu mențiunea „Contribuentes” - ar fi cel mai drept și potrivit și în același timp, cel mai simplu și mai natural de a ștege cuvântul „nobiles” trecut în listele de conscriere la rubrica „Contribuentes nobiles” și astfel, de a înscrie grănicerii în această rubrică doar ca și „contribuentes”; *Porcius edit Păiuș*, nota 48/a, pp. 160-161.

¹⁰⁸ Pe bază de proces-verbal și un inventar al acestora.

aparține acestor părți cedate. La întrebarea ce se pune, comisia poate să răspundă numai în parte și incomplet și în consecință își va da silința să stabilească măcar proprietatea de fapt. În continuare, pentru o expunere clară, precisă și conformă cu realitățile din teren, teritoriul va fi împărțit în două categorii, respectiv în teritoriul hotarului¹⁰⁹ și în munții înalți¹¹⁰, iar analiza se va face conform definiției acestor categorii. Ca dovadă pentru prima categorie, că teritoriile ale hotarului au existat în Valea Rodnei și înainte de militarizare, sunt prezentate 5 exemplare de acte oficiale din anii 1570, 1585, 1739, 1751 și 1752. Acestea prezintă relațiile dintre locuitorii văii între ei și cu comune străine, în care Magistratul bistrițean le-a susținut mereu pe cele din urmă, conform actelor de arhivă oficiale și conform raportului trimis la data de 22 august 1756 guberniului țării.

Raportul era în legătură cu o plângere a preoțimii greco-catolice, în cauza anulării taxelor de pășunat în privința folosirii pășunilor alpine și aici teritoriul hotarului este confirmat în cuvintele expresive „nec private alla possessio valachica Alpes, verum quvis possessio extra alpes territoria sua possidet”¹¹¹. Din aceste documente reiese că Magistratul bistrițean, în afara ajutorului de autoritate publică acordat comunelor în disputele care au apărut, nu a exercitat nicio influență asupra teritoriului satelor. Cu atât mai puțin s-a bucurat pe teritoriul acestora de vreun drept în propriul avantaj, referitor la păduri și părți de pășuni. Prima aserțiune este dovedită de faptul că în conscripția de împărțire a munților, întocmită de Magistratul bistrițean la 7 iunie 1757, apare faptul că reprezentanții districtului valah au cerut permisiunea de a avea voie să își ducă animalele pentru pășunat pe munți, deoarece știau că munții nu aparțin hotarelor lor.

Faptul că locuitorii Bistriței nu s-au bucurat de niciun drept referitor la pădurile și părțile de pășune aflate pe teritoriul Văii Rodnei

¹⁰⁹ Intravilan.

¹¹⁰ Extravilan; aici erau cuprinse în special, pășunile și pădurile care vor fi administrate în comun/cumulativ.

¹¹¹ Nici lipsa de posesie a munților români, nu-l priva de adevărata posesie a teritoriului său extramontan. „Atunci când Magistratul din Bistrița prevedea cum că militarizarea se va extinde și peste Valea Rodnei, a pretins un fel de taxă pentru folosința munților și fiindcă clerul din Valea Rodnei a aflat această pretensiune de nelegală, acel cler greco-catolic asemnase în anul 1756 o plânsoare către Guberniul Transilvaniei, în urma căreia se ceruse răspuns de la Magistratul Bistriței, la care, prin reprezentațiunea din 22 august 1756, opunându-se acel Magistrat, a întors foaia și explicând că, dacă preoții altor religii și parohii nu au avut beneficii de păduri în chestiunile de munți, și până acum nu au, așa nici clerul unit nu are drept pe care să-l poată pretinde, după drept”; A.N.B.-N., colecția *Iulian Marțian*, d. 23, f. 3.

reiese din aceea că protocolul comisiei, care a fost înregistrat de către Magistratul bistrițean la data de 9 martie 1764, în legătură cu cererile de despăgubire, pentru astfel de folosințe sau venituri, nu a consemnat nici o cerere de despăgubire. Aceasta, cu toate că din conscripțiile Văii Rodnei, din 25 noiembrie 1750, se poate observa că existau mari suprafețe de păduri, ceea ce este în concordanță și cu regulamentul de graniță, datat la 12 noiembrie 1766, paragraful 62.

În realitate nu există instrumentul metalic și protocolul de reambulație al hotarului la fiecare comună, suprafețele comunelor în parte - incluzând și terenurile comunale și pădurile - nu pot fi stabilite cu exactitate. Situația este cu atât mai curioasă, cu cât din protocolul comisiei, din 9 martie 1764, reiese că Magistratul bistrițean a obținut din culturi și fân suma de 2.867 florini 30 cruceri, fără a fi cunoscut unde se află acestea. Există numai o specificare redactată, fără autentificare, a 27 de fânețe și 19 terenuri arabile, care aparțin de cele două case ale exploatărilor miniere aflate în Rodna.

Referitor la munții alpini din Valea Rodnei, este citată sentința judecătorească emisă sub principele Racockzi, datată la 16 decembrie 1638, conform căreia disputele de graniță ce au avut loc între nobilii stabiliți în Moisei, Săcele, Săliște, Dragomirna și Ieud, pe de o parte, și orașul Bistrița și populația Districtului Bistriței, pe de altă parte, nu au putut fi rezolvate de către comisiile ce au fost formate pentru aplanarea lor.

De aceea, s-a hotărât de către principele Racockzi ca, prin ridicarea fostelor reambulații, Districtul Bistriței să fie repus în vechea proprietate a munților săi, iar vârfurile înalte ale munților, respectiv munții alpini *Țibleș, Piciorul Muncelului, Măgura Ștefan, Obârșia Sălăuții, Fagul Rotund, Vârful Muncel, Basaraba, Bătrâna, Lespedea, Obârșia Rebrii, Luncetul, Obârșia Arinișului, Vârful Senieș, Galați și Gărgălău* să fie socotiți ca graniță veșnică ce desparte Ungaria și comitatul Maramureș, de Transilvania și Districtul Bistriței¹¹². Părțile de sud ale acestora, începând de la vârfuri, împreună cu văile și apele incluse, alcătuiesc granițele

¹¹² „Cu ocaziunea reambulării hotarului comunei Romuli, am provocat și pe frații vecini Marmațieni - citim în adresa din 1 martie 1876 a judeului către Comisia școlară din Năsăud - ca la confinele hotarului nostru să se prezinte cu toate documentele ce le posedă dânșii, vechi și noi, la care provocare s-au și înfățoșat, unde între altele, am aflat o mapă din anul 1769, de când s-a despărțit Marmația de către Confiniul Militar Transilvănean, Regimentul II român, care *mapă cuprinde linia după cursurile apelor din Munții Bucovinei, peste șirul munților, până la Țibleș, s.c.l. Din Țibleș decree și dincolo toate pădurile, izvoarele, pășunile și alte semne vrednice de însemnat, după numirea și aflarea lor foarte de înțeles și așa, dincoace, toate, izvoarele care răsar de la graniță și curg prin Districtul Năsăudului*. Mapa se află în comuna Săcel, la văduva Susana Nica Petri, ca foști cei mai mari proprietari, în păstrare”; A.N.B.-N., fond *Administrația fondurilor grănicerești năsăudene*, d. 7, f. 49.

Districtului Bistriței; la fel și râul Bistrița Aurie, care se varsă în Moldova, reprezintă granița teritoriului de dincoace, care se referă la partea de dincoace¹¹³ a orașului și Districtului Bistrița. Această parte să fie atribuită orașului și Districtului Bistrița, în schimb partea de nord a munților să fie atribuită localităților menționate mai sus.

Această sentință a fost emisă de către principele Racockzi la data de 21 mai 1639¹¹⁴, *in forma privilegii*, orașului și populației ambelor districte, publicată la 28 martie 1646 la Dieta de la Alba Iulia, urmare a acestor privilegii, munții de pășunat situați la granițele exterioare au fost transformați într-o proprietate comună a districtelor săsesc și valah și a comunității bistrițene și dispoziția în legătură cu aceștia a fost înaintată Magistratului Bistriței. iar la 28 martie 1646 a fost publicată la Dieta de la Alba Iulia¹¹⁵. Așa cum reiese din conscripțiile de împărțire din anii 1641, 1708, 1750, 1751, 1753, 1754, 1755, 1756 și 1757 și din rezumatul tabelar anexat, redactat de către comisia de cercetare, magistratul a împărțit munții doar comunelor valahe. Cu toate că în *racockzianum privilegium* pășunile alpine (pășuni importante) au fost atribuite ambelor districte, localităților săsești le-a fost permisă folosința începând numai cu anul 1754.

Cu toate acestea, granițele acestor hotare de comune nu au fost încă stabilite, de aceea suprafața lor va fi socotită comună, până la primirea

¹¹³ De cumpăna apelor.

¹¹⁴ Într-un document din 16 mai 1638, adresat celor pe care i-a mandatat cu aplanarea conflictului, principele George Racockzi arăta originea acestuia: „De mult e ceartă -sublinia principele - între supușii mei bistrițeni și locuitorii maramureșeni din Seliște, Secel, Moisie, Dragomirești și Ieud, pentru limitele teritoriului din munți. Pentru aplanarea conflictului, am trimis anul trecut câțiva nobili, dar neajungând la înțelegere sătenii cu orașenii bistrițeni, am apelat la sfatul vostru, care iar, neaflând mod de aplanare, Vă expediem pe voi la fața locului, să aplanati rectificarea granițelor, așa ca, nici o partidă să nu mai poată recura, să se aplaneze orice controversă și să se decidă defintiv”; Idem, colecția *Virgil Șotropa*, d. 222, f. 1.

¹¹⁵ Cam către începutul secolului XVII au devenit limitele dintre Valea Rodnei și între comunele Moisei, Săliște, Dragomirești și Ieud din Marmația în ceartă. După ce diferendul nu s-a putut aplană, la anul 1634, așa s-a adus cauza de ceartă spre pertractare și decideră înaintea tribunalului provincial din Cluj, care prin sentința pronunțată în 16 decembrie 1638 a statorit linia demarcatoare pe vârful munților *Țibleș, Leștior - Mesteacănului, Măgura lui Ștefan, Obârșia Sălăuței, Vârful Șetrefului, Fagul, Rotunda, Vârful Muncelului, Besaraba, Bătrâna, Lespdea, Obârșia Rebri, Luncetul, Obârșia Anieșului, Vârful Genunei, Galați și Gergeleu*, iar de aici mai departe, pe fluviul Bistrița Aurie așa, încât terenul ce cădea de la divorțul (scursura) apelor spre Valea Rodnei și respectiv, zace dincoace de Bistrița Aurie, să se țină de Districtul Bistriței, respectiv de Valea Rodnei, iar ce cade dincolo, să se țină de Marmațieni. Această frontieră se află edată din partea principelui George Rakockzi în formă de privilegiu cu datul, Alba-Iulia, în 21 mai 1639”; apud. Adrian Onofreiu, *Nestor Șimon - Deducțiune...*, p. 227; vezi și *supra*, nota 70.

unei descrieri exacte a graniței¹¹⁶. De aici trebuie trasă concluzia că, înainte și în timpul cesiunii Văii Rodnei, comunitatea Bistriței nu a exercitat, de facto, niciun drept alodial¹¹⁷.

Nu a exercitat dreptul alodial :

a) *Referitor la dreptul de pășunat*, deoarece comunele Văii Rodnei, conform tabelelor de conscripție din anul 1750, aveau în posesie pășunile lor, libere de taxe.

Acest fapt îl recunoaște și Magistratul Bistriței în raportul său de mai sus, din 22 august 1756, și este confirmat și în privilegiul lui Racockzi, care a atribuit în proprietate celor două districte teritoriile cu pășuni alpine ce le reveneau, ceea ce include în ele și folosința fără plată a acestora.

De aceea, i s-a cerut comisiei din anul 1764, din partea comunității Bistriței, pentru dreptul comun de proprietate, o despăgubire în valoare de 1.000 florini, care i-a fost plătită.

De asemenea, nici o localitate valahă nu poseda munți alpini proprii, ci fiecare avea, în afară de pășuni alpine, și teritoriul său propriu, unde practica pășunatul fără plată. În schimb, munții de pășunat erau în posesia comună a întregii populații. Acest drept le-a fost cedat în toți anii, atât localităților valahe, cât și locuitorilor satelor săsești, contra unei taxe.

Abia în anul 1753 este introdusă regula potrivit căreia, pentru folosința pășunilor alpine, sau a unora dintre munți, să nu fie arendat acest drept unei întregi localități sau unui privat, contra unei anumite taxe. Pășunile alpine urmau să fie atribuite localităților în parte, după necesități și, pentru pășunat, să fie percepută o anumită taxă.

b) *Referitor la dreptul de tăiere a lemnului*, deoarece nu reiese din acte că, în pădurile Văii Rodnei, situate în intravilan și în extravilan, l-ar fi exercitat comunitatea Bistriței. Din contră, se pare că localitățile nu au cerut

¹¹⁶ „Deodată cu înființarea graniței militare, împărăteasa Maria Terezia a dispus ca să se statorească și granițele teritoriului regimentului. O comisiune emisă din comitele Adam Wass de Csegò, Josef de Beldi și Michael de Hanenheim, într-o scrisoare din Bistrița, la 1 septembrie 1764, raportează Guberniului despre întrunirea lor pentru statorirea granițelor Văii Rodnei și a comunelor comitatelor vecine. Această comisie a compus un protocol datat Zagra, 27 septembrie 1764, despre reambularea granițelor dintre Valea Rodeni și a comitatelor învecinate, pe care apoi, comitele Wass de Csegò, cu raportul din 16 noiembrie l-a așternut la Guberniul Regesc din Transilvania, de unde un exemplar s-a așternut, cu data de 24 ianuarie 1765, la împărăteasa Maria Terezia”. (Originalul în Arhiva Guberniului Regesc Transilvan, sub nr. 2.740 și 2.630 ex. 1764 – nota Nestor Șimon); A.N.B.-N., colecția *Iulian Marțian*, d. 23, f. 30.

¹¹⁷ Vezi „specificarea” în baza căreia autoritățile din Bistrița au stăpânit districtul românesc apropiat în *Porcius edit Păiuș*, nota 33/c, pp. 155-156; A.N.B.-N., colecția *Virgil Șotropa*, d. 338, f. 2-6; *Ibidem*, d. 365, f. 1-18.

comisiilor din anii 1761 și 1764 nicio despăgubire. În schimb, în tabelele de conscripție din anul 1750, sunt înscrise acele comune care posedau păduri, iar din raportul magistratului din anul 1756, se poate trage concluzia că, în pădurile situate pe teritoriile lor, comunele respective au exercitat liber tăierea lemnului.

c) *Referitor la jiruirea ghinzii*, deoarece din tabelele de conscripție din anul 1750 reiese că, în comuna Feldru s-au obținut anual din jiruire, 6 florini, iar în Rebra Mare, 15 florini. Faptul că ar fi primit și comunitatea Bistriței un astfel de venit, nu se poate dovedi prin acte.

d) *Referitor la dreptul de crâșmărit*, conform protocolului comisiei din 9 martie 1764, reiese că Magistratului Bistriței i-a fost plătită anual, pentru crâșmele din district, suma de 316 florini. Nu se știe însă cu ce drepturi, de când și pentru cât timp ar fi fost exercitat acest drept. Este de consemnat că privilegiului regelui Ludovic a acordat dreptul de crâșmărit tuturor locuitorilor opidului Rodna.

e) *Referitor la dreptul de negoț și de a ține târguri săptămânale*, este de menționat că aceste drepturi sunt acordate locuitorilor Rodnei, conform aceluiași privilegiu.

Din acte nu reiese cum este folosit acest drept și doar din tabelul de conscripție din anul 1750 este dedus că locuitorii Văii Rodnei au obținut un câștig prin vânzarea mărfurilor produse.

Magistratul bistrițean nu a înaintat comisiilor din anii 1761 și 1764 nicio cerere de despăgubire, însă arendașului abatorului din Rodna, Andreas Schuller, conform contractului datat la 15 februarie 1756, i s-a permis vânzarea de tutun și alte mărfuri.

f) *Referitor la dreptul de tăiere a cărnii*, în protocolul de conscripție din 9 martie 1764, au fost atribuite Magistratului bistrițean venituri din arendă doar pentru abatorul de la Rodna, incluzând venitul arendeii crâșmăritului, în valoare de 141 florini 40 cruceri, însă nu și de la celelalte localități ale districtului, despre care nu apare nicio mențiune.

g) *Referitor la dreptul de morărit*, apare înscris în specificațiile maculare ale folosințelor anuale din Valea Rodnei pentru Magistratul bistrițean că de la fiecare piatră de moară s-ar fi strâns anual două cincimi din cantitatea măcinată. Cantitatea totală pentru 82 de pietre de moară reprezintă anual suma de 49 florini 12 cruceri. Sumele nu au putut fi lichidate de către comisia din anul 1764, neputând fi dovedit de când și cu ce drept a avut loc această taxare.

h) *Referitor la pescuit și vânătoare*, nu apare nimic înscris în acte și nici nu a fost pretinsă vreo despăgubire din partea magistratului.

După aceasta, comisia de cercetare a socotit necesar să audieze reprezentanții comunelor, pentru a stabili ce au avut în proprietate locuitorii Văii Rodnei înainte și în timpul militarizării, ca terenuri comunale, pășuni, păduri (ș.a.m.d.) și ce alte drepturi comune au exercitat.

Reprezentanții comunelor s-au exprimat că, deoarece la prima întrebare care li s-a pus, s-a dovedit că locuitorii Văii Rodnei au fost dintotdeauna oameni liberi, atunci reiese de la sine că predecesorii lor au exercitat toate acele drepturi cetățenești și privilegii și acestea le revin lor și după anexarea la Districtul Bistriței, ca teritoriu în *fundo regio*.

Întregul teritoriu al Văii Rodnei a fost împărțit, înainte de militarizare, în teritoriile proprii ale comunelor sau hotare (intravilan) și au fost marcate cu semne de graniță, ceea ce dovedește starea liberă a acestora.

De asemenea, locuitorii au dispus după bunul plac de proprietățile lor, au plătit regelui contribuțiile ce i se cuveneau și nu au achitat nimănui nici o dare în natură. Excepție au făcut acele dări pentru care Districtul Rodnei, ca parte integrantă a Districtului Bistriței, avea obligația de a contribui pentru susținerea costurilor publice și administrative.

În ceea ce privește terenurile, pădurile și munții alpini de pășunat, situați pe teritoriul fiecărei comune și neîmpărțiți familiilor, acestea erau în proprietatea comună exclusivă a comunelor, care le foloseau după necesități. Dovada este în paragraful 62 al regulamentului grăniceresc român, unde peste tot este vorba de păduri ale comunelor, nu însă de păduri fiscale. Din acestea, chiar și lemnul pentru vânzare a fost obținut fără plată și la fel, s-au bucurat liber de jiruirea ghinzii și a jirului, vânatoare și pescuit, tăierea cărnii, morărit și pășunat pe teritorii străine. Referitor la drepturile de negoț și de a ține târguri săptămânale, este amintit privilegiul regelui Ludovic, de care predecesorii lor s-au servit pentru folosința lor și faptul că și în prezent are loc la Rodna târgul săptămânal.

Dovezi scrise pentru susținerea drepturilor de mai sus nu au putut să prezinte, deoarece în timpul ultimelor tulburări din țară¹¹⁸ au fost distruse multe dintre documentele respective, altele sunt păstrate în arhiva Magistratului Bistriței. Localitățile cred că actele și documentele existente, referitoare la predarea în administrație militară a celor 20 de localități aflate în Valea Rodnei, au fost înaintate comisiei de cercetare.

Din aceste documente se poate constata dacă, la momentul militarizării, magistratul a avut în proprietate terenuri și realități în hotarele

¹¹⁸ Este vorba despre Revoluția de la 1848-1849. Vezi situația arhivelor în timpul și după aceste evenimente, cât și distrugerile produse la Adrian Onofreiu, „Preocupări privind arhivele...”, pp. 272-275.

comunelor. În schimb, din paragraful 75 al regulamentului de organizare a graniței militare reiese clar că din partea erariului militar nu a fost preluat de către Magistrat niciun bun alodial.

De aceea, localitățile contestă drepturile pretinse și privilegiile referitoare la Valea Rodnei, care i-au stat vreodată la dispoziție Magistratului Bistriței. Aceasta, cu atât mai mult, cu cât predecesorii au respins orice încercare de asuprire din partea magistratului, și-au administrat singuri veniturile până la militarizare și, mai târziu, au format fondul de provente.

Acest mod de administrare a fondului este o continuare a administrației anterioare și de aici rezultă că, astfel, comunele nu și-au pierdut dreptul de a exercita beneficiile regaliilor. De aceea, fondul de provente trebuie privit ca proprietate a comunelor Văii Rodnei.

Comisia analizează fiecare situație și schimbare care a intervenit în timpul militarizării, referitor la hotarelor comunelor grănicerești. În special, analizează în proprietatea cui au ajuns terenurile dovedite ca fiind în proprietate, într-o conscripție maculară din anul 1764, de către comunitatea Bistriței. În acest sens, locuitorii bătrâni ai localităților au relatat că sub administrația militară au luat ființă cele 6 localități - Șaț, Ilva Mare, Măgura, Sângeorz, Parva și Romuli - ca urmare a creșterii numărului populației. Fiecare din cele 21 de localități a avut însă hotarul ei propriu și, de aceea, a fost stabilit hotar propriu și pentru satele nou înființate, ale căror granițe sunt cunoscute.

Reprezentanții comunelor vor să înainteze comisiei de cercetare descrierea hotarelor tuturor localităților, dar fac în același timp observația că munții alpi nu au fost incluși în hotarele lor, ci formează o componentă separată a acestora. În ceea ce privește munții alpi, caracteristica lor este faptul că au fost împărțiți comunelor, la fel ca în timpul administrației Magistratului Bistriței, în trei perioade diferite, ultima dată în 1807. Împărțirea aceasta a fost confirmată de către Comandamentul General, așa cum reiese din urbariile și descrierile de graniță ce au fost puse la dispoziție.

Pe această cale, mai multe familii au primit terenuri, care apoi au fost înscrise la sesiunile lor, așa cum terenurile aflate în *Poiana Domnească* au fost înscrise în urbariile fiecărui grănicer.

În timpul administrației militare, locuitorii au fost foarte limitați în ceea ce privește drepturile de proprietate referitoare la terenuri. Dovadă sunt ordinul Comandamentului General, din 28 ianuarie 1808, prin care este recunoscut doar dreptul de folosință și regulamentul silvic numărul 3.733,

din 26 septembrie 1824, confirmat de către Consiliul de Război imperial¹¹⁹, acte prin care terenurile sunt declarate doar ca fiind libere. Autoritățile militare au împiedicat însă vânzarea sau cumpărarea terenurilor, ceea ce este în contradicție cu regulamentul graniței militare valahe.

Regulamentul silvic conține interdicții referitoare la tăierea lemnului și la pășunat. Acestea, au fost libere în timpul administrației militare, trebuind doar ca locuitorii să solicite concesiunea autorităților. De aceea, locuitorii Văii Rodnei solicită să beneficieze și în viitor de acest drept, de care au beneficiat începând cu anul 1808.

Pentru reglementarea acestor proprietăți, în timpul administrației militare a fost făcută în anul 1807 o împărțire, care a fost confirmată de către Comandamentul General la data de 8 aprilie 1807¹²⁰, cu numărul 1.309, și, totodată, s-a ordonat ca granițele dintre comune să fie marcate cu semne de graniță. De aceea, reprezentanții comunelor solicită să le fie recunoscută proprietatea și libera dispoziție asupra acestor munți și locuri de pășunat, cu excluderea înaltului erariu.

În ceea ce privește vânătoarea și pescuitul, sub administrația militară nu a avut loc nicio schimbare față de situația anterioară militarizării. În schimb, la morile de măcinat a intervenit o schimbare, potrivit căreia, pentru o piatră trebuiau să fie plătiți în fondul de provente 51 cruceri, iar pentru morile de firez, pentru 100 bușteni - 7 florini, iar peste 100 bucăți - 7 florini 30 cruceri.

Crâșmăritul a fost permis doar trei luni pe an, iar veniturile au fost vărsate fondului școlar.

Prin urmare, reprezentanții comunelor solicită acordarea dreptului de crâșmărit pe parcursul întregului an, bazați pe privilegiul regelui Ludovic din anul 1520. Comisia de cercetare consideră că pentru a stabili statutul viitor al localităților din Valea Rodnei, răspunsul provizoriu la întrebarea despre starea supusă sau liberă a locuitorilor valahi formează singurul și cel mai important punct al acestei expertize.

Statutul este determinat de faptul că aceasta a fost cedată de către comunitatea Bistriței prin intermediul documentelor din 29 mai 1762 și 9 ianuarie 1766, în scopul înființării graniței militare în Transilvania.

Pentru soluționarea temeinică a acestui statut, sunt prezentate următoarele argumente:

1. Că protocoalele comisiilor din anii 1761 și 1764 nu ar fi utile de această dată, deoarece în acestea sunt prezentate numai la modul general

¹¹⁹ A.N.B.-N., fond *Administrația fondurilor grănicerești năsăudene*, d. 5/1770-1875, f. 295.

¹²⁰ Înregistrată la Năsăud la 17 aprilie 1807; *Ibidem*, f. 292.

drepturile ce i se cuveneau comunității Bistriței asupra Văii Rodnei și asupra bonificațiilor ce reies din acestea.

Din aceste documente a fost omisă dovedirea drepturilor comunelor și a proprietăților acestora. Din ultima expertiză, din anul 1764, care nu a fost confirmată de nicio autoritate superioară, nu rezultă că bistrițenii ar poseda în aceste bunuri un drept perpetuu.

Acest fapt reiese mai ales din conținutul documentului din anul 1772, care arată că valahii au fost făcuți cadou bistrițenilor. Din acest document rezultă că anterior ar fi trebuit să fi fost iobagi, deoarece - după legile ungurești - cuvântul „donație” reprezintă o proprietate de drept a bunului făcut cadou, în avantajul celui căruia i-a fost făcut cadoul.

Această stare de fapt a caracterizat dominiumul posedat de bistrițeni, fapt dovedit de *literele statutare* din anul 1475, ale căror prevederi au fost aplicate timp de peste 200 de ani, până în anul 1756.

De asemenea, nu se poate afirma că în această comunitate nu ar fi fost niciun iobag. Chiar și actele prezentate de către bistrițeni, prin intermediul cărora cereau mutarea valahilor ce locuiau în satele săsești în alte localități, oferă dovada că și în prezent există acolo valahi.

Mai mult, locuitorii din opidul Rodna și satele aparținătoare, cu statutul de aparținente a acestuia, nu se bucură sub nicio formă (ca de exemplu, cum este cazul orașului Brașov) de acele privilegii și libertăți, de care se bucură orașul Brașov.

Se observă și faptul că, locuitorii valahi ai Văii Rodnei, cu ocazia întocmirii acestor acte, nu au făcut nicio obiecție. În acest mod, prin prescripția de 200 de ani, dreptul domnesc al orașului Bistrița peste aceste sate ar fi fost total întemeiat, deoarece după o perioadă de timp atât de lungă, dreptul domnesc se prescrie, atribuindu-se fiscului cezar.

La fel, afirmația că Magistratul bistrițean ar fi fost în stăpânire deplină a proprietății este confirmată și de faptul că locuitorii valahi, până la militarizarea lor, au achitat contribuțiile, mereu ca iobagi. La toate aceste argumente, comisia de cercetare face observația că dovezile sunt atât incorect întocmite, cât și în contradicție cu documentele scrise și hotărârile exprese ale legilor.

Comisia arată fără dubiu faptul cert că regele Matei, prin documentele emise în anii 1472 și 1475, nu a intenționat, în principiu, binele comunității Bistriței, cât al locuitorilor Văii Rodnei, pe care dorea să îi elibereze de presiunea funcționarilor comitatului Dăbâca.

Acest fapt reiese din conținutul textual al ultimului document. Potrivit acestuia, tratarea în mod egal a tuturor locuitorilor Văii Rodnei cu

aceia ai comunității Bistriței, din punct de vedere al libertăților și privilegiilor, a însemnat o extindere publică intenționată a drepturilor cetățenești, nu o îngrădire a lor.

Anexarea locuitorilor Văii Rodnei la Districtul Bistriței în anul 1475 a fost întărită de mai multe ori, atât de regele Matei, conform documentului din 16 mai 1488, cât și de Ladislau, în anii 1492 și 1494. În acest mod, titlul de drept al anexării este exclus total de către *dominium directum*, pretins de către bistrițeni. Aceasta, deoarece la donarea bunurilor nobiliare, folosirea clauzei „*anexare*” și „*supunere*” nu a fost uzuală. De aceea, rezultă în mod evident că s-a vrut a se fundamenta supunerea sub autoritatea publică și nu supunerea față de orașul Bistrița.

Și posesiunea de 200 de ani atribuită orașului Bistrița dovedește că proprietatea de drept nu e să ai în proprietate ceva pentru o perioadă mai lungă de timp, fără să ai un drept pentru aceasta.

În cazul de față, lipsește dovada certă că bistrițenii au posedat acești valahi timp de 200 de ani, într-adevăr ca iobagi, și că au exercitat asupra lor drepturi nobiliare. Situația a fost creată datorită faptului că locuitorii districtului valah anexat nu au luat la cunoștință activitatea noii lor autorități publice. Însă faptul că locuitorii Văii Rodnei nu au făcut nici o obiecție, merită cu atât mai puțin atenție, cu cât au fost transformați din oameni liberi, în cetățeni liberi.

Părerăa comisiei din anul 1764, potrivit căreia regele Matei ar fi acordat locuitorilor văii numai acele libertăți de care se bucură egalii lor, respectiv sașii din orașul Bistrița, nu este compatibilă cu principiile de bază ale legilor. Aceasta, mai ales că textul documentelor regelui dau clar de înțeles că el a intenționat punerea pe picior de egalitate a locuitorilor Văii Rodnei cu cetățenii Bistriței și cu comunitatea, iar expresia: „*comunități*” vorbește tocmai în favoarea locuitorilor Văii Rodnei.

Faptul este confirmat și de realitatea potrivit căreia comunitățile săsești aparținătoare Districtului Bistrița sunt comune libere și, la fel ca și în perioada militarizării, valahii colonizați din comunele săsești erau oameni liberi, ceea ce chiar și Magistratul bistrițean a confirmat, în documentul de cesiune din 24 mai 1766. La fel de lipsită de temei este și părerea comisiei, potrivit căreia opidul Rodna trebuie privit ca fiind centrul acestei văi, iar localitățile de aici trebuie privite ca apartenențe ale acestuia, dar nu le revin aceleași drepturi ca și centrului.

Deoarece în documentul regelui Matei nu se face o astfel de diferență, nu poate fi utilizată pentru Valea Rodnei situația de egalitate a orașului Brașov față de satele supuse din districtul acestuia.

Cu privire la prescrierea prevăzută legal, se face observația că bistrițenilor le lipsesc dovezile despre perioada de timp scursă, precum și despre proprietatea nobiliară neîntreruptă, prevăzută pentru prescriere. La aceasta se adaugă faptul că locuitorii Văii Rodnei nu au fost provocați pentru contestarea acestui act de achiziționare făcut în dezavantajul lor, nici nu au fost audiați. Iar dacă modalitatea pentru prescriere este privită ca fiind un act de achiziționare valabil, atunci ar fi îndeajuns ca să dovedească faptul că dreptul bistrițenilor se întemeiază pe o bază solidă.

După această dezbateră, comisia de cercetare își îndreaptă atenția spre lămurirea întrebării dacă opidul Rodna și localitățile aparținătoare au beneficiat până la militarizare de drepturile și libertățile care le-au fost acordate, sau, dacă magistratul bistrițean și-ar fi atribuit anumite drepturi nobiliare și, cum au existat acestea.

Comisia face observația că, relativ la aceste întrebări, comisia din anul 1764 a prezentat în acest sens trei puncte de vedere, și anume:

a) comunitatea bistrițeană a beneficiat de proprietatea nobiliară până în anul 1756, ca urmare a statutului ei;

b) locuitorii Văii Rodnei au fost conșcriși ca iobagi, până la militarizarea lor;

c) la momentul militarizării, comunitatea bistrițeană a documentat mai multe restanțe alodiale, care au provenit din drepturile de regal exercitate de către bistrițeni.

În ceea ce privește primul punct, acesta trebuie privit ca fiind numai una dintre deciziile luate ca urmare a reîmpărțirii eronate a documentelor de anexare și statutare. Pentru contestarea punctului doi, comisia de cercetare prezintă următoarele argumente:

1. Că locuitorii nu ar fi putut să contribuie ca iobagi, deoarece regele Matei, în documentul său de anexare, a dispus ca locuitorii Văii Rodnei să fie socotiți împreună cu cetățenii orașului Bistrița și cu comunitatea acestuia și să li se rețină toate taxele reglementare extraordinare ce revin regelui. De aceea, ar fi trebuit să aibă loc o repartizare egală a taxelor. De asemenea, în anul 1475 taxele nu au fost colectate direct de la iobagi, ci numai de la nobili și de la națiunea săsească.

2. Împărțirea egală a contribuției repartizată Districtului Bistriței asupra celor două entități componente, districtului săsesc și valah, și apoi asupra localităților aflate în *fundo regio*, Mărișelu și Sântioana, se poate prelua însă din registrele de socoteli ale orașului Bistrița din anii 1727-1746 și 1750. Din aceste documente rezultă că magistratul însăși a impus în sume

egale taxarea extraordinară a satelor celor două districte, săsesc și valah, cu toate că unele cheltuieli au vizat numai favorizarea orașului Bistrița. La acestea, locuitorii Văii Rodnei, dacă ar fi fost iobagi, nu ar fi putut fi reținuți.

3. Conscripțiile înregistrate la 28 noiembrie 1752 în scopul reglementării taxelor, dovedesc faptul că locuitorii Văii Rodnei nu au fost conscriși ca și iobagi, astfel că nici nu au putut fi taxați ca atare.

4. Însăși Cancelaria Aulică Regală Transilvăneană confirmă că Valea Rodnei a fost conferită publicului bistrițean ca și *jure dominali*, în nota din 1 mai 1764, atașată raportului Consiliului de Război al Curții în legătură cu cedarea Văii Rodnei. De asemenea, în niciunul din acte locuitorii Văii Rodnei nu sunt numiți iobagi, excepție făcând instrumentul de cesiune al Magistratului bistriței, din 29 mai 1762¹²¹.

Chiar și în deliberatul Magistratului bistriței, din 9 mai 1753 și în raportul către guvernul cezar, din 29 mai 1795, sunt numiți locuitori, inquilini și contribuenți. Până și în patentă emisă de către împărăteasa Maria Terezia în anul 1752 și în audierea martorilor, redactată în urma acesteia, sunt desemnați ca libertini.

De aceea, starea de nesupuși a valahilor este de netăgăduit în timpul administrației autorității publice a magistratului bistrițean. Pentru dovedirea acestei afirmații, comisia de cercetare socotește ca fiind necesar să scoată în evidență și câteva dintre drepturile de moștenire ce au revenit locuitorilor Văii Rodnei, derivate din contracte de vânzare și cumpărare, precum și din drepturi conexe, și anume:

a) Conform actelor oficiale din anii 1532 și 1562, cei trei frați Toma Lazăr, Toma Toader și Sasul (familii valahe) au transformat în pășune muntele moștenit *Bârla*, situat pe hotarul Rebrișoarei, și apoi l-au vândut cetățeanului Simeon Gred, din Dumitra.

b) Ca urmare a deliberatului Magistratului bistrițean din anul 1475, muntele *Mihăiasa*, atribuit tot prin moștenire unor locuitori din Salva, în urma unui litigiu iscat în legătură cu această proprietate de drept, a fost atribuit de către Magistratul bistrițean sieși.

c) Că litigiile pentru pământ iscate între Rodna și Maieru, conținute în protocoalele de reambulare din 1, 3 august și 6 septembrie 1754, ar fi fost

¹²¹ Documentul, datat Bistrița, 24 mai 1762 și întărit de Adolf, baron von Buccow la Sibiu, în 29 mai 1762, cu registrul „Stadtrichter, Rath und Communität der königlichen, freien Stadt Bistritz treten an Ihre Majestät, die Landesfürstin Maria Theresia, die walachischen Inwohner Rodnas und der 20 dazugehörigen Ortschaften zur Errichtung eines besonderen Granitzer-miliz-Corps ab.”, la Kramer, „Bieträge.”, pp. 36-38, citat ca aflându-se în copie în arhiva Magistratului din Bistrița.

recunoscute tocmai din partea magistratului, care arăta că rodnenii au posedat proprietăți pe teritoriul pretins de către măiereni.

d) Că ambele conscripții din 28 noiembrie 1752 menționează că locuitorii Văii Rodnei au avut în proprietate terenuri chiar și în cele mai izolate localități ale districtului săsesc, câștigate prin cumpărare sau prin căsătorii, pe lângă aceasta, au exercitat și drepturi de regal, ca de exemplu jiruitul ghinzii, în favoarea comunelor.

e) Că regele Ludovic a acordat în anul 1520 drepturile de crâșmărit și de negoț în favoarea tuturor locuitorilor Rodnei.

Pe lângă acestea, sentința dată de către principele Rakockzi la 16 decembrie 1638, ridicată la rangul de privilegiu la data de 21 mai 1639 și confirmată de către autorități la data de 26 mai 1646, prin intermediul căruia districtului valah, precum și celui săsesc, le-au fost atribuite dreptul de proprietate în comun asupra munților alpini aflați la granița cu Maramureșul, dovedește că valahii au fost și în acele timpuri oameni liberi, egali sașilor.

În ceea ce privește punctul trei, prezentat de către comisia din anul 1764, comisia de cercetare face observația că, deoarece drepturile provenite din comunicarea eronată a documentelor regelui Matei nu au avut nicio bază, nu intră în natura proprie a veniturilor alodiale ale Magistratului bistrițean și a restanțelor care provin din drepturile presupuse că au fost exercitate de către bistrițeni din crâșmărit, tăiere a cărnii, morărit și altele.

Aceasta, mai ales că Magistratul bistriței s-a declarat mulțumit cu o sumă mult mai mică de despăgubire decât a fost cerută inițial, cu toate că lui nu i-au fost făcute cunoscute acele dispoziții, care au servit drept bază comisiilor din anii 1761 și 1764.

Pe baza actelor aflate la dispoziție, acesta a încercat să arate, pe drept, că cerințele lichidate ale comisiei au fost mai mult de natură privată și că este băcător la ochi că într-o specificație magistratul își numește pretențiile numai folosințe, de care publicul bistrițean s-a bucurat anual, de la locuitorii Văii Rodnei.

Din cele expuse mai sus, în nici un caz nu se poate concluziona vreun drept nobiliar. Însă, în această specificație apar printre folosințe și unele care trebuiau privite ca un drept nobiliar, de exemplu, dreptul de morărit, dar nu au fost astfel privite de către comisia din anul 1764.

În schimb, au fost lichidați 1.000 florini ca taxe de pășunat pentru pășunile alpine, pe care locuitorii Văii Rodnei le-au folosit în comun cu orașul Bistrița. Nu se poate explica însă de ce comunitatea Bistriței nu

a adus în discuție dreptul de despăgubire nici pentru colonicaturi, nici pentru presupușii iobagi și, în nicio conscripție sau urbariu al proprietăților alodiale și comunale nu a prezentat obligațiile ce trebuiau îndeplinite de către supuși.

Din acestea ar fi fost evidente servituțiile și prestațiile ce le-ar fi revenit. Comunitatea s-a declarat mulțumită doar cu o sumă mic de 12.000 florini, cu toate că națiunea săsească a rămas pasivă față de această despăgubire promisă.

De asemenea, trebuie să punem la îndoială situația acestor alodiatari, pe motivul că, din anii 1764, comisiile au separat restanțele alodiale dovedite pentru perioada dintre anii 1756 până în 1762, în valoare de 38.481 florini 43 ½ cruceri, ca o cerință aflată în litigiu. În măsura în care acestea nu vor fi atribuite de către autoritățile judecătorești superioare, nu pot fi considerate ca fiind legale.

Pe de altă parte însă și directoratul fiscalului cezar a afirmat, în litigiul ce a existat între Fiscalul cezar și comunitatea Bistriței, referitor la cele două localități, Mărișelu și Sântioana, cum că pe nedrept comunitatea Bistriței a fost despăgubită pentru Valea Rodnei, deoarece proprietatea Văii Rodnei nu i-a revenit. De aceea, pentru această bonificație obținută pe nedrept, a fost inițiată o procedură separată.

La fel de puțin explicat este și momentul din care orașul Bistrița a început să primească din Valea Rodnei folosințele amintite mai sus, precum și natura lor. În schimb, este cunoscut că, încă înainte de militarizare și anume în anul 1756, locuitorii Văii Rodnei au făcut imposibilă primirea folosințelor, prin renitența lor¹²².

Dacă este luată în considerare și starea lucrurilor din perioada militarizării, respectiv din anul 1761 până în anul 1766, atunci reiese că orașul Bistrița nu a documentat nici restanțele alodiale refuzate începând din anul 1756 până la militarizare, de la locuitorii Văii Rodnei, nici nu a aplicat dreptul nobiliar, într-un fel sau altul.

Conform decretelor Curții, din 10 mai 1764 și 26 februarie 1765, a preluat cesiunea și, sub condiția predării drepturilor ce reies din aceste documente *pro praeterito*¹²³, a fost aprobată o sumă de 12.000 florini, *pro futuro*¹²⁴, referitoare la pierderea Văii Rodnei, ca despăgubire pentru națiunea săsească.

¹²² Refuz de a achita anumite obligații.

¹²³ De proprietate.

¹²⁴ Pentru viitor.

Între timp, întrebarea despre supunerea valahilor din Rodna și despre dreptul referitor la alodiale s-a transformat într-o chestiune litigioasă. De aceea, după natura cesiunii, fiscul cezar, prin îndreptarea unei cerințe îndoielnice pentru cedent, nu a obținut un drept mai mare decât a fost împuternicită comunitatea Bistriței să-l practice.

Drept care, după conținutul documentului de cesiune din 9 ianuarie 1766, acesta a fost privit ca fiind discutabil. Și după ce a fost preluată Valea Rodnei, împărăteasa Maria Terezia nu a mai prelungit acele drepturi pe care comunitatea Bistriței a afirmat că le-ar avea aici, iar locuitorii n-au mai fost declarați iobagi, ci, mai mult, în cadrul regulamentului grăniceresc, drept oameni liberi.

Astfel le-a fost asigurat dreptul la proprietatea terenurilor lor și, conform paragrafului 75, a binevoit să le acorde rezoluția potrivit căreia provențele alodiale ale districtului militar rodnean trebuiau să fie utilizate în avantajul populației grănicerești și al statului.

Aceasta, așa cum grănicerii și după militarizare rămân în mod real în drepturile posesiunii libere a pământurilor lor și cu drepturile lor legale de moștenire. În acest mod, nici ei nu ar fi avut un motiv să înceapă un litigiu prin care să dovedească starea din trecut.

Deci, la această stare a lucrurilor, perioada de timp în care locuitorii Văii Rodnei au fost sub militarizare nu poate fi socotită ca o perioadă prescrisă legal.

De asemenea, prin desființarea regimentului, și condițiile de drept ce au apărut odată cu formarea graniței militare trebuie privite ca fiind stinse și numai drepturile câștigate legal în acest timp trebuie privite ca fiind valabile. De aceea, litigiul amintit ar trebui să revină în situația anterioară, cu atât mai mult cu cât locuitorii Văii Rodnei au criticat și în timpul administrației militare clasificarea și înscrierea lor drept clasă de „iobagi“ în lista conscripției, urmare căreia a fost dispusă schimbarea condiției lor în „contribuenți“.

După părerea comisiei de cercetare, reluarea acestui obiect ar duce, pe căi legale, la un nou litigiu, deoarece, datorită condițiilor de proprietate modificate în timpul administrației militare, a trebuit mai întâi să se recunoască dacă comunele sau autoritatea financiară instituită în locul administrației militare se află actualmente în proprietatea *de facto* a pădurilor și a altor realități.

Prin urmare, a trebuit să se decidă, deocamdată, care dintre cele două părți trebuie să fie dovedită pe cale legală și până unde trebuie pusă sub sechestru problema litigioasă.

Fără a lua în considerare aceste greutăți, comisia de cercetare nu vede totuși nici o altă cale de ieșire decât cea a unui proces reglementar, în cazul în care Prea-Înalta Majestate a Sa Cezaro-Regească binevoiește să repună populația Văii Rodnei în drepturile ei, pe deplin meritate¹²⁵.

Referitor la pădurile care se află pe hotarele localităților, conform estimărilor cadastrale, în suprafață de 66.197 jug. și 560 stj.² și care au fost identificate în anul 1845, comisia de cercetare face observația că acestea, ca un bun comunal lăsat de către Magistratul Bistriței comunelor spre administrare proprie, trebuie lăsate și în continuare, în același statut. Aceasta, cu atât mai mult, cu cât au fost înscrise sub administrația militară ca și păduri comunale. Însă, atât comunitatea Bistriței, cât și fiscul cezar, trebuie să se bucure de drepturile de tăiere a lemnului, de pășunat, de jiruitul ghinzii și a jirului, până la stabilirea definitivă a problemei servituții comunelor rodnene. Iar dacă această hotărâre ar fi în defavoarea comunelor rodnene, atunci ele să rămână, până la reglementarea și achitarea servituțiilor silvice, în folosința fostelor drepturi în ceea ce privește lemnul de foc, de construcții și pentru negoț, apoi a negoțului fără plată cu lemnul, al pășunatului în păduri, etc. De asemenea, terenurile lăzuite aflate în aceste păduri să fie lăsate în continuare în posesiunea respectivilor proprietari și dreptul de pășunat fără plată să fie valabil pentru toate comunele, pe hotarele lor.

Comunelor Feldru și Rebrîșoara însă să le fie păstrat dreptul de jiruire a ghinzilor în pădurile hotarului comunelor.

Referitor la celelalte drepturi, nu poate fi stabilit nimic sigur, înainte de începerea litigiului sau a unui hotărâri prea-înalte.

¹²⁵ Descrierea proprietăților recunoscute de Comisia reglatoare de proprietate între anii 1862-1866, în *Contribuții documentare-economic*, unde între paginile 301-491 sunt prezentate în ordinea alfabetică a localităților. Pentru completare, vezi descrierea proprietăților pentru localitățile din Valea Rodnei în anul 1864 la Simion Retegan, *Satele năsăudene...* pp. 55-59; 79-82; 83-110; 113-122; 124-133; 135-166; 167-169; 174-179; în anul 1875, pentru localitățile din cercul Mocod: Mocod, Mititei, Găureni, Suplai, Poieni, Zagra, Runc, la Adrian Onofreiu, *Toponimie și relații ...* pp. 332-340; pentru localitățile din cercul Năsăud: Parva, Rebrîșoara, Rebra, Salva, Hordou, Bichigiu, Năsăud, *Ibidem*, pp. 345-351. Descrierea în anul 1851 a „ramurilor” de cultură, a calității pământului și a hotarului pentru Mocod, la Adrian Onofreiu, „Contribuții documentare privind caracterizarea hotarului satelor năsăudene la mijlocul secolului al XIX-lea”, în „S.C.E.B.”, XII, 2007, pp.184-187. Părțile de hotar, modul lor de cultivare și administrare, în protocolul „comunității opidane” Năsăud din 18 decembrie 1871, la Adrian Onofreiu, „Contribuții documentare privind mentalitatea grănicerească năsăudeană”, în „S.C.E.B.”, vol. 13, 2008, pp. 377-390; vezi și *supra*, nota 9, p. 8. O privire de ansamblu, cu incursiuni în trecut și analiza unor toponime din acest perimetru, la Adrian Onofreiu, „Nestor Șimon - Munții Rodnei sau un alt fel de toponimie”, în S.C.E.B., IX, 2004, pp. 211-230.

Munții de pășunat care formează granița dintre Transilvania și Maramureș, și care au fost transformați de către principele Racockzi într-o proprietate comună a comunității Bistriței și a celor două districte, au fost lăsați mai târziu pentru pășunat tuturor comunelor, în așa fel încât taxa de pășunat să curgă în cassa alodială a întregului district. După cesiunea Văii Rodnei pentru militarizare, două treimi trebuie să rămână fiscoșului cezar ca și co-proprietar al Văii Rodnei, și anume, pentru *Tibleș, Piciorul Mesteacănului, Măgura Ștefan, Obârșia Sălăuței, Vârful Șetrefului, Făget, Rotunda, Vârful Muncel, Besaraba, Bătrâna, Lespedea, Obârșia Rebrii, Luncetul, Obârșia Arinișului, Vârful Genunei, Galați și Gărgălău*. La acestea mai aparține și acea zonă care se află pe partea Bistriței Auriu spre sud, alături de câțiva munți alpini ce se mărginesc cu Moldova, care au fost ocupați de către moldoveni, în mod deosebit de către Mănăstirea Moldovița.

În anul 1769 au fost revendicați și granițele lor au fost stabilite după o cercetare întreprinsă la fața locului și după stabilirea limitelor munților revendicați, prin marcarea granițelor hotarelor comunelor. După stabilirea acestor granițe și după cedarea munților revendicați, ar trebui să rezulte suprafața teritoriului care ar trebui predat, ca proprietate comună, fiscoșului cezar și locuitorilor Văii Rodnei.

Dintre modificările ce au avut loc în timpul administrației militare, referitor la munții aflați în teritoriul regimentului, pășunile alpine aparținând proprietății comune a fiscoșului cezar și a comunelor Văii Rodnei nu au fost excluse de la folosință. Pentru viitor însă, modul de folosință a acestor pășuni alpine va depinde de învoiala Fiscoșului cezar și a comunelor Văii Rodnei. Până la realizarea acestei învoieli, comunele Văii Rodnei vor fi împuternicite ca să folosească munții alpini ca pășune pentru animale și pentru tăierea lemnului, fiind lăsate în folosință ca și în trecut.

Această opinie este însușită în totalitate și de către Comisia segregatoare a proprietății, cu referire asupra raportului numărul 58, comunicat prea supus locotenenței, la data de 31 ianuarie 1856.

Ca urmare a acestui raport, a fost exprimată părerea necompetentă precum că:

- locuitorii Văii Rodnei, atât înainte de militarizare, în timpul existenței succesiunii lui Iancu de Hunedoara, în jurul anului 1452, cât și în timpul militarizării, au fost oameni liberi;

- urmare a privilegiului acordat de către regele Matei, precum și a drepturilor ce decurg legal din acesta;

- apoi, a mai multor opinii trimise prea înaltelor autorități chiar de către fostul tezaurariat cezar la data de 15 iunie 1846, numărul 4.807,

aceștia trebuiau tratați de către cele mai înalte autorități ca locuitori liberi ai pământului regesc, încorporați Districtului Bistriței și trebuie socotiți ca atare și în viitor.

1.5. Referitor la comunele Livezile, Slătinița și Dumitra

Există, în afară de actele prezentate mai sus, următoarele documente în arhiva regimentului¹²⁶:

1. Extraste a mai multor dispoziții și ordine trimise generalului de divizie baron Siskovits în anul 1764.

2. Un *pro memoria* a colonelului Enzenberg, din 17 iulie 1766, referitor la pădurile aflate pe malul stâng al Someșului.

3. Un act de proprietate funciară de la comisia de provențe a regimentului pentru comuna Rebra Mare, datat la 13 noiembrie 1766.

4. Un act de proprietate funciară pentru comuna Rebrîșoara, din 13 noiembrie 1766.

5. O plângere a Magistratului bistrițean, datată 29 ianuarie 1769, în cauza râului Someș și continuării extinderii satului Nepos;

6. Copia ordinului emis magistratului în 28 februarie 1769.

7. Ordinul gubernial emis de către Brukenenthal, la 28 februarie 1769.

8. Copia ordinului gubernial emis lui Josep Bedi, datat la 28 februarie 1769.

9. Nota Guberniului transilvănean către Comandamentul General, datată la 28 februarie 1769, cu 9 anexe.

10. Petiția Comitatului Bistrița către generalul comandant, contele von Odonell, datată la 14 martie 1769.

11. *Pro memoria* generalului-conte Gyulai, datată la 7 aprilie 1769.

12. Scrisoarea directorului Fiscului imperial Tolnay, către generalul comandant, datată la 3 august 1769, în original, cu 2 anexe.

13. Copia raportului generalului de divizie baron Siskovits, datat la 6 februarie 1775.

14. Copia protocolului comisiei despre observațiile Consiliului de Război cezaro-regesc și ale Cancelariei Aulice Transilvănene imperiale, din 6 februarie 1775.

16. Copia ordinului Consiliului de Război către Comandamentul General imperial, datat la 25 februarie 1775.

17. Protocolul de pertractare al contelui Adam Teleki, datat la 11 iulie 1777, în copie.

¹²⁶ Conspectul acestora în A.N.B.-N., colecția *Virgil Șotropa*, d. 280, f. 8-9.

18. Copia instrumentului metal¹²⁷ al contelui Adam Teleki, datat la 11 iulie 1777.

19. Copia expertizei comisiei regimentului despre terenul în litigiu.

20. Copia raportului maiorilor Betzmann și Dorsner către Comandamentul General imperial, datat la 15 octombrie 1842, cu o anexă.

21. Instrumentul metal despre linia de graniță a lui Horvath, datat la 15 octombrie 1842, în copie legalizată.

22. Ordinul regimentului, numărul 3.893/1.525, datat la 16 noiembrie 1842, în original.

23. Rapoartele căpitanilor cezaro-regești Borcoșel și Mihăilaș, numărul 921 și 1.013, datele 3 decembrie 1842.

24. Conspectul despre acei grăniceri care posedă teren arabil și terenuri de fânețe pe terenul achizițioant al hotarului, de la numărul 19 până la 44, datat la 3 decembrie 1842.

25. Extrase din protocolul-ordin al companiei a VIII-a, referitor la traseul hotarului.

La vremea militarizării s-a acționat pentru stabilirea granițelor între Districtul Rodnei și al Bistriței, deoarece comunele Văii Rodnei, situate pe malul drept al râului Someș, au fost în permanență încurcate, încă din timpul anexării la comunitatea Bistriței, în litigii cu comunele săsești Livezile, Slătinița și Dumitra, referitor la granița de sud a Văii Rodnei către districtul săsesc, dincolo de râul Someș¹²⁸.

¹²⁷ Document prin care se descrie și fixează hotarul/granița; de la *metă*=hotar.

¹²⁸ Acest proces, care s-a derulat pe parcursul secolelor, a rămas consemnat ca „cearta de hotar”. Vezi în acest sens numeroase documente, păstrate la A.N.B.N., colecția *Virgil Șotropa*, d. 83, 195, 224, 345; fond *Administrația fondurilor grănicerești năsăudene*, d. 57. Apoi, memoriul conceput de căpitanul suprem Alexandru Bohățiel în anul 1866, în calitate de comisar al guvernului în această problemă, intitulat *Deducțiunea diferenței între comunele Ilva-Mică, Feldru, Nepos și Rebrîșoara de o parte, Iaad (Livezile), Pintacu (Slătinița) și Mettesdorf (Dumitra) de altă parte, pentru un teren care zace între culmile munților, care cad de comunele românești spre miazăzi (sud), iar de cele săsești spre amiază noapte, respectiv de la despărțirea apelor, de pe acești munți și între Someș, în Ibidem*, d.58. „Cearta de hotar dintre comunele române din Valea Someșului Ilva Mică, Feldru, Nepos și Rebrîșoara și între comunele săsești Iaad (Livezile), Pintic (Slătinița) și Dumitra, care a dat ansă la nenumărate conflicte și la omoruri de oameni își are originea în măsurile ilegale luate de Magistratul bistrițean. Vezi petiția majestatică dd. 10 decembrie 1862, instruată (prevăzută) cu 54 de alegații și așternută în audiența din 15 ianuarie 1863 prin reprezentanții comunelor române. Starea și decursul acestei cauze se află descrisă pe bază de documente autentice în *Deducțiunea*, d.d. Năsăud, în 25 ianuarie 1866, la nr. (căpitan Districtul Năsăud) 65, ex. 1869, compusă și așternută Cancelariei Aulice Transilvănene prin căpitanul suprem Alexandru Bohățiel, în scriere cu comisarii de împăciuire”; apud. *Porcius edit Păiuș*, nota 20, p. 149.

Aceasta reiese din *Mandatum Compulsoriae*¹²⁹ pentru comuna Feldru, emis la data de 4 aprilie 1752, și din protocolul de cercetare înregistrat după aceasta, la data de 9 mai 1752, de către funcționari ai tablei regești, apoi în urma deliberatului Magistratului bistrițean, datat la 9 mai 1753.

Pentru aplanarea acestor conflicte, ca urmare a rescriptului Consiliului de Război imperial din 1 mai 1764, s-a reunit o comisie mixtă.

Conform protocolului din 22 septembrie 1764, aceasta a urmărit reambularea graniței, începând de la capătul exterior al lanțului montan, la *Capu Dealului*, unde începea Moldova și continuând, de-a lungul dominiului Bârgăului, pe creasta principală a munților, până la muntele *Sinc*, unde a confirmat și înnoit granița triplă între dominiul Bârgăului, comuna Ilva Mică și comuna săsească Livezile.

În același timp, comisia a fixat râul Someș ca graniță naturală, cu atât mai mult, cu cât locuitorii comunei Livezile și-au susținut posesiunea lor neconturbată până la râul Someș, confirmată și de către regele Sigismund, prin intermediul unui decret. Aceasta, împotriva locuitorilor Văii Rodnei, care pretindeau linia graniței peste spinarea muntelui *Vârful Gros*, *Vârful Secăturilor*, *Vârful Girlici*, la *Scaumul* și *Vârful Târgului*, până la *Piatra Vânătă*, dar care nu au putut prezenta nici un document scris. Acest protocol al comisiei a fost trimis Consiliului de Război imperial la data de 19 decembrie 1764, prin intermediul Comandamentului General.

După ce comisarul locotenent-colonel Mayersheim, într-un raport din 29 septembrie 1764, a declarat documentul prezentat de sași ca fiind insuficient, prin ordin al Comandamentului General, s-a ordonat de către Consiliul de Război imperial o nouă cercetare, la data de 4 ianuarie 1765.

Comisia, reunită la data de 29 iunie 1765, a recunoscut râul Someș ca graniță, pe baza actului voievodului Știber din anul 1412, prezentat de către bistrițeni și a celui al regelui Sigmund, din anul 1414.

Conform decretului Curții din anul 1765, demersul acestei comisii nu a fost considerat ca fiind bun, deoarece a avut loc fără consultarea posesorilor dominiului învecinat al Bârgăului. De aceea, la 12 octombrie 1765 a fost trimisă o nouă comisie, care a constatat că :

¹²⁹ Poruncă scrisă pentru ascultarea de martori. Era redactată de cancelaria voievodului, principelui sau a împăratului și avea caracter juridic. Era adresată autorităților sau locurilor de adevărire, care trebuiau să răspundă prin întocmirea unor rapoarte; apud. *Documente privind istoria României. Introducere*, vol. II, Ed. Academiei R.P.R., pp. 259-262.

- la comisiile anterioare, delimitarea triplex confiniumului nu a fost fixată la locul potrivit;

- comuna Ilva Mică a fost lezată în drepturile sale de către sașii din Livezile;

- o parte a teritoriului Feldrului ar fi fost folosită de către sașii din Livezile.

Cu toate acestea, nu s-a amestecat în soluționarea acestui diferend de graniță, ci a propus trimiterea unei alte comisii, imparțiale.

În timp ce aceste litigii de graniță nu erau încă decise, generalul de divizie baron Siskovits, conform raportului din anul 1770, a fost convins că pentru întreținerea localităților militare situate pe râul Someș ar fi fost necesare suprafețele situate pe malul stâng al acestuia și pe pârâul Ilva, împreună cu versanții de munți îndreptați spre Districtul Rodnei.

De aceea, conform notei Comandamentului General către Guberniul Cezar, datată la 31 martie 1766, Majestatea Sa a ordonat ca terenul situat pe celălalt mal al Someșului, împreună cu dosurile munților, de la *Vârful Strâmbi* până la *Piatra Vânăță*, să-l cedeze Districtului Militar al Rodnei. Cedarea trebuia făcută contra unei anumite bonificații, în măsura în care acest lucru se întâmpla fără a provoca vreun dezavantaj pentru contribuabili.

În acest mod, în luna mai 1766, doi canceliști fiscali au conșcris, fără să mai discute, terenul în cauză în prezența posesorilor, l-au prevăzut cu marcaje și l-au predat armatei. Apoi, comunelor grănicerești Rebrîșoara, Nepos, Feldru și Ilva Mică le-a fost permisă lăzuirea terenurilor și acestea au fost luate în proprietate.

Din această conșcripție, în care terenurile aquirate au fost descrise numai după lungime și lățime, fără înscrierea mai detaliată a denumirilor granițelor, reiese ce suprafețe au fost cedate districtului militar, în special ale comunelor Livezile, Slătinița și Dumitra.

Însă și împotriva acestei decizii comunele districtului sășesc au înaintat Guberniului repetate plângeri, conform rapoartelor Magistratului, din 29 ianuarie și 4 martie 1769. De aceea, prin înțelegere, ambele autorități transilvănene au supus această chestiune, la 30 aprilie 1769, unei noi comisii. Imediat, operatul a fost înaintat Majestații Sale, care a confirmat la datele de 23 aprilie și 9 noiembrie 1770, proprietatea teritoriului atribuit de către canceliștii fiscali grănicerilor militari și a binevoit să asigure bonificația în bani.

În urma plângerilor repetate ale comunelor sășești, care nu au luat în seamă hotărârea, motivând că fără terenurile ce le-au fost luate nu pot să

existe, a fost trimisă la fața locului o nouă comisie, în persoana contelui Teleki și a judecătorului regal Hannenheim. Operatul respectiv, propus de către aceștia la 7 februarie 1772 consiliului de război imperial, conține propunerea ca grănicerilor să le fie lăsată proprietatea terenului cedat, iar sașilor, pe hotarele lor, să le fie săpate, pe costurile erariului, fântâni pentru adăparea animalelor, deoarece prin cedarea înălțimilor muntoase situate pe Someș, le-a fost tăiat accesul la râu.

Deoarece în această chestiune părerea celor două autorități de la curte, respectiv Cancelaria Aulică Transilvăneană și Consiliul de Război Imperial, reunite la data de 30 septembrie 1772, a fost divergentă, s-a căutat o cale de mediere. Soluția a fost găsită prin intermendiul unei propuneri, emisă la 17 mai 1773 Prea-Înaltei Majestăți de către Consiliul de Război imperial, și anume, că problema va fi cercetată prin prezența coregentului Iosif II *in loco*.

În urma înaintării situației descrise în jurnalul de călătorie de către Înălțimea Sa imperială¹³⁰, domnul coregent, s-a dispus o nouă reuniune a celor două autorități de la curte, care a și avut loc la 6 februarie 1775.

Cu această ocazie, în conformitate cu propunerea făcută de către Înălțimea Sa imperială, s-a exprimat concluzia comună, cum că satele de graniță nu pot exista fără terenurile atribuite, că după 7 ani în care le-au avut în posesie, lăzuit și transformat în terenuri arabile, retrocedarea către sași ar fi nedreaptă.

S-a acordat o bonificație pentru terenuri, conform conscripției făcută de către canceliștii fiscali; celor din Dumitra, pentru fântânile săpate pentru adăparea animalelor lor pe costuri alodiale.

Linia de graniță a fost clar marcată și Ilva Mică trebuia să cedeze ceva satului Livezile. Decizia a fost confirmată de către Majestatea Sa, împăratul coregent Iosif, la 25 februarie 1775, cu adăugirea că după lichidarea completă a acestui conflict, propunerile costurilor necesare pentru săparea de fântâni vor trebui înaintate spre aprobarea prea înaltă. Delimitarea graniței a fost îndeplinită abia în luna iulie 1777, de către o comisie comună sub contele Adam Teleki.

Din instrumentul metal se poate observa că și această comisie, la fel ca cele anterioare, în anii 1764 și 1765, a început delimitarea pe muntele *Sincu*, apoi, de-a lungul graniței, de la terenurile cedate graniței militare de către comunele Dumitra, Slătinița și Livezile până la *Piatra Vânăță*

¹³⁰ Vezi Ileana Bozac, Teodor Pavel, *Călătoria împăratului Iosif II în Transilvania, 1773*, ediția a II-a, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2007; „Iosif II în Districtul Năsăudului”, în A.N.B.-N., colecția *Virgil Șotropa*, d. 307, f. 1-26.

înaintând în linie dreaptă, a ridicat cele 42 de marcaje de graniță menționate în protocol pe vârfurile munților ce alcătuiesc Valea Someșului.

Apoi, a atribuit terenurile aflate la miază-zi de la aceste marcaje grănicerilor, iar cele spre sud le-a atribuit comunelor districtului săsesc. Comunei săsești Livezile i-a restituit din nou tot teritoriul pe care grănicerii l-au luat în proprietate peste primele vârfuli ale munților.

Pe baza conscripției redactate de către canceliștii fiscali în anul 1766, evaluarea a fost întreprinsă după norma camerală existentă, comunicată de către Guvernul cezar cu numărul 6.219, din 10 octombrie 1775. Au fost cercetate costurile pentru săparea fântânilor pentru apa de băut și terenurile cedate de către cele trei localități, împreună cu proventele obținute din pășunat și jiruire, în valoare de 10.350 florini. Costurile de săpare a fântânilor au fost socotite la 486 florini.

După terminarea reviziei acestui operat, această primă sumă înaintată de contabilitatea camerală, a fost rectificată de către o comisie mixtă reunită sub conducerea cancelarului provincial, contele Karol Teleki astfel: prima, la suma de 7.966 florini 40 cruceri, a doua, la suma de 599 florini 58 cruceri. Suma stabilită de 7.966 florini 40 cruceri, a fost plătită din fondul cameral comunității Bistriței la data de 22 ianuarie 1780, printr-un raport al Consiliului de Război imperial din 1 iulie 1779, ca urmare a dispoziției imperiale.

Cu toate că a fost stabilit oficial marcajul de graniță și al reambulării granițelor, întreprinsă anual, în special în timpul campaniilor militare, au loc încălcări ale granițelor, care ajung apoi de la an la an într-o mai mare extensie, mai ales că nici nu este disponibilă o ridicare geometrică a acestora. Pentru lichidarea acestui diferend a fost trimisă în anul 1840 o nouă comisie mixtă, sub conducerea lui Mariaffi, cu scopul de a stabili traseului Adam Teleki al graniței, pe baza instrumentului metal existent.

Operatul acesteia a fost aprobat și în asentimentul ambelor autorități de la Curte, s-a hotărât în anul 1842 ca acest obiect să fie din nou cercetat. Pentru aceasta s-a reunit o nouă comisie mixtă, alcătuită din majorii Dorsner și Betzmann, secretarul gubernial Brennerberg și canceliștii Stock și a funcționarului Albert Horvath, cu misiunea de a stabili definitiv traseul graniței, după instrumentul metal din 1777, recunoscut ca fiind valabil de către Majestatea Sa Împăratul prin prea-înaltele hotărâri din 4 septembrie 1841 și 18 ianuarie 1842.

Protocolul în acest caz a fost înaintat Comandamentului General din partea comisiei militare prin raportul din 15 octombrie 1842, alături de

planul de situare și descriere a traseului de graniță. Apoi, marcajele de graniță au fost predate, în prezența comunelor învecinate, Magistratului bistrițean și Regimentului grăniceresc II român, conform hotărârilor liniei de separare, cu mențiunea că unele puncte au fost împinse mai sus de către această comisie. Alte negocieri, conform afirmațiilor comisiei de cercetare, nu există în această privință.

Referitor la cele trei comune aflate în discuție, Livezile, Slătinița și Dumitra, conform părerii comisiei, mai rezultă următoarele întrebări:

1. Ce suprafețe posedă comunele Ilva Mică, Feldru, Nepos și Rebrîșoara, ca terenuri arabile și terenuri de fâneță, în interiorul terenului nou aquirat.
2. Dacă și care teritorii împădurite posedă *in facto*.
3. Care drepturi le-au revenit în ambele situații și dacă au fost exercitate de ele?

Pentru a răspunde la prima întrebare, servește un raport al căpitanilor Mihăilaș și Borcoțel, datat la 3 decembrie 1842, alături de o consemnare, iar pentru analiza mai îndeaproape, referitoare la situația *de facto* a pădurilor, un document din 1 noiembrie 1853, redactat de către inginerul silvic Stuckheit și anexat. Conform acestora:

- Comunei Ilva Mică i-au fost atribuite 6 jug. de grădină, 55 jug. de terenuri arabile și fânețe și 165 jug. 800 st² de pădure.

- Comunei Feldru, 0 jug. de grădină, 155 jug. de terenuri arabile și fânețe și 262 jug. de păduri.

- Comunei Nepos, 15 jug. de grădină, 187 jug. de terenuri arabile și fânețe și 220 jug. de păduri.

- Comunei Rebrîșoara, 0 jug. de grădini, 482 jug. de terenuri arabile și fânețe și 500 jug. de păduri.

Referitor la punctul 3, reiese din negocieri că Regimentul grăniceresc II român a permis întotdeauna folosirea liberă a pădurilor pe acest teren, și numai după ce ultima comisie a stabilit traseul graniței a emis ordine referitoare la situația anterioară.

Chiar și ordinele Comandamentului General, numărul 1.146, din 31 martie 1843 și numărul 4.349, din 20 noiembrie 1845 - conform cărora grănicerilor le revine folosirea potrivit regulamentului a părților de teren atribuite, și că trebuiau să respecte noua linie de graniță - dau de înțeles că pădurile și terenurile lăzuite au fost lăsate comunelor spre folosință.

De aceea, ar fi de necontestat faptul că pe teritoriul aflat sub semnul întrebării s-ar fi folosit, de drept și de fapt, începând cu anul 1766, terenurile pentru tăierea lemnului, pășunat și lăzuit.

Comisia de cercetare a audiat reprezentanții celor 4 comune și a constatat că aceștia s-au pronunțat pentru mai buna arondare a teritoriului și pentru a le oferi posibilitatea de a-și aquiră terenuri arabile și terenuri de fâneată. Pentru ca să substituie lipsa lemnului și pășunilor, le-a fost atribuit de către înaltul erariu teritoriul situat pe malul stâng al Someșului, aparținând comunelor sășești Livezile, Slătinița și Dumitra.

Drept urmare, și-au procurat terenurile arabile și de fâneată necesare prin lăzuri și acestea au fost înscrise în urbarii, iar locurile neproductive, precum și pădurile rămase, le-au folosit pentru pășunatul animalelor. Din aceste păduri a fost acoperit și necesarul de lemn de foc, întotdeauna fără plată. De aceea, se roagă pentru a fi lăsate în drepturile lor anterioare.

Comisia face observația că teritoriul celor trei comune aflate în litigiu - Livezile, Slătinița și Dumitra - a fost obiect al feluritelor negocieri comisionale, ale deputaților locali, până când prin intermediul unei delimitări a Văii Rodnei, luând ca reper râul Someș, s-a înlăturat orice pretenție asupra teritoriului hotarului aflat în litigiu. Aquirarea unei părți a acestui teren pentru cele trei comune a fost realizată luând în considerație protocoalele de negociere din 5 februarie 1775 ale celor două autorități imperiale. De aceea, este de părere *per Majora*¹³¹ că motivele pentru care teritoriul aflat în litigiu a fost cedat comunelor Livezile, Slătinița și Dumitra pentru subzistența lor nu au încetat, ci, dimpotrivă, din cauza creșterii populației, au sporit semnificativ.

Concluzia este că aceste comune să fie lăsate și în viitor să se bucure liber și fără plată de pășunatului animalelor și de tăierea lemnului, sub supravegherea silvică erarială, iar terenurile lăzuite să fie privite ca o proprietate urbarială a respectivelor familii grănicerești. În schimb, parcele de pădure rămase și pășunile să fie predate regulamentar fiscului cezar, conform delimitării stabilite în anul 1842 de către comisia Horvath.

Comisia segregatoare a consimțit acestor păreri, cu atât mai mult cu cât înaltul erariu, așa cum a menționat și comisia de cercetare, a plătit comunității Bistriței pentru teritoriul cedat, despăgubiri de 7.966 florini și 40 cruceri din casa camerală.

¹³¹ În majoritate.

1.5. Munții revendicați¹³²

Referitor la așa numiții munți revendicați, există următoarele acte:

a. *Din arhiva Comandamentului General Transilvănean cezar:*

1. Coala protocolară originală, numărul 414.G, din anul 1841.
2. Raportul original numărul 255 al Brigăzii cezaro-regești din Cluj, datat la 20 martie 1840, către Comandamentul General cezaro-regesc.

b. *Din arhiva gubernială de la Cluj:*

3. Scrisoare originală a Cancelariei Aulice cezaro-regești, emisă de la Sibiu către Guvernul cezar, datată la 26 august 1783, alături de ultima coală de protocol;

c. *Din arhiva Direcției financiare cezaro-regești de la Sibiu:*

4. O copie a protocolului comisiei, datat la 14 noiembrie 1792, în legătură cu reambularea graniței dintre Transilvania și Moldova, ce a avut loc ca urmare a intervenției a două comisii turcești.

Comisia de cercetare furnizează în protocolul referitor la aceasta o analiză amănunțită despre condițiile acestor munți, respectiv cum aceștia, după ocuparea din partea provinciei învecinate turcești¹³³ și reocuparea de către guvernul austriac, a reajuns în proprietatea celui din urmă.

În legătură cu acest fapt, harta topografică alcătuită de către căpitanul cezaro-regesc Stefan Lutsch în anul 1751 dă o lămurire. Pentru că la marcarea liniei de graniță de către comandanții regimentului de graniță însărcinați cu aceasta, câteva borne nu au fost dispuse corect, în anul 1783 colonelul cezaro-regesc Luxenstein a fost însărcinat să

¹³² Vezi și *Protokoll aufgenommen im Zwecke der Erörterung um Begutachtung der von mehreren Gemeinden und Privat Personen erhobenen Ansprüche auf die revindicirten Gebirge der ehemaligen Syekler und Romanen Militägränze*, in Hermannstadt, 1 mai 1858 - *Protocol încheiat în cauza dezbaterii și evaluării pretențiilor ridicate de mai multe comune și persoane private din teritoriile fostelor regimente secuiești și românești din granița militară*, în A.N.B.-N., fond *Administrația fondurilor grănicerești nășăudene*, d. 7, f. 21-24.

¹³³ De fapt, Moldova (s.n.).

întreprindă o revizie exactă și să mute bornele de graniță la locurile lor stabilite în mod real.

Traseul graniței, stabilit de acesta conform ordinului Consiliului de Război imperial din 11 aprilie 1783, a fost acceptat ca normă.

Ca urmare a tratatului de la Sistoff, datat la 4 august 1791, în anul 1792, prin intervenția a doi comisari turci, în prezența maiorului Wenzel Turnfeld, ca împuternicit cezaro-regesc, și a căpitanului Ernest Aumer, comisar cezaro-regesc, a avut loc o nouă reambulare a liniei de graniță către Moldova¹³⁴, ocazie cu care traseul graniței spre Bucovina a fost omis, deoarece aceasta a fost atribuită monarhiei austriece în anul 1775.

Teritoriul care este situat între linia de graniță trasată în culoare galbenă pe harta lui Lutsch din anul 1751 și între actualul traseu al graniței

¹³⁴ Textul protocolului de reambulare, datat Fălticeni, 14 noiembrie 1792 : „Extract din instrumentul de reambulațiune al graniței între Principatul Transilvania și Moldova de la granița Regimentului I secuiesc până la *Pietrile Roșii*, sau la granița Bucovinei. De la postul grănicesc nr. 51, numit *Obcina Albelor*, granița merge mai departe pe vârful *Țibleșul Mic* și de aici în jos, pe culmea dintre *Țibleșul Mic* și *Țibleșul Mare*, deasupra izvorului pârâului *Crișciur*, și, de-a lungul acestui pârâu, până când acesta se varsă în pârâu *Neagra Secuiescă*, apoi, de-a lungul acestui pârâu în sus, până la *Fântâna Vinului*, unde se află sub acest nume indicatorul postului de cordon nr. 52. Granița continuă de la acest indicator, de-a lungul pârâului *Neagra Secuiescă*, în sus, până la vărsarea pârâului *Drăgoioasa*, unde la fel, se află sub acest nume, un indicator de post de cordon cu nr. 53. De aici, granița duce de-a lungul pârâului *Neagra Secuiescă* și își continuă cursul în amonte, până la vărsarea pârâului *Păltiniș* și, de-a lungul acestui pârâu *Păltiniș*, în sus, până la izvoarele acestuia; mai departe, granița urcă de la izvoarele acestuia, pe culmea munților *Păltiniș* și *Dealul Drăgoiesei*, culme care se numește *Prislop*, acolo unde este o mică poiană; de aici, granița merge în jos, pe piciorul de munte al muntelui *Dealul Drăgoiesei*, de-a lungul potecii aflate acolo, până când mai sus amintitul *Dealul Drăgoiesei* se întâlnește cu un picior de munte al muntelui *Călimani*, picior care se numește *Buciniș*, îl taie pe acesta de-a curmezișul și cade deasupra izvorului pârâului *Buciniș* și de aici, granița duce pe versantul muntelui *Călimani* într-un chei, la o stâncă aflată acolo; lăsând-o pe aceasta la stânga, granița de munte duce de-a lungul potecii aflate acolo până la râul de munte *Csikbirk*, și pe spatele acestuia, în jos până la pârâu *Neagra Șarului*, acolo unde pârâu *Haita* se varsă în pârâu *Neagra Șarului*; apoi, de-a lungul pârâului *Haita* în sus, până la vărsarea pârâului *Skrada*; de la acest pârâu în sus, la vărsarea pârâului *Haituri*, iar de la acest mic pârâiaș, în sus, până la pârâu și izvorul *Pietrile Roșii*; ultimele trei pârâiașe se numesc la valahi *Skrada*; și de aici, de-a lungul râului de munte, până la stâncile *Pietrile Roșii*, unde se găsește sub acest nume, indicatorul postului de cordon nr. 54. Aici se găsește *Triplex Confinium* între Transilvania, Bucovina și Moldova, unde este decisă reambularea graniței Principatului Transilvaniei și Moldovei, de către Comisia împuternicită de demarcație și pe care o adeverim cu propriile noastre semnături și peceți; în *Porcius edit Păiuș*, nota 52/a, Litera A, pp. 165-166.

spre Bucovina și Moldova¹³⁵, reprezintă terenul revendicat care a fost împărțit grănicerilor de către administrația militară de mai multe ori, ultima dată în anul 1807, spre folosință ca pășune pentru animale și pentru tăierea lemnelor. Regimentului grăniceresc II român, conform documentului din anul 1840, îi sunt atribuite următoarele 25 de părți de munți: 1. *Miragi*; 2. *Dealul Lat*; 3. *Paltin*; 4. *Tomnatic*; 5. *Dealul Batoșului cu Dumitrețul*; 6. *Petrișoara*; 7. *Mărișel*; 8. *Fața Gardului*; 9. *Izvorul Buciniș*; 10. *Haita*; 11. *Piatra Slatinii*; 12. *Poiana Coșnii*; 13. *Paluta*; 14. *Fața Ineușului*; 15. *Făgețel*; 16. *Stânișoara*; 17. *Vulfa*; 18. *Piciorul Oncului*; 19. *Munceii Inșirați*;

¹³⁵ Traseul graniței, descris după reambularea locotenent-colonelului Grätze din 12 iulie 1808: „Cel mai nordic punct de graniță al Transilvaniei cu Bucovina este *Piatra Țiboului*; de aici, granița țării este formată de mijlocul apei Bistriței Aurii, până la vărsarea pârâului *Diacă*. De la vărsarea pârâului *Diacă* în Bistrița Aurie, cursul acestui râu în sus, spre muntele *Vulfa*, reprezintă granița dintre cele două țări. La început, granița a fost acel picior de munte numit *Piciorul Bancului*, pârâu care se găsește acolo și izvorăște, în parte, din vârful *Vulfa*, care se învecinează la *Suhard*, în principal însă, din munții Bucovinei *Suhard*. La vale de *Vulfa*, culmea principală *Piciorul Bancului* se împarte în două spinări (în formă de furculiță), cea care se găsește mai aproape de Poiana Coșnii nu poate fi confundată cu cea pe care, spre răsărit, o are *Valea Bancului*, deoarece granița s-ar schimba în mod însemnat. În punctul cel mai jos al *Piciorului Bancului* ce formează granița regimentului, *Valea Bancului* se întâlnește cu acele ape care curg dinspre munții grănicerești *Poiana Coșnii*, *Poiana Netedă și Paluta* și din acest punct de confluență apa ia numele *Coșna*, de aici până la vărsarea *Teșnei Împuțite* în *Coșna*, mijlocul râului formează granița țării. De la vărsarea *Teșnei Împuțite* în *Coșna*, patul (albia) primului pârâu formează granița țării până la izvorul său, pe cea mai mare înălțime a *Piciorului Candrii*. Aici este amintit cum că, după anul 1772, pe când Bucovina era turcească, a trecut la Austria în anul 1775 și, postul de la *Piciorul Candrii* a fost ocupat de către regiment sub nr. 25, de post de cordon, ceea ce dovedesc vechile înscrisuri de cordon. De asemenea, în urma regulării graniței bucovinene, în anul 1777, postul de cordon *Piciorul Candrii* nu a fost schimbat de nici o comisie, deoarece, chiar și după legile Ungariei și ale Transilvaniei referitoare la teritoriile ce s-au pierdut de la aceste țări, au fost încorporate țării, dar niciodată nu au putut fi smulse; motivul pentru care postul de cordon, la fel ca toate celelalte posturi de munte ale cordonului, a fost așezat cu 62 stj. deasupra celui mai înalt punct, a fost pentru a feri trupa de vânt și ploaie. De acolo, granița duce peste *Măgura Calului*, cu folosirea poienilor și a pantelor de munte, spre Bucovina, la vale, de-a curmezișul, peste cele două ape *Dornișoara și Dorna Mare*, prin pădurea înaltă, până la vârful de munte *Piatra Dornei*; de aici, granița trece peste cele mai înalte culmi muntoase, *Tomnatic*, *Tămău*, *Pietrile Roșii*, până la *Podul de Piatră*, unde se află postul de cordon și *Triplex Confinium* între Transilvania, Bucovina și Moldova; în schimb, toate poienile din stânga și din dreapta pantelor de munte se află în proprietatea Transilvaniei încă de la stabilirea graniței cu Poarta, fără ca la vremea când turcii aveau Bucovina, să fi fost făcute obiecții în acest sens”; apud. *Ibidem*, nota 52/a, Litera B, pp. 166-167, vezi și A.N.B.-N., colecția *Virgil Șotropa*, d. 341, f. 5-11.

20. *Poiana Rechitiș*; 21. *Dealul Bancului*; 22. *Runcu Tunzerilor*; 23. *Galați*; 24. *Netedul* ; 25. *Panasuri*, în timp ce, conform unui document din anul 1818, ar fi aparținut la munții revendicați și alți 17: 1. *Suvarosul*; 2. *Cerbucul*; 3. *Beneș*; 4. *Curățel*; 5. *Gaura*; 6. *Crăciunel*; 7. *Muncel*; 8. *Dieci* 9. *Lala*; 10. *Lopatna*; 11. *Rusaia*; 12. *Muncei Înșirați*; 13. *Bistricioara*; 14. *Pietrile Roșii*; 15. *Priporu Candri*; 16. *Dealul Îngrădit*, 17. *Măgura*.

Din protocolul de rectificare, datat 5 noiembrie 1789, rezultă că cei 4 munți menționați în acest document, *Piatra Slatini*, *Bistricioara*, *Dealul Îngrădit* și *Măgura Calului*, au fost proprietate a familiei de conți Bethlen. De aceea, părerea comisiei de cercetare este că aceste documente nu pot să ofere niciun punct de reper pentru stabilirea munților revendicați, astfel că linia de graniță trasată cu galben pe harta lui Lutsch trebuie să fie marcată de către o nouă comisie.

Conform documentelor magistratului Bistriței, din anii 1641 până în 1737 au fost ocupați de către Moldova, în special de către mănăstirea moldovenească *Moldovița*¹³⁶ și acei munți, care după documentul privilegial al principelui *Racoczi*, datat la 21 mai 1639, erau proprietate comună a Bistriței și a Districtului *Rodnei*, și anume: *Ineuțul*, *Lala*, *Lopatna*, *Vulfa*, *Piciorul Bancului*, *Muncei Înșirați*, *Putredul*, *Salbu*, *Cucureasa*, *Perșa*, *Dieci*, *Tunzeri*, *Stânișoara*, *Rusaia*, *Obârșia Bistriței*¹³⁷.

¹³⁶ „Adică din mila lui Dumnezeu, Vacad. Agafton și eu, egumenul Gavril, șioror, soborul de la Sfânta mănăstire de la *Moldovița*, scriem și mărturisim cum sunt aici la noi doi călugări bătrâni, unul este de o sută de ani și altul, de mai mult de o sută și ei mărturisesc cu sufletele sale, și noi, cu dânsii, că sunt acești munți din vidicul Bistriței, de moșie, și anume *Lala* și *Ineu* și *Tomnaticul* și *Putredul* și *Piciorul Ursului*, până în *Obârșia Bistriciorii*, noi așa știm și mărturisim cu sufletele noastre. Scris-am la *Moldovița*, veleat șaptemiosutăpatruzecișșapte, luna lui octombrie, în patru zile (26 septembrie 1641); copie legalizată din Arhiva Guberniului Regal din Cluj la 14 iunie 1864, în A.N.B.N, fond *Administrația fondurilor grănicerești nășăudene*, d. 5/1770-1875, f. 45-46.

¹³⁷ „Hotarul și acela care l-am ales noi și l-am dat Sfintei Mănăstiri *Moldovița* se începe din vârful *Sinaionului* (*Salbu*) și este desupra *Fântâniei Rece*, cu *Coșna Mică*, pe *Coșna* în sus, până la *Păltinișul lui Bancu*, și de acolo în jos, la *Coșna cea Mare*, până la *Piciorul Suhardului cel Mare*, și de acolo, peste *Obârșia*, tot *Vârful Suhardului*, până la *Poienile Bursile*, și de acolo, în jos, pe *Ineu*, până la apa *Bistriței*, până la *Izvorul Urști*, iar la *Fântâna Rece*, de la izvor, de la *Fântâna Rece* și la *Vârful Sinaionului* (*Salbu*) unde s-a început dintâi, acel tot este dar de la noi, uric acelei mănăstiri, care l-am scris mai sus, cu toate tocmelile. S-au scris la Suceava acest uric, este de la *Alexandru Vodă cel Bătrân și Bun*, și era atunci patruzeci de ani de când era Țara *Moldovească*. În anul 1635, din 23 iulie”; copie legalizată din Arhiva Guberniului din Cluj la 17 iunie 1864, în *Ibidem*, f. 37; vezi și *Specification Vererjeniger Gebürgen welche denen Bistrizern von Moldauischen Seiten streitig gemacht verden*, datată Bistrița, 1 aprilie 1755, în copie legalizată din Arhiva Guberniului din Cluj, în *Ibidem*, f. 168.

Deoarece în legătură cu aceasta nu există nici o certitudine, atunci comisia de cercetare evită întrebarea dacă și în ce măsură locuitorii Văii Rodnei au pierdut sau nu dreptul comun de proprietate asupra acestor munți și dacă acești munți ar trebui redați fiscului cezar și locuitorilor Văii Rodnei¹³⁸. Totodată, menționează că urmare rescriptului numărul 22, din 22 ianuarie 1851, foștii grăniceri din Regimentului grăniceresc II român pot să folosească în mod exceptional acești munți și mai departe.

În sfârșit, constată că în munții revendicați, câteva familii de grăniceri și-au creat prin lăzuri terenuri de fâneață, care au fost anexate sesiunilor lor urbariale; apoi că pe același teren muntos, și anume pe muntele *Dosul Stânișoarei* există colonia de mineri Cârlibaba. Aceasta, datorită faptului că toate comunele grănicerești au încheiat cu proprietarul de terenuri miniere, von Mariensee, un contract pe o perioadă de 30 de ani, începând cu 1 noiembrie 1837. La fel, pe muntele *Delnița Coșnii*, există colonia Coșna, ale cărei condiții de drept nu sunt cunoscute, din care cauză a fost considerată necesară audierea comunei Coșna.

Declarațiile reprezentanților comunelor invitați rezumă situația în felul următor: încă înainte de amplasarea vulturului grăniceresc, frații Ioniță și Vasile Todașcă din Dorna s-au așezat acolo unde se află acum Coșna. Referitor la acest teritoriu împădurit, între cei numiți și locuitorii comunei Dorna Candreni s-a iscat însă un litigiu care, conform documentului atașat în scris al ispravnicului moldovenesc și al vornicului, a fost acordat fraților Todașcă. În anul 1769¹³⁹ și acest teritoriu a revenit

¹³⁸ Vezi *Index Litteralium Instrumentorum Limites versus Moldaviam tangentium*, în *Ibidem*, f. 155-156. „Proprietarii mărginași din Moldova și România nu au ocupat acel teren numai între anii 1741-1769, ci l-au posedat mai dinainte, *din moși de strămoși* (s.n.), deoarece granița dintre Transilvania și Principatele Române, până la anul 1764, a fost de facto, din vechime, numai cea de dincoace de terenul revendicat și așa, terenul tot ce a fost dincolo de această graniță, a fost a mărginașilor de dincolo”; Idem, colecția *Iulian Marțian*, IX/2, p. 3/verso.

¹³⁹ „Ori și care să fi fost cauza regulării graniței între Ardeal și Principatele Române, ce s-a efectuat la anul 1769 prin mutarea pajurelor împărătești, aceea presupunere croită înadins din partea pretendenților transilvani, că s-ar fi revednicat teren transilvănean, din respectiva proprietate fostă mai înainte a pretendenților, ca un ce nu se poate constata prin acte și documente autentice, e întru totul neadevărată. *Acea regulare de graniță a avut de bază de tot alte motive și a urmat după o maximă mai înaltă de stat. Prin dânsa s-a câștigat către Ardeal un teren, de o extensiune grandioasă, ce nu s-a ținut mai înainte de Principatul nostru și care prin urmare, ca atare, a devenit o achizițiune nouă, cu dreptul de liberă dispozițiune a monarhului. Regularea de graniță nu a urmat numai în Transilvania, ci s-a întins peste întreaga linie de către est și sud a Monarhiei Austriece, față cu provinciile supuse Porții Otomane și adică, și în teritoriul militar de graniță din Banat, Croația și Slavonia, până la confiniile Dalmației.* (s.n.); *Ibidem*, p. 2-3.

Transilvaniei; atunci se aflau în Coșna 40 de familii, care în timpul administrației militare nu au fost incluse în granița militară. Totuși, le-au fost reținute pentru plată în fondul de provente taxele pentru capitație și pășunat, apoi taxa de teren și pază a terenului, în sumă anuală de 59 florini 50 cruceri. În urmă cu aproximativ 18 ani, acest teritoriu a fost de asemenea delimitat, acțiune în legătură cu care ar trebui să fie găsită în arhiva regimentului o descriere a graniței, conform căreia, deoarece marcajele au fost distruse, a fost redactat cadastrul.

Terenul constă numai din fânețe și păduri, însă acestea sunt o proprietate comună a coșnenilor și administrația militară a avut influență în posesia și administrarea terenului. De asemenea, a ridicat pentru postul de cordon dispus acolo o crâșmă, care mai târziu a fost vândută unui anume Köhl, care, în schimbul unei taxe de 12 florini, a practicat crâșmăritul.

După desființarea regimentului, cei din Coșna au fost supuși la plata taxelor de capitație, pământ și animal. Cât a plătit fiecare familie este necunoscut reprezentanților comunei și aceasta se roagă pentru a fi recunoscută ca fiind o comună liberă iar pământul, atâta timp cât nu se află în proprietatea unei persoane singulare, să fie privit ca fiind o proprietate comună a tuturor locuitorilor.

Expertiza comisiei de cercetare referitoare la munții revendicați pleacă de la premisa *per Majora* că, după ce Majestatea Sa, prin hotărârea prea-înaltă numărul 22, din 22 ianuarie 1851, a atribuit folosința lor în mod excepțional fostului Regiment grăniceresc II, să fie păstrați în *Status-quo*, iar lăzuirile de pe acești munți, aflate în proprietatea singularelor familii grănicerești, să le fie lăsate și mai departe acestora, ca proprietate urbană.

Referitor la comuna Coșna aflată pe teritoriul revendicat, comisia este de părere că aceasta ar trebui considerată o comună liberă și lăsată în posesiunea singularelor terenuri, cu dreptul de proprietate asupra lor.

În schimb, terenurile, pădurile, locurile de pășunat situate în teritoriul comunei, să fie socotite ca proprietate comună a tuturor locuitorilor (ca bun comunal), iar administrarea lor să fie exercitată și în continuare de aceasta, sub supravegherea autorităților politice.

Exercitarea dreptului de crâșmărit în Coșna însă, să fie rezervată fiscului cezar, sub autorizarea obișnuită în țară de a practica crâșmăritului timp de trei luni pe an, de comună.

Comisia segregatoare a proprietății se alătură în întregime acestor propuneri ale comisiei de cercetare, în timp ce comisarul cameral fiscal al districtului, concipistul Csipkes, și-a dat în scris acordul său în legătură cu întregul operat al negocierilor referitoare la Regimentul

grăniceresc II românesc, care sunt înaintate prea supus acestui elaborat, alături de toate anexele și scrisorile oficiale cuprinse în două caiete, pentru folosință după necesități.

Sibiu, la 30 mai 1858.

Sofalvi, referent de stat.

Anton Dobak, concipist la Direcțiunea Financiară

Ca și comisar cesaro-regesc.

Extras:

Din petiția comunelor aparținătoare fostului Regiment grăniceresc II român înaintată Comisiei segregatoare a proprietății pentru analiză și decizie, prin care :

1. Comunele Ilva Mare, Rodna Veche, Măgura, Sângeorz Băi.

2. Comunele Leșu, Feldru, Rebrișoara, Rebra Mare, Nepos și Parva.

3. Comunele Telciu, Salva, Năsăud, Romuli și Hordou.

4. Comunele Zagra, Poieni, Plai, Găureni, Mocod, Runc și Mititei.

împreună se roagă verbal :

a. pentru trimiterea unei comisii pentru cercetarea terenurilor avute în proprietate la înființarea regimentului de graniță și pentru restituirea lor;

b. pentru cedarea veniturilor de la arendarea morilor, crășmăritului, mușilor și pășunatului;

c. pentru cedarea clădirilor militare, a căror costuri de construcție au fost acoperite din fondul de provente, pentru înființarea școlilor;

d. pentru un ajutor financiar, necesar pentru reconstruirea locuințelor distruse de către rebeli, așa cum s-a întâmplat în parte, în favoarea națiunii săsești;

e. pentru cedarea părților de pădure predate lor, prin intermediul patentei, de către împărăteasa Maria Terezia;

f. pentru folosința mai departe a mușilor revendicați și pentru punerea în siguranță a fondului de montur în favoarea școlilor, printr-un control exercitat de către populația grănicerească românească;

g. pentru transformarea veniturilor de provente într-un fond;

h. pentru retrocedarea fondului creat în anul 1784 de către împăratul Iosif al II-lea pentru preluarea a 50 de elevi grăniceri în institutul de creștere militar - ars la 23 martie 1849 - cât și pentru refacerea lui pe consturile statului, pentru găzduirea celor 4 clase superioare germane.

Cererile celor patru grupuri de comune au fost predate Comisiei segregatoare de proprietate prin intermediul decretului înaltei Locotenențe, numărul 17.289/2.385/854, din 5 iulie 1855, pentru scopul indicat în ordonanța ministerială atașată în scris.

5. Comuna Bârgău se roagă, la 31 iulie 1852 :

a. pentru cedarea în scopuri școlare a locuințelor ofițerilor ce au existat în granița militară românească, a căror costuri de construcție au fost acoperite din fondul de provente;

b. pentru tratament egal al acesteia cu comunele săsești;

c. ca pădurile atribuite de către împărăteasa Maria Terezia, precum și munții revendicați și fondul de montur să li se lase în proprietate, iar din mijlocul lor să fie formată și însărcinată o comisie care să controleze din partea populației administrarea munților revendicați și fondului de montur.

6. Comuna Monor se roagă la 30 iulie 1852, pentru o despăgubire a pagubelor suferite în ultima perioadă a revoluției, apoi pentru cedarea posesiunilor de terenuri aflate în proprietate și pentru cedarea munților revendicați, a pădurilor, drepturilor de crâșmărit și târg și eliminarea taxelor.

7. Comunele Monor, Gledin, Șieut, Budac, Ragla, Mărișelu și Sântioana se roagă la 30 iulie 1852, la fel ca și comunele menționate la punctul 4 :

a. pentru trimiterea unei comisii imparțiale pentru stabilirea drepturilor menționate mai sus;

b. pentru cedarea veniturilor de la arendarea morilor de măcinat, drepturilor de crâșmărit, munților și pășunilor, împreună cu fondurile de montur și provente;

c. pentru cedarea locuințelor ofițerilor, construite din fondul de provente;

d. pentru egalitate cu populația națiunii săsești;

e. pentru cedarea în condițiile de mai sus a părților de pădure atribuite lor de către împărăteasa Maria Terezia, precum și a munților revendicați;

g. pentru remiterea fondului de provente al școlilor germane ce au existat în districtul grăniceresc românesc, suspendat însă de către ministerul finanțelor.

8. Comunele Rușii Munți și Morăreni se roagă, la 30 iulie 1852, verbal, cu același conținut ca și cererile menționate la punctul 4.

2. PREAMBULUL CONSCRIȚIEI DOMENIULUI BÂRGĂU DIN ANUL 1783

Urbariul sau conscripția totalei și întregii posesiuni sub-montane Bârgău, împărțită în șapte ținuturi distincte numite Bistrița, adică Tiha, Prund Szék, Szuszéni, Mislocséni, Zsoszéni și Rusz Borgo¹, intrate în renumitul comitat Dăbâca, și acum deținute în mâinile și posesiunea familiei luminatului comite de Bethlen, împărțită în zece părți și porțiuni posesionare, chiar și partea preainălțatei și prealuminatului stăpâne Chatarina Csáki, născută comitesă a preainălțatului răposat stăpân comitele Nicolae Bethlen, constituită din 1/36 părți. Anul 1783.

Urbariul sau conscripția totalei și întregii posesiuni sub-montane Bârgău, împărțită în șapte ținuturi distincte numite Bistrița, adică Tiha Prund Szék, Szuszéni, Mislocséni, Zsoszéni și Rusz Borgo, intrate în renumitul comitat Dăbâca, și acum deținute în mâinile și posesiunea familiei luminatului comite de Bethlen, împărțită în zece părți și porțiuni posesionare, fiecare locuite, așa cum apartenențele lor coloniale și alodiale interioare spre același folos erau și care erau cunoscute după nume ca avantajele veniturilor și ale căror limite și hotare antice au devenit repede controversate și violate de mâna vecinilor locuitori și ocupate de drept și din vechime de aceiași, observând și trebuind a le anula, și de asemenea toate edificiile luminaților domni pământeni în statul modern, în acel loc și prin completă dezinteresare a sfârșit la fermul jurământ și estimata valoare strictă a conștiinței.

La

Emisul decret aulic al Sacrei Sale Maiestați Cezaro Regești, datat Viena, Austria, ziua a unsprezecea a lunii iulie anul 1783 și la a cărui completare scrisă decretul mandatat și dispus din Sibiu, ziua treizeci a

¹ Adică, Tiha Bârgăului, Prundu Bârgăului, Susenii Bârgăului, Mijlocenii Bârgăului, Josenii Bârgăului și Rusu Bârgăului.

lunii, anul sus-menționat, milostivul și măritul Consiliu Tezaurar al Transilvaniei, măritul și luminatul domn Anton Biro de K. Bollyán, a publicat aceeași însemnare pentru Marele Principat al Transilvaniei și directorul fiscal al măritei comisii mixte delegate se prezintă pentru a vedea statutul militar.

Prealuminatul domn Carol de Heydendorff, magistrul al armelor, al ordinului renumitei legiuni pedestre valahe și comisar delegat al acestei comisii mixte, de asemenea măritul domn Venceslav a Thurnfeld, ajuns în legiunea de centurioni, și nobilul domn Ioan Simbai, locotenent secund și, în final, măritul domn George Aranka, asesor supranumerar al renumitei Table Judiciare Regești a Transilvaniei de stare provincială, și domnul Ioan Csernich, din starea camerală, al renumitului Exactorat Cameral al Transilvaniei, consultați din motivele astfel zise și numite, domnii comisari și asesori pentru noi, cei sus-menționați, conscriptori regești, deopotrivă aprobați, domnul Ioan Csernik, comisar tezaurar, plecăciunea și invitația noastră trimisă în ziua a șaptea, luna august, anul curent.

Și așa după cum noi, în ceea ce privește recunoașterea și susținerea regelui, tot așa și distincții comisarii ordinari ai domnilor au revizuit fidelitatea locuitorilor față de seniorii locali în părțile preainălțate posesionare bârgăuane: Paraszka Mihaila și Kóczta Iuon, consilieri camerali de statut gubiște al Majestății Sale Cesaro-Crăiești al preainălțatului și luminatului domn Paul Bethlen, și prezidii judecătorești în renumita Tablă Regească a Transilvaniei, și iobagii: în Rusu Bârgăului - Czárká Vaszilie și Triff Grigore, iobagi ai prealuminatului pe veci comite Alexii Bethlen; Josenii Bârgăului - Nisztor Lupu și Giz Iuon, iobagi ai comitelui Alexandru Bethlen; Mijlocenii Bârgăului - Zaharia Lupu, iobag al preainălțatei și luminatei doamne născută comitesă Catharina Csáki, soția preainălțatului și luminatului domn Nicolae Bethlen, Beblye Gyorgy, iobagul lui Ladislau Senior; Susenii Bârgăului - Giván Iuon, iobagul lui Alexii Bethlen, numit pe veșnicie comite, și Burst Iuon, iobagul lui Iosif Bethlen; Prundu Bârgăului - Kellesan Kirilla, iobagul lui Ludovic Senior și Buta Lup, iobagul lui George Bethlen Junior; Bistrita Bârgăului - Baroszka Gyorgye, iobagul lui Ladislau Junior și Mathei Andrei, iobagul lui Adam Bethlen în Tiha Bârgăului - pentru relațiile apropiate și declarațiile oficiale parcurse în toate punctele și clauzele lor, privind locul curții și sesiei coloniale, la conscripția militară adăugată și corectată deopotrivă în prezența numiților domni comisari.

Singura mențiune a preainălțatului și luminatului domn pământean Bethlen, este aplicată, în aceste zise porțiuni posesionare ale lor, existente sub numele de Bârgău, la șederea iobagilor și jelerilor fără jurământ strâns, atât militar, cât și provincial.

Încheiată în ziua a douăzecișitrea, luna octombrie, anul domnului o mie șapte sute optzeci și trei.

Văzând asta, sus-numiții preabunului luminat Consiliu Tezaurar, înțelegând că în posesiunile distincte ale lăudatei familii de domni pământeni se conferă, legat de acest mandat, milostivă continuare a părții preainălțatei și luminatei doamne născută Catharina Csáki, văduva preainălțatului și luminatului domn Nicolae Bethlen, constituind în întregul posesiunii masa a 1/36 părți, mandatând pentru lăudata familie Bethlen, pe milostivul domn Nicolae Gál.

Colonicale ²

În vederea trimerii primei conscripții individuale pentru posesiunile colonicale la operatul comisiei mixte pentru vechiul fundament, lucrarea s-a făcut aici.

Prestarea iobăgească

Începând cu anul 1781, în virtutea publicării acestei anexe complete a comisiei, considerând într-adevăr cele introduse în această publicare aproape de declarațiile locuitorilor, executarea prestării serviciului iobăgesc nu a fost dedusă în același mod la toți domni pământeni, fiindcă în același mod a fost specificat în cadrul expunerii mandatarilor oficiali, titulari ai familiei, că era stabilit la 14, adică paisprezece zile pe an munca cu palmele, sub administrarea edulilor domeniali, și de asemenea era stabilit la treizeci de zile pe an cărăușia produselor. Au fost calculate ca obligatorii a presta douăzecișipatru transporturi până la Cluj, fără să calculeze aici transportul datorat zeciuiei porumbului și transportul lemnului, trebuind să fie făcute, dar serviciile jelerești mai mult decât de obicei trebuiau redade seniorilor în prima jumătate.

² Posesiuni ale țăranilor iobagi, primite în folosință de la nobili, pentru care erau obligați să dea dijme în natură sau echivalentul în bani și să presteze corvezi.

Censul și taxele

În recunoașterea dreptului domenal, până la expunerea aceluiași mandatar, era interzis vreunui cap al familiei, chiar și iobag, a se sustrage de la plata a:

O piele de oaie în natură sau bani	2 florini, - creițari ³
Pentru 2 ferdele de ovăz în natură sau bani	- florini, 18 creițari
O găină	- florini, 6 creițari
Zece ouă	- florini, 3 creițari
Răscumpărarea torsului fuiorului	- florini, 17 creițari
Cetina	- florini, 1½ creițari
O jumătate de cupă de sămânță de ienupăr	- florini, 3 creițari
Pari de vie	- florini, 25½ creițari
400 de scânduri în natură sau bani	- florini, 24 creițari
10 scânduri în natură sau bani	- florini, 20 creițari
Un trunchi de copac bun pentru grinzi	- florini, 30 creițari
Refuzul cheltuielilor domeniiale	- florini, 4 creițari
TOTAL	4 florini, 32 creițari

Jelerilor și oricăror stări de mijloc le este obligatoriu a presta, care în bani este calculat echivalent cu 2 fl. 16 creițar.

Pe deasupra, chiar și pentru oricare moară iobăgească în afară de ceea ce ține de domnul pământean, cedată obișnuit, și pentru moara de făinoase precum și de scânduri pe an 1 fl. – creițar

Pentru o moară de presat, chiar și făinoase 30 creițari.

În prestarea acestui cens sunt scutiți juzii domeniiale, de asemenea crainicii, morarii și paznicii pădurilor, sub titlul domnului pământean.

Zeciuiala

În aceste locuri domnii pământeni s-au obișnuit a dijmui numai cerealele din câmpurile semăntate, grădinile rămase în sesii fiind scutite de dijme și, întrucât din cauza sterilității locului și a lipsei, ca și a slabei gunoiri a pământurilor de arătură din jurul grădinilor, s-a semăntat ovăz și grâu de toamnă și în alte părți de primăvară, din care cauză pentru venitul din dijmă

³ Creițar (prescurtat cr., vulgo grițar), subdiviziune a florinului austriac.

s-au avut în vedere numai aceste cereale. Deoarece un calcul exact din aceste venituri nu se poate face și nici declarațiile martorilor la acest punct nu pot da satisfacție deplină, din acest motiv, împreună cu slujbașii onoratei familii a conților, s-a convenit ca acest venit să fie socotit după tabelele de producție în proporția terenurilor arabile iobăgești, a cerealelor, adică a ovăzului și a grâului de primăvară și de toamnă. În privința venitului după stupi și porci, sunt adunate de administratori și aceste animale trebuie scăzute din tabelul averilor iobăgești, și anume: la fiecare o sută de oi 40 trebuie considerate sterpe, iar restul de 60 se vor folosi pentru lapte și de la acestea se va extrage venitul.

Tot astfel se va proceda și pentru porci și stupi, care nu se obișnuiesc a se dijmui, ci s-au răscumpărat pe capete. Totalul exact după oile și caprele cu lapte se va face socotind încasarea: o oaie cu lapte 6 cr., o oaie stearpă 3 xr, la un stup 6 cr., la orice porc 6 cr.

Pentru comitele Alexii Bethlen. Dijma mieilor în natură 40 capete și iezi 12 capete.

Pentru comitele Alexandru Bethlen. Dijma mieilor în natură 35 capete și iezi 15 capete.

Pentru comitele Nicolae Bethlen. Dijma mieilor în natură 10 capete și iezi 5 capete.

Pentru comitele Iosif Bethlen. Dijma mieilor în natură 10 capete și iezi 5 capete.

Pentru comitele Ladislau Bethlen. Dijma mieilor în natură 22 capete și iezi 3 capete.

Pentru comitele George Bethlen. Dijma mieilor în natură 23 capete și iezi 3 capete.

De prestarea acestei zeciuieli au fost scutiți juzii domeniali, crainicii, morarii și paznicii pădurilor.

Alodialele ⁴

Pentru comitele Alexii Bethlen. Locuri și curți pustii în Mijlocenii Bârgăului, a căror lungime se extinde la 72 stânjeni nemțești și lățime 32 stânjeni nemțești.

Pentru comitele George Bethlen. Loc și curte pustie în Prundu Bârgăului, sub numărul militar 128, a cărei soartă de diviziune era în

⁴ Proprietăți funciare libere ale nobililor.

măinile comitelui George Bethlen, de lungime 57 și lățime 46 stânjani nemțești⁵, ținută de înțeleptul Andreika Dumitru, fără edificiu. Apartenențe alodiale externe, doar o câblă de arabil negăsită.

Pentru comitele Paul Bethlen. Curtea nobiliară, situată în Mijlocenii Bârgăului sub numărul militar 81.

Comiții Alexandru Bethlen, Adam Bethlen, Nicolae Bethlen, Iosif Bethlen, Ladislau Bethlen, nu dețin alodiale și nici curie sau locuri și curți.

Crâșme

Pentru comitele Alexandru Bethlen. În Rusu Bârgăului, sub numărul militar 81, situat în partea de jos a aceleiași Rusu Bârgăului, unde se află intrarea de nord-sud, cu fața spre poarta ridicată între stâlpi de stejar pe pământ steril pentru cereale, fără acoperiș, rustic, care împreună cu ruinele era estimat la 4 fl. Clădirile acestea aveau 60 de stânjani nemțești lungime și 16 stânjani lățime. Cele aparținătoare. Asolament inferior 2 ferdele. Fânaș alternativ 1 ½ care, anual 4 care. Arendată pentru domnul locotenent Leuterbach, pentru 4 fl. 15 cr.

Pentru comitele Paul Bethlen. Situat în Josenii Bârgăului, sub numărul militar 13, construită din fag și ridicată cu argilă, cu stâlpi laterali și acoperiș distrus.

Pentru comitele Nicolae Bethlen, Iosif Bethlen, Ladislau Bethlen, George Bethlen. Nu au crâșmă publică.

Crâșmăritul

Deoarece, înainte, niciun domn pământean nu a putut impune nimic public legat de venitul din crâșmăritul băuturilor, a fost stabilit de către aceiași sus-ziși domni pământeni, ca fiind obligatoriu a primi din crâșmărit o bute de vin pe an, astfel, locuitorii care nu trimiteau în cursul

⁵ Denumirea apare frecvent în documentele de după 1700, fiind folosită cu precădere în relațiile cu autoritățile. În *Așezământul* pentru cadastru al împăratului Iosif II din 1786 se menționează ca măsurătorile să se facă cu un stângen de lemn fiind însemnat la capete și împărțit în șase picioare. Vezi Nicolae Stoicescu, *Cum măsurau strămoșii*, p. 46.

unui an 30 de buți de vin împrumut, voiau recunoașterea din motive provizoriale. Însă, netrimțând de un an băutura, nu s-a putut determina venitul din crâșmărit și, alte modalități de impunere nu s-au găsit decât că, în încercarea de a face calculul socotit în continuare de către oficialii renumitei familii, orice sumă împărțită între posesori, pentru partea prealuminatului domn conte Alexandru Bethlen, s-a stabilit la buți de vin, contravaloarea a 9 florini. Prețul crâșmăritului calculat la vânzare face în medie 18 buți și cupe de rachiu la 24 cr. La fel, în medie, crâșmăritul se socotește în preț de 85 buți.

Un astfel de vas de vin înainte reprezenta 4 buți.

Titlul din crâșmăritul utilizat 2 cupe.

Plata oricărui vas de vin 3 cr.

Pentru orice cupă de rachiu 1 cr.

Pentru partea prealuminatului domn comite *Alexii Bethlen* - 40 de vedre de vin, contravaloarea a 9 florini. Prețul crâșmăritului calculat la vânzare face în medie 12 buți și cupe de rachiu la 24 cr. La fel, în medie, crâșmăritul este socotit în preț de 57 buți.

Un astfel de vas de vin înainte reprezenta 4 buți.

Titlul din crâșmăritul utilizat 2 cupe.

Plata oricărui vas de vin 3 cr.

Pentru orice cupă de rachiu 1 cr.

Pentru partea prealuminatului domn comite *Nicolae Bethlen* - 40 de vedre de vin, contravaloarea a 9 fl. Prețul crâșmăritului calculat la vânzare face în medie 5 buți și cupe de rachiu la 24 cr. La fel, în medie, crâșmăritul este socotit ca preț de 30 buți.

Un astfel de vas de vin înainte reprezenta 4 buți.

Titlul din crâșmăritul utilizat 2 cupe.

Plata oricărui vas de vin 3 cr.

Pentru orice cupă de rachiu 1 cr.

Pentru partea prealuminatului domn comite *Iosif Bethlen* - 40 de vedre de vin, contravaloarea a 9 fl. Prețul crâșmăritului calculat la vânzare face în medie 5 buți și cupe de rachiu la 24 cr. La fel, în medie, crâșmăritul este socotit preț de 24 buți.

Un astfel de vas de vin înainte reprezenta 4 buți.

Titlul din crâșmăritul utilizat 2 cupe.

Plata oricărui vas de vin 3 cr.

Pentru orice cupă de rachiu 1 cr.

Pentru partea prealuminatului domn comite *Ladislau Bethlen* – 40 de vedre de vin, contravaloarea a 9 fl. Prețul crâșmăritului calculat la vânzare face în medie 10 buți și cupe de rachiu la 24 cr. La fel, în medie, crâșmăritul este socotit preț de 45 buți.

Un astfel de vas de vin înainte reprezenta 4 buți.

Titlul din crâșmăritul utilizat 2 cupe.

Plata oricărui vas de vin 3 cr.

Pentru orice cupă de rachiu 1 cr.

Pentru partea prealuminatului domn comite *George Bethlen* – 40 de vedre de vin, contravaloarea a 9 fl. Prețul crâșmăritului calculat la vânzare face în medie 16 vedre și cupe de rachiu la 24 cr. La fel, în medie, crâșmăritul este socotit preț de 77 buți.

Un astfel de vas de vin înainte reprezenta 4 buți.

Titlul din crâșmăritul utilizat 2 cupe.

Plata oricărui vas de vin 3 cr.

Pentru orice cupă de rachiu 1 cr.

Pentru partea prealuminatului domn comite *Adam Bethlen* – 40 de vedre de vin, contravaloarea a 9 fl. Prețul crâșmăritului calculat la vânzare face în medie 4 buți și cupe de rachiu la 24 cr. La fel, în medie, crâșmăritul este socotit preț de 30 buți.

Un astfel de vas de vin înainte reprezenta 4 buți.

Titlul din crâșmăritul utilizat 2 cupe.

Plata oricărui vas de vin 3 cr.

Pentru orice cupă de rachiu 1 cr.

Pentru partea prealuminatului domn comite *Paul Bethlen* – 40 de vedre de vin, contravaloarea a 9 fl. Prețul crâșmăritului calculat la vânzare face în medie 16 buți și cupe de rachiu la 24 cr. La fel, în medie, crâșmăritul este socotit preț la 77 buți.

Un astfel de vas de vin înainte reprezenta 4 buți.

Titlul din crâșmăritul utilizat 2 cupe.

Plata oricărui vas de vin 3 cr.

Pentru orice cupă de rachiu 1 cr.

Morile de lemne

Pentru comitele Alexandru Bethlen.

În partea de jos a Ținutului Bârgău, moara de lemne trece mai mult de jumătate peste râul Bârgăului, și este alcătuită din 9 coloane de

pini, a cărei mărime se vede jumătate din partea laterală, cu acoperiș de pin, atât din lemn cât și din fier, estimată toată la 12 fl.

Din această moară de lemn deținea $\frac{1}{4}$ Petru Buraga, sub numărul militar 12 și, de asemenea, deținea $\frac{1}{4}$ Zaharia Zsanka, sub numărul militar 11.

Moara de lemn din Ținutul Bistriței Bârgăului a fost ridicată din 9 bârne solide, legate lateral, cu închizătoare de lemn fixată acoperit, cu un șanț de canal care acumulează și duce apa la moară, și roți atât de lemn cât și de fier, după necesități, estimată la 60 fl. 30 cr.

Moara de asemenea de lemn, de asemenea peste râu a fost ridicată din 9 bârne de fag, nouă, pregătită, legată sub acoperiș nou, acumulează apa, cu roți atât de lemn cât și de fier, după necesități și instrumentele deținute, cu un șanț de canal aprovizionat în centru, estimată la 40 fl.

Venitul morilor de lemn trebuie trecut. În decursul unui an, folosirea morilor a fost oprită 4 luni, fie din cauza gheții, fie pentru reparații, ajungând la 8 luni calculul veniturilor. Dintr-o săptămână, veniturile din 6 zile se cuvin domnului pământean, iar din a 7-a zi, duminica, venitul revine morarului.

Sunt scutite de plată zilele de sărbătoare și zilele consecutive de sărbătoare, adică Paștele, a doua zi de Rusalii, chiar și Înălțarea Domnului, care, împreună se ridică la 167 zile. În decursul unui an, socotind că din fiecare trunchi rezultă 10 scânduri bune și 4 rele (lătunoi n.n.), sunt stabilite venituri din lemne trunchi, de 3.340 scânduri a 6 cr., echivalând cu 334 florini.

Scândurile colaterale care vin în număr de 1.336, 2 cr. – 44 cr.32.

Suma 378 fl. 32 cr.

Prețul de cumpărare a 337 trunchiuri a 30 cr., este 167 fl.

Tractarea cu funii preț 3 fl.

24 cr. comparabil cu 2 ani durabili, care în medie fac 1 fl. și 42 cr.

Ferăstrău preț 4 fl. 15 cr., comparabil și echivalent cu 2 ani durabili, care în medie fac 2 fl. 7 $\frac{1}{2}$ cr.

Ferăstrău rotativ dințat folosit permanent costa 5 fl. 33 cr.

Intervenții vechi începute însumând 1 fl., în total rezultă 173 fl. și 40 $\frac{1}{2}$ cr.

În același fel venitul net anual calculat se ridică la 204 fl. 51 $\frac{1}{2}$ cr.

Păduri alodiale interzise

Este o pădure din arbori de fag numită Braniște, interzisă de către domnii de pământ. Pădurea se află în munții numiți Miroslava, fiind împărțită între toți domnii de pământ în calitate de composesori și în care pădure se produce jir. Această pădure trecuse nu de mult din proprietatea fiscului în posesiunea lăudatei familii.

Venitul pentru jir nu a fost perceput, întrucât timp de mai mulți ani nu s-a făcut jir, astfel că porcii nu au putut fi duși în acea pădure pentru îngrășat.

Munții

Pe teritoriul bârgăuan există un număr însemnat de munti ai căror nume sunt, după cum urmează: Tomnatik, Henyu, Páringu, Muntsel, Porcoje Muyke, Porcoje Máre, Dgyálu Urszului, Priszlopu, Miroszlava, Dgyálu Szeninenilor, Csosa, Frumusan, Măgura, Dgyálu Káluluj, Dgyálu Ingredit, Sendroje, Buba, Delbidán, Zsüfora, Bisztritsore, Dgyálu Nyégru, Piatra Orbánylor, Zimbroje, Bretesoje, Dgyálu Blász, Vurvu Arilor și Locu Rele.

În privința posesiunii lor de către domnii pământeni, nici unul dintre munți nu este nici răscumpărat și nici alodial, dar au existat pentru folosul locuitorilor din timpuri străvechi și locuitorii chiar și fâneața aflat între dependențele lor coloniale conscrise îl utilizau pentru aceea în comun. O revizuire a contribuțiilor care urmează sunt de asemenea supuse Regiei.

Din partea ilustrului domn comite proprietar Alexandru Bethlen, alodiali sunt munții Piatra Orbánylor, Szimbroje, Măgura, Vurvu Arilor, Locu Rele și Delbidán, în care fâneața de cosit reprezintă cantitatea a 4 ½ care de fân, pentru pășunatul oilor în număr de 780 și pentru cornute în număr de 100, având ca răscumpărare 20 florini și 30 creițari și, de asemenea, 4 berbințe cu brânză.

Din partea prealuminetei doamne comitesă născută Catharina Csáki, vaduva ilustrului comite Nicolae Bethlen, ca alodial, se numără 1/12 Buksoje, în care fâneața de cosit reprezintă cantitatea de 9 ½ care de

fân, pentru pășunatul oilor în număr de 34 și pentru cornute în număr de 8, având ca răscumpărare 9 florini și 50 creițari.

Din partea ilustrului domn comite proprietar Iosif de Bethlen, ca alodial se numără 1/12 Buksoje, în care fâneața de cosit reprezintă cantitatea de 9 ½ care de fân, pentru pășunatul oilor în număr de 34 și pentru cornute în număr de 8, având ca răscumpărare 9 florini și 50 creițari.

Din partea ilustrului domn comite proprietar Ladislau Senior de Bethlen, ca alodiali se numără ½ Buba, 1/6 Buksoje, în care fâneața de cosit reprezintă cantitatea de 19 care de fân, pentru pășunatul oilor în număr de 267 și pentru cornute în număr de 37, având ca răscumpărare 25 florini și 40 creițari și, de asemenea, berbeci în număr de trei.

Din partea prealuminatului pentru posteritate ilustru domn comite proprietar Alexii de Bethlen, ca alodiali se numără ¼ Miroszlava, ½ Frumoasa, în care fâneața de cosit reprezintă cantitatea de 13 care de fân, pentru pășunatul oilor în număr de 75 și pentru cornute în număr de 13 având din răscumpărare 13 florini și 22½ creițari și, de asemenea, 4 berbințe cu brânză.

Din partea ilustrului domn comite proprietar Ladislau Senior de Bethlen, ca alodiali se numără ½ Buba, 1/6 Buksoje, în care fâneața de cosit reprezintă cantitatea a 19 care de fân, pentru pășunatul oilor în număr de 267 și pentru cornute în număr de 37, având din răscumpărare 25 florini și 40 creițari și, de asemenea, berbeci în număr de trei.

Din partea ilustrului domn comite proprietar Gregorii Senior de Bethlen, ca alodiali se numără Tomnatik, Henyu, Paringu, Paraje Myke, Muntsel, ½ Bisztritsora, Gyalu Nyegru, în care arabilul anual reprezintă capacitatea a 8 câble și 3 ½ ferdele, iar fâneața de cosit reprezintă cantitatea de 106 ½ care de fân, pentru pășunatul oilor în număr de 1.150 și pentru cornute în număr de 320, având din răscumpărare 114 florini și 45 creițari și, de asemenea, 18 berbințe cu brânză.

Din partea ilustrului domn comite proprietar Adam de Bethlen, ca alodiali se numără 1/6 Buksoje și Zsusora, în care fâneața de cosit reprezintă cantitatea de 19 care de fân, pentru pășunatul oilor în număr de 67 și pentru cornute în număr de 37, având din răscumpărare 19 florini și 40 creițari.

Din partea ilustrului domn comite proprietar Paul de Bethlen, ca alodiali se numără ½ Miroszlava, Priszlopu, Dgyalu Ursului, Porcoje

Mare, $\frac{1}{2}$ Dgyalu Nyegru, $\frac{1}{2}$ Bisztritsora, în care fâneța de cosit reprezintă cantitatea a $132\frac{1}{4}$ care de fân, pentru pășunatul oilor în număr de 750 și pentru cornute în număr de 110, având din răscumpărare 113 florini și 24 creițari și, de asemenea, 12 berbințe cu brânză.

Între munți revin obștești Dgyalu Szenienilor, Csoa, Dgyalu Kalului, Dgyalu Ingredit, Sendroiu și Dgyalu Blasi, iar pășunatul la titlul domnului pământean a fost întotdeauna permis în mod liber timp de o săptămână.

Lemnul

În vecinătatea numeroșilor munți înconjurători, acoperiți cu păduri până la sate, nu se poate nega faptul că nu numai domnii de pământ foloseau pentru edificiile lor lemne câte aveau nevoie, dar chiar și partea cea mai mare a locuitorilor care sunt lipsiți de teren suficient în agricultură le foloseau pentru locuința lor și pentru susținerea vieții și a celorlalte lucruri necesare, a contribuției regești și prin confecționarea de șindriile și de alte feluri de produse din lemn, trăgeau foloase din ele și transportându-le cu carul le vindeau cu preț minimal la târgul din Bistritza. Recunoașterea veniturilor din lemnărit în aceste păduri se ridica la 6 zile.

Vânatul și pescuitul

Deși cu siguranță acești locuitori nu au contribuit cu cât se vâna în munți și păduri și cu cât se pescuia din apele ce se vărsau din munți, sus-zișii s-a convenit în diverse rânduri în an, îndeosebi la diversele sărbători, să aducă diferite animale sălbatice ca: cerbi, căprioare, chiar și urși și cocoși sălbatici, care se puteau găsi după starea timpului, și separat câteva bucăți de carne, toate pentru recunoașterea dreptului de vânat și pescuit. După evaluarea prețului acestora făcut la fața locului, pentru partea măritului domn comite Alexii Bethlen face 16 fl.; pentru partea măritului domn comite Alexandru Bethlen face 28 fl, 30 cr.; pentru partea măritului domn comite Nicolae Bethlen face 13 fl.; pentru partea măritului domn comite Iosif Bethlen face 13 fl.; pentru partea măritului domn comite Ladislau Bethlen face 15 fl.; pentru partea măritului domn comite

George Bethlen face 28 fl., 30 cr.; pentru partea măritului domn comite
 Adam Bethlen face 14fl. 30cr., iar pentru partea măritului domn comite
 Paul Bethlen face 28 fl., 30 cr.

Situația însămânțărilor

Semănături	Suma		Mediu		Minim	
	Clăi	Snopi	Clăi	Snopi	Clăi	Snopi
1 câblă grâu de toamnă producea	12	-	8	-	4	-
1 câblă grâu de primăvară producea	16	-	12	-	8	-
1 câblă orz producea	8	-	4	-	2	-
1 câblă mei producea	12	-	6	-	4	-
1 câblă de mei producea	8	-	4	-	2	-
1 mierță grăunțe de cucuruz	15	-	10	-	5	-
1 claie orz producea	-	2	-	$1 \frac{8}{16}$	-	1
1 claie de mei producea	-	2	-	$1 \frac{8}{16}$	-	1
1 claie de mei producea	-	$1 \frac{8}{16}$	-	$1 \frac{4}{16}$	-	$\frac{8}{16}$
din 4 mierțe de cucuruz în noduri se obține	-	-	-	3	-	-

Notă. În acest loc, o claie reprezintă 25 de snopi, 1 câblă reprezintă 4 mierțe, 1 mierță face 16 cupe și un vas face 8 cupe. Treierătorii primesc a zecea mierță în cadrul salariului.

Starea locurilor și a pământurilor, felul hotarelor, a marginilor controversate și înstrăinate, religia, legile, obiceiurile și tabloul beneficiilor temporare a se vedea în exemplarul ilustrului domn comite Paul Bethlen.

Starea locurilor și a pământurilor

Districtul sau posesiunea Bârgău, din renumitul comitat Dăbâca, situat în vale, cu fața spre est-vest, la o distanță de 3 ore și jumătate de-a lungul său pornind din jos, este așezat între munți înalți și piscuri acoperite de tufe dese și crengi de natură stâncoasă și aridă continuă, din care cauză locuitorii din Rusu Bârgăului și Josenii Bârgăului sunt scutiți de înșămânțările de toamnă precum și cele de vară (*în continuare lipsă text*).

Nr. Casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate									Sesie Suprafața			Arabil						Suprafețe de teren arabil			Fânaș		Servicii prestate		Observații	
		Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Ștupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior	lobașți	Jelești	N ^o		N ^o
114	4 Pysk Andronye Pysk Gligor	65	Iob.	Iob.	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	2	4	1/2	-	-	-	-	-	6 1/2	-	-	-	-	-	-	
107	7 Rusz Illie Illie Larjuon	61 32	Lib. Lib.	Înq. Înq.	-	16 4 2	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	1	3	1	1	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	
66	8 Csandor Lupu Gavrilla Illie	73 22 16	Înq. Înq. Înq.	Înq. Înq. Înq.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
1	Mijloceni Bârgăului																																
6	9 Togyer Tala	38	Iob.	Iob.	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	39	30	1	3	2	1/2	-	-	-	10	-	1/2	1	-	-	
6	10 Markus Budecsan	36	Iob.	Iob.	-	7 5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	48	30	2	2	1	-	-	-	1 1/2	6 1/2	1	-	-	-	-	

Nr. Cas. sã	Localitãti, capi de familie și coabitãnti cãsãtoriti	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fãnaș		Servicii prestate		Observatii
		Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populãtã	Pustie	Lungime	Lãtime	Superior	Înferior	Cãb	Ferd	Cãb	Ferd	Cãb	Ferd	Cub	Cub	Superior	Înferior	Lobãști	
120	Vãduva lui Szandu Rotund iobag	-	Iob.	Iob.	-	14	2	2	-	-	-	-	-	-	1	-	84	44	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
121	Liontye Miron Mihaj	30	Inq.	Inq.	20	2	6	7	4	1	4	1	-	167	147	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
128	Stop Stefan	30	Inq.	Iob.	½	-	2	2	-	-	-	1	-	119	69	-	-	-	-	1	2	4	-	-	-	-	-	1	-	-	
81	Pogysor Togyer	30	Iob.	Iob.	28	1	2	4	2	20	-	1	-	70	60	-	-	-	-	5	-	5 ½	-	-	-	-	1	-	-	-	
24	Tiha Bãrgãului																														
32	Bagy Rinzis Kosma	34	Iob.	Iob.	8	-	-	3	-	6	-	1	-	42	23	-	-	-	-	2	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	
33	Maser Andrej Szimion Maser	28	Inq.	Inq.	20	2	6	10	3	60	3	-	1	68	37	-	-	-	-	4	-	8	-	-	-	-	1	-	-	-	

Nr. Cas. sã	Localitãti, capi de familie și coabitãnti cãsãtoriti	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața			Arabil						Suprafețe de teren arabil			Fânaș		Servicii prestate		Observații					
		Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Ștupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Cãb	Ferd	Cãb	Ferd	Cãb	Ferd	Cub	Cub	Superior	Interior	lobaști		Jelești	Nº	Nº		
59	34	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
78	35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
79	36	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
114	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
134	38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
149	39	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Nr. militar	Nr. Casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătoriti	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate							Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observatii			
			Vârsta	Inainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Câbl	Ferd	Câbl	Ferd	Superior	Interior	Superior	Interior	Lobăgești	Jelești				
45	5	Togyer Roska Tyfor Roska	34 24	Iob. Iob.	Iob. Iob.	- -	- -	ani 34 24	- -	- -	- -	2 3	12	-	-	1	90	44	Stj	Stj	-	-	-	-	2	2	10 1/2	-	1	-	-	-
46	6	Iuon lui Dumitrask Roska	36	Iob.	Iob.	Szimon Nykulaj Iuon	9 7 4	36	2 4	2 30	4 -	1 -	1 -	70	54	Stj	Stj	-	-	-	-	2	1	12 1/2	1/2	12 1/2	1	-	-	-	-	
48	7	Dorofej Dsorsza Lupu	53 14	Iob. Iob.	Iob. Iob.	- Todjer	- 10	53 14	4 4	3 10	1 1	1 1	50 61	21 20	Stj	Stj	-	-	-	-	-	-	1	-	7	-	1	-	-	-	-	
49	8	Gavrilla Dsorsza	40	Iob.	Iob.	Tyfon Kosztan Vartolomej Mihaj	8 1 26 20	40	4 5	- 10	- -	- -	1 -	151	59	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	5 1/4	1	1	-	-	-	-
55	9	Gyorgye Rusz Antimie Zaharie	34 63 40	Iob. Inq. Inq.	Iob. Iob. Iob.	- Makavej Miron Vaszilie Kosztandin Iuon Lazar	- 12 10 8 6 4 4/12	34 63 40	2 2 3	3 - 10	- -	- -	3 1	60	41	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1

Sub militari	Nr. casar.	Localități, capi de familie și coabitantii căsătoriti	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observatii					
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Câbl	Ferd	Câbl	Ferd	Câbl	Ferd	Cub	Superior	Interior	Lobăgești	Jelești	N ^{no}	N ^{no}						
84	10	Zaharia Lutsin	63	Iob.	Iob.	Gyogye Iuon Lupu Alexandru	20 12 10 8	1	3	3	10	2	1	1	1	1	70	59	1	-	1	9	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-					
85	11	Hengan Irimie	48	Iob.	Inq.	Alexa	14	1	2	2	1	-	-	2	1	43	37	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-					
93	12	Iszratyi Bugnar	70	Inq.	Inq.	Togyer Sofrone Iuon Kosztan	10 8 4 2	-	-	2	-	-	2	-	1	124 70	24 60	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-				
106	13	Iszratyi Roska Pavel Nykulaj	24	Inq.	Inq.	-	-	-	-	2	-	-	2	-	1	46	54	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
		Iuon Gaine Pintyile Gaine	45	Iob.	Iob.	Iuon	2	1	2	2	6	-	-	-	1	80	43	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
		Vaszilie Gaine	90	Inq.	Iob.	-	16	-	8	-	60	-	-	-	1	63	35	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	luon bătrân sârman
127	14		50	Inq.	Iob.	Danila Togyer Stefan Petre Grigor Stefan	8 14 11 8 18	1	-	8	-	1	-	1	1	53	33	1	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

Sub militari	Nr. casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații			
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Căb	Ferd	Căb	Ferd	Căb	Ferd	Cub	Superior	Interior	Lobăgești	Jelești	N ^o	N ^o				
		- - -	ani	-	-	-	ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	-				
		Szimon Gaine Maftei Gaine	46 Inq. 13 Inq.	Inq. Inq.	lob. lob.	-	46 13																												
132	15	Kosofretz Petru	34 Inq.	Inq.	Inq.	Tyifon Gligore Togyer Stefan Kirilla	9 8 6 4 1																												
134	16	Csure Iuon	46 Iob.	Iob.	Iob.	Vaszilie Togyer Szimion	17 6 8																												
135	17	Dan Togyer	50 Iob.	Iob.	Iob.	Lupu Gyorgye	18 9																												
		Tiha Bărgăului Ruzs Nykolaj	60 Inq.	Inq.	Inq.	-	9 7 3																												
63	19	Nát Stefan	54 Iob.	Iob.	Iob.	Petre Koszantin Juon	9 7 3																												

Sub militari	Nr. Casar	Localități, capi de familie și coabitantii căsătoriti	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observatii	
			Vârsta	Inainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Latime	Superior	Interior	Câbl	Ferd	Câbl	Ferd	Câbl	Ferd	Cub	Superior	Interior	Interior	Lobăgești		Jelești
88	20	Iuon Alexa Urszuluj	54 ani	Iob.	Iob.	-	9	2	2	2	5	1	1	-	55	38	Stj	-	-	2	1	2	2	5	4 1/2	1	-	-	-	-	-		
104	21	Pavelan Lupu	52 ani	Iob.	Iob.	-	20	2	4	4	2	2	1	-	60	16	-	-	-	-	-	-	-	-	7 1/2	-	2	-	-	-	-		
			19 ani	Iob.	Iob.	-	3	2	4	5	2	2	1	-	81	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
117	22	Dologa Petre	62 ani	Iob.	Iob.	-	10	-	2	1	-	-	1	-	41	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
119	23	Rinzes Stephan	36 ani	Iob.	Iob.	-	13	2	2	3	20	-	1	1	-	80	62	-	-	-	-	-	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-	
			11 ani	Iob.	Iob.	-	9	2	4	5	2	2	1	-	81	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
126	24	Morosan Lupu Iuon	60 ani	Iob.	Iob.	-	10	-	-	-	-	-	-	-	41	26	-	-	-	-	-	-	6 1/2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
130	25	Grăff Tyfon	32 ani	Iob.	Iob.	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			30 ani	Iob.	Iob.	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
142	26	Lutsin Mitrofan	22 ani	Iob.	Iob.	-	14	-	-	4	-	-	1	-	40	38	-	-	-	-	-	-	11 1/2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	

Sub militari	Nr. Casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătoriti	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observatii						
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi , capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior		Lobăgești	Jelești	N ^o	N ^o		
		-	ani	-	-	-	ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	-					
146	27	Maftej Rezile Irimie	42	Iob.	Iob.	Longyin Nyika Maxim Lazer Axintye	12 5 15 6 1																									A plătit taxă de xfl 51		
151	28	Popa Grigor Illie Popa Miron	63	Inq.	Inq.	-	-																											
156	29	Bozga Grigore Iuonitza Pintylie	60	Iob.	Iob.	-	-																											
163	30	Bozga Iuon Grigor Ignat	70 36 34	Iob. Iob. Iob.	Iob. Iob. Iob.	- Nikita Iuon	- 26 ½																											

Nr. casar	Localități, capi de familie și coabitantii căsătoriti	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observatii						
		Vârsta înainte de anul 1780	La conscripție				Cai, lepe	Boi	Vaci	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	Superior	Interior		lobăgești	jelești				
N ^o	N ^o	ani	-	-	ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o		
	Prundu Bârgăului																																
4	Alb Togyer	56	Iob.	Iob.	Gyogye	13	1	2	-	-	-	-	2	1	-	20	16	1	1	1	1/2	-	-	-	11	-	1	-	-	-	-	Jude domenal	
13	Sesie singură	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	68	33	-	1	-	2	-	-	3/4	1	-	-	-	-	-	-	-	
14	Lezerutz Tyrilla	28	Iob.	Iob.	Alexandru Iuon	11	2	1	-	-	-	-	1	1	-	151	42	-	1	2	2	-	-	3 ³ / ₄	1	-	-	-	-	-	-	-	
19	Alb Andrejes	45	Iob.	Iob.	Aleszentyi Pavel	11	2	-	-	-	-	-	1	-	70	14	-	-	-	1	1	1	-	-	2	1/4	1	-	-	-	-	-	
16	Sesie singură	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	89	40	-	-	-	1 ¹ / ₂	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
21	Togyer Vaszilie Albu	53	Iob.	Iob.	-	-	-	2	-	-	-	1	1	-	69	15	-	-	1	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	
29	Brusak Beble Iuon Alexandru	64	Iob.	Iob.	Kosztantin	10	-	-	-	-	-	-	-	1	-	125	109	-	-	-	3	-	-	-	8	-	1	-	-	-	-	-	-
	Barbulye	22	Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			Inq.	Inq.	Grogor Irimie Nikita Alexa	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
61	Kosztandin Gyogye Iuon		Inq.	Inq.	-	6	-	-	-	-	-	1	-	1	-	53	27	-	-	-	-	-	-	-	1 ³ / ₄	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabel 3. Conscripția fiscală și urbanială a Văii Bârgăului, din anul 1783, pentru partea de posesiune a comitelui Nicolae Bethlen¹

Sub militari	Nr. casă	Localități, capi de familie și coabitantți căsătoriti	Statut		Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren				Fânaș		Servicii prestate		Observații				
			Vârsta	Înainte de anul 1780			La conscripție	Car, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior	Superior	Interior	lobagești		Jelerești			
		-	ani	-	-	ani	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	-		
		Rusu Bârgăului																															
34	1	Temesoj von Vaszlie	52	Iob. Iob.	1 1/2	1	4	4	2	6	1	2	1	1	74	16	5	5	5	2	2	2	1	1	-	-	-	-	10	1	-	
21	2	Moldovan alias Mergesan Szimion Lukáts	22	Iob. Iob.	Iuonika	5	1	2	4	4	-	-	2	1	1	41	5	2	2	2	2	2	1	1	-	-	-	-	5 1/2	1	-	-	
4	3	Molduvan Natu Danilla Grigore	72	Iob. Iob.	Iuon Toder proaspăt însurat	3 2	1	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-

¹ Idem, doc. 38, filele 4v-11.

Sub militari	Nr. casar	Localități, capi de familie și coabitantii căsătoriti	Statut			Fii, frați celibatari	Varsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabii				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observatii
			Varsta	Inainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi , capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Latime	Superior	Interior	Cab	Ferd	Cab	Ferd	Cab	Ferd	Superior	Interior	lobagești	Jeleşti	N ^{no}	
113	9	Platon Vaszlie Tomutza Togyer	48	Iob.	Iob.	-	17 10 8 1/2 -	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	40	15	1	2 1/2	2	1/2	-	-	-	-	-	11 3/4	-	-	Bătrân sărman. Sesia este zălogită lui Rusz Onul
7	10	Sut Gavriła Maftėj	48 22	Iob. Iob.	Iob. Iob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	20	30	1	2	2	-	-	-	-	-	-	13	1	-	-	
6	11	Pahonye Gavril	68	Iob.	Iob.	-	14 12	-	-	-	-	-	-	-	1	1	58	16 1/2	-	3	-	2 1/2	-	-	-	-	-	6 1/4	1	-	-	
2	12	Munzát Gyorgye	48	Inq.	Inq.	-	14 12 10	-	-	-	-	-	-	-	2	2	83	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
36	13	Mijlocenii Bărgăului Ioun Dan	70	Iob.	Iob.	-	8 6	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2	-	-	-
42	14	Iuonitza Dan Lupul Balanhanul	24 34	Iob. Iob.	Iob. Iob.	-	- 10	-	-	-	-	-	-	-	2	1	57	40	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1 3/4	1	-	-	-

Sub militari	Nr. Casă	Localități, capi de familie și coabităntii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața			Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații				
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junci	Oi , capre	Șturi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior	lobaști		Jeleşti	N ^o	N ^o	
65	15	Damian Natzul	50	Iob. Iob.	-	Iuon	8	-	2	1	1	-	-	1	1	-	26	22	1	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	
99	16	Rus Kosztan	30	Iob. Iob.	-	Andrej	2	-	-	1	2	-	-	3	1	-	69	40	-	-	-	-	-	-	8 ¼	3	1	-	-	-	-		
112	17	Friska Vaszilie	68	Iob. Iob.	-	Gavril Flora Ictyriu Nyityifor Friska Togye	25 23 8 7 9	-	-	-	-	-	-	-	-	1	63	56	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
123	18	Platon Maflej	48	Iob. Iob.	-	Gavrila Szimion Ilie Andron	9 6 4 1	-	-	3	1	2	-	-	1	1	-	30	27	-	-	-	-	-	-	6 ¼	1	-	-	-	-	-	-
3	19	Susenii Bârgăului Zaharie Lup Vaszilie	73 20	Iob. Iob. Iob. Iob.	-	Grigoras -	10 -	1	6	8	11	-	-	12	7	1	-	89 60 150 40	37 18 38 25	1	-	-	-	6	1 ½	3	-	4	2	27	5	1	-

Sub militari	Nr. casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața			Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observatii		
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junci	Oi , capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Căb	Ferd	Căb	Ferd	Căb	Ferd	Cub	Superior	Interior	lobaști	N ^o	Interior		lobaști	N ^o
		-	ani	-	-	-	ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	Stj	Stj	Căb	Ferd	Căb	Ferd	Căb	Ferd	Cub	Superior	Interior	Cub	Superior	N ^o	N ^o	-	Bruma Togyér o ține în zălog	
10	34	Sesia lui Zaharie Lup	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	91	84	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
		Tiha Bărgăului																															
16	35	Triska Gavril	50	Inq.	Inq.	Mihailla	16	1	2	3	1	6	-	2	1	62	24	-	-	-	-	2	2	5	-	-	1	-	-	-	-		
22	36	Paráská Togyér	26	Inq.	Inq.	Stephan Dumitru	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
87	37	Gore Floré	55	Iob.	Iob.	Larion Mihailla	17	-	-	2	-	-	-	-	-	50	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
91	38	Tanaszie Leszika	60	Iob.	Iob.	Mihailla Gavriila Myron Vaszilie Kozma	34	2	4	2	2	46	-	2	1	69	60	-	-	-	-	1	2	1	-	-	1	-	-	-	-		

Sub militari	Nr. casă	Localități, capi de familie și coabitănti căsătoriti	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observatii		
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junci	Oi , capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Stj	Stj	Căb	Ferd	Căb	Ferd	Căb	Ferd	Căb	Ferd	Cub	Superior	Interior		lobaști	Jeleşti
119	39	Rinter Silyo Ietsiu	76 32	Job. Job.	Job. Job.	- Vaszilie	- 10	1	3	5	12	-	2	1	-	41	40	-	-	-	-	4	-	4	-	4	-	1	-	-	-	-		
121	40	Lutsiu Todjer Tyifon	30 32	Job. Job.	Job. Job.	Gavril Arszinte	10 -	1	2	2	1	-	-	1	-	80	40	-	-	-	-	1	2	3	-	3	-	1	-	-	-	-		
126	41	Marosán Ilie Grigore	40 32	Job. Job.	Job. Job.	Szávu Nyisztor	10 8	-	-	1	22	2	-	1	-	41 30	27 19	-	-	-	-	3	-	13	-	13	-	1	-	-	-	-	-	
127	42	Văduva iobagului Marosán Vonyiga Prundu Bârgăului	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	29	-	-	-	-	1	-	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	
2	43	Gvillye Vászilie Stefan Hengán	45 26	Job. Inq.	Job. Inq.	- -	-	1	4	2	3	-	4	2	1	87	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	1	-	-	
4	44	Alb luon	43	Job.	Job.	Máftéj Nikita	4 2	-	2	-	-	-	-	-	1	20 44	16 32	-	-	-	-	2 1/2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-

Sub militari	Nr. casar	Localități, capi de familie și coabitantii căsătoriti	Statut			Fii, frați celibatari	Varsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața			Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observatii						
			Varsta	Inainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi , capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Latime	Superior	Interior	Cab	Ferd	Cab	Ferd	Cab	Ferd	Superior	Interior		lobagești	jelești	N ^o	N ^o		
5	45	Tetőj Andrey	26	Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
13	46	Sesie singură	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
15	47	Iuon Mărikutza	56	Iob.	Iob.	Iob.	Stefan Andrej	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
18	48	Alb Máftěj	46	Iob.	Iob.	Iob.	Togyér Kosztiu Alexandru	11	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Jude domonial Máftěj	
19	49	Alb Dumitras	48	Iob.	Iob.	Iob.	Setynu Tyfon Iuon Kozma	12	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
23	50	Czaukă Szánd Lup Szimion	70	Inq.	Iob.	Iob.	Iuonitza Stefan	22	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
27	51	Iuon Moskutza Moldován	49	Inq.	Inq.	Inq.	Máftěj Luka	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
28	52	Moldován Ursz Flore	80	Inq.	Inq.	Inq.	Iuon Vaszilie	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Bătrán sârman

Sub militari	Nr. casar	Localități, capi de familie și coabitantii căsătoriti	Statut			Fii, frați celibatari	Varsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabii				Suprafețe de teren arabii		Fânaș		Servicii prestate		Observatii		
			Varsta	Inainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi , capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Latime	Superior	Interior	Cab	Ferd	Cab	Ferd	Cab	Ferd	Superior	Interior	lobagești		jelești	N ^o
67	53	Balan Urszuly Gyorgy Voda	58	Iob. Iob.	Iob.	Grigorie Pinylie	5 3	3	2	3	3	-	-	-	1	-	50	41	-	-	-	-	-	-	-	1 1/2	-	-	-	-	-	
77	54	Alexa Iuon Precupașe	25	Iob. Iob.	Iob.	Togyér	12	-	1	2	-	-	-	-	1	-	68	64	-	-	-	3	1	3	1 1/4	1 1/2	1	-	-	-	-	
79	55	Iuonitz Alexa Iakób	74 30	Iob. Iob. Iob. Iob.	Iob. Iob.	Pavel Zaharie	- 11 4	1	4	2	4	1	1	1	1	-	50 50 18	16 50 13	-	-	-	3	-	-	-	1 1/4	1 1/2	1	-	-	-	-
87	56	Kurtyán Grigor	50	Iob. Iob.	Iob.	Gyogye Mihaila Vászilie	12 5 4	-	3	2	14	-	1	1	1	-	19 30	46 16	-	-	-	-	-	3	1 1/2	1/4	1/4	1	-	-	-	-
82	57	Kurtyán Iuon Senior Fiul Iuonitz Iuon Kurtyá Jun.	60 23 46	Iob. Iob. Iob. Iob. Iob. Iob.	Iob. Iob.	Andréjé Alexandru Pintilie Maftej Nikita	12 7 4 10 5	1	5	2	-	5	-	1	1	-	70	75	-	-	-	-	-	-	-	3	2	2	-	-	-	-

Sub militari	Nr. Casă	Localități, capi de familie și coabităntii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații			
			Vârsta	Inainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi , capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Cub	Superior	Interior	lobagești	Jeleşti	N ^{no}		N ^{no}		
	N ^{no}	-	ani	-	-	-	ani	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	-			
86	58	Lezauz Tódgyér	50	Iob. Iob.	Iob. Iob.	Ilie	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
89	59	Hengán Vaszilie	48	Inq. Iob.	Iob. Iob.	Kosztán Togyér	9 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
90	60	Vidua Varvara Vaszilie, Iobagioni Togyér	21	Inq. Iob.	Iob. Iob.	Andrėj Nyikuláj Máftej	15 10 12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
91	61	Lézérucz Juon Lár Juon	65 24	Iob. Iob. Iob. Iob.	Iob. Iob. Iob. Iob.	Todjer Kratsun	- 4 18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Kratsun are o singură mână	
97	62	Balán Juon Alb Tódgyér	34 60	Iob. Iob. Iob. Iob.	Iob. Iob. Iob. Iob.	- Flora Petre	- 24 20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
111	63	Gyorgye Alb Thoma	29 45	Iob. Iob. Iob. Iob.	Iob. Iob. Iob. Iob.	Ankidim Stefan	2 20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
117	64	Rusz Kretsun Grigore Lakutza Tódgyér	32 30	Inq. Iob. Iob. Iob.	Iob. Iob. Iob. Iob.	- -	- -	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Datorie 2 Rfl.

Sub militari	Nr. casar	Localitati, capi de familie si coabitanti casatoriti	Statut			Fii, frați celibatari	Varsta	Animale in proprietate								Sesie Suprafata		Arabil				Suprafete de teren arabil		Fanaș		Servicii prestate		Observatii		
			Varsta	Inainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junci	Oi , capre	Stupi	Porci	Populata	Pustie	Lungime	Latime	Superior	Interior	Cab	Ferd	Cab	Ferd	Superior	Interior	lobagești		jelești	N ^o
		-	ani	-	-	-	ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	-	-
134	65	Csapa Szimion Csapa Todgyer	70	Iob.	Iob.	-	-	2	2	20	-	-	-	1	-	84	24	-	2 1/2	-	2	-	1/2	4 1/2	1	1	-	-	-	Bătrân sârman
141	66	Brumá Dán	50	Iob.	Iob.	Vászilie Kostandin Andrej	24 14 17	1	-	3	6	6	1	-	80 85	15 45	-	3	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	Datorie 2 Rfl.

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața			Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații					
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	lobăgești	jelești		N ^{no}	N ^{no}			
90	33	Sptyzak Togyer	ani	-	-	-	7	ani	-	-	-	-	-	-	-	-	1	112	37	-	-	-	-	-	-	2	4 ½	-	1	-	-	-	-	
103	34	Csertseze Vaszilie	46	Inq.	Iob.	7	1	4	4	20	-	3	1	-	122	42	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	
35		Pustie Pustie Pustie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	95	44	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Apartine lui Urszaty Irimie
6	36	Tiha Bârgăului Marasoni Ursz Grigore Togyer	63	Iob.	Iob.	24	17	5	3	6	8	54	5	4	1	1	46	79	40	21	-	2	-	1	3	2	10	-	2	-	-	-	-	
			26	Iob.	Iob.	4																												

Sub militari	Nr. Casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătoriti	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații
			Vârsta înainte de anul 1780	La conscripție				Cai, lepe	Boi	Vaci	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Câbl	Ferd	Câbl	Ferd	Superior	Interior	Cub	Cub	Interior	lobăgești	Jeleşti	N ^{no}	N ^{no}		
7	37	Marosan Szimion Marosan Vonye	60 Iob.	Iob.	-	Stefan Mihailla Lupu	14 10 8	- 2 2	2 4	2 80 32	1 1	1 1	3 1	-	28 80 56	11 35 27	-	-	13 1/2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-			
11	38	Iuonitza Buba	36 Iob.	Iob.	-	Petre Togyer	12 3	- 2	-	6	-	-	- 1	86 40	40 24	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-			
32	39	Mazer Grigore Gyorgye Bats	70 Inq.	Inq.	-	Lazar Koszantain Iakob Tyfor	18 12 2 1/2	1 - 1	2 16	- 1	1	1	1	-	40 52	15 35	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-			
46	40	Bagy Andron	48 Iob.	Iob.	-	Szavu Tyrilla Ionia Iuon Mihailla Gyorgye	14 12 10 8 5 2	1 2 4 4	4 18 2	- 1	-	1	-	-	139	34	-	-	2 1/2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
56	41	Sut Hampo Szimion	48 Iob.	Iob.	-	Liontye Maftej Zaharie	17 6 8	- 4 4 2	7 - 3	1	-	68	20	-	-	2	2	-	8	1	1	-	-	-	-	-	-	-	Morar domonial			

Sub militari	Nr. Casa	Localități, capi de familie și coabitânți căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața			Arabil				Suprafețe de teren arabil			Fânaș		Servicii prestate		Observații			
			Vârsta înainte de anul 1780	La conscripție				Cal, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	Lobăgești	Jelești	N ^{no}		N ^{no}		
		-	ani	-	-	-	ani	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	-			
101	46	Pavelan Andrej Mihaila Gyorgye	56 23 35	Iob. Iob. Iob.	Iob. Iob. Iob.	Nyikulaj Andrej - Gyorgye	20 12 - 4	1	6	6	4	17	1	-	2	-	95	64	42	-	-	-	-	-	-	2	-	4	-	2	-	-	
102	47	Pavelan Iuon Iuonitza	58 20	Iob. Iob.	Iob. Iob.	Kretsun Alexa Vaszilie	19 14 3/12	1	-	4	-	20	-	2	1	-	51	41	44	-	-	-	-	-	-	2	2	6	-	1	-	-	
105	48	Trifan Iuon Trifan Iszratyi Gavrilla Togyer	76 71 40 32	Iob. Iob. Iob. Iob.	Iob. Iob. Iob. Iob.	Togyer - - Alexa	10 - - 1	-	2	-	7	5	19	-	4	2	-	56	22	30	18	29	10	-	-	-	1	2	5	1	2	-	-
106	49	Pavelan Gavrilla Pavelan Iuon Pavelan Dumitru	60 55 22	Iob. Iob. Iob.	Iob. Iob. Iob.	- Alexa Petre	- 18 12	-	2	-	2	4	20	-	1	1	-	99	27	25	37	55	17	-	-	-	7	2	12	-	3	-	-

Sub militari	Nr. Casa	Localități, capi de familie și coabitânți căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații			
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior	Interior	Lobăgești	Jelești		N ^o	N ^o	
128	56	Tonya Andrejeș	52 ani	Iob.	Iob.	Gavril Tyrilla	12 ani	-	-	-	7	1	1	1	40	21	21	-	-	-	-	1	3	17 1/2	-	-	1	-	-	-	-	-			
129	57	Csonka Iftimie Iuon Barna	73 ani	Inq.	Inq.	-	-	-	-	-	-	-	1	50	31	31	-	-	-	-	1	2	4	-	-	-	-	1	-	-	-	-			
130	58	Tyfor Lupu	70 ani	Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	-	-	1	70	31	31	-	-	-	-	1	3	5	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-		
131	59	Tonye Iuon Grigore	50 ani	Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	-	-	1	60	39	39	-	-	-	-	1	6	2	33	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
139	60	Dologa Vaszilie Dologa Sliip	60 ani	Inq.	Inq.	Ietym Iuon	69 1/2 ani	-	-	-	2	4	2	16	4	1	1	70	58	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Ietym bătrân sârman, a plătit o taxă 7 mar.
140	61	Pugiilik Ignat Pugiilik Arszantye	30 ani	Inq.	Inq.	Togyerik	1/2 ani	-	-	-	-	-	1	76	37	37	-	-	-	-	1	3	5	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
144	62	Baran Kosztan	45 ani	Inq.	Inq.	Iuon Stefan	7 ani	-	-	-	6	1	1	1	44	29	29	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
160	63	Bozga Maftej	35 ani	Iob.	Iob.	Iuon Iuonitza	8 ani	-	-	-	2	2	2	2	40	35	35	-	-	-	-	1	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-

Sub militari	Nr. Casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații	
			Vârsta înainte de anul 1780	La conscripție				Cai, lepe	Boi	Vaci	Junci	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Căb	Ferd	Căb	Ferd	Căb	Ferd	Superior	Interior	Lobăgești	Jelești			
N ^o	N ^o		ani				ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o			
55	70	Balan Vaszlie Szymion Jurtian Popa	32	Inq.	Inq.	Silip Vaszlie Stefanutz	7 3 20	1	-	-	3	1	-	92	23	-	3	-	-	1	-	1	8	-	1	-	-	-	-	-	-		
56	71	Andron Stefanutz Dumitru Kapatat	60 32	Iob. Iob.	Iob. Iob.	Grigore	6 -	1	4	2	-	14	-	1	52 100	19 40	-	2	-	1	-	3	4 ½	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
57.	72	Szymion Stefanutz	45	Iob.	Iob.	Ilie Pintilie Koszian Alexa	6 4 7 5	-	-	1	-	-	-	47 47	16 20	3	3	-	-	-	-	2	17 ½	-	2	-	-	-	-	-	-	-	
59	73	Mihailla Oczella	57	Iob.	Iob.	Mafej Nikita Falcos	10 8 1	3	2	3	1	10	-	3	59	33	1	1	1	1 ½	-	3	25 ½	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-

Sub militari	Nr. Casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătoriti	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observatii
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Căb	Ferd	Căb	Ferd	Cub	Superior	Interior	Lobăgești	Jelești	
60	74	Oczella Nykulaj Oczella Szavuj	28 17	Iob. Iob.	- -	- -	- -	1 2	4 2	2 10	2 1	1 -	80 59	47 33	27 1/2	- -	3 -	- -	2 -	2 -	2 -	2 -	2 -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	
74	75	Kurtyan Irimie Iuon	55 22	Iob. Iob.	- -	Doroftej	16	1 2	2 1	- 20	- 1	1 -	130	60	4 3/4	1/4	- -	- -	2 -	1 -	1 -	1 -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	
81	76	Kurtyan Mafej	40	Iob.	Iob.	Kosztandin	10	- -	2 -	2 -	1 -	1 -	70	25	1/2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
84	77	Bullio Liontye	48	Iob.	Iob.	Iuon Grigore Zaharie Gyorgye Natu	9 6 2 3 11	2 - - -	2 1 1	2 12 -	- -	1 -	130 70 60	14 24 8	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	
85	78	Bats Iuon Bullio Szamion Bullio Iuonitza	30 65 40	Iob. Iob. Iob.	Iob.	Togyer	8	4 6 2	6 2 3	10 10 6	3 1	1 -	130	14	-	-	-	-	1 1/2	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	
98	79	Andrejka Iuon Szamion Andrejka Nyikulaj	46 26	Iob. Iob.	Iob.	- Iuon	4	2 -	2 -	1 20	- 1	1 -	25	12	1 3/4	-	-	-	3 1/2	- -	2 1/2	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	

Tabel 5. Conscripția fiscală și urbarială a Văii Bârgăului, din anul 1783, pentru partea de posesiune a comitelui Alexii Bethlen¹

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătoriti	Statut			Vârsta	Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața			Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observatii				
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție				Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	inferior	Căb	Ferd	Căb	Ferd	Cub	Superior	inferior	lobăgești	jelerești	N ^m		N ^m	Cub	N ^m	N ^m
		-	ani	-	-	-	-	ani	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	-	
45	1	Czarka luon Mihaila	74 52	Iob. Iob.	Iob. Iob.	- 2	Iuon Todor	4 2	1 2	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1 2	- -	34 70	14 19	2 1	2 1	- 1	- 1	- 1	- 1	- 1	- 1	- 1	- 1	3 2	- -	1 1	- -			
11	2	Prundar Kozma	71	Iob.	Iob.	-	-	-	1 2	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1 2	- -	70 19	19 1	1 1	1 1	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	2 2	- -	1 1	- -			
15	3	Kot Tyfor Nyisztor Alexa	36 68 24	Iob. Iob. Iob.	Iob. Iob. Iob.	6 4 ½ -	Alexandru Kirilla Szimion -	6 4 ½ -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	

¹ Vezi conscripția în ANB-N, fond personal Anton Coșbuc, d. 21, filele 58v.-68.

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătoriti	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața			Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații		
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cal, lepe	Boi	Vaci	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	Cub	Cub	Interior		Interior	N ^o
		-	ani	-	-	-	ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	-	
		Josenii Bărgăului																													
36	10	Lazar Ilie	46	Iob.	Iob.	Petre Larjuon Mihailla	15 8 1	1	-	-	-	-	1	-	69	24	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	6	1	-	
42	11	Czarka Gyorgye	48	Iob.	Iob.	Togyer Grigore Iuon Gavrilla Pavel	17 15 12 7 3	2	3	2	-	6	5	1	77	25	1	3 1/2	-	2 1/2	-	-	-	-	-	-	-	2 1/2	1	-	
43	12	Lazar Iuon Puji Vaszlie	52 38	Iob. Iob.	Iob. Iob.	Grigore Gligor Togyer	4 10	-	4	2	-	-	-	1	80	23	-	3 1/2	-	1/2	-	-	-	-	-	-	4	5	1	-	
44	13	Petre Puji	24	Iob.	Iob.	-	-	-	4	2	1	-	-	1	80	25	1	3	-	2	-	-	-	-	-	-	7	1	-		
51	14	Zaharie Kovats Vaszlie Kovats	48 27	Inq. Inq.	Iob. Iob.	Samuel	10 -	1	-	-	-	-	1	30	17	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1/4	-	-		A plătit taxă de 2 flr. Iobag cărauș al lui Ladislau Bethlen.

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitănti căsătoriti	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații				
			Vârsta înainte de anul 1780	La conscripție				Cai, lepe	Boi	Vaci	Junci	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Interior	Lobăgești		Jelești	N ^o	N ^o	
73	15	Hots Grigore Tyfőr Hors Lyontye	62 26 32	Iob. Iob. Iob.	- - -	- Nyikulaj Gligore	- 2 2	1 - 1	2 - 2	- - -	1 - 1	56 33	27	27	1 2 2	1 1 1	- - -	- - -	- - -	- - -	4 1/2 - 3	1 - 1	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -		
77	16	Czaraka Vaszilie	52	Iob.	-	Vonu Kosztandin Mafej	18 12 9	2	1	-	-	1	38	40	1	2	1	1	1	1	-	8 1/2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
88	17	Hoza Togyer	52	Inq.	Iob.	Andrej Grigore Petre	14 12 5	-	-	-	-	1	28	22	3	-	2	1	-	-	-	3	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-
90	18	Tamas Stefan Mihaly Togyer Andrejes	73 30 28 26	Iob. Iob. Iob. Iob.	- - - -	Iuon Lariuon Iuon	- 6 3 2	-	-	-	2	1	44	44	3	-	3	-	-	-	-	6	17	1	-	-	-	-	-	-	-	Datorie 11 mar.
67	19	Hots Grigorias	35	Iob.	Iob.	Iuon Andrej	15 3	-	-	-	-	1	40	25	2	3	1	2	-	-	-	-	2 1/2	1	-	-	-	-	-	-	-	-

N ^o Sub militari	Nr. Casa	Localități, capi de familie și coabitânți căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior	Interior	Lobăgești	Jelești	N ^o	N ^o	
		-	ani	-	-	-	ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	Stj	Stj	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Cub	Superior	Interior	N ^o	N ^o	-				
		Văduva iobagului Andreika	-	-	-	Nyikulaj	9	2	1	-	-	-	-	1	-	-	1	2 1/2	2	2	-	-	5	3/4	1	-	-	-	-			
33	20	login Anueza	15	Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	-	-	2	2	1	70	49	5	2 1/2	2	-	-	-	14	3/4	1	-	-				
		Fiul Lupu Andreka Nyika	20	Iob.	Iob.	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
63	21	Czarka Kirilla	32	Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
65	22	Bagy Juon Ifftymie	69	Iob.	Iob.	Iakob Dumitru Alexandru	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
32	23	Vaszilie Urszuluj Szamion	58	Iob.	Iob.	Onul Lutsin Gyorgye	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
108	24	Csot Gyorgye	45	Iob.	Iob.	Petre Juon Togyer Lariun	11	1	4	3	1	-	-	1	-	38	17	5	2 1/2	4	1	-	-	11	3/4	1	-	-				

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătoriti	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața			Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații					
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Ștupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	lobăgești	jelești		N ^{no}	N ^{no}			
		-	ani	-	-	-	ani	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	-			
16	25	Holbora Andrej Gligore Czarka	52 24	Iob. Iob.	Iob. Iob.	- Togyer	- 2	-	-	-	-	-	-	-	4	2	-	-	-	-	2	1	-	40	25	2	3 1/2	1	2 1/2	-	6	10	1	-
23	26	Petru Holbura Pavel Văduva iob. Holbura Iuon Cselszia	53 22	Iob. Iob. Iob. Iob.	Iob. Iob. Iob.	Grigor Szidor - Vaszile	11 1/2 - 6	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	1	1	-	110	47	1	2 1/2	1	2	-	9	5 1/2	-	-
44	27	Togyer Kolutza	53	Iob.	Iob.	Lutsin Szimion Andrej	20 14 5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	72	22	2	1	1	-	15	8 1/2	1	-	-
108	27 1/2	Iuon Kolutza	26	Iob.	Iob.	Silimon	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătoriti	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața			Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații				
			Vârsta	Inainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Căb	Ferd	Căb	Ferd	Cub	Superior	Interior	Lobăgești		Jeleşti	N ^{no}	N ^{no}	
		-	ani	-	-	-	ani	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	-	Datoric 10 mar. și 2 ferd. Avenae sau 17 xr.		
109	35	Triska Lupuj Triska Tyoirilla	45 36	Iob. Iob.	Iob. Iob.	- -	- -	2 2	1 3	1 -	1 -	97	40	16	1	1	1	1	1	1	1	4	1/2	1	-	-	-	-	-	-	-		
100	36	Szutsule Mafej	58	Iob. Iob.	Iob. Iob.	Andronye Nyikita Luka Tyirilla Petre	15 12 8 6 5	2 1	1 30	- -	1 -	1 -	70	16	1	1	2	-	-	-	-	3 1/4	1 1/4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
131	37	Kozma Csicsille	30	Iob. Iob.	Iob. Iob.	Vaszilie	3	2 1	1 -	- -	1 -	87	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1/2	-	-	-	-	-	-	-	
119	38	Togyer Aorbora Susenii Bârgăului	30	Iob. Iob.	Iob. Iob.	-	-	- 1	- -	- -	1 -	33	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1/2	-	-	-	-	-	-	-	-
2	39	Popa Grigoras Ignat	58 26	Inq. Inq.	Inq. Inq.	- -	- -	1 2	1 3	- -	1 -	20 42	10 29	1	1	1	1/2	-	-	-	-	-	-	4 1/2	-	-	-	-	-	-	-	1	Grigoras crainte

Sub militari	Nr. Casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătoriti	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații						
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	Cub		Cub	Interior	Exterior	N ^o	N ^o	
27	40	Chera Mafej Balau Toma	48 26	Iob. Iob.	- -	- -	- -	1 4	2 2	1 1	- -	2 2	1 1	- -	86	46	1	2	-	-	-	-	8	-	1	-	-	-	-	-	-	-		
34	41	Kirovan Iakoba	38	Iob.	Iob.	-	8 6	2 2	- -	6 1	1 1	- -	61	38	-	1	-	-	-	-	-	-	2	¼	1	-	-	-	-	-	-	-		
39	42	Liban Iuon Rusz	36	Iob.	Iob.	-	17 10 7 4	2 2 3 2	1 2 3 6	- -	1 1	- -	40 75	33 20	1	-	-	1	½	2	½	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-		
44	43	Bozga Nykita	28	Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	1	1	-	40 35	11 15	-	1	-	2	½	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	
63	44	Kornyev Andron	53	Iob.	Iob.	-	-	2	1	1	-	1	1	90	40	-	3	1	-	-	-	-	1	½	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
86	45	Kurutz Ignat Stefan	70 32	Inq. Inq.	Inq. Inq.	- -	7	-	-	-	1	1	43 90	40 50	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
93	46	Brusch Iuon	50	Iob.	Iob.	-	10 6	-	-	2	7	1	-	70	50	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
47		Pustie	-	-	-	-	8	-	-	-	-	1	46	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
48		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	46	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătoriti	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații		
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Căb	Ferd	Căb	Ferd	Căb	Ferd	Superior	Interior	Interior	Lobăgești	Jelești		N ^{no}	N ^{no}
29	57	Babuk Markul	30	Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	40	28	-	-	-	-	1/2	-	-	-	-	-	1	-	-	Preinde a fi iobagul lui Kemény		
54	58	Dorofei Pryingt Petre	30	Iob.	Iob.	-	14	-	-	-	7	-	-	-	3	-	80	32	-	-	-	-	2	-	1 1/2	-	-	1	-	-	-	-		
60	59	Turje Mihally Iuonitza	25	Iob.	Iob.	-	28	-	-	-	10	8	2	1	2	-	115	80	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
89	60	Boheu Iuon	24	Iob.	Iob.	Ioab	5	-	-	-	-	-	-	-	-	60	25	-	-	-	-	2	-	2 1/2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
91	61	Dubule Banio Vaszlie	46	Iob.	Iob.	Gavrilla Mafej Togyer Szimion Stefan	16 12 7 4 3	-	-	-	-	4	1	1	1	-	81	30	-	-	-	-	1	-	8	-	1	-	1	-	-	-	-	-
111	62	Popa Grigore	53	Inq.	Inq.	Petre	5	2	4	1	2	-	4	-	1	-	170	43	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața			Arabil				Suprafețe de teren arabil			Fânaș		Servicii prestate		Observații		
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupl	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	Interior	Interior	Interior		Interior	Interior
		-	ani	-	-	-	ani	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	-		
116	63	Demian Flora alia Sebesan Gavrilla	35	Iob.	Iob.	Grigore	11	2	4	3	3	6	3	2	1	-	146	95													Pretinde a fi iobagul cramicul ui lui Kemény	
126	64	Petru Deminan	26	Iob.	Iob.	Iuon	3	-	2	2	1	-	-	-	1	-	80	17													Pretinde a fi iobagul lui Kemény	
137	65	Nenku Kryste	56	Iob.	Iob.	Grigore	24	-	2	3	2	10	-	1	1	-	111	93														
		Tiha Bâgăului																														
9	66	Szeretzan Tyfor Alexa	43	Iob.	Iob.	Gyorgytza Grigore	18										43	28														
			26	Iob.	Inq.	-	-										86	23														

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior	Cub	Superior	Interior	N ^{no}	
24	6	Flore Szimion	48 ani	Iob.	Iob.	-	-	1	2	5	1	-	1	2	1	-	56	42	3	-	1	1/2	-	-	-	-	-	-	5	1	-	-
7	7	Prundar Cziriak Vaszlie	69 ani	Iob.	Iob.	-	-	1	2	2	1	-	1	1	1	-	40	14	2	2	1	2	-	-	-	-	-	3	1/2	1	-	
54	8	Popa Roh Togyer	59 ani	Iob.	Iob.	Alexandru Togyer	4	2	4	2	1	-	-	-	-	-	49	25	4	-	3	-	-	-	-	-	-	12	2	-	-	
55	8 1/2	Popa Roh Iuon	26 ani	Iob.	Inq.	-	-	2	4	4	2	15	10	2	2	-	49	25	4	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
45	9	Popa Vaszilia	20 ani	Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
5	10	Batsa Szalavestru	32 ani	Iob.	Iob.	Togyer Flore	8	1	2	2	3	-	-	2	1	-	28	13 1/2	1	-	-	3	-	-	-	-	-	1	1/2	1	-	
3	11	Batsa Vaszlie Iuon Vaszlie	52 ani	Iob.	Iob.	-	-	1	-	2	2	-	-	3	1	-	28	27	1	-	-	3	-	-	-	-	-	1	1/2	1	-	

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații								
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	lobăgești		Jeleşti	N ^o	N ^o					
67	12	Bats Vartolomej	45 ani	Iob.	Iob.	-	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-		
83	13	Nyag Iuon	28 ani	Iob.	Iob.	-	13	2	-	-	-	-	-	-	1	66	11	2	2	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-		
48	14	Beloj Maftej	30 ani	Iob.	Iob.	-	4	2	-	-	-	-	-	2	1	70	7	1	2	1	2	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
6	15	Văduva iobagului Petre Szomeszan, Dotye	-	Iob.	Iob.	Togyer	9	1	-	-	-	-	-	1	51	21	1	1	1	1	3	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
66	16	Tisnajka Szimion	62 ani	Inq.	Inq.	-	-	1	2	-	-	-	-	1	39	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
63	17	Gyorgye Makavej	48 ani	Inq.	Inq.	Iakob Petre Iuon Kirilla Tanaszie Grigore Pavel	18 14 12 10 8 3 2	-	1	-	-	-	-	1	40	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Datorie taxă 2 rfl

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Varsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații		
			Varsta înainte de anul 1780	La conscripție	Fii, frați celibatari			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junci	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	lobăgești		jelești	
N ^o	N ^o		ani	-	-	ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	
91	26	Flore Dumitrask Iuon	32	Iob.	Iob.	1/2	Togyer								27	17										1/4				
38	27	Triff Vonyosor Stefan	49	Iob.	Iob.	8	Iuon	1	2	2	-	-	1	1	30	25	2	1	1	1	-	-	-	-	6	3/4	1	-		
34	28	Tomutza Pintylie	25	Iob.	Iob.	-	Iuon	-	-	-	3	-	-	-	50	13	1	2 1/2	-	1 1/2	-	-	-	-	6	1	1	-		
55	29	Dan Iuon Junior Petre	40	Iob.	Iob.	24	Grigore Stefan	10	-	2	3	-	-	1	51	43	5	-	2	1	-	-	-	3	8	1	-		Datorie taxă 1 fl.	
59	30	Dan Iuon Senior Vaszilika Dan Vasziile	58	Iob.	Iob.	10	Alexanrd Andrejes	5	-	2	4	2	2	6	1	1	-	-	-	-	2	2 1/2	1	2	4	13	1	-		
60	31	Dan Vasziile	20	Iob.	Iob.	-	Togyer	-	-	2	1	1	-	-	90	30	1	2 1/2	1	1/2	-	-	-	-	-	5 1/2	1	-		
60	31	Dan Vasziile	31	Iob.	Iob.	-	Togyer	3	1	2	2	1	-	-	56	23	2	1	1	1	-	-	-	-	-	8	1	-		
58	32	Dán Lárjuon	32	Iob.	Iob.	6	Gavrill Iuon Gyorgye	1/12	4	2	1	-	17	-	41	38	2	2 1/2	-	2 1/2	-	-	-	-	6	5 3/4	1	-		

Sub militari	Nr. Casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații		
			Vârsta înainte de anul 1780	La conscripție	Fii, frați celibatari			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	Cub	N ^{no}	Interior		Interior	Cub
63	33	Csudán Vaszilie	58	Iob.	Iob.	Illie	13	2	4	2	-	-	-	-	1	-	70	30	-	3	-	2	-	-	-	-	9 ^{1/4}	1	-	-	-	-
68	34	Balán Szimion	42	Iob.	Iob.	Vaszilie	11	-	3	3	-	-	3	1	-	45	36	2	3 ^{1/2}	2	1/2	-	-	-	-	2	6 ^{1/2}	1	-	-	-	
69	35	Timbus Gavril	50	Iob.	Iob.	-	-	1	-	3	2	-	-	1	-	60	30	2	-	1	2	-	-	-	-	-	5 ^{1/4}	1	-	-	-	
79	36	Balán Silip	Iob.	Iob.	45	Andrej Vaszillie	8	-	-	-	-	-	-	1	-	76	18	-	1/2	-	1/2	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	
81	37	Dán Kirilla	Iob.	Iob.	28	Gyorgye	1/2	1	2	1	-	-	-	1	-	42	21	1	2	1	-	-	-	-	-	-	12	1	-	-	-	-
84	38	Hogy Alexa Iuon	Iob.	Iob.	65	-	-	1	2	2	-	-	-	1	-	30	30	2	3	2	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-
93	39	Pop Urszul	Iob.	Iob.	28	Illie Szimion Tyifor Gyorgye	16	-	4	2	1	-	-	3	1	-	48	15	6	3 ^{1/2}	2	2	-	-	-	3	14	1	-	-	-	-
78	40	Tomutza Gavrilla Gyorgye	Iob.	Iob.	74	Stefán	48	1	-	1	40	-	4	1	-	43	30	2	1	1	1 ^{1/2}	-	-	-	-	13	1	-	-	-	-	Gavrilla cenzor

Sub militari	Nr. Casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații		
			Vârsta înainte de anul 1780	La conscripție	Fii, frați celibatari			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	Lobăgești		Jelrești	N ^{no}
99	41	Makra Buszjok	ani	-	-	-	6	1	4	1	2	-	-	-	1	-	37	25	5	3	3	3	-	-	20	1/2	1	-	-	Crainic
102	42	Szinszián Lupu Gavrilla	ani	-	-	-	-	9	2	1	1	-	-	-	1	-	30	30	4	2	2	-	-	-	-	12	1	-	Bătrân sârman	
101	43	Soltus Iuon	ani	-	-	-	14	2	1	2	2	-	-	-	1	-	39	28	2	-	-	2	-	-	5	1	-	-	-	
103	44	Triff Rusz	ani	-	-	-	16	2	2	2	2	-	-	-	1	-	55	29	6	1	4	-	-	-	11	3/4	1	-	-	
109	45	Kirlián Rusz	ani	-	-	-	13	4	2	-	-	-	-	-	1	-	40	30	2	1 1/2	4	-	-	-	13	1/2	1	-	-	
117	46	Szortus Maftéj	ani	-	-	-	6	-	-	1	2	-	-	-	1	-	70	20	-	1 1/2	-	3	-	-	12	3/4	1	-	-	
122	47	Kirlián Szimion	ani	-	-	-	-	-	-	2	1	2	-	-	1	-	47	14	2	1	2	1/2	-	-	5	1	-	-	-	

Sub militari	Nr. Casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații									
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior	lobăgești	Jeleşti	N ^{no}	N ^{no}		Cub	Superior	Interior	N ^{no}	N ^{no}				
		-	ani	-	-	-	ani	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	-							
123	48	Reblán Liontye Iuon	lob. lob. lob.	lob. lob. lob.	73 24	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -							
125	49	Szdrobo Praekup	lob. lob.	lob. lob.	35	Iuon	8	2	2	1	2	-	1	2	-	1	2	19½	2	½	2	½	2	47	44	4	4	½	2	1	2	1	2	3½	1	-					
127	50	Retund Vaszzy	lob. lob.	lob. lob.	32	Iakob Szimion Mihaj	5 ½ ½	-	2	1	-	-	1	-	-	1	-	32	20	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-					
65	51	Villian Vaszilia	lob. lob.	lob. lob.	35	Togyer Iuonika Vonuu	9 9 ¼	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	45	39	1	2	1	1	45	39	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-			
1	52	Beble Pintyilie	lob. lob.	lob. lob.	48	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	53	25	-	3½	1	2	53	25	-	3½	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	25	9	-	Restan- ță taxă 2 fl.
23	53	Musztej Tanaszı	lob. lob.	lob. lob.	12	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	93	27	1	1½	1	1½	93	27	1	1½	1	1½	1	1½	1	1½	1	1½	1	1½	-	-		
25	54	Triiff Alexandru	lob. lob.	lob. lob.	24	Stefăn	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	94	38	1	-	1	½	94	38	1	-	1	½	1	½	1	½	1	½	1	½	-	-		
30	55	Hogy Maffėj	lob. lob.	lob. lob.	28	-	-	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-	97	42	2	-	1	-	97	42	2	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-		

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața			Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații			
			Vârsta înainte de anul 1780	La conscripție				Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	Superior	Interior		lobăgești	jelești	
N ^o	N ^o		ani	-	-	ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o			
		Mijlocenii Bârgăului																														
2	59	Nyetifor Rusz Andron Vaszile	63	Iob. Iob.		-	4	-	-	1	-	1	-	54	14	1	1/2	3 1/2	-	-	4	8 1/2	4	1	-						în plus taxă 2 fl.	
3	60	Togyer Feldrian	40	Inq. Inq.		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
5	61	Maftej Holbura Iuon	64	Iob. Iob.		24	2	-	-	3	-	1	-	32	29	1	1/2	2	-	-	2 1/2	3 1/2	2 1/2	1	-							
9	62	Miron Nyisztor Nikita	26	Iob. Iob.		1	2	-	-	2	-	1	-	30	27	1	2 1/2	1 1/2	-	-	-	-	-	-	4	1						
13	63	Hulpe Szimion	68	Iob. Iob.		-	2	-	-	2	-	1	-	71	24	-	-	-	-	-	1	2 1/4	1	1	1	1						
15	64	Nyetifor Gitza	24	Iob. Iob.		-	45	Iob. Iob.		Iuon	2	-	1	42	33	-	3 1/2	2	-	-	1/4	1 1/4	1	1	1							

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Varsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații	
			Varsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior	Cub	Superior	Interior	N ^{no}		N ^{no}
		-	ani	-	-	-	ani	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	-	
17	65	Lupu Nyisztzor Irimie	58	Iob. Iob.	Iob.	-	-	-	-	3	-	-	-	1	1	-	50	40	1	1/2	1	-	1	-	1	-	3	1	-	-	-	-	
18	66	Togyer Nyisztzor	20	Iob. Iob.	Iob.	-	10	1	-	1	-	-	2	1	-	42	40	2	-	2	-	2	-	2	-	6 1/2	1	-	-	-	-	-	
19	67	Togyer Hulpe	28	Iob. Iob.	Iob.	-	26	2	2	2	-	-	2	1	-	41	19	-	2 1/2	2	-	2	-	2	-	2	4 1/4	1	-	-	-	-	
22	68	Stéphán Miska	38	Iob. Iob.	Iob.	-	32	2	2	2	9	-	-	1	-	47	44	-	2	3	-	2	-	3	-	8	1	-	-	-	-	-	-
28	69	Vaszilie Guttz	30	Iob. Iob.	Iob.	-	29	2	2	1	10	-	-	1	-	63	30	35	10	4	1	1	-	46	26	5	7	1	-	-	-	-	-
29	70	Iuon Guttz	50	Iob. Iob.	Iob.	-	12	-	-	-	20	-	-	-	-	75	19	1	-	1	-	1	-	1	-	1	2 1/2	1	-	-	-	-	-
30	71	Irimie Buff Gavrilla Buff	68	Iob. Iob.	Iob.	-	18	2	2	1	13	-	-	1	-	56	30	5	2 1/2	1	1	1	-	66	30	4	1	-	-	-	-	-	-

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Varsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații		
			Varsta înainte de anul 1780	La conscripție				Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Latime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	Cub	N ^{no}	Interior		Interior	Cub
31	72	- Gitza Lupul Petru	ani 73 34	- Iob. Iob.	- Iob. Iob.	- - -	- - -	- - -	2 3 2	- - -	- - -	1 1 -	- - -	40 36	Stj Stj	Câb	Ferd	Câb	Ferd	1	-	2	-	-	-	1	2 1/4	1	-	-	-	-
39	73	Grigore Gitze	52	Iob. Iob.	Iob. Iob.	14 12 11 3	Iuon Prekup Kosztandin Nyetyifor	2 3 - 3	- - -	- - -	1 1 -	58 20	15 18	3 1	1 1	6	2 1/2	1	-	-	-	-	-	-	-	6	2 1/2	1	-	-	-	
41	74	Vasile Molduván	50	Iob. Iob.	Iob. Iob.	20 15 10	Iuon Iakob Illie	- 1 -	- - -	- - -	1 1	50	35	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	3	1	1	-	-	-	În plus taxa de 1 fl.
43	75	Iuon Gitza	50	Iob. Iob.	Iob. Iob.	- -	- -	2 2	8	- -	- -	1	56	25	2	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3	9	1	-	-	-	-
46	76	Lupu Ratz Petre Ratz	50 45	Iob. Iob.	Iob. Iob.	49 -	Togyer -	- 2	- -	- -	1	58	24	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	A plătit taxă de 4 fl.
47	77	Zaharie Iuon	25	Iob. Iob.	Iob. Iob.	- -	- -	1 -	- -	- -	1 1	52	40	1	2	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2 1/4	1	1	-	-	-	-
49	78	Maftej Molduvan	34	Iob. Iob.	Iob. Iob.	- -	- -	2 -	- -	- -	1 1	67	24	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	6	1	-	-	-	Crainic

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate							Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații				
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior		lobăgești	jelești	N ^o	N ^o
50	79	Zaharie Szimion Zaharie Szimion jun.	53	Iob.	Iob.	Mitrofan Togyer Iuon Tyifor	1/2 12 7 3	-	-	-	-	-	-	2	1	-	40	30	2	3	1	2	-	-	5	2 1/4	2	-	-	-	
52	80	Munzat Dumitrás Alexandru Kosztantyn	55	Inq.	Inq.	Pintyilie	24	-	-	-	-	-	6	4	1	1	6	1	43	25	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
53	81	Iuon Borohoj Tyifor Borohoj a lui Gitze	46	Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	-	-	4	3	2	-	1	1	37	20	2	-	1	3	5	8 1/4	1	-	-	-	
57	82	Pintyilie Orban	49	Iob.	Iob.	Iuon Togyer Ietyim Iuonitza	18 10 6 1/2	-	-	-	-	-	1	2	2	4	5	2	1	79	20	3	1	3	2	4	14	2	-	-	-
58	83	Vaszilie Bullio Grigor Vaszilie	22	Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	1	1	81	6	3	-	-	2	6	-	1	-	-	-	

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața			Arabil				Suprafețe de teren arabil			Fânaș		Servicii prestate		Observații				
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior	Lobăgești	Jelești		N ^o	N ^o		
70	90	Popa Togyer Bullio Ignat	44	Iob.	Iob.	-	9	1	2	3	2	10	16	2	-	1	11	10	1	3	-	-	-	-	-	2	6	-	-	-	-	-	-	Togyer a plătit taxă 1 aur.
74	91	Trișan Vaszilie	26	Iob.	Iob.	-	20	2	2	2	1	50	-	7	1	55	30	1	1/2	1	1	1	1	1	1	3	7	1	-	-	-	-		
79	92	Vazoka Lupu	46	Iob.	Iob.	-	17	-	-	2	2	-	-	3	1	31	28	-	3 1/2	-	3	-	-	-	-	1	4 1/2	1	-	-	-	-		
87	93	Balán Gyorgye	45	Iob.	Iob.	-	8	-	-	2	1	2	-	-	1	64	48	-	2 1/2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
89	94	Mardsinan Danilla	45	Inq.	Inq.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	24	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
90	95	Molduván Gyorgytze	54	Inq.	Inq.	-	53	1	2	4	1	-	-	4	1	67	50	1	-	-	-	-	-	-	-	3	5	1	-	-	-	-		
91	96	Monarka Vaszilie	54	Iob.	Iob.	-	14	-	2	1	-	-	-	-	1	58	9	-	-	4	-	-	-	-	-	3	6	1	-	-	-	-		
95	97	Monda Gavrilla Iuon	56	Iob.	Iob.	-	-	4	4	3	4	35	-	12	1	53	23	4	-	4	1/2	-	-	-	-	17	1/2	1	-	-	-	-		
108	99	Petre Andrej	73	Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	125	22	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1 1/4	1	-	-	-	-		

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații			
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi , capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	lobăgești		Jeleşti	N ^{no}	N ^{no}
		-	ani	-	-	-	ani	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	-	
107	100	Marosán Vaszil	28	Inq.	Inq.	Andron	4	-	-	-	-	-	-	1	-	55	45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-
116	101	Rotund Vaszilie	33	Iob.	Iob.	Iuon Petre	4	2	2	-	-	3	1	-	-	-	-	-	1/2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
117	102	Rotund Grigoras	46	Iob.	Iob.	Nyikulaj Maftej Kozma	10	2	4	3	-	-	2	1	-	48	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
		Susenni Bârgăului																													
4	103	Lărjuon Buff Vaszilie Lutsin	68	Iob.	Iob.	-	-	1	2	2	-	-	-	1	-	60	18	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4	1	-	-
5	104	Buillen Grigore Iuon Turi Pintyilie Gágul	45	Iob.	Iob.	Togyer	10	-	-	4	1	-	-	1	-	56	15	2	1	1	-	-	-	-	-	-	1/2	1	1	-	-

Sub militari	Nr. Casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații		
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior	Cub	Superior	Interior	lobăgești		jelești	N ^o
14	111	Donyize Lup	73	Iob.	Iob.	Tyrilla	14	-	-	2	-	-	1	1	-	89	27	Stj	Câb	Ferd	Câb	Ferd	1	4	1	4	1	-	-	-	-	-	-	
16	112	Grigore Pop Szimion Pop	50	Inq.	Inq.	-	4	1	2	2	1	-	1	1	-	30	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
17	113	Tonya Matej	48	Iob.	Iob.	Iuon Maftej	8	1	2	2	1	-	2	1	-	38	38	1	-	-	-	-	-	8½	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
18	114	Olár Iuon Illýesz	36	Inq.	Iob.	Nyikulaj	8	-	-	1	2	-	-	1	-	43	23	-	-	-	-	-	-	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	
20	115	Tonya Grigore Bagát Grigore	50	Iob.	Iob.	-	-	1	2	1	2	-	-	1	-	36	33	-	-	-	-	-	-	4	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
21	116	Bagát Grigore	38	Iob.	Iob.	Maftej Kozma	20	-	-	2	3	-	-	4	-	36	29	1	1	-	-	-	-	-	-	12	1	-	-	-	-	-	-	-
22	117	Buff Grigore	60	Iob.	Iob.	Togyer Iuon	7	3	2	1	3	-	-	4	-	39	20	-	-	-	-	-	-	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
24	118	Vaszilie Molduvan Nyika Nyikulaj	26	Iob.	Iob.	-	-	9	6	-	-	-	-	1	-	50	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații		
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior	Lobăgești	Jelești		N ^o	N ^o
25	119	-	ani	-	-	-	ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	-			
		Pop Togyer	24	Inq.	Iob.	-	-	2	2	4	2	1	40	40	1	3	1	3	1	3	7	1	7	1	1	1	-	-	-	-		
31	120	Gălbîn Andrej Kretsun Togyeran	36	Iob.	Iob.	Stefan	10	4	2	-	-	1	60	59	1	-	1	-	-	-	10	1/2	10	1/2	2	-	-	-	-	-		
35	121	Dan Nyikulaș	58	Iob.	Iob.	Iuon Togyer Petre Pavel Togyerika	28 20 18 9 7	2	3	20	-	1	36	23	1	2	1	-	-	-	5	1/2	5	1/2	2	-	-	-	-	-	-	
36	122	Gitza Paszkulj	34	Iob.	Iob.	Iuon Nekita	4 3	1	2	3	-	-	76	42	1	1	1	-	-	-	1	1/2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	
37	123	Akszintye Iuon Akszintye Grigore	53	Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	-	40	24	8	35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
37	124	Akszintye Nyetifor	36	Iob.	Iob.	Petre Larjun Vaszilie Illiszie	9 8 7 2	2	4	3	1	18	2	3	2	1	14	38	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	A plătit taxă 7 mar.
		Akszintye Vonya	50	Iob.	Iob.	-	-	2	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații			
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	lobăgești		Jeleşti	N ^{no}	N ^{no}
			ani	-	-	-	ani	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	-	
53	130	Axintye Iuon	36	Iob. Iob.	Iob.	Vasziile Iakob Vaszill	6	2	1	4	1	-	-	1	1	-	55	40	1	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
54	131	Balan Andreas	50	Iob. Iob.	Iob.	Vasziile Andron Kornile	34	3	-	2	-	-	-	1	-	79	38	3	-	-	-	-	-	-	-	-	8	1	1	-	-
56	132	Akszintye Nyikita Akszintye Petre Iuonitza Voda	34	Iob. Iob.	Iob.	Maxim Iuon	25	3	-	2	1	-	-	1	-	54	30	1	2	1	2	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-
60	134 ¹	Zaharie Iuonitza Zaharie Togyer Zaharie Trifan	70	Inq. Iob.	Inq.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	97	13	1	1	1	1	1	-	-	-	-	9	1	2	-	Bătrân sărman

¹ Numerotare greșită în document.

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații									
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi , capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	Interior		Lobăgești	Jelrești	N ^{no}	N ^{no}					
62	135	Akszinte Iakob	50	Lib.	Lib.	-	13	-	-	-	-	-	-	-	1	-	50	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
66	136	Dod Lupul	30	Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	40	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
67	137	Dánya Vaszilie Iuon	48	Iob.	Iob.	-	8	Petre Iuonitza Illie	-	-	-	-	-	-	3	-	36	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
68	138	Dánya Stefan	32	Iob.	Iob.	-	1	Ietym	-	-	-	-	-	-	2	-	60	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
78	139	Dánya Petre Gyorgye	50	Iob.	Iob.	-	55	Szandul Kozma Iuon Pavel Liontye	-	-	-	-	-	-	3	-	40	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
71	140	Dod Luka Andrej Togzer	70	Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	74	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
			26	Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	50	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
			23	Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	50	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Sub militari	Nr. Casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații		
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi , capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lațime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior	lobăgești	Jeleşti		N ^{no}	N ^{no}
		-	ani	-	-	-	ani	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	-	
72	141	Dod luon Vaszilie Pogor	68 45	Iob. Iob.	Iob. Iob.	- Gyorgye Kozma	6 4	6 1	2 3	1 1	- -	- -	- -	1 1	1 1	- -	36 24 80	3 1 19	3 1 19	- -	- -	2	1	-	-	-	-	-	-	
74	142	Gyurgyis Kodre Tyifor	70 27	Inq. Inq.	Inq. Inq.	- luon	- 1	- -	1 -	- -	- -	- -	1 1	1 1	- -	41 70	21 68	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1/2	-	-	-	-	
85	143	Krekan Kretsun	53	Iob.	Iob.	Kozma	15	-	2	-	-	-	-	1	1	-	70	68	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
92	144	Văduva iob. Andre luon, Vurvara	-	Iob.	Iob.	luon Nyisztor	18 7	1 -	1 -	2 -	- -	- -	- -	1 1	1 1	- -	65 7	7	-	-	-	6	1	-	-	-	-	-	-	-
143		Pustie, a lui Guttz Mihaj locuitor în Bistrița Bg.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	90	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
144		Pustie, a lui Kifor Guttz locuitor în Mijloceni	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	90	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Sub militari	Nr. Casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații			
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi , capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	lobăgești		Jeleşti	N ^{no}	N ^{no}
		-	ani	-	-	-	ani	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	-	
30	150	Budugany Gavrilla	50	Iob.	Iob.	Andron Dumitru Nykulaj	9	1	4	2	15	1	1	1	1	140	52	-	3	-	-	-	-	5	-	1	-	-	-	-	
32	151	Nykita Vaszy	24	Inq.	Inq.	Iuon Szimion Tyfor	15	-	1	4	4	-	-	-	60	10	-	-	-	-	-	-	1/2	-	-	-	1	-	-	-	
33	152	Donyitza Văduva iob. Donyitza Irimie	34	Iob.	Iob.	-	-	-	2	3	-	-	-	-	56	10	-	-	-	-	-	-	1	2	1/4	-	-	1	-	-	-
34	153	Văduva Pallagia a lui Rusz Vaszy inq.	-	-	-	Gyorgye	15	2	3	2	-	-	-	1	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1/2	-	-	-
35	154	Togyer Urszulj	30	Iob.	Iob.	Iuon Affrim Illie	8	-	1	1	-	-	-	1	100	30	-	-	-	-	-	-	-	7	-	1	-	-	1	-	Morar dometial
94	155	Prekup Sintaleo	32	Inq.	Inq.	Lazar	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil		Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații				
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupii	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Superior	Interior	lobăgești	jelești						
N ^o	N ^o		ani				N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o		
43	160	Matye Arian	45	lob.	lob.	-	8	2	3	1	20	-	-	1	103	21	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	
		Iuon Csungan	60	lob.	lob.	-	4	2	2	-	-	-	-	1	103	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
86	161	Roman Hengan Silip Hengan	80 45	Inq. Inq.	Inq. Inq.	-	9	-	2	1	-	-	-	1	37	20	-	-	-	-	2	-	3	1	-	-	-	-	Bătrân sărman	
88	162	Kotsorva Iuon	35	lob.	lob.	-	3	-	2	1	-	-	-	2	100	57	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	A plătit taxă 1 fl., preținde a fi rob. lui Kemény
112	163	Damian Tyifor	30	lob.	lob.	-	-	-	1	-	-	-	-	1	85	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
131	164	Vresmas Togyer Vaszilie	34 17	lob. lob.	lob. lob.	4	1	-	3	4	2	-	-	2	91	57	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	1	-	1	-
133	165	Sut Hampo Larjuon	73	lob.	lob.	-	-	4	-	3	1	-	-	1	210	72	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Varsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații			
			Varsta înainte de anul 1780	La conscripție	Fii, frați celibatari			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Latime	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	Lobăgești		Jelerești		
	N ^o	-	ani	-	-	-	ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	-		
136	167	Gitzan Grigoe	28	Iob.	Iob.	Iuon Nzikita Mihaj	18 22 12	2	6	4	6	30	7	2	1	-	121	69	-	-	-	1/2	2	1	-	-	-	-	-		
8	168	Szeretzan Gyorgye	49	Inq.	Inq.	-	-	1	-	2	2	-	-	2	1	46 42	43 39	-	-	-	3	2	1 1/2	1	-	-	-	-	-	-	
9	169	Szeretzan Vaszilie Szeretzan Gavrilla	70 23	Iob. Iob.	Inq. Inq.	- Nyikulaaj Danilla	- 2 1/2	2	-	6	4	30	10	2	1	20 39 63	11 22 31	-	-	-	1	-	13	1	-	-	-	-	-	-	
12	170	Kure Szimion Kure Nyikita Kure Vaszilie	37 24 23	Iob. Iob. Iob.	Iob. Iob. Iob.	Iuon - Kozma	1 - 1	1	1	2	6	1	20	2	3	1	76 59 60 128	6 28 42 56	-	-	-	2	12	2	1	10	2	2	1	-	Sesia pustie zălogită de Hengan Dorofiej, iob. lui Nicolae Bethlen

¹ Numerotare greșită în document

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații		
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junci	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	Interior	Lobăgești	Jelești			
19	171	-	ani	-	-	-	ani	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	-		
		Pugylık Dumitras	30	Iob. Inq.	-	-	-	1	4	4	-	-	2	1	-	112	10	Stj	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	8	-	1	2	8	-	1	-	-	
31	172	Mozses Kozma	23	Iob. Inq.	Inq.	Vaszilie Iuon Gavril Petre	19 15 12 10	1	2	3	60	-	2	1	-	54	39	Stj	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	7	-	1	-	-	
35	173	Borta Iuon	38	Iob. Iob.	Iob.	Petre Alexandru Toma	10 10 5	1	-	2	20	-	1	1	-	50	21	Stj	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	6	-	1	-	-	
36	174	Sut Petre	48	Iob. Iob.	Iob.	Iuon Vaszilie Pavel Iakob	14 12 10 8	-	6	2	6	1	1	1	-	41	41	Stj	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	4	-	1	-	-	
38	175	Rinsits Togyer Vresmas Szimion Logyn Marton	68 24 46	Inq. Iob. Iob. Inq.	Inq. Iob. Iob. Inq.	Szimion	14 - -	-	-	3	1	10	2	-	1	20	11 30	Stj	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	11 3/4	-	-	-	1	-
41	176	Makavej Iuon Iuonitza	40 25	Inq. Inq. Inq.	Inq. Inq. Inq.	Ietym	11 -	1	4	5	-	-	1	1	-	107	60	Stj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 1/2	-	-	-	-	12	-

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații	
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi , capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	Interior	Lobăgești	Jelești		Cub
44	177	Holba Iftenyi	63	Iob.	Iob.	-	ani	2	5	20	2	1	100	34	-	1	-	14	1	-	-	-	1	-	1	-	-	Și taxă 7 mar.	
47	178	Holba Iuon	46	Inq.	Inq.	Tanaszie Prekup Luka	8 6 12	8	5	20	2	1	110	81	-	-	-	10	1	10	1	-	1	-	1	-	-		
47	178	Bagy Petre	50	Iob.	Iob.	Lupu Alexa Irimie Nyikulaaj	18 12 10 ½	2	2	6	-	1	131	34	-	1	3	10	1	10	1	-	1	-	1	-	-		
68	179	Isztráyi Pászvány	80	Iob.	Iob.	-	-	-	2	1	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	8	1	-	
68	179	Isztráyi Lupu	38	Iob.	Iob.	Vaszilie	6	6	2	2	-	1	44	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
68	179	Isztráyi Luka	30	Iob.	Iob.	-	-	-	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
68	179	Isztráyi Iuon	25	Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
69	180	Pászvány Vaszilie	Iob.	Iob.	Iob.	Dumitru	3	1	4	5	-	1	44	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	1	-		
69	180	Pászvány Iuon	Iob.	Iob.	Iob.	-	-	-	5	5	-	1	107	33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
69	180	Grigore Tanasze	Lib.	Lib.	Lib.	Iakob	1/12	1	4	5	-	1	107	33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații
			Vârsta înainte de anul 1780	La conscripție	Fii, frați celibatari			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	Cub	Cub	Interior	Interior	N ^{no}	
		-	ani	-	-	-	ani	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	-
70	181	Voda Pintyilie Maftei Asztalos	52 Iob. Iob.	Iob. Iob.	- Nykita	- 1	- 1	4 5	2 2	- 5	- 25	- 6	- 3	1 1	- -	90 20	45 20	2 -	- -	- -	- -	1 1	- -	11 3	2 -	1 -	- -	- -	1 1	- -	- -	- -
71	182	Korka Grigore Korka Iuon	28 Iob. Inq.	Iob. Iob.	Irimie Praekup -	5 2 -	2 2	5 5	5 25	6 3	1 -	- -	20 84	20 41	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1 -	- -	3 3	- -	- -	- -	- -	1 1	- -	- -	- -
72	183	Ofsan Sut Stefan	48 Iob. Iob.	Iob. Iob.	Togyer	12	- 4	7 2	6 1	2 2	- -	1 1	- -	43 43	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	3 3	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -
74	184	Arinare Mihaila Grigore	32 Iob. Iob.	Iob. Iob.	Pavel -	5 -	- 3	3 -	- -	- 3	1 -	- -	120 37	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	8 8	- -	- -	- -	- -	1 1	- -	- -	- -
82	185	Kaldare Iuon Togyer Artenyie Zaharia Gyorgye	70 Iob. Iob. Iob. Iob.	Iob. Iob. Iob. Iob.	Gyorgye - - -	18 - - -	- -	6 6	15 -	- 1	1 -	- -	53 50	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	7 7	- -	- -	- -	1 1	- -	- -	- -	- -

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații					
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	Cub	N ^{no}	Interior		Interior	Cub	N ^{no}		
89	186	Văduva lui Pintyilie Hangan, sesie pustie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Zălogă de Hengan Pintye, iob lui Alex. Bethlen		
100	187	Voda Szimion Voda Lup	34	Inq.	Inq.	Alexandru Silip Irimie	2 17 9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
103	188	Forfota Vaszillia Iuon	60	Inq.	Inq.	Gavrill	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
115	189	Sut Hampo Vaszillie Sut Hampo Arsintye	33	Inq.	Inq.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
122	190	Toplitzan Gyorgye	48	Inq.	Inq.	Togyer Kozma	2 ½	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
135	191	Korka Nykulaj	26	Inq.	Inq.	Kosztandin Andron	10 8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații	
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	Interior	Lobăgești	Jelești		
	N ^{no} N ^{no}	-	ani	-	-	-	ani	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	-		
136	192	Vresmás Kosztantin	46	Iob.	Iob.	Dorofej Iuon Iuon	6	1	2	4	2	11	4	2	1	-	129	56	-	-	-	-	4	2	28	-	1	-	-	-	-		
137	193	Csonka Trifan Halasztye Ursz Vaszilie	31	Inq.	Iob.	Liontye Vaszilie	5	1	-	2	1	-	-	-	1	-	96	30	-	-	-	1	-	18	-	-	-	-	-	-	-	A plătit taxă 4fl. și 32 cr.	
138	194	Csolobok Petre Andrejes	63	Inq.	Iob.	Togyer	28	1	-	2	6	-	-	-	1	-	69	58	-	-	-	2	-	4½	-	-	-	-	-	-	-	A plătit taxă 7 mar.	
141	195	Regrántz Arszyntyi	30	Inq.	Iob.	Gyorgye Alexa	7	-	-	2	6	-	-	-	1	-	48	26	-	-	-	1	2	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-
147	196	Iuon Szutsul	36	Inq.	Iob.	Andrejes	22	2	-	1	20	-	-	-	1	-	34	15	-	-	-	-	-	5	-	5	-	-	-	-	-	-	Pađurar
159	197	Illie Nemis Gavrilla	36	Inq.	Inq.	Nekita	6	-	-	3	4	-	-	-	1	-	90	68	-	-	-	1	2	4½	-	-	-	-	-	-	-	-	A plătit taxă 7 mar
164	198	Kostantin Bozga Toma Bozga	63	Iob.	Iob.	-	-	1	-	3	20	-	-	2	1	-	86	78	-	-	-	1	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	Toma craimic și Kostan nebuon

Sub militari	Nr. Casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații	
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	Interior		Lobăgești
49	205	Togyer Holbura Iuon Holbura	25	Iob. Iob.	-	Iuon Grigore Vaszilie	7 4 12	1 4 2	1 3	2	-	-	1	1	1	1	87 56	29 37	-	3	1	-	1	13 1/2	-	2	-	-	-
50	206	Tanka Isztraty Petre	55	Inq. Iob.	-	-	-	-	2	1	-	-	1	1	1	43 56	25 29	-	1	3	-	-	7 3/4	1	1	1	-	-	-
51	207	Szbutsa Petre	50	Inq. Inq.	-	Kozma Vaszilie Iuon	10 6 4	-	1	2	-	-	1	-	-	81	39	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
54	208	Renkats Gavrilla	40	Iob. Iob.	-	Iuon	7	-	1	1	-	-	1	-	-	58	33	-	3	1	1	1	-	9 1/2	1	-	-	-	-
72	209	Prekup Marikuta Alexa Vaszilie Marikutza	60	Inq. Inq.	-	-	-	-	2	2	-	-	1	-	-	70	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
75	210	Vaszilie Albul Axintye Maftej	65 24	Iob. Iob.	-	Pintyilie Kostantin	18 1/4	1 2	1	1	12	-	-	1	-	95	60	-	-	-	-	3	2	20 3/4	-	2	-	2	-

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Varsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații								
			Varsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	lobăgești		jelești	N ^{no}	N ^{no}					
		-	ani	-	-	-	ani	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	-				
		Vresmás	73	Iob.	Iob.	-																														
		Iuon																																		
122	222	Petre	30	Iob.	Iob.	-																														
		Vresmás	38	Iob.	Iob.																															
		Kirilla																																		
		Vresmás	49	Iob.	Iob.																															
		Togyer																																		
123	223	Pintyilie	30	Iob.	Iob.																															
		Vresmás	30	Iob.	Iob.																															
		Maftej																																		
		Vresmás	47	Inq.	Inq.																															
		Gavrilla																																		
124	224	Iuon	26	Iob.	Iob.																															
		Vresmás																																		
		Szimion																																		
130	225	Monda	38	Iob.	Iob.																															
		Szutsula																																		
133	226	Ignát	38	Iob.	Iob.																															

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații	
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi , capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	lobăgești		Jeleşti
137	227	Rusz Monda Iuon	70 49	lob. lob.	lob. lob.	- Iuon Kozma Tyfor	- 12 10 7	1	2	2	-	10	5	2	1	-	37	34	5	-	1	1	8½	1	1	-	-	-	-
139	228	Gyorgye Bulio Iuon Dánya VAszlie	18 50 22	lob. lob. lob.	lob. lob.	- - -	- - -	-	2	3	3	-	-	3	1	100	34	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
145	229	Andrejes Tanka Iuon proaspăt căsătorit Iuon Tanka Dorofej	52 8 6 20 32 31	lob. lob. lob. lob. lob.	lob. lob.	Szimion Iákob Mafej - Kozma Togyer Togyer Miron	12 8 6 - 9 7 5 ½	-	4	6	2	25	-	2	3	48 64	18 51	2	-	-	2	1	12 ½	4	3	3	-	-	-
155	230	Gálbin Luka Grigore	47 32	lob. lob.	lob. lob.	Grigore Petre -	12 4 -	-	2	1	2	-	-	1	1	20 35 40	11 25 22	-	1	1	-	-	3	1	2	-	-	-	-

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi , capre	Stupii	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	Superior	Interior	lobăgești	
156	231	Kosztandin Arszintye Dodu	26	Iob.	Iob.	-	-	7	-	3	2	-	-	3	1	-	50	28	28	12	2	-	-	-	4	1/2	4	1	-	-	-	
158	232	Tyfor Arszintye	56	Iob.	Iob.	-	8	5	4	6	-	-	2	2	-	101	49	25	25	-	-	-	-	1	1	1	2	-	-	-		
159	233	Iuon Axintye Arszintye Kotul	56 57	Iob. Iob.	Iob. Iob.	-	-	2	3	-	-	-	4	1	-	87	31	-	2 1/2	-	-	-	-	-	1 1/4	1	-	-	-	-		
147	234	Andres Csizmas	70	Lib.	Lib.	-	10	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
161	235	O sesie a văduvei lui Aniszie Czoranka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	56	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		

Tabel 7. Conscriptia fiscală și urbanială a Văii Bârgăului, din anul 1783, pentru partea de posesiune a comitelui Paul Bethlen¹

Sub militari	Nr. casa	Localități, capi de familie și coabitânți căsătoriți	Statut		Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								SesieSuprafața		Arabii				Suprafețe de teren arabii				Fânaț		Servicii prestate		Observații			
			Vârsta înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Juncii	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Stj	Lungime	Lățime	Superior	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Ferd	Cub	Interior	Interior	lobagești		Jelești		
		-	Ani	-	-		Ani	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	N ^m	-	
		Rusu Bârgăului																														
58	1	Paraszka Iuon	42	Iob.	Iob.	20	2	4	4	5	-	8	7	1	-	51	23	5	3	3	2	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	Jude domonial
12	2	Paraszka Mihaila Grigore Larjuon	73	Iob.	Iob.	-	5	6	7	-	-	2	3	1	-	33	20	6	-	7	1	-	-	-	-	-	-	13 1/2	1	-		
10	3	Paraszka Vaszillie	28	Iob.	Iob.	12	-	2	3	2	3	-	3	1	-	30	20	4	1	6	1 1/2	-	-	-	-	-	-	5 1/2	1	-		
19	4	Buzdug Gavrilla Popa Iakob	100	Iob.	Iob.	-	2	4	2	2	-	5	4	1	-	82	13	4	2	2	3	-	-	-	-	-	-	8	5	1	-	Bătrân sârman

¹ MOL, fond F 50, Archivum Gubernium Transilvanicum, rolee MF 26469-26515.

Nr. casă	Localități, capi de familie și coabitanți căsătoriți	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații		
		Vârsta înainte de anul 1780	La conscripție	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junci	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior		lobașți	Jelești
N ^{no}	N ^{no}	Ani	-	-	-	Ani	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}
55	Popa Ankidim	50	Iob.	Inq.	-	-	1	2	3	2	-	95	3	1	-	36	12	1	2	1	1	-	1	4	1	-	-	-	-
36	Szimmik Gyorgye Szimion	50	Iob.	Iob.	-	-	2	1	-	-	-	42	(...) ¹	23	67	2	2	1	2	-	-	-	-	3 ½	1	-	-	-	-
70	Gabrielhej Nitzu Nul Stopul Blaga Szomesan	28	Iob.	Iob.	Iuon	3	1	6	4	2	-	-	(...) ²	1	-	34	17	-	3	1	2	-	-	2	1	-	-	-	-
48	Gabrielhej Iuon	28	Iob.	Iob.	Nykulaj	2	2	2	1	-	-	-	-	1	-	70	7	1	2	1	3	-	-	3	1	-	-	-	-
12	Paraszka Larjuon	24	Iob.	Iob.	Petre	5	1	2	2	-	-	-	-	1	30	20	-	1	1	2 ½	-	-	-	-	-	-	-	-	1
46	Kirszte Iuon Iakob Togyer	62	Iob.	Iob.	Iuonika Tyima Petre	4 ½	2	3	2	-	3	1	-	62	22	4	-	3	3	3	-	-	-	3 ½	1	-	-	-	-

¹ Ilizibil.

² Ilizibil.

Sub militari	Nr. casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Boi	Vaci	Junci	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior	Iobăgești	Jelești	N ^o	
		-	Ani	-	-	-	Ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	-	
30	11	Kirste Vartolomej Ankidim Pavel Kretsun	55	lob.	lob.	Tyfor	5	1	2	2	1	-	-	1	1	-	70	12	3	2	2	2	11/2	-	-	-	-	9 1/2	1	-	-	
4	12	Furmosz Togyer	53	lob.	lob.	Luka Mitrofan	15	2	2	-	-	-	1	1	-	40	17	3	1	3	3	3	9 1/2	-	-	-	9 1/2	1	-	-	-	
43	13	Gengye Silip	40	lob.	lob.	Szcridon	10	-	1	1	-	-	-	-	-	45	20	-	1 1/2	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	
24	14	Flora Pasku	45	lob.	lob.	Kretsun																										Flora Pasku a prestat servicii iobăgești lui Andrecutz Arno
9	15	Mánzat Doroffej	58	Inq.	lob.	Togyer Luka Matfej	18	3	2	3	-	-	-	1	1	-	40	30	2	2	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
74	16	Văduva Paraska Medrira Roleza Toger Szomesan	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	1	1	-	66	26	-	-	-	1	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-

Sub militari	Nr. casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate										Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații			
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	lobașți	Jelești	N ^o		N ^o		
14	17	Togyer Puylik	63	Iob.	Inq.	Iuon	14	-	2	2	1	-	-	1	1	-	83	29	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	
64	18	Opre Szomesan Gyorgy Pintyile	36	Inq.	Inq.	-	-	-	2	3	-	-	-	-	1	1	62	29	1	1	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	
64	19	Văduva Gabrihej	30	Inq.	Inq.	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	1	48	10	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	
44	20	Țigani Cziginy Szimion Iuon	24	Inq.	Iob.	Togyer	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	44	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	Pedeapsă taxa 2 rhf
28	21	Iuon Isztrati Morar Grigore Kosztan	20	Inq.	Iob.	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	62	45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	Serviciul separat
49	22	Mat Grigore Flore	30	Iob.	Iob.	Gyorgye Tanasze	20	1	2	4	2	20	16	2	1	17	15	1	3	1	2	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-

¹ Ilizibil.

Sub militari	Nr. casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații			
			Vârsta înainte de anul 1780	La conscripție				Cai, lepe	Boi	Vaci	Junci	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Cub	Superior		Interior	lobaști	Jelești
			Ani	-	-	-		Ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	-
48	23	Pop Gavril	36	lob.	Inq.	Larjuon	17	1	4	3	1	-	-	4	1	-	17	20	1	1	1	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-
50	24	Natu Maftej Trifan	62	lob.	lob.	-	1/12	-	-	2	1	-	-	1	1	-	17	15	-	3 1/2	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
80	25	Nat Iuon	24	lob.	lob.	Iuon	1/12	1	-	1	1	-	-	1	1	-	50	40	-	3	1	2	-	-	-	-	3/4	1	-	-	
82	26	Nat Pavel Lupul Szomesan Iuon	36	lob.	lob.	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	68	23	1	1/2	2	2	-	-	-	-	15	1	-	Morar domonial	
105	27	Paraszka Vaszilie	37	lob.	lob.	Togyer Grigore Larjuon	10	1	-	2	2	-	-	3	1	-	49	37	4	2	1	1/2	-	-	-	10 1/4	-	1	-	-	
31	28	Zortisan Petre Vaszilie	32	lob.	lob.	-	-	-	2	4	2	-	-	-	3	1	-	102	30	4	-	-	3	-	-	1	11	1	-	-	
119	29	Bogyka Vaszilie	52	lob.	lob.	-	-	-	2	3	3	-	-	2	1	-	84	15	5	-	7	1	-	-	-	7 1/2 1/2	1	-	-	-	
100	30	Mohagne Togyer	30	lob.	lob.	-	-	-	1	1	1	-	-	5	1	-	40	26	3	2	2	-	-	-	-	3 5 1/2	1	-	-	-	
118	31	Szburtsa Stefan Iuon Rusz	92	lob.	lob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	44	43	4	1 1/2	3	1/5	-	-	-	-	12	1	-	Bătrân sârman	

Sub militarii	Nr. casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate										Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații
			Vârsta înainte de anul 1780	Inq.	Inq.			La conscripție	Cai, lepe	Boi	Vaci	Junci	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior	lobaști	Jelești		
N ^{no}	N ^{no}		Ani				Ani	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}		
126	32	Pahon Iuon	73	Iob	Iob.	Mihaj Iuon Vaszilie	18 16 7	-	4	3	-	-	3	1	-	38	34	3	3	4	-	-	-	5	12 3/4	1	-							
24	33	Sut Gyorgye	36	Iob.	Iob.	Togyer Pavel Iuon	12 6 1	-	2	-	-	-	1	-	93	17	1	-	1	1	-	-	6 1/2	6 1/2	1	-								
69	34	Timbus Larjuon	40	Iob	Iob.	Iuon	3	-	1	3	-	-	1	1	30	20	2	2	4	4	-	-	3	4 1/2	1	-								
119	35	Văduva iobagului Betyka Leontye Irne				Roman Vaszilie Iuon Vaszilie	17 16 13 8	-	2	1	-	1	-	84	15	2	2	2	2	1	-	-	-	4	8	1	-							
104	36	Porsa Iuonitza	30	Inq.	Inq.	Vaszilie	7	-	4	3	-	2	1	1	30	26	11	1	1	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)
11	37	Zsanka Zaharie	52	Inq.	Inq.	Iuon Szimion Gyorgye Grigore	12 10 7 2	-	1	2	1	6	5	1	58	18	(..)	2	3 1/2	(..)	(..)	(..)	(..)	1	7 1/2	-	1	-	-	-	-	-	-	
18	38	Lukutza Grigore Togyer	38 36	Inq.	Inq.	-	-	-	4	4	1	-	2	1	90	48	1	2 1/2	-	-	-	-	-	-	3 1/2 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Sub militari	Nr. casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații		
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cal, lepe	Boi	Vaci	Junci	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Cub	Superior	Interior	lobaști		Jelești	
N ^o	N ^o	-	Ani	-	-	-	Ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	-		
20	39	Lukutza Gavrilla	48	Inq.	Inq.	Vartolomej Makavej Pyintilie	15	8	6	1	1	1	66	54	-	(..)	2	-	-	-	-	-	3	(..)	3	(..)	-	1	-	1	-	-		
120	40	Dregan Vaszlie Dregan Gyorgytza	54	Inq.	Inq.	Illie Lukutza	4	4	4	3	4	1	1	90	48	1	2	1/2	-	-	-	-	1	3 1/2	2	2	-	2	-	2	-	-	-	
121	41	Csardar Kosztandin Kirilla	63	Inq.	Inq.	-	-	-	-	1	1	1	1	60	54	-	1/2	1/2	-	-	-	-	3	(..)/	4	(..)/	4	-	1	-	-	-	-	-
111	42	Falnosa Nyikulaaj	63	Inq.	Inq.	Pavel Gavrill Miro Toma	26	18	13	8	5	1	1	70	17	2	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	7	1/2	(..)	(..)	-	1	-	1	-	Morar domonial
112	43	Falnosa Gyorgye	33	Inq.	Inq.	Iuon	3	-	-	-	-	1	1	60	20	1	2	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	3	1/4	(..)	(..)	-	1	-	1	-	-	
94	44	Kozma Iftimie Mola Molduvan Togyer	30	Inq.	Inq.	-	-	-	-	3	1	1	1	50	28	2	2	1/2	2	2	2	2	2	10	3/4	2	3/4	-	-	1	-	-	-	

Sub militari	Nr. casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate										Sesie Suprafața		Arabil		Suprafețe de teren arabil			Fânaș		Servicii prestate		Observații							
			Vârsta înainte de anul 1780	La conscripție				Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Cub	Superior	Interior		lobagești	Jeleşti					
N ^o	N ^o		Ani				Ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o						
62	51	-																																		
		Lutsin Flore	23	lob.	lob.																															
72	52	Monda Togyer	50	lob.	lob.			Andron Maftej Nykulaj																										Monda Togyer cenzor		
		Monda Toma	47	lob	lob																															
76	55	Togyer Purctse	52	lob.	lob.																															
		Rusz Iuon Rusz Stefan	26 30	Inq. Inq.	Inq. Inq.			Togyer Illie																												
		Holbure alias Rosutz Vaszillie	30	Inq.	Inq.			Maftej Iuon																												
83	55	Holbure Andrej Vaszillie	30	lob.	lob.			Iakab Larion Iuon Kozma																												
		Maftej	29	lob.	lob.																															
84	56																																			

Sub militari	Nr. casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații				
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junci	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior	lobaști	Jelești		N ^{no}	N ^{no}		
94	57	Vlăsa Kretsun Togyer Vlăsa Pyntilie	30	5	30	-	3	4	1	1	8	2	2	1	1	80	37	2	1	1	-	-	15	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
97	58	Szomeszan Vaszillie	35	Inq.	Inq.	-	4	-	-	-	-	-	-	1	1	38	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
102	59	Bondrei Lup	50	Inq.	Inq.	Togyer Mihaj	9	-	2	-	15	7	-	-	-	100	45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
104	60	Vrantsan Gyorgye Iuon	45	Inq.	Inq.	-	-	-	2	2	4	-	-	-	-	64	36	1	-	1	2	-	1	1	2	-	-	7	-	1	1/2	-	-	1	-	
127	61	Andrejes Tifon	30	lob.	lob.	Irimie Maftej	1/2	9	-	-	-	-	-	(.)	1	30	38	-	-	1	3	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
128	62	Trifon Gyorgye	48	lob.	lob.	Szimon Onul Togyer	4	14	-	2	-	-	-	1	1	60	44	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	Îl ține în zălog Szburtsa Vaszillie a lui George Bethlen

Sub militari	Nr. casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații				
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Boi	Vaci	Junci	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior	lobagești		Jeleşti	N ^o	N ^o	
130	63	Mirza Iuon	58	Inq.	Inq.	Gavrill Kozma	23 4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Restanță 4 mar.	
23	64	Suseni Bârgăului																														
26	65	Tursa Grigor	36	Inq.	Iob.																											
77	66	Szomesan Tofan	30	Inq.	Inq.																											
79	67	Lupul Andrejes Andron	53	Iob.	Iob.	Togyer Grigor	11 9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
81	68	Csurdar Szimion	40	Inq.	Inq.	Mihailla Iuon Larjuon	11 6 1/2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3	69	Balan Iuon	50	Inq.	Iob.	Maftej Nyikita	7 4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Restant 6 mar.
		Bistrița Bârgăului																														
		Szpan Toma	58	Inq.	Inq.																											

Sub militari	Nr. casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații					
			Vârsta înainte de anul 1780	La conscripție				Cai, lepe	Boi	Vaci	Junci	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	lobașți		Jelești	N ^o	N ^o		
4	70	Mare Vaszillie Andrejes Pasku	60	Inq. Iob.	-	-	-	7	2	4	8	2	60	3	3	1	-	140	52	Stj	Stj	-	2	-	-	1	2	16	1/2	2	-	-	
7	71	Burtzik alias Hengan Andrejes Burtzik Vaszillie	48	Iob. Iob.	-	-	2	2	3	2	5	-	-	-	-	1	-	60	28	Stj	Stj	-	-	-	-	-	3	6	-	2	-	-	
8	72	Purtsil Isztrate Iuon Purtsil Iuon	24	Iob. Iob.	19	Gavrille Illie Stefan Iuon	18	2	2	5	7	-	-	-	2	-	80	41	Stj	Stj	-	3	-	-	2	1	10	2	2	1/2	-	-	
11	73	Pipa Gyorgye Pipa Vaszillie	50	Inq. Iob.	6	Togyer	6	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	58	36	Stj	Stj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	A plătit 3 fl taxă	
36	74	Czigany Vaszillie	34	Inq. Iob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Stj	Stj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
44	75	Tanka Lup Iuon Zaharie	80	Iob. Iob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	30	8	Stj	Stj	-	-	-	-	1	2	8	-	1	-	Bătrân sârman	

Sub militari	Nr. casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații			
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior		lobaști	Jelești	N ^o
79	86	Rusz Zaharie Prekup Rusz Gavril	60	lob.	lob.	-	-	Nyikulaj Grigor	10	8	1	2	4	1	1	1	1	30	26	Stj	Stj	1	-	-	1	2 1/2	3 1/4	-	2	-	-
87	87	Rogyna Iuonitza Kosztandin	64	lob.	lob.	-	-	-	-	1	2	3	20	1	5	1	-	80	54	-	-	-	1	1	-	6	-	1	-	-	
98	88	Kapate Mihailla Plaszere Nyikita Gavrilla	60	lob.	lob.	11	-	Isak Illie	5	-	4	2	10	-	1	1	-	58	85	-	-	-	1	1	-	8	-	1	-	-	
102	89	Csonka Flore Vaszilie Iuon	63	lob.	lob.	20	-	Kozma Gavril	14	2	-	6	5	10	-	5	1	-	50	47	-	-	-	-	-	7	-	1	-	-	
107	90	Pavel Iuon	58	lob.	lob.	7	16	Danilla Togyer Gyorgye	7	2	4	2	4	30	1	2	1	-	74	28	-	-	-	-	-	[..]	[..]	1	-	-	

Sub militari	Nr. casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătoriți	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații			
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cal, lepe	Boi	Vaci	Junci	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	lobașți		Jelești	N ^{no}	
		-	Ani	-	-	-	Ani	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	-	
110	91	Iszprava Iuon Iszprava Togyer	60	34	3	1	4	2	8	4	2	40	2	2	1	-	50	17	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	
112	92	Nyikita	25																												
		Alexa Dumitrask	60						1	3	-	-	-	1	1	-	100	90	-	-	-	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-
113	93	Monda Gavrilla	58				15	4	3	3	-	-	-	3	1	-	144	84	-	-	-	2	-	6	1	1	-	-	-	-	-
122	94	Budosan Gutz Gyorge Marosan Makarie	60						1	2	-	-	4	-	1	-	58	29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
139	95	Vaszlie Krisan	38						1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	96	Nyigroje David a Molduvanuluj	40				45	1	2	1	-	-	1	1	-	50	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-

Sub militari	Nr. casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil		Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații					
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junci	Oi , capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb Ferd	Câb Ferd	Câb Ferd	Cub	Superior		Interior	lobașți	Jelești	N ^o	N ^o
		-	Ani	-	-	-	Ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	-		
53	104	Balovan Grigor	49	Iob. Iob.	Iob.	Irszip Szavu Dumitru Kosztándin Iuon	30 12 6 5 2	2	2	5	2	40	-	-	1	-	60 67	22 20	-	-	-	-	2	-	5	-	1	-	-	-	
54	105	Sut Hampo Stéfan	50	Iob. Iob.	Iob.	Mihaj Irimie Gavrille Togyer Petre Makavej	22 18 14 10 8 6	1	2	2	60	-	1	1	-	86	21	-	-	-	-	1	-	8	-	1	1	1	-	-	-
58	106	Sut Gyorgitza Ignát	86	Iob. Iob.	Iob.	- Iakob Tyfor	- 6 2	6	4	3	1	-	3	1	-	49 45	15 24	-	-	-	-	-	[..]	-	5	-	1	-	-	-	Bătrân șărman
60	107	Sut Togyer	45	Iob. Iob.	Iob.	Grigore Gyorgye Szimon Stefan	[..] 6 [..] 3	2	-	3	17	-	-	1	-	60	32	-	-	-	-	-	2	2 ^{3/4}	-	-	1	-	-	-	
63	108	Hak Pintylie	48	Iob. Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	50	50	-	-	-	-	-	1	6 ^{1/2}	-	-	1	-	-	-	-	

Sub militari	Nr. casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații				
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Boi	Vaci	Junci	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior	lobaști		Jelești	N ^o	N ^o	
		-	Ani	-	-	-	Ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	-	
118	114	Csorba Togyer	60	Inq.	Inq.	Alexandru Dumitru Vaszillie	9 6 3	2	2	2	-	-	1	1	-	104	28	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
133	115	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	101	62	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
143	116	Popa Nemis Dorofej	30	Inq.	Inq.	Larjuon Mihaj Ietym Gavrill	8 5 3 24	2	3	1	-	-	1	-	63	29	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
148	117	Andron Szászu Andrejes Szászu	38 80	Inq. Inq.	Inq. Inq.	Mihaj Tyifor -	3 1/12 -	1	-	-	1	-	-	-	120	33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	Bătrân sârman	
149	118	Nemis Kostandin Kosztan Buzdug	38 32	Inq. Inq.	Inq. Inq.	Tyrilla Kretsun Dorofej -	3 12 5 -	-	1	-	4	-	1	-	40 80	22 21	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	
150	119	Popa Iuon	46	Inq.	Inq.	Togyer Vaszy	12 7	-	2	2	10	-	1	1	16 37	7 1/2 16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	

Sub militari	Nr. casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații		
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cal, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	lobagești	Jeleşti	N ^{no}		N ^{no}	
	N ^{no}	-	Ani	-	-	-	Ani	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	-			
20	127	Sesie singură	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Deținută de Balasz Iuon din Suseni		
71	128	Bozga Grigor Togyer	60	lob. lob.	lob. lob.	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
99	129	Andrejka Dumitru Kozma	64	lob. lob.	lob. lob.	-	22	6	1	-	20	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
128	130	Andrejka Iuon Gavril	47	lob. lob.	lob. lob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
131	131	Bentza Ignat	30	Inq.	Inq.	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	A plătit taxă de 3 fl. 24 xr.	
132	132	Forfota Iuon Stefan	69	lob. lob.	lob. lob.	-	23	1	4	-	40	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
138	133	Styopan Iuon	40	lob. lob.	lob. lob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
147	134	Iuon Kovacs	38	lob. lob.	lob. lob.	-	9	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Sub militari	Nr. casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața		Arabil		Suprafețe de teren arabil		Fânaș		Servicii prestate		Observații				
			Vârsta înainte de anul 1780	La conscripție				Cai, lepe	Boi	Vaci	Junci	Oi, capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior		Interior	lobaști	Jelești	
N ^{no}	N ^{no}		Ani	-	-	Ani		N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}	N ^{no}		
150	135	Benza Iuon	73	Inq.	Inq.	Maftej	17	-	-	-	-	-	-	2	1	-	19	14	-	-	-	1	1	1/4	-	1	-	-	-	
146	136	Sesie singură	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Adăugată în cauza prealuminatului domn comite și domn pământean Paul Bethlen și porțiunea din locul zis Brazabune																														

¹ Denumirea corectă Brazii buni = rid din hotarul comunei Bistrița-Bîrgăului. Pe teritoriul acestuia se găsește una din cele trei fântâni de slatină ale comunei. Vezi mai multe în *Bistrița-Bîrgăului. Contribuții documentare* ..., pp. 78-79.

Nr. militar	Nr. Casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații
			Vârsta	Inainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi , capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Cub	Superior	Interior	lobăgești	
35	5	Onye Kretsun Vartolomej	30	Iob. Iob.	-	-	-	2	3	1	-	-	-	-	1	-	73	21	3	3	-	2	-	-	-	-	-	5	1	-	-	
33	6	Tomoszej Togyer	35	Iob. Iob.	2	-	3	2	1	-	-	-	-	1	-	60	16	3	3	-	2	3	-	-	-	-	6½	1	-	-		
9	7	Tyellan Iuon Asztafos Kozma	60	Iob. Iob.	-	-	8	-	-	-	-	-	-	2	-	54	27	2	2	2	2	2	2	-	-	-	3	1	-	-		
52	8	Paraszka Nykulaj	55	Iob. Iob.	-	-	-	1	4	3	3	6	-	4	1	33	10	4	4	2	4	1	-	-	-	-	5½	1	-	-		
47	9	Ujfalán Iuon	48	Iob. Iob.	12	Mihailla Kirilla Maftej Tanasz	10	-	4	2	-	-	-	3	1	41	21	2	2	2	3	2	-	-	-	-	8½	1	-	-		
56	10	Iuon Nyisztor	64	Iob. Iob.	8	Szímion Iakob	5	2	2	2	-	-	-	2	1	42	13	2	2	-	2	2	-	-	-	-	7	1	-	-		
59	11	Paraszka Gyogy Paskuly	54	Iob. Iob.	-	-	8	3	-	4	2	-	-	3	1	63	43	2	2	1	2	-	-	-	-	-	3½	1	-	-		

Nr. Casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața			Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații	
		Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi , capre	Ștupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Stij	Stij	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Cub	Superior	Interior		lobașți
76	12	-	-	-	-	8	2	1	-	-	3	-	1	-	61	18	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	
65	13	Rotăr Szimion Gavrilla	48	Job.	Job.	-	-	-	-	-	-	-	2	1	45	29	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	
1	14	Szomosan Togyer	34	Kormos	Inq.	Vaszilie	2	-	1	-	-	-	2	1	85	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
31	15	Popa Nykulaj Iuon	60	Inq.	Inq.	Nyikulaj Gligor Vaszilie	28	3	3	-	-	-	2	1	56	22	2	2	2	1	-	-	-	-	6	-	2	-	-	-	
27	16	Rusz Gavrilla	53	Inq.	Inq.	Szimion Petre Pavel Mihailla	14	-	-	-	-	-	-	1	44	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Casă ridicata anul acesta
6	17	Bonka Iuon	45	Inq.	Inq.	Togyer Gyogye Pavel	12	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Aceeași proprietate ca și văduva Dotya Szimion Prundar alias Szomosan

¹ Probabil coșar, din ungurescul kormos = funinginos, acoperit de funingie, cu funingine.

Nr. Casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații			
		Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Ștupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Cub	Interior	Interior	Interior	Interior	Interior	Interior		Interior		
N ^o	N ^o	Ani			Ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o		
	-	62	Job.	-	-	12																												
	Lukutza Vonul		Job.	Job.	Stefan																													
76	Togyer Szimion Lukutza alias Szand Vaszilie	25	Job.	Job.	-	-	3	2	4	-	-	4	1	-	70	24	24	4	1 1/2	1	1	1	-	-	16	1	1/2	2	-					
97	Moga Kosztin Lupu	35	Job.	Job.	-	-	4	3	3	-	-	1	1	-	40	29	29	2	2	3	-	-	-	3	8	1/4	1	-						
100	Moghuc Lup	46	Job.	Job.	-	-	1	1	1	-	-	1	1	-	32	32	32	2	1	2	2	2	-	-	2	9	1/2	1	-					
87	Lukutza Rád Vaszj Gavrill	45	Job.	Job.	Iuon	1/2	-	-	-	-	-	-	-	-	42	20	20	1	2 1/2	-	1	-	-	-	-	5	1	-						
89	Putsura Von	38	Job.	Job.	Petre	10	-	-	2	-	-	1	1	-	27	27	27	2	1/2	2	1/2	2	-	-	-	7	1/2	1	-					
79	Báts Lupul Liontye Vaszilie	36	Inq.	Job.	Mafej Pinyilie	5	-	-	4	-	-	1	1	-	28	28	28	2	1	1	1	1	-	-	15	1/2	-	1	-					
92	Nyagu Togyer	18	Job.	Job.	Danilla Nyikulaj Pavel	9	-	-	2	1	-	-	1	-	90	26	26	5	1/2	2	1	2	1	-	3	27	1/2	1	-					

Nr. militar	Nr. Casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața			Arabil				Suprafețe de teren arabil			Fânaș		Servicii prestate		Observații		
			Vârsta	Inainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi , capre	Ștupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior	lobaști	Jelești		N ^{no}	N ^{no}
47	30	Báts Rusz Nyisztor	68 Inq.	- Inq.	- Inq.	-	1 1/2	4	5	1	-	4	4	1	-	54	10	3	1 1/2	2	2	-	-	-	-	13 1/2	-	-	1	-	-	
46	31	Báts Iuonitza	36 Inq.	Inq.	Inq.	Dumitru Iuonitza	10 3	-	2	-	-	-	-	1	54	10	1	3	1	2 1/2	-	-	-	-	13 1/2	-	-	1	-	-	-	
54	32	Pap Szimion Nyikulaj	45 Inq.	Job.	Job.	- Iuon Vaszilie Mihaila Precup	- 8 1 4	2	2	2	-	2	4	2	-	75	44	1	2	-	2	-	-	-	2	-	2	1	-	-	-	
53	33	Pap Tyifor Pop Iuonitza	26 Inq.	Job.	Job.	Iuon Irimie Pavel Todor	8 6 2 1/2	8	2	-	-	7	1	1	-	40	10	2	-	-	1	-	-	-	4 1/2	-	-	1	-	-	-	-
70	34	Moldován Szimion	54 Inq.	Inq.	Inq.	Larjuon Iuonitza Illie Iuon Toma	18 6 3 14 10	18	-	-	-	-	-	1	30	30	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	A plătit 1000 de scânduri în contul taxei de 2fl. 30xr.

Nr. Casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații
		Vârsta	Inainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi , capre	Ștupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior	lobașți	Jelești	
N ^o	N ^o	Ani	Inq.	Inq.	Ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o		
28	35	Olár Maftej	40	Inq.	Inq.	Togyer	10	2	-	1	-	-	-	-	1	-	300	43	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
106	36	Duskan Maftej	36	Inq.	Iob.	-	-	-	2	2	-	-	-	-	1	-	57	37	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
124	37	Hulpoj Gligor Maxim Andrej	55	Inq.	Inq.	Maftej	6	-	4	1	-	-	1	1	-	47	16	2	2	-	1	1 1/2	-	-	-	-	-	3	-	1	
		Mijlocenii Bărgăului					1																								
26	38	Vaszilie Zeuka Nyikita Zeuka	50	Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	58	34	2	2 1/2	-	-	-	-	-	4	4 1/2	1	-	-	Taxă 6 mar.	
		Gavrilla Zeuka	32	Iob.	Iob.	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-																
37	39	Togyer Nap	51	Iob.	Inq.	Szimonio Maftej	17	-	-	-	1	-	-	-	-	44	40	1	2	-	3	3	-	-	3	-	-	-	-	-	
38	40	Iuon Nap Iuon Nap Szimonio	59	Iob.	Inq.	Szimonio	23	1	-	1	-	-	-	-	-	46	13	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	
			20	Iob.	Inq.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	46	10														
			23	Iob.	Inq.	Togyer	1/4																								

Nr. Casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața			Arabil				Suprafețe de teren arabil			Fânaș		Servicii prestate		Observații
		Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi , capre	Ștupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	lobașți	
N ^o	N ^o	Ani	-	-	Ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	Stj	Stj	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Cub	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	
122	Trifan Gavrilla	68	Job.	Job.	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	15	2	1	1	3	-	-	3	1	1	1	-	-	
78	Pop Szavu Torza Flore	26	Inq.	Job.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	66	21½	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
41	Tursza Paskulj	49	Job.	Job.	15	-	-	-	-	-	-	-	-	42	39	-	3	1	-	-	-	-	3	¼	1	-	-	-	
42	Sesie pustie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
44	Burga Iuon	39	Job.	Job.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	22	-	1	-	2½	-	-	-	1	1	1	-	-	-	
65	Purtye Nyituzj	70	Job.	Job.	22	-	-	-	-	-	-	-	-	60	23	1	1	1	-	-	-	-	-	-	6	1	-	-	
82	56¼Pintyilie Gosz	30	Inq.	Inq.	26	-	-	-	-	-	-	-	-	76	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
91	56¼Kirsztye Gavrilla	45	Job.	Job.	7	-	-	-	-	-	-	-	-	44	30	-	1	-	-	-	-	-	3	3	1	-	-	-	
-	56¼Sesie pustie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

Sub militari	Nr. Casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate									Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații								
			Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi , capre	Ștupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Interior	Interior	Interior	Interior	Interior		Interior							
N ^o	N ^o		Ani				N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o					
		-																																							
		Iuonitza	40				10	-	4	3	2	-	-	2	1	-	34	20																							
		Iuonitza	40				6										62	50																							
		Iuonitza	40				18																																		
		Kretsun Szelesan Paraszka Petre	80				-																																		
		Kretsun Szelesan Paraszka Petre	59				12																																		
77	72	Kretsun Szelesan Paraszka Petre	7				9	1	4	2	-	-	2	1	1	-	68	24																							
		Kretsun Szelesan Paraszka Petre	5				2	3	4	4	-	-	-	1	1	-	60	54																							
		Szelesan Kirilla	40				-																																		
		Szomosan Toma Togyer	46				14	1	2	1	-	-	-	1	1	-	100	40																							
94	73	Szomosan Toma Togyer	30				13	4	1	2	-	-	-	1	1	-	(.)	(.)																							
		Lupul Megis	48				1	1	2	2	6	2	1	1	1	-	161	73																							
95		Lupul Megis	48				14	1	2	2	6	2	1	1	1	-	161	73																							

Nr. Casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații		
		Vârsta	Inainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi , capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Cub	Interior	lobașți	Jelești		N ^o	N ^o
97	-	Ani	-	-	-	3	1	4	3	1	10	4	2	1	-	53	39	-	-	-	-	3	2	-	2	-	-	-	1	-	-		
99	Szelesan Vaszilie	30	Inq.	Iob.	Iuon	15																											
	Szuayage Pavel	48	Iob.	Iob.	Ignath Zaharie Flore	5																											
	Vartolomej	32	Iob.	Iob.	Iakob Vaszilie Maxim	3	2	1	-	-	-	-	-	1	-	60	21	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	2	-	-			
						8																											
100	Dregan Lupul Silip	60	Inq.	Inq.	-	-	24	1	6	4	5	-	-	-	1	90	49	-	-	-	2	-	11	-	-	-	-	1	-	-	Lupul jude domonial		
		30	Inq.	Inq.	Nyikulaj Pintyilie	2																											
101	Czigeroi Flore	46	Inq.	Inq.	Alexandru	2	-	3	2	-	4	3	1	-	37	29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
						8																											
103	Kokirtza Andrej	52	Iob.	Inq.	Luka Iakob Alexa	6	-	2	2	10	-	-	1	-	30	23	-	-	-	-	3	-	11	2	2	-	-	-	-	-			
						8																											
	Tyifor	45	Iob.	Inq.	-	-																											
						20																											
104	Iuonitza Sungaga	60	Iob.	Iob.	Iuon Arszintye Tyifor Vaszilie Flore	17	2	4	1	10	1	3	1	1	82	23	-	-	-	-	2	1/4	-	-	-	-	1	-	-				
						8																											
						4																											

Sub militari	Nr. Casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații	
			Vârsta	Inainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi , capre	Ștupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Cub	Superior	Interior	lobașți	Jelești	N ^o		N ^o
			Ani	-	-	-		Ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	-			
39	94	Rinzes Tyfor Purtse Dumegye Nyitzu	60 26	Inq. -	Inq. Iob.	Andrej -	20 -	1	3	2	4	1	1	44	27	-	-	-	-	-	2	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-		
42	95	Popa Togyer Ilie	36	Inq.	Inq.	Iuon	½	6	1	-	-	1	31	10	-	-	-	-	-	3	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	A plătit taxă 7 mar.	
48	96	Bagy Popa Peter Bagy Grigone	55 26	Iob. Iob.	Iob. Iob.	- Iuon	- 12	1	2	1	-	-	130	74	-	-	-	-	-	2	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
49	97	Burgye Iuon	50	Iob.	Iob.	-	-	1	4	7	3	4	40 112	30 50	-	-	-	-	-	7	-	13	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
52	98	Sut Makavej Gávril	61	Iob.	Iob.	Maftej Ignati Luka Tanaszie Silip	23 15 12 10 7	2	2	3	-	-	50 60	43 43	-	-	-	-	-	3	-	2½	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
53	99	Buszyok Suth Suth Alexa Suth Ignath	90 50 60	Iob. Iob. Iob.	Iob. Iob. Iob.	- - -	- - -	2	4	2	-	-	78	42	-	-	-	-	-	1	2	9½	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
55	100	Suth Togyer Lukats Suth Maftej	50 26	Iob. Iob.	Iob. Iob.	Szimon Iakob -	12 6 -	-	-	1	-	-	50	20	-	-	-	-	-	-	1	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-

Nr. Casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața			Arabil				Suprafețe de teren arabil			Fânaș		Servicii prestate		Observații	
		Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Ștupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	lobăgești		Jeleşti
N ^o	N ^o	Ani	-	-	-	Ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	Stj	Stj	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Cub	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o		
57	101	Suth Nitzul Suth Togyer	59 26	Iob. Iob.	Iob. Iob.	- -	14 2	4	5	1	15	2	-	-	1	1	30 78	10 71	-	-	-	-	9	2	14	-	1	-	-	
60	102	Suth Szimion Iuonitza	82 36	Iob. Iob.	Iob. Iob.	- -	3 3	2	2	3	-	-	1	1	1	1	68 62 57	32 20 26	-	-	-	-	1	-	5	-	1	-	-	Bătrân săiman
62	103	Suth Togyer Laryuon	58 28	Iob. Iob.	Iob. Iob.	Kosztantin -	22 -	1	2	-	-	-	1	1	1	37	34	-	-	-	-	1	-	10	6	1	-	-	-	
66	104	Rinzeslyfor Sut Gavrilla	38 68	Inq. Iob.	Iob. Iob.	Kozma -	6 -	1	1	-	-	-	4	1	1	88	38	-	-	-	-	4	½	7	-	1	-	-	-	
116	105	Dologa Andrej Dologa Iuon	45 40	Iob. Iob.	Iob. Iob.	Kozma Prekup Flore Szimion Grigore Petre Kirilla	6 4 2 ½ 10 8 6	-	-	3	3	-	2	1	1	-	44 29	8 27	-	-	-	-	-	6	-	1	-	-	-	
132	106	Frumilla Andrejes	46	Iob.	Iob.	Illie Petre	6 17	1	2	2	70	-	4	1	1	-	134	50	-	-	-	-	1	-	3	-	1	-	-	
145	107	Nykulaj Pintukan	32	Inq.	Iob.	Vaszilie	28	1	-	-	-	-	-	1	1	21	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

Nr. Casa	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații					
		Vârsta	Inainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi , capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub	Superior	Interior	Interior	Interior		Interior	Interior			
N ^o	N ^o	Ani	-	-	-	Ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o		
146	108	Sesie singură	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
150	109	Györgye Pap Illie	34	Inq.	Inq.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
154	110	Borga Iuon	45	Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
		Szimion Popa Czeke	52	Inq.	Inq.	Iakob	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
158	111	Vaszile Nyag Togyer	70	Inq.	Iob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
			28	Inq.	Inq.	Petre Iuon	4	1	2	7	3	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
161	112	Suth Andrejcs	50	Iob.	Iob.	Kozma Stefan	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		Szimion Prundu Bărgăului	26	Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
24	113	Hernye Iuon Száवल	58	Inq.	Inq.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
			28	Inq.	Inq.	Andrejcs Iakob Czepi	6	4	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
25	114	Hornye Alexandru	60	Inq.	Inq.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

Nr. Casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate							Sesie Suprafața		Arabil				Suprafețe de teren arabil			Fânaș		Servicii prestate		Observații				
		Vârsta	Inainte de anul 1780	La conscripție			Cai , lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi , capre	Stupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Cub		Superior	Interior	lobașți	Jelești
27	115	Iuon Hornye Moldovan Togyer	70	Inq.	Inq.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2	-	-	1	-	Bătrân sărman	
62	116	Forfore Gyorgye	50	Iob.	Iob.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	
63	117	Forfore Alexandru	46	Inq.	Inq.	10	Grigore Mihaille Grozav	8	1	4	2	3	-	1	1	-	-	85	39	-	2	1	2	-	-	4	2¼	-	1	-	
106	118	Andron	55	Inq.	Inq.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	52	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
107	119	Lupul Albu	26	Inq.	Inq.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
125	120	Moysszin Máftěj	35	Inq.	Inq.	6½	Kosztan	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	42	30	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
129	121	Bagy Kosztantin	34	Inq.	Iob.	10	Iuon	3	-	4	4	22	9	1	1	-	-	49	38	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	Taxă 6 mar.	

¹ Vezi și numărul de casă 96.

Nr. Casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața				Arabil				Suprafețe de teren arabil				Fânaș		Servicii prestate		Observații
		Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Ștupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Superior	Interior	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	lobaști	Jelești	N ^o	
130	Szurd Monda Vaszile Györgye	30	Iob. Iob.	Iob.	Irimie	1	-	2	4	-	-	-	1	1	1	72	25	-	-	-	-	-	5	-	1	-	-	-	-	-	-
135	Szomosan Doroffej Tursa Iuon Tursa Grigorie	26	Iob. Iob. Iob.	Iob.	Gavrilla Toma	10 6	-	2	2	4	-	-	3	1	-	120	28	-	-	-	-	2	3	1	-	-	-	-	-	-	Doroffej zice că e iobagul lui Kemény
138	Văduva lui Szopan Uretye	-	-	-	Fiul Grigor	7	-	-	-	-	-	-	-	1	-	70	20	-	-	-	-	3/4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
140	Leuka Onyiszia Sonka Ordatyi	46	Iob. Iob.	Iob.	Andron Iakob Tyrilla Pintylie Illie	20 14 9 7 -	-	-	2	1	-	-	-	1	-	60	15	6	3	-	-	9	7 1/2	1	-	-	-	-	-	-	Onyiszia are o singură mână
143	Sonka Iuon Togyer Grab	35	Iob. Iob.	Iob.	Mihaly Iuon	20 1	2	4	4	2	30	-	1	1	-	100	47	1	2	-	-	4 3/4	-	1	-	-	-	-	-	-	-

Nr. Casă	Localități, capi de familie și coabitantii căsătorii	Statut			Fii, frați celibatari	Vârsta	Animale în proprietate								Sesie Suprafața			Arabil				Suprafețe de teren arabil			Fânaș		Servicii prestate		Observații			
		Vârsta	Înainte de anul 1780	La conscripție			Cai, lepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Ștupi	Porci	Populată	Pustie	Lungime	Lățime	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Câb	Ferd	Superior	Interior	Interior	Interior	Interior		Interior	Interior	
N ^o Militari	N ^o	Ani	-	-	Ani	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o	N ^o			
144	127	Tanászi Alexa	53	Iob.	Iob.	Alexandru Kretsun Iuon Togyer	16	10	8	3/12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
146	128	Kirilla Kováts Vaszilie	32	Iob.	Iob.	-	-	10	7	1/2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	A plătit 6 mar. și lucrează la scânduri la moară	
148	129	Iuonitza Andrejka	36	Iob.	Iob.	Petre Larjuon	6	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
19	130	Onul Mojszan Kosztandin	72	Inq.	Inq.	Lupul	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	A plătit taxă 4 fl. 16 xr.
		Adăugat la cele aparținătoare titlului domnului																														

4. TABELE CENTRALIZATOARE

Tabel 1. Conспект sumar privind bunurile colonicale ale supușilor familiei Bethlen din Domeniul Bârgăului

Membrii familiei Bethlen	Familii		Animale								Sesii		Arabil				Arabil	
	Inainte de 1780	La conscripție	Fii, trați, celibatari	Cai, iepe	Boi	Vaci	Junici	Oii, capre	Ștupi	Porci	Locuite	Pusti	Superior		Inferior		Suprafețe arabile	
													Nr.	Nr.	Nr.	Nr.	Nr.	Nr.
Nicolae Bethlen	68 ⁷⁶ / ₂₇	19	136	31	78	129	81	285	46	57	65	8	34	1/2	42	1	29	2 1/2
Iosif Bethlen	53 ⁶⁶ / ₂₂	9	115	31	61	113	54	432	39	32	51	2	16	1 1/2	17	1	37	2
Ladislau Bethlen	117 ¹²⁰ / ₂₈	25	182	51	120	203	138	740	39	93	96	8	44	1 1/2	47	3 1/2	74	1
Gregori Bethlen	138 ¹⁴² / ₈₃	79	275	103	214	345	196	490	100	160	146	11	121	3 1/2	93	1 1/2	99	1 1/2
Alexe Bethlen	154 ¹⁵⁶ / ₃₁	29	223	55	162	245	151	600	91	93	115	9	84	2 1/2	67	1	57	3
Alexandru Bethlen	287 ²⁹⁹ / ₇₂	60	443	144	345	523	319	1083	162	298	242	18	248	1	156	3 1/2	76	-

Membrii familiei Bethlen	Familii		Animale							Sesii		Arabil							
	Inainte de 1780		Fii, trați, celibatari		Cai, iepe	Boi	Vaci	Junici	Oi, capre	Stupi	Porci	Locuite	Pustii	Superior		Inferior		Suprafețe arabile	
	Iobagi/Jeleri Nr.	La conscripție	Nr.	Nr.	Nr.	Nr.	Nr.	Nr.	Nr.	Nr.	Nr.	Nr.	Nr.	Câb.	Fer.	Câb.	Fer.	Câb.	Fer.
Adam Bethlen	40/ 23	44/ 19	108	64	100	59	309	34	58	42	1	33	-	27	3 ½	30	1		
Paul Bethlen	136/ 78	138/ 76	245	87	325	229	778	197	187	146	8	138	2	114	1	80	3		

Tabel 2. Conспект privind veniturile membrilor familiei Bethlen din prestarea serviciilor iobăgești și jelerești în Domeniul Bârgăului

Fânețe	Prestații		Plata serviciilor		Lobagi fugari			Mori			Servicii		Censul iobăgesc redus		Obligațiile și censul jelerilor în jumătate		Zeciuiala provenită din suma celor aparținătoare		Zeciuiala		Membrii familiei Bethlen
	Alternativ	Nr.	Jelerești	Nr.	Rhf	Cr.	Nr.	Fainoase ¹	Pive ²	Lemne ³	Cu palmele	Cu vitele	Rhf.	Xr.	Nr.	Nr.	Mielor	lezilor	Nr.	Nr.	
Annual	Cub.	120 ³ / ₄	49	16	8	-	2	1/2	-	2 ¹ / ₈	14	12	4	32	10	5					Nicolae Bethlen
	Cub.	107 ³ / ₄	81	12	20	35	1	-	2 ¹ / ₂	14	12	4	32	22	3						Iosif Bethlen

¹ Morile de fâină se împart în două categorii distincte: cu admisie superioară și cu admisie inferioară. Morile cu admisie inferioară se caracterizează prin faptul că apa canalizată din iaz cade direct în cupele roții de lemn, iar sub greutatea cupelor ce se umplu este activat mecanismul de învârtire. Aceste tipuri de mori e folosesc în principal în acele zone caracterizate de un debit redus al apei. În plus aceste tipuri de mori necesită o diferență de nivel destul de mare față de canalul de aducțiune. Despre părțile componente ale morii de fâină vezi la Mircea Prahse, *Fragmentarium. (Fișe de cultură populară)*, Bistrița, Editura Supergraph 2002, p. 39-52 și Nicolae Dunăre, Monica Budiș, „Instalații populare de prelucrare”, în *Bistrița – Năsăud. Studii și cercetări etnoculturale*, Bistrița, 1977, p. 207-215.

² Piuca este o instalație hidroaolică acționată manual, practică la început în bălți, iar unde condițiile naturale au permis în vârtejuri de apă, folosită la prelucrarea lânii. Despre părțile componente ale piuei și mecanismele de funcționare vezi *ibidem*, p. 52-62, precum și la I. Morariu, „Piuale și piuaritul pe Valea Zăgrii”, în *Arhiva Someșană*, nr. 17/1933, p. 178-200.

³ Împărțite în două categorii – circulare și joagăre – morile de lemne acționate de forța hidroaolică se compun dintr-un circular căruia i se adaugă instalația extertioară, formată din roata cu pene sau cupe, prinse în colaci și susținută de cruci și grindei. Despre părțile componente și mecanismele de funcționare vezi Nicolae Dunăre, Monica Budiș, *op. cit.*, p. 229-230.

Fânețe	Prestații		Plata serviciilor		Mori			Servicii		Censul		Zeciuiala proventă din jeleror în jumătate	Zeciuiala apartinătoare suma celor aparținătoare	Zeciuiala		Membrii familiei Bethlen	
	Annual	Alternativ	Nr.	Jelerești	Rhf	Cr.	Nr.	Nr.	Nr.	Nr.	Nr.			Nr.	Nr.		Nr.
386½	107¾	81	12	20	35	1	-	2½	½	14	12	4	4	32	22	3	Ladislau Bethlen
494	298¾	95	46	16	24	-	7½/4	6	1 ³⁹ /40	14	12	4	4	32	23	3	Gregorie Bethlen
384½	199¾	109	8½	21	33	4	4	½	17/40	14	12	4	4	32	40	12	Alexe Bethlen
704½	760¾	220	17	39	24	2	11 ² /3	17½	1	14	12	4	4	32	35	15	Alexandru Bethlen
78¼	111½	33	7	3	42	-	½	-	9/40	14	12	4	4	32	14	3	Adam Bethlen
154½	302¾	99½	45	4	32	2	11½	6½	1 ³ /10	14	12	4	4	32	25	8	Paul Bethlen

Tabel 3. Conспект privind bunurile alodiale ale membrilor familiei Bethlen din Domeniul Bârgăului

Curie / edificiu	Estimată în bani		Alodiale arabile		Alodiale fânaj	Craşme	Venit din arenda	Venituri din crăşmărit			Mori de lemne	Venituri					Membrii familiei Bethlen		
	Nr.	Rhf.	Cr.	Câb.				Fer.	Cub.	Nr.		Rhf.	Cr.	Nr.	Nr.	Rhf.		Cr.	Rhf.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	30	-	-	11	15	9	50	13	1	Nicolae Bethlen
-	65	30	-	-	2	71	-	10	10	45	1	204	51½	11	25	40	15	-	Iosif Bethlen
-	65	30	-	-	2	71	-	10	10	45	1	204	51½	11	25	40	15	-	Ladislau Bethlen
2	100	-	9	3½	106 ² / ₄	1	20	16	16	77	1	204	51½	11	114	45	28	30	Gregori Bethlen
2	98	30	-	-	1	80	-	12	12	57	1	204	51½	11	13	22½	16	-	Alexandru Bethlen
1	40	-	-	-	1	20	-	4	4	30	-	-	-	11	19	40	14	30	Alexe Bethlen
1	40	-	-	-	1	20	-	4	4	30	-	-	-	11	19	40	14	30	Adam Bethlen
1	60	-	2	2½	10	1	60	-	16	77	2	204	51½	11	113	27	28	30	Paul Bethlen

**Tabel 4. Situația morilor proprietate a membrilor
familiei Bethlen aflate în folosința locuitorilor din
Domeniul Bârgăului**

Nr. casei la militarizare	Numele proprietarului	Făinoase	Piue	Lemne	Numele nobilului proprietar
		Deținute integral sau în parte			
151	Flemund Pintylie din Prundu Bârgăului	1/4	-	-	Adam Bethlen
109	Togyer Tala din Bistrița Bârgăului	-	-	1/8	Adam Bethlen
121	Lionty Miron Sapun din Bistrița Bârgăului	1/4	-	1/10	Adam Bethlen
1	Bruss Mafej din Prundu Bârgăului	1/3	-	-	Alexandru Bethlen
15	Togyer Pralucz din Bisztrița Bârgăului	1	-	-	Alexandru Bethlen
16	Andron Holbura din Mijlocenii Bârgăului	1/4	1/2	-	Alexandru Bethlen
33	Iuon Giodan din Prundu Bârgăului	2/3	-	-	Alexandru Bethlen
81	Popa Andron din Tiha Bârgăului	1	-	1/4	Alexandru Bethlen
99	Csonka Togyer din Tiha Bârgăului	1/2	-	-	Alexandru Bethlen

111	Popa Grigore Kretsunj din Bisztrița Bârgăului	1/4	-	1/8	Alexandru Bethlen
116	Flore Damian din Bisztrița Bârgăului	-	-	1/20	Alexandru Bethlen
9	Buraga Stefan din Josenii Bârgăului	-	1	-	Gheorghe Bethlen
12	Buraga Petre din Josenii Bârgăului	-	1	1/4	Gheorghe Bethlen
15	Ruszkán Iuon din Josenii Bârgăului	1	2	-	Gheorghe Bethlen
16	Paraszka Szávul din Rusu Bârgăului	1/2	-	-	Gheorghe Bethlen
22	Dan Manga din Rusu Bârgăului	1/2	-	-	Gheorghe Bethlen
31	Bagy Nyikita din Bistrița Bârgăului	-	-	1/4	Gheorghe Bethlen
33	Temeșoi Togyer din Rusu Bârgăului	3/8	-	-	Gheorghe Bethlen
52	Paraszka Nyikulaj din Rusu Bârgăului	1/4	-	-	Gheorghe Bethlen
53	Grigore Feresă din Bistrița Bârgăului	-	-	1/8	Gheorghe Bethlen
61	Steff Iuonitza din Bistrița Bârgăului	1/3	-	3/5	Gheorghe Bethlen
67	Kosztandin Paszere din Bistrița Bârgăului	-	-	2/4	Gheorghe Bethlen

68	Paszere Iuonitza din Bistrița Bârgăului	-	-	1/8	Gheorghe Bethlen
71	Kots Kosztantin din Mijlocenii Bârgăului	1/4	-	-	Gheorghe Bethlen
71	Iuonitza Latar Moldovan din Bistrița Bârgăului	-	-	1/8	Gheorghe Bethlen
76	Barga Kozma din Rusu Bârgăului	1/4	-	-	Gheorghe Bethlen
76	Arszintye Szelesan din Bistrița Bârgăului	1	-	1/4	Gheorghe Bethlen
77	Kretsun Szelesan din Bistrița Bârgăului	1/4	-	1/8	Gheorghe Bethlen
91	Monyrka Iuon și Vasilie din Mijlocenii Bârgăului	1/2	1	-	Gheorghe Bethlen
92	Irimie Monarke din Mijlocenii Bârgăului	1/2	1	-	Gheorghe Bethlen
97	Kosztanti Monya din Josenii Bârgăului	1/4	-	-	Gheorghe Bethlen
100	Lupul Monya din Josenii Bârgăului	1/4	-	-	Gheorghe Bethlen
100	Dregan Lupul din Bistrița Bârgăului	1/2	-	1/8	Gheorghe Bethlen
116	Andreyes Dologa din Tiha Bârgăului	1/2	-	-	Gheorghe Bethlen
143	Togyer Grab din Prundu Bârgăului	-	-	1/10	Gheorghe Bethlen

46	Iuon Dumitrask Roszkace din Bisztrița Bârgăului	-	-	1/3	Iosif Bethlen
48	Doroftej Dsorsza din Bisztrița Bârgăului	-	-	1/8	Iosif Bethlen
49	Gavrilla Dsorszu din Bisztrița Bârgăului	-	-	1/8	Iosif Bethlen
134	Csure Iuon din Bisztrița Bârgăului	1/4	-	-	Iosif Bethlen
22	Szimion Zevoyan din Josonii Bârgăului	-	1	-	Ladislau Bethlen
46	Andron Bogy din Tiha Bârgăului	-	1/2	1/2	Ladislau Bethlen
108	Tatar Iuon din Tiha Bârgăului	-	1	-	Ladislau Bethlen
2	Munzat Gyorgyé din Josonii Bârgăului	-	-	1	Nicolae Bethlen
3	Zaharie Lup din Susonii Bârgăului	-	-	1/8	Nicolae Bethlen
7	Sut Gavrila din Josonii Bârgăului	-	-	1	Nicolae Bethlen
34.	Temesan Vonul din Rusu Bârgăului	1/2	-	-	Nicolae Bethlen
10	Vaszlie Paraszka din Rusu Bârgăului	1/4	-	-	Paul Bethlen
12	Paraszka Mihaila din Rusu Bârgăului	1	-	-	Paul Bethlen

19	Popa Iakob din Rusu Bârgăului	1/2	-	-	Paul Bethlen
24	Flore Baska din Rusu Bârgăului	1/4	-	-	Paul Bethlen
36	Gyorgye Szimnik din Rusu Bârgăului	1/2	-	-	Paul Bethlen
55	Popa Ankidim din Rusu Bârgăului	1/2	-	-	Paul Bethlen
58	Paraska Iuon din Rusu Bârgăului	1/4	-	-	Paul Bethlen
11	Zaharia Zsanka din Josenii Bârgăului	-	1	1/4	Paul Bethlen
18	Lukutza Grigore din Josenii Bârgăului	-	2	-	Paul Bethlen
20	Lukutza Gavrilla din Josenii Bârgăului	-	1	1/5	Paul Bethlen
31	Szortsan Petre din Josenii Bârgăului	1	2	-	Paul Bethlen
76	Puretse Togyer din Mijlocenii Bârgăului	4/3	-	-	Paul Bethlen
54	Vaszilie Andres Holbura din Mijlocenii Bârgăului	3/4	1/2	-	Paul Bethlen
129	Bagy Kostandin din Prundu Bârgăului	1	-	-	Paul Bethlen
132	Forfota Iuon din Prundu Bârgăului	1	-	-	Paul Bethlen

66	Paszere Zsiluk din Bistrița Bârgăului	1/4	-	1/3	Paul Bethlen
72	Alexa Ruszan din Bistrița Bârgăului	-	-	1/4	Paul Bethlen
100	Iuon Zsurana din Bistrița Bârgăului	-	-	1/10	Paul Bethlen
112	Dumitrask Alexa din Bistrița Bârgăului	-	-	1/8	Paul Bethlen
113	Monda Gavrilla din Bistrița Bârgăului	1	-	1/8	Paul Bethlen
40	Rinzis Vaszilie din Tiha Bârgăului	1	-	-	Paul Bethlen
43	Stefan Belej din Tiha Bârgăului	1	-	-	Paul Bethlen
118	Togyer Csorba din Tiha Bârgăului	1	-	-	Paul Bethlen

**Tabel nr. 5 Însemnarea fugarilor de pe moșiile
Domeniului Bârgău**

Nobilul proprietar	Numele fugarului	Localitatea de reședință	Locul în care au fugit
Alexandru Bethlen	Ion Bogath, căsătorit	Prundu Bârgăului	Nu se menționează
Alexandru Bethlen	Tyfor Paskul, căsătorit	Tiha Bârgăului	Nu se menționează
Nicolae Bethlen	Toader Taloi	Prundu Bârgăului	Nu se menționează
Nicolae Bethlen	Grigore Kornea	Bistrița Bârgăului	Nu se menționează
Ladislau Bethlen	Petre Trifon, căsătorit	Tiha Bârgăului	Moldova
Alexii Bethlen	Lazăr	Susenii Bârgăului	Moldova
Alexii Bethlen	Pavel și Grigore a lui Cihera	Susenii Bârgăului	Moldova
Alexii Bethlen	Ilie Kornitza	Prundu Bârgăului	Moldova
Alexii Bethlen	Dumitraș Murza	Bistrița Bârgăului	Moldova
Paul Bethlen	Iszprava Pintye	Bistrița Bârgăului	Moldova
Paul Bethlen	Pintillie și Mihaila Mat	Tiha Bârgăului	Moldova

